

**Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів
Рада молодих вчених
Університету митної справи та фінансів**

**«ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ
ТА УПРАВЛІНСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ
ВИМІРИ СЬОГОДЕННЯ:
МОЛОДІЖНИЙ ПОГЛЯД»**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Том 1

03 листопада 2023 р.

Дніпро

**Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів
Рада молодих вчених
Університету митної справи та фінансів**

**«ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ
ТА УПРАВЛІНСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ
ВИМІРИ СЬОГОДЕННЯ:
МОЛОДІЖНИЙ ПОГЛЯД»**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Том 1

03 листопада 2023 р.

Дніпро

УДК 346.7+658:316.346.36(008)

Організатори конференції: Міністерство освіти і науки України,
Університет митної справи та фінансів,
Рада молодих вчених Університету
митної справи та фінансів

Склад редакційної групи: Бочаров Д. О., Приймаченко Д. В.,
Ченцов В. В., Архирейська Н. В., Губа О. І.,
Даценко В. В., Корнеєв М. В.,
Ліпинський В. В., Бондаревська К. В.,
Борисенко О. П., Григоращ О. В.,
Дерев'янка Т. П., Кодацька Н. О.,
Лабенська Л. Л., Марценюк О. О.,
Роменська К. М., Салюк М. А.,
Сохацький А. В., Фірсов О. Д.,
Щолокова Г. В., Язіна В. А.

**Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри
сьогодення: молодіжний погляд :** матеріали міжнародної науково-
практичної конференції : у 3 т. Том 1. Дніпро : Університет митної справи
та фінансів, 2023. – 394 с.

ISBN 978-966-328-213-8

Матеріали науково-практичної конференції, які включені до збірника, присвячені питанням обліку, аудиту, фінансовим аспектам у контексті сучасних ризиків та економічних загроз; управлінським, соціальним і комунікативним процесам, психологічній адаптації у цифровому суспільстві; сучасним тенденціям розвитку міжнародних економічних відносин, туризму та готельно-ресторанної справи; актуальним проблемам адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, а також розвитку інформаційних та транспортних систем і технологій.

Збірник матеріалів може становити інтерес для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти, а також фахівців у галузі економіки, права, управління та фінансів.

© Колектив авторів, 2023
ISBN 978-966-328-213-8   © Університет митної справи та фінансів, 2023

ЗМІСТ

Секція 1. Фінанси, облік та аудит у контексті сучасних ризиків та економічних загроз

Poderiako A. G. Problems of application of models for estimating the probability of credit default in conditions of high uncertainty	11
Арікова К. Д. Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на механізми забезпечення безпеки діяльності підприємства	13
Бабанова Д. В. Підходи до оцінювання стабільності банківської системи в умовах війни	16
Бондаренко Н. М., Башара О. А. Упровадження «хмарних» технологій у практику бухгалтерського обліку	18
Бобир О. І., Башара О. А. Особливості зарубіжного досвіду пенсійного страхування	20
Баурда О. П., Фльоштер Р. І. Вплив ризиків бухгалтерського обліку на фінансову звітність підприємства	22
Белік К. О. Аналіз оборотних активів підприємств України	24
Бондар К. М. Діагностика фінансової кризи на підприємстві у повоєнний період	26
Бондар Л. І. Діагностика фінансового стану підприємства та напрями його оптимізації	28
Бондаренко Н. М., Пеня А. Ю. Тенденції оподаткування та розвитку ІТ-індустрії	30
Бродовська В. Ю. Оцінка фінансово-економічного стану країни в умовах сучасних викликів та загроз	32
Букацель А. О. Діджиталізація управлінського обліку заробітної плати на підприємстві легкої промисловості	34
Васильченко С. О. Проблеми управління державним боргом України	36
Венгер А. М. Застосування облікових оцінок для зменшення корисності активів	38
Веремієць М. Д. Забезпечення фінансової безпеки страхових компаній	40
Веремієць М. Д. Проблеми та перспективи розвитку діджиталізації банківського сектора України	43
Видріна О. Ю., Терещенко О. М. Сучасні ризики та економічні загрози для фінансів країни	45
Власюк С. А., Шиманська П. О. Перспективи розвитку і напрями активізації іпотечного кредитування в Україні	47
Волнянська А. Функціонування страхового ринку України в умовах сучасних ризиків	49
Волошин І. А. Тенденції та перспективи розвитку фінансових технологій з урахуванням досвіду зарубіжних країн	51
Вошак О. В. Практичні аспекти трансформації банківських продуктів і послуг у контексті економічного стану країни	53

Гальчинський В. А. Особливості формування системи антикризового управління підприємством	55
Гречина А. Р. Фінансова безпека України в умовах війни	57
Григораш О. В. Ринок освітніх послуг в Україні: фінансовий аспект	59
Демиденко В. І. Дебіторська та кредиторська заборгованості підприємства: особливості обліку, інвентаризації та документування	61
Дубина М. В., Белінський Ю. А., Лобко О. М. Маркетингові інструменти розвитку кредитних послуг	65
Дворецька А. О. Аналіз формування та використання фінансових ресурсів санаторно-курортного закладу	67
Захарчук Є. В. Проблематика впровадження технології штучного інтелекту в бухгалтерському аутсорсингу	69
Зінченко О. В., Смоляр М. В. Особливості організації аудиту основних засобів	72
Зінченко О. В., Чучкевич Д. Ю. Особливості методики аналізу основних засобів	74
Златьєва В. В. Аналіз формування доходів бюджету курортно-рекреаційних територій	76
Іванків С. Я. Практика та проблематика регулювання ринку факторингових послуг в Україні	78
Ігнатенко С. Є. Кошториси бюджетних установ: особливості формування в сучасних умовах	80
Ісай В. О. Фінансове забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я в Україні	83
Ісаханян С. Р. Засоби фінансового впливу на соціально-економічний розвиток держави	85
Кабачька В. В. Проблематика фінансування соціальної сфери та шляхи її розв'язання	87
Кам'янович М. О. Проект фінансового додатку для інвестиційних цілей	90
Капран Р. В. Розвиток банківської системи України в контексті процесів цифровізації	91
Кищенко А. А., Кіюся Р. Г. Імплементация директив ЄС із фінансового контролю у внутрішній аудит українських підприємств	94
Ковтун К. О. Переваги та недоліки використання послуг бухгалтерського аутсорсингу	96
Кожаліна Д. Ю. Особливості функціонування місцевих бюджетів в умовах нестабільності в Україні	98
Комисарик Є. О., Денисова М. О. Керування фінансовими ризиками: сучасні підходи та практики	100

Кондрашева Д. В., Дьолог Є. Видатки державного бюджету та їх особливості в умовах воєнного стану	102
Корчемаха І. Ю. Фінансування програм розвитку культури та збереження культурної спадщини в Україні	104
Корягіна К. О. Вплив змін податкової системи на фінансові ризики підприємства	106
Корнійчук А. Сучасні моделі обліку витрат на виробництво	108
Кубіна А. П. Касові та фактичні видатки як найважливіші об'єкти обліку в бюджетних установах	111
Кузьмічова М. Ю. Митні платежі у формуванні доходів бюджету	113
Лебідь Г. А. Зарубіжний досвід податкового регулювання трансфертного ціноутворення як інструменту формування доходів бюджету	116
Левіна Д. М. Ліцензування і сертифікація як елементи фінансової безпеки підприємств і споживачів	118
Литвин Р. В. Фактори впливу на динаміку ринку банківського споживчого кредитування в Україні	120
Лубенець О. А. Фінансовий стан підприємств України в умовах воєнного стану	122
Лукашевич С. В. Аналіз та оцінка фінансової стійкості комерційних банків в Україні	124
Лущик В. І. Проблематика управління грошовими потоками на підприємстві	126
Лященко С. В. Єдиний казначейський рахунок: сутність, принципи дії, основні переваги	128
Маріненко В. В. Аналіз стану фінансової стійкості санаторно-курортного закладу в сучасних умовах	130
Мартиненко В. А. Оцінка ризиків банківської діяльності	132
Мацигон Л. О., Новосад А. М. Управління вартістю і платоспроможністю страхової компанії в контексті стратегії її фінансового розвитку	134
Мацьоха Д. В., Шипелик О. В. Цінова політика як складова частина операційної діяльності підприємства: обліково-аналітичний аспект	136
Межуєва М. В. Цифрові технології у сфері фінансів	139
Мелюс Д. Д., Бобирь О. І. Сучасні виклики та перспективи пенсійної системи України	141
Мелюс Д. Д., Бобирь О. І. Чинники фінансової безпеки в контексті антикризової політики України	143
Моня Н. В. Єдиний податок як складова доходів місцевих бюджетів ...	145
Моня Н. В. Монетарна політика НБУ на сучасному етапі	147
Музика А. В. Методи оцінки фінансової надійності комерційного банку	149

Мухіна А. С. Значення інвестиційної діяльності для підвищення ефективності підприємства	151
Назаренко А. О. Система фінансово-економічної безпеки банківських установ та її елементи	154
Наполов Д. Б., Бобирь О. І. Проблеми оподаткування в Україні та шляхи їх подолання	156
Невідомська А. В. Світові фінансові кризи: їх вплив на фінансову систему України	158
Новікова К. В. Особливості аналізу фінансової звітності бюджетної установи	160
Огребчук В. А. Вплив воєнних дій на фінансовий стан підприємств України	162
Олексенко В. В. Поняття і класифікація основних засобів у бухгалтерському та податковому обліку	164
Олійник А. А. Міжбюджетні відносини в умовах воєнного стану в Україні	166
Омельницька В. І. Культурна субвенція як джерело фінансового забезпечення видатків територіальної громади	168
Павленко А. А. Податкова система в умовах конкурентоспроможності та глобалізації	170
Палажченко А. С. Теоретичні аспекти дослідження фінансової стійкості підприємства	172
Панасейко М. С. Удосконалення ролі Державної податкової служби в реалізації податкової політики України	174
Панченко О. Д. Податок на додану вартість у країнах ЄС	176
Патлаха В. Управління дебіторською заборгованістю підприємства	178
Пеня А. Ю. Добровільне медичне страхування в Україні	180
Пеня А. Ю. Український бізнес у міжнародному просторі	182
Петрусенко К. В. Деякі аспекти організації кредитного процесу та управління кредитним ризиком банку	184
Плотнікова А. О. Оцінка проблемної заборгованості банків в Україні	186
Пономарьова І. С., Шевельов А. В. Управління фінансовими ресурсами страховиків в умовах підвищеної ризиковості	188
Правник А. М. Військові облигації: сутність та механізм розміщення в умовах воєнного стану	190
Притула А. Ю. Фінансування освіти і науки в умовах воєнного стану	192
Пугач В. С. Удосконалення обліку доходів і фінансових результатів підприємства	195
Рибаківа Т. В. Роль та функції банків державного сектора в умовах необхідності фінансового забезпечення галузей економіки та соціальної сфери на прикладі АТ КБ «Приватбанк»	197

Романовський В. О. Напрями вдосконалення формування інформаційно-аналітичного забезпечення управлінської діяльності підприємства	199
Роменська К. М., Лапа М. О. Ліквідність управління бюджетними потоками в Україні в умовах воєнного стану	201
Рубайко Є. А. Аудит в умовах діджиталізації	203
Рубайко К. А. Військові облігації як важливий елемент інвестування економіки України	205
Садчикова І. В., Колотило Л. Л. Основні принципи безпеки банківських установ України	207
Садчикова І. В., Корнієць Ю. М. Сутність фінансової безпеки страхових компаній в Україні	209
Садчикова І. В., Сусленко С. В. Теоретичні підходи щодо визначення категорії «фінансовий інструмент»	211
Садчикова І. В., Терещук Д. В. Основні тенденції розвитку фінансового ринку України	213
Світлик І. М. Цифрова трансформація сучасних банківських послуг	215
Семеніхіна А. П. Роль розпорядників бюджетних коштів у програмно-цільовому методі бюджетного фінансування	217
Синипостол В. В. Фінансовий стан державних банків України та перспективи їх розвитку	219
Скулинець К. В. Проблеми формування фінансової бази освіти в Україні	221
Соболь В. В. Зовнішній борг України: проблеми його обслуговування у воєнний час	223
Сорока К. М., Варюха А. В. Проблеми фондового ринку України в умовах нестабільної економіки	226
Старенький М. О. Щодо сутності господарських ризиків	228
Сударєва В. І. Структурні диспропорції податкових надходжень до державного бюджету України	230
Сушко Р. О. Роль єдиного казначейського рахунка у системі управління бюджетними коштами	232
Тарасевич Н. В., Гончаров О. В. Особливості прояву та види світових валютних криз	234
Тарасенко А. В., Михайлюк М. Т., Швець М. А. Цифрові інструменти розвитку ринку банківських послуг в Україні	236
Філіппова В. Д. Аналіз основних показників банків України	238
Фурман О. О. Ефективний розвиток територіальних громад у період повоєнного відновлення	241
Фурман О. О. Комплаєнс-контроль та необхідність його запровадження	243
Фурман О. О. Формування фінансової звітності на прикладі країн – членів ЄС	244

Фурман О. О. Облікова політика як умова успішного функціонування підприємства	246
Фурман О. О. Необхідність обліку та аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві	248
Харакоз Л. В., Мелюс Д. Д. Аудит ефективності: переваги та недоліки	250
Чайковський С. О. Проблеми та напрями вдосконалення депозитної політики українських банків	252
Червякова В. В. Бюджетування на нульовій основі як передумова розумного витрачання для підприємств в умовах невизначеності	254
Шевченко О. Л. Сервіси електронного документообміну та їх переваги в умовах дистанційного формату господарювання	256
Шишкіна О. В., Волошин Д. М. Актуальні типи кіберзагроз функціонуванню і розвитку фінансових установ	258
Шишкіна О. В., СухOVERський М. Ю. Виклики і загрози інноваційного розвитку високотехнологічних підприємств	260
Шпомер Т. О., Фабриченко А. Г. Інституційні моделі реалізації макропруденційної політики: світовий та вітчизняний досвід	262
Штанько А. В. Діагностика фінансового стану банків	264
Яблонська С. Д. Облік видатків бюджетних установ в умовах воєнного стану	266
Яковенко М. Л. Державний борг України: особливості його формування та обслуговування	269

Секція 2. Актуальні питання міжнародних економічних відносин

Altunin K. O. The economic impact of the 2022–2023 Grain Deal on Ukrainian exports	272
Chaban K. S. Introduction of modern technologies: trends in international insurance	274
Dovhopolyi D. O., Koilo V. International business environment: methodical aspects	276
Ganzulya A. V. The peculiarities of business communication in Italy	278
Golovaty D. O. The importance of attracting international investment to Ukraine	279
Herasymiuk D. D. Analysis of global economic issues	281
Herasymiuk D. D. Peculiarities of financial globalisation	283
Konovets Ye. D. The impact of Russia’s war against Ukraine on the EU countries’ economies	285
Kovalenko K. V., Mostova A. D. The restoration of a unified system of international economic relations: retrospective analysis	286
Kryvoshei S. S. Information security in business	288
Kulinich L. Yu. The impact of Russia-Ukraine war on the German economy	290

Kulinich L. Yu. Ukrainian business in the conditions of war	292
Kuprych D. R. The Ukrainian grain imports: question of priorities	294
Ladchuk V. O. The importance of Ukraine's accession to the European Union	296
Leonova O. V. International migration of labour force	299
Malenok A. S. Use of IT in the EU tourism business	300
Mazur A. V. Tax systems of the Kingdom of Spain and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland	302
Mostova A. D. Trends and issues of Ukrainian agribusiness in European markets during martial law	304
Mykhnenko M. S. The impact of the war on small business in Ukraine	306
Nosenko A. V., Mostova A. D. Investment climate of the United Kingdom	308
Onyshchenko U. V. International marketing strategy of the company in the context of globalisation and digitalisation	310
Onyshchenko U. V., Saihak Y. L. Tourism as a long-run factor in the development of international economic relations	312
Proskurina K. D. The Croatian Presidency of the Council of the European Union	314
Puhach Yu. V. Potential of green hydrogen in the context of modernization of energy systems of the countries	316
Radysh Ya. A. The analysis of the impact of artificial intelligence and the Internet of Things on transport technologies in international logistics	318
Rapoport V. D. Iceland's foreign economic policy: institutional framework	320
Remshu V. Yu. Trade and economic relations between Ukraine and the Republic of Lithuania	321
Roma D. R., Mostova A. D. Experience of the Asian Tigers for Ukraine	324
Sadovyi V. R. Global market of high-tech: development trends	326
Sarana V. V. The key characteristics of globalization	329
Sarana V. V. The main features of international business communication	331
Serazhym V. J. Development of enterprises in international economic relations	334
Shtefan D. V. Marketing strategy in international business	335
Shtefan D. V. The process of an enterprise's entry to the international market	337
Stoliar Yu. V. The impact of the US-China trade war on other countries	339
Surovtseva Ya. R. Trade and economic relations between Ukraine and Italy	342

Tihvinskiy Ye. O. The impact of globalisation on the competitiveness of enterprises	344
Tishchenko O. A. Development of green energy: experience of Denmark	346
Tishchenko O. A. Israel in contemporary international relations: economic dimension	349
Triphonova D. D. Artificial intelligence technologies in the global economy	352
Vlasiuk L. O. Features of the Estonian tax system	354
Vlasiuk L. O. The impact of international marketing strategy on business success	356
Yurkova K. O. The current state of EU innovation policy	358
Zhytnyk O. L. Ukraine-UK relations at the present stage	361
Беляк І. О. Динаміка правового забезпечення міжнародного інвестиційного співробітництва України	362
Гудзь В. С. Особливості зарубіжних методів обліку витрат	364
Іжик О. Р. Українсько-канадські відносини: економічний вимір	366
Каташинський В. Ю. Оцінка конкурентоспроможності підприємства на міжнародних ринках	369
Корнійчук А. В. Переваги та недоліки залучення посередників у зовнішній торгівлі	371
Кох Є. В. Економічні ризики в умовах глобалізації: аналіз і стратегії управління	373
Коцар І. О. Митні платежі як інструмент тарифного регулювання	375
Леонова Т. Ю. Європейський центральний банк як суб'єкт міжнародних економічних відносин	377
Нестор О. Ю. Аналіз рекомендації щодо ефективного державного інвестування на всіх рівнях управління ОЕСР	379
Озерова В. О., Пасько А. О. Глобальне лісове господарство в системі міжнародних відносин	381
Пугач В. А. Проблеми посилення кібербезпеки у сучасних міжнародних відносинах	383
Рибчинська Є. Р. Динаміка експорту українського борошна в умовах війни	385
Рудик А. О. Економіко-правові аспекти світової продовольчої кризи внаслідок російсько-української війни	387
Фальковська У. Ю., Шафранська А. О. Перехід до безвуглецевої економіки як важливий напрям діяльності ЄС	389
Шевчук О. І. Міжнародна міграція в умовах глобалізації	391

**Секція 1. Фінанси, облік та аудит у контексті сучасних ризиків
та економічних загроз**

Poderiako A.G.,

PhD student, assistant of the Department of Finance, Banking and Insurance,
University of Customs and Finance

(Scientific supervisor – Arkhireyska N.V., PhD in Economics, Docent,
Dean of the Finance Faculty, University of Customs and Finance)

**PROBLEMS OF APPLICATION OF MODELS FOR ESTIMATING
THE PROBABILITY OF CREDIT DEFAULT IN CONDITIONS
OF HIGH UNCERTAINTY**

In the conditions of large-scale military aggression by the Russian Federation, there was a catastrophic deterioration of Ukraine's macroeconomic indicators, which led to an increase in risks, in particular, credit risks. The complex of post-war problems regarding the reconstruction of Ukraine will also create high uncertainty.

The compensatory action reducing credit risk is adequate provisioning for expected credit losses (ECL), which is regulated, in particular, by IFRS 9 [1]. Simultaneously, one of the main parameters of credit risk at each reporting date is PD – the probability of credit default, traditionally referred to as PD PIT (Point-In-Time). According to the relevant forecasting model, this indicator is defined as a dynamic time series weighted by the probabilities of macroeconomic scenarios.

According to the requirements of central banks for determining the amount of credit risk – CR, the probability of credit default PD TTC (Through-the-Cycle) is calculated according to other models.

In these conditions, maintaining the adequacy of ECL and CR ratings remains an extremely important task for ensuring the stability of the banking system of Ukraine.

However, the war led to drastic changes in the economic environment of Ukraine, which made it impossible to use almost all PD-models that were verified on the statistical data of the pre-war period.

Analysis of recent research and publications shows that none of the approaches to assessing the probability of credit default is universal, especially when it comes to assessing the macroeconomic impact on PD under conditions of high uncertainty [2].

In order to adapt estimation approaches under conditions of high uncertainty, the modeling architecture can look like this. The probability of credit default of financial instruments can be assessed either as a stress (TTC) or systemically sensitive (PIT) value. These two estimates should be calculated using different models selected from the families of TTC and PIT model families, respectively. It is also possible to build a comprehensive family of PIT_{TTC} models that directly relate the systemically sensitive probabilities to the corresponding PD TTC stress values of a single borrower or portfolio of borrowers.

Using of the $\mathcal{P}\mathcal{J}\mathcal{T}_{TTC}$ provides the greatest modelling flexibility and significantly reduces its complexity and cost, which is directly stipulated by the IFRS 9 principle of «without undue cost or effort». Indeed, it is possible to first estimate PD using the standard model and then choose a model from $\mathcal{P}\mathcal{J}\mathcal{T}_{TTC}$, for example the Vasicek model [3], which is consistent with the objectives of IFRS 9, although this model is also used in Basel II [4] for regulatory purposes.

At the same time, the possibilities for using historical data can be expanded by adding censored data with right truncation at the time of the military invasion by analogy with the Kaplan – Meier estimator method [5]. Then, such information should be interpreted as a characteristic of the potential resilience and recovery capacity of both borrowers and the economic environment as a whole.

The problem of choosing an adequate model (caused by the problem of statistical model identification in conditions of high uncertainty) can probably be partially solved by expanding the family of TTC and PIT models with new models that will most likely integrate standard approaches with Bayesian inference methods [6] and Delphi-type methods [7] using the theory of fuzzy sets with appropriate justification based on the SICR principle in IFRS 9 [1].

Therefore, the methodology for assessing the probability of credit default in conditions of high uncertainty of the state of the economic environment under the influence of exogenous factors, which are not reduced to ordinary economic shocks, needs further research and revision for adequate use in conditions of war and further reconstruction of Ukraine.

References:

1. International Financial Reporting Standard 9 (IFRS 9). Financial instruments. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS_9_Ukrainian-compressed.pdf (date of access: 28.09.2023).
2. Stulei V.A., Poderiako A.G., Gorzelak O. Problems of assessing the macroeconomic impact on the probability of credit default in conditions of high uncertainty. *Scientific view: economics and management*. 2023. № 3 (83).
3. Vasicek O. Loan portfolio value. *RISK Magazine*. December 2002. P. 160–162.
4. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. A Revised Framework. Basle Committee on Banking Supervision. Basle. Updated November 2005. URL: <https://www.bis.org/fsi/publications.htm?m=1390> (date of access: 26.09.2023).
5. Kaplan E.L. In a retrospective on the seminal paper in «This week’s citation classic». *Current Contents*. 1983. Vol. 24. P.14.
6. Gelman A., Carlin J., Stern B., Dunson S., Vehtari A., Rubin D. (2013). *Bayesian Data Analysis, Third Edition*. Chapman and Hall. 2013. 677 p.
7. Hilbert M., Miles I., Othmer J. Foresight tools for participative policy-making in inter-governmental processes in developing countries: Lessons learned from the eLAC Policy Priorities Delphi. *Technological Forecasting and Social Change*. 2009. Vol. 76. P. 880–896.

Арікова К.Д.,
студентка Одеського національного технологічного університету
(науковий керівник – Неустроєв Ю.Г., к.е.н., доцент
Одеського національного технологічного університету)

ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ФАКТОРІВ НА МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах сьогодення, коли в країні війна, забезпечення безпеки діяльності підприємства постає особливо гостро. А оскільки воєнний стан у державі значно посилює вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на ведення бізнесу, то актуальність зазначеної теми зростає ще більше.

Безпеку діяльності суб'єкта господарювання можна охарактеризувати як якісну характеристику його безпекової системи, яка визначає здатність підтримувати нормальні умови життєвого циклу підприємства у різних умовах.

Сьогодні найбільший вплив на будь-яке українське підприємство має зовнішнє середовище його існування. Тому на етапі побудови ефективної системи забезпечення безпеки діяльності суб'єкта підприємницької діяльності потрібно правильно оцінити вплив зовнішнього середовища на нього.

При оцінці навколишнього середовища бізнесу слід враховувати такі аспекти, як [2]:

- політична та соціально-економічна ситуація в державі та регіоні;
- напрями поведінки державних структур та її загальна передбачуваність;
- стан законодавчо-правової бази;
- стан матеріально-технічних, сировино-енергетичних та трудових ресурсів підприємства;
- кримінальну ситуацію в регіоні діяльності підприємства;
- загальний стан ринкового середовища (наявність на ньому необхідних ресурсів, кількість ринків збуту, рівень цін, кількість та рівень конкурентів, можливості налагодження ділових зв'язків, стан інфраструктури ринку тощо).

Оскільки зовнішнє середовище підприємств України в умовах сьогодення можна з впевненістю назвати мінливим, доцільно дотримуватися послідовності етапів управління бізнесом в таких умовах (рис. 1).

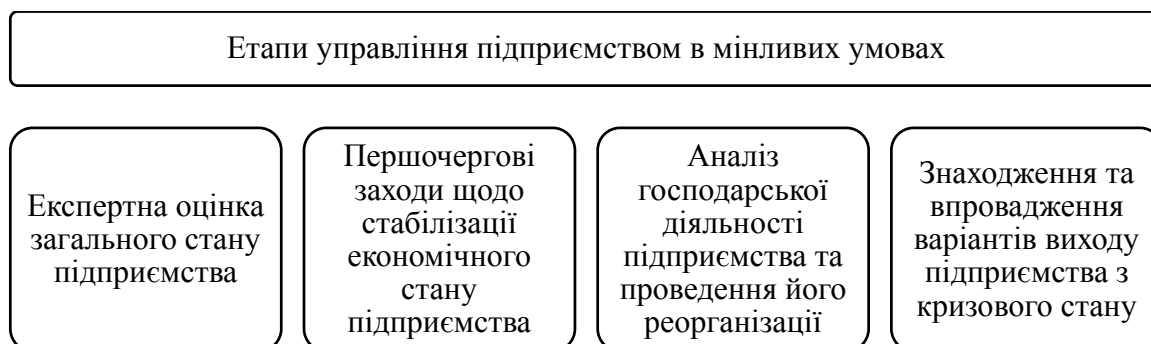

Рис. 1. Етапи управління підприємством в мінливих умовах [3]

Детально працюючи над мінімізацією негативного впливу зовнішніх факторів на ефективність системи забезпечення безпеки діяльності суб'єкта господарювання, потрібно також звертати велику увагу на внутрішні аспекти.

Всі складові безпеки діяльності підприємства, на які здійснюють значний вплив зовнішні та внутрішні фактори, наведені на рис. 2.

Рис. 2. Складові безпеки діяльності підприємства [1]

Фінансова складова є найважливішою складовою діяльності підприємства, адже фінансова стабільність та стійкість є результатом високого рівня безпеки діяльності будь-якого бізнесу. Ця складова має тісний зв'язок з іншими видами безпеки діяльності підприємства.

Фінансова нестабільність призводить до послаблення інших складових безпеки та до неефективного функціонування підприємства в цілому. Тому при веденні бізнесу керівництву слід приділяти багато уваги фінансовим результатам діяльності свого підприємства та їх подальшому використанню. Адже позитивний результат даних процесів призведе до забезпечення фінансової стабільності, високої платоспроможності та незалежності підприємства від дії багатьох факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ [4].

Також на етапі процесу розробки плану зменшення негативного впливу різноманітних факторів на діяльність підприємства слід багато уваги звертати на аспекти інформаційної безпеки бізнесу. Сьогодні інформація є одним з найважливіших активів, тому що вона проникає майже у всі етапи діяльності підприємства та має істотний вплив на його загальні фінансові результати. Найбільший вплив має інформація про зміну політичної, соціальної та економічної ситуації, про науково-технічний прогрес, нові підходи в організації та управлінні підприємством. Все це дозволяє керівникам підприємств адекватно реагувати на будь-які зміни зовнішнього середовища суб'єкта господарювання, ефективно планувати та здійснювати свою господарську діяльність. Але за умови, що інформація буде використовуватися правильно.

Ще важливо пам'ятати, що кризові становища в економічному середовищі та у державі (чи світі) – це завжди час нових можливостей. Тому якщо володіти достовірною інформацією та правильно її опрацьовувати і застосовувати, можна використати мінливе середовище як час для нових можливостей [4].

Технологічна складова діяльності підприємства є також дуже важливою при оцінці впливу на безпеку діяльності бізнесу зовнішніх та внутрішніх факторів. Кожне підприємство має набір технологій матеріального або інтелектуального виробництва, які використовуються у роботі. Якість цих технологій та їх відповідність новітнім світовим стандартам має фундаментальний вплив на ефективність підприємства та на перспективи його подальшого розвитку. Керівництву бізнесу потрібно приділяти багато уваги питанню перманентно високого рівня технологічної складової своєї діяльності.

Важливим внутрішнім фактором, який істотно впливає на діяльність будь-якого підприємства, є персонал, тобто кадрова складова. Навіть у несприятливі та нестабільні часи професійні та кваліфіковані менеджери здатні організувати діяльність суб'єкта господарювання таким чином, щоб результати діяльності були позитивними та був мінімальний ризик банкрутства. Забезпечення безпеки у сфері кадрової складової включає в себе роботу з планування, підбору та управління персоналом.

Останнім фактором, який впливає на процес роботи підприємства є правова складова його діяльності. Вона полягає в тому, щоб ефективно і комплексно забезпечити роботу підприємства, чітко дотримуючись всіх правових норм діючого законодавства України. У кризові часи деякі підприємці починають вести протизаконну політику управління бізнесом, що може призвести до дуже негативних наслідків. Тому дана манера ведення підприємницької діяльності є неприпустимим способом зменшити несприятливий вплив зовнішнього середовища [5].

Отже, підсумовуючи все вищенаведене можна зазначити, що всі аспекти безпеки діяльності підприємства є дуже важливими. Тому керівництву будь-якого бізнесу потрібно приділяти багато уваги потенційному та існуючому впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на загальні і локальні результати діяльності підприємства. Особливо це стає актуальним питанням для вітчизняних суб'єктів підприємницької діяльності в умовах сьогодення. Адже суттєвий негативний вплив зазначених чинників може призвести до вкрай негативних наслідків та істотного збільшення ризику банкрутства підприємства.

Список використаних джерел:

1. Дикань В. Л., Стратегічне управління : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 272 с.
2. Економічна безпека підприємництва в Україні : монографія / Г. В. Ситник, Г. В. Блакита, Н. М. Гуляєва та ін. Київ : НТЕУ, 2020. 284 с.
3. Марченко О. С. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. Харків : НЮУ, 2022. 246с.
4. Небава М. І., Сіронова Ю. В. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2018. 73 с.
5. Орлик О. В. Класифікація та систематизація загроз фінансово-економічній безпеці підприємств. *Вісник соціально-економічних досліджень*. Київ, 2018. № 1 (62). С. 106–115.

Бабанова Д.В.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Заруцька О.П., д.е.н., проф., завідувач кафедри
банківської справи та фінансових послуг
Університету митної справи та фінансів)

ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Для оцінки фінансової стабільності важливо визначити здатність фінансової системи мінімізувати ризики, які можуть спричинити ці фактори завдяки накопиченим капіталам, досягнутому рівню ліквідності, сформованим резервам, використанню системи перерозподілу ризиків тощо, а також проаналізувати стан і динаміку розвитку окремих секторів ринку та діяльність учасників ринку, виявити їх взаємозв'язок і взаємовплив.

Національний банк України щорічно проводить оцінку фінансової стабільності, діагностику банків, щоб зменшити ризики для всієї фінансової системи країни та допомогти банкам протистояти системним ризикам. При проведенні діагностики використовуються різноманітні моделі опису фінансового стану та перспектив його змін з огляду на систему припущень.

Завданням Національного банку є:

- запобігання кризам та їхньому поширенню,
- розвиток фінансової системи для посилення її стійкості до криз,
- ліквідація наслідків кризових явищ.

В умовах воєнного часу, у 2023 році, підходи до оцінювання фінансової стабільності мають низку особливостей. Аналіз проводиться для 20 найбільших банків, які концентрують основні активи і пасиви. Деякі аспекти аналізу спрощені. Увага концентрується на найбільших ризиках системи. На підставі оцінки якості активів банків здійснюється екстраполяція отриманих результатів та прогноз показників діяльності банку на три роки наперед за базовим сценарієм, який відповідає макроекономічному прогнозу.

Ключовим для оцінки фінансової стабільності є припущення про статичний баланс банків у прогностичному періоді. За припущенням Національного банку України, розміри активів та зобов'язань кожного з 20 обраних банків не змінюється, за виключенням курсових переоцінок.

У фокусі оцінки стійкості традиційно кредитний ризик. Його оцінка для кредитів, наданих найбільшим боржникам банків, проводиться за кожним позичальником окремо. Для решти кредитів ризик оцінюється на портфельній основі. Розрахунок кредитного ризику для малих кредитів моделюється через статистичні показники міграції частини кредитів до класу найгірших, непрацюючих активів. Частка позик, що мігрують до непрацюючих, визначається на усереднених оцінках ймовірностей дефолту позичальників, які фінустанови використовують для розрахунку резервів, відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності.

В системі банківських ризиків увагу зосереджено також на процентному і валютному. Процентний ризик виникатиме через зниження процентних ставок на трирічному горизонті: швидше за активами і повільніше за зобов'язаннями банків. Валютний ризик реалізується з огляду на переоцінку складових балансів банків в іноземних валютах.

За результатами оцінки стійкості Національний банк визначає необхідні рівні нормативів достатності капіталу. Банки матимуть достатньо часу на відновлення капіталу в разі такої потреби – два роки від завершення оцінки стійкості. За попередніми оцінками, банки матимуть можливість відновити капітал за рахунок прибутків від поточної діяльності, реструктуризації власних балансів та в результаті зниження ризиків.

Використання базового макроекономічного сценарію в оцінці стійкості зумовлено основною ціллю – переконатися, що після проходження піку кризи, спричиненого повномасштабною війною, та поглинання відповідних втрат, банки мають достатньо капіталу для роботи в нових умовах.

Важливим джерелом поповнення капіталу виступає операційний прибуток банків. За результатами 2021 р. банківська система України зафіксувала прибуток у сумі 77,5 млрд. грн. Незважаючи на радикальне (майже у 35 разів – з 3,4 млрд грн за 2021 р. до 118,9 млрд грн за 2022 р.) збільшення витрат на формування страхових резервів під проблемні активи, банківська система у 2022 р. отримала чистий прибуток на рівні 24,7 млрд грн. Прибутковість банківської системи за станом на 1 вересня 2023 р. складає 959 млрд грн., що свідчить про високий потенціал банківської системи.

Щоб забезпечити фінансову стабільність в умовах воєнного часу, потрібні злагоджені зусилля та усіх учасників фінансового ринку: банків, небанківських фінансових установ, Національного банку та інших регуляторів ринку, а також дієва підтримка органів державної влади.

Список використаних джерел:

1. Звіт про фінансову стабільність. Червень 2023 року [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H1.pdf?v=4

2. Про фінансову стабільність [Електронний ресурс] // Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/ua/stability/about>

3. Затверджено підходи до прогнозування показників діяльності банків для визначення необхідних рівнів достатності капіталу в межах оцінки стійкості [Електронний ресурс] // Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zatverdjeno-pidhodi-do-prognozuvannya-pokaznikiv-diyalnosti-bankiv-dlya-viznachennya-neobhidnih-rivniv-dostatnosti-kapitalu-v-mejah-otsinki-stiykosti-17170>

Бондаренко Н.М., к.е.н., доц.,
доцент кафедри економічного моделювання, обліку та статистики
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
Башара О.А.,
здобувач вищої освіти факультету економіки
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

УПРОВАДЖЕННЯ «ХМАРНИХ» ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Впровадження «хмарних» технологій в практику бухгалтерського обліку є актуальною темою в сучасному бізнесі. Ця інновація дозволяє зберігати та обробляти дані в хмарних сервісах, що забезпечує зручний доступ до них з будь-якого місця та пристрою з Інтернетом.

Хмарні обчислення – це процес використання розподіленого обчислювального ресурсу, який знаходиться в Інтернеті, замість локальних серверів або персональних комп'ютерів [1].

До основних переваг «хмарних» технологій в бухгалтерському обліку належать: зручний доступ, тобто користувачі можуть отримувати доступ до своїх фінансових даних з будь-якого пристрою або місця, що покращує продуктивність роботи; зменшення витрат допомагає в використанні «хмарних» технологій знизити витрати на обладнання, програмне забезпечення; безпека та захист, адже провайдери надають високий рівень захисту даних, використовуючи шифрування та інші методи безпеки [2].

Не дивлячись на ряд переваг «хмарних» технологій, вони в свою чергу мають також і недоліки. Найбільшою перешкодою для широкого впровадження «хмарних» технологій в Україні є саме відсутність довіри до провайдерів хмарних послуг. Щодо інших перешкод, це: залежність від інтернет-підключення, залежність користувача від умов провайдера, небезпека хакерських атак на серверах.

Хмарні обчислення здійснюються з використанням трьох моделей [3]:

1. Інфраструктура (IaaS) – надання комп'ютерних серверів як послуги. Зміст сервера полягає в оренді віртуального комп'ютера, при цьому можна встановити будь-яке програмне забезпечення.

2. Платформа (PaaS) – надання комп'ютерних серверів платформи для розробки, розгортання та підтримки веб-програм. Його зміст полягає в оренді віртуального комп'ютера, але вже з набором інструментів та програмного забезпечення. Користувачеві для роботи на сервері необхідно лише ввести свої дані.

3. Програма (SaaS) – надання програмного забезпечення в оренду. Постачальник хмарної бухгалтерії сам розробляє програму та керує ним, при цьому користувачам надається доступ до програм через мережу Інтернет. Модель SaaS орієнтована на кінцевого користувача. Тому додатки SaaS можуть використовуватися як бізнес-інструменти компаніями в реальному секторі економіки. Перевагою використання цієї моделі є відсутність витрат, що пов'язані з придбанням, встановленням та обслуговуванням ліцензійного програмного забезпечення.

Для ведення бухгалтерського обліку та управління підприємством з використанням «хмарних» технологій пропонуються такі програми (табл. 1).

Таблиця 1

Програми для ведення бухгалтерського обліку [4]

Назва програми	Характеристика
jSolutions	Автоматизація адміністративних та облікових завдань компанії. Модулі системи: бухгалтерія, розрахунок заробітної плати, роздрібна торгівля, склад, документообіг та інше
iFin	Основним призначенням є підготовка та подання звітів. Підтримує книг доходів та витрат, прості бухгалтерські процедури та розрахунок податків та заробітної плати
Облік Saas	Програма представлена трьома конфігураціями: кооперативна, стандартна та галузева. Призначенням є ведення бухгалтерського обліку, звітність та аналіз, кадровий облік та нарахування заробітної плати
BAS	Програма може автоматизувати облік організацій, де паралельно ведуться різні види діяльності та застосовуються різні системи оподаткування

Хоча «хмарні» технології з'явилися лише нещодавно, можна відокремити такі важливі особливості нової інфраструктури [5]: можливість впровадження відкритих стандартів для прямої міграції компонентів інформаційної системи та вендорів; забезпечення якості надання послуг за наявності ефективних сервісних метрик; автоматизація процесів динамічного розподілу інформаційних ресурсів; інтеграція з іншими хмарними системами та динамічна адаптація до новітніх вимог.

Таким чином, впровадження хмарних технологій у практику бухгалтерського обліку в Україні є актуальним та значущим. Вони дозволяють компаніям ефективно управляти фінансовими даними, забезпечити легкий доступ та безпеку інформації, а також покращити швидкість і точність обробки даних. Однак, перед впровадженням хмарних технологій, важливо ретельно оцінити потреби компанії та вибрати надійного постачальника хмарних послуг, що забезпечить високу якість та безпеку обслуговування.

Список використаних джерел:

1. Мазіна О.І., Олійник В.С., Рогозний С.А. Цифровізація як найважливіший інструмент розвитку системи обліку та звітності. Інтернаука. Серія: Економічні науки. 2020. № 5 (37), Т. 2. С. 59–66.

2. Любимов М.О., Кулик В.А. Можливості, загрози та перспективи використання «хмарних» технологій в бухгалтерському обліку. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2019. № 2 (93). С. 40–46.

3. Офіційне джерело Bitrix24. URL: <http://www.bitrix24.ua>

4. Волот. Використання хмарних технологій в автоматизації обліку сучасних підприємств України. наук.-практ. інтернет-конф., м. Тернопіль, 20 листоп. 2017р. Тернопіль: THEU, 2017. С. 188–189.

5. Яковицький І.Л. Технологія «хмарних обчислень» як інструмент створення інформаційної інфраструктури управління. Комунальне господарство міст. Сер.: Економічні науки. 2012. Вип. 102. С. 320–327.

Бобир О.І., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
Башара О.А.,
здобувач вищої освіти факультету економіки
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ОСОБЛИВОСТІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Пенсійне страхування є важливою складовою соціальної системи багатьох країн та відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку країни, а також має безпосередній вплив на рівень життя і добробут людей.

Одним з прикладів зарубіжного пенсійного страхування є система “трьох стовпчиків”, яка використовується в Нідерландах [1]. Згідно з цією системою, пенсійне страхування базується на трьох різних стовпчиках: перший стовпчик – державна пенсія, другий – колективна пенсія, третій – індивідуальна пенсія. Кожен стовпчик має свої особливості і забезпечує пенсійні виплати на різних етапах життя людини. Ця система дозволяє громадянам отримувати пенсію з різних джерел та зменшує ризик фінансових труднощів у пенсійний період.

В Швеції існує принцип “визначеного внеску”. Працівники та роботодавці сплачують внески у пенсійні фонди на основі визначених правил. Внески інвестуються та зберігаються у пенсійних фондах, а потім використовуються для виплати пенсій. Така система дає змогу громадянам забезпечити стабільний дохід у пенсійний період та контролювати свої пенсійні кошти [2].

В таких країнах як: США, Італія, Німеччина, Франція, Іспанія та Бельгія пенсії базуються на принципах соціального страхування [3]. Пенсії призначені для компенсації втраченого доходу і виплачуються за рахунок внесків працівників та роботодавців. Таким чином, розмір пенсії залежить від минулого заробітку, мінімальний розмір пенсії зберігається.

В таблиці 1 наведено порівняльний аналіз державних пенсійних внесків зарубіжних внесків [4]. Згідно даних таблиці 1, бачимо, що страховий внесок знаходиться в діапазоні від 16,4% до 33%. Щодо нашої країни, то відсоток страхових внесків нижчий, порівняно з іншими країнами. Проте, резервів його підвищення немає, адже це підірве конкурентоспроможність вітчизняної економіки, а також призведе до неофіційних заробітних виплат та нелегальної зайнятості.

Внески на державне пенсійне страхування в зарубіжних країнах

Країна	Величина внеску, %		
	Найманий працівник	Роботодавці	Усього
Італія	23,8	9,2	33
Чехія	21,5	6,5	28
Польща	11,3	16,3	27,6
Франція	11,2	16,3	27,5
Угорщина	10	15,5	25,5
Латвія	10	10	20
Німеччина	9,3	9,3	18,6
Бельгія	7,5	8,9	16,4

Зарубіжний досвід пенсійного страхування може бути корисним для України при розробці та вдосконаленні своєї системи. Наприклад, впровадження індивідуальних облікових пенсійних рахунків може дозволити громадянам самостійно контролювати свої пенсійні накопичення та забезпечити стабільний дохід у пенсійний період. Також варто розглянути можливість розширення видів пенсійного страхування та сприяння розвитку приватних пенсійних фондів.

Важливо враховувати особливості країни та потреби громадян при впровадженні нових підходів до пенсійного страхування. Наприклад, впровадження індивідуальних облікових пенсійних рахунків може дозволити громадянам самостійно контролювати свої пенсійні накопичення та забезпечити стабільний дохід у пенсійний період. Також варто розглянути можливість розширення видів пенсійного страхування та сприяння розвитку приватних пенсійних фондів.

Таким чином, Україна має можливість використовувати зарубіжний досвід як цінну інформацію для вдосконалення своєї системи пенсійного страхування. Це може допомогти забезпечити стабільний та достатній дохід для громадян у пенсійний період і зменшити ризик фінансових труднощів.

Список використаних джерел:

1. Світовий досвід у реформуванні пенсійних систем [Електронний ресурс]. – Режим доступу: finper.kiev.ua
2. Системи пенсійного забезпечення : огляд світового досвіду [Електронний ресурс]. – Режим доступу [//www.academy.gov.ua/ej/ej10/doc](http://www.academy.gov.ua/ej/ej10/doc)
3. Жук О. Б. Імплементация зарубіжного досвіду при реформуванні системи пенсійного забезпечення України. The Caucasus: Scientific journal of academic research. Georgia. 2017.
4. Pensions at a Glance 2019 (Summary in English) / OECD and G20 indicators. URL: <https://www.oecdilibrary.org/docserver/b6d3dcfcen.pdf?expires=1618852572&id=id&acname=guest&checksum=23C6D5572776CAE59774231B13CC5178>

Баурда О.П., Фльоштер Р.І.,
здобувачі освіти Ізмаїльського державного гуманітарного університету
(науковий керівник – Галькевич М.В., к.е.н.,
доцент кафедри управління підприємницькою та туристичною діяльністю
Ізмаїльського державного гуманітарного університету)

ВПЛИВ РИЗИКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ФІНАНСОВУ ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах перенасиченості інформацією виникає гостра потреба у одержанні достовірних, об'єктивних та достатніх відомостей про діяльність підприємства для прийняття ефективних рішень. Інформаційні потоки потребують логістичного узгодження та перевірки, оскільки загрози втрати, викривлення (спотворення) облікових даних та фінансової звітності спричиняють потенційні ризики зростання витрат, втрати прибутків, настання несприятливих наслідків, пов'язаних з прийняттям хибних рішень.

В економічній літературі «ризик» описується одночасно з появою теорії підприємництва, першим представником і засновником якого вважається англійський економіст Річард Кантілома (1680–1734), який уперше ввів у науковий обіг поняття «підприємництво», назвавши підприємцем людину, яка “купує” за відомою ціною, щоб продати за невідомою [1].

Бухгалтерський облік завжди передбачає прийнятне використання оцінок, розрахунків та суджень при складанні фінансової звітності [4]. Інформація фінансової звітності представлена в структурованому вигляді, щоб зробити її максимально зрозумілою власникам, фондовим аналітикам, рейтинговим агентствам, кредиторам та інвесторам [5]. Для великих компаній та підприємств, що становлять суспільний інтерес, перед оприлюдненням фінансової звітності, її показники об'єктивно перевіряються незалежною аудиторською фірмою. У цій роботі аудитор вивчає вибірку фінансових записів (на відміну від суцільної перевірки кожної окремої статті та операції), що сприймається як надання впевненості у достовірності фінансової звітності та її відповідності встановленим вимогам і стандартам. Проте у формуванні облікової інформації значну роль відіграє використання професійного судження бухгалтера, що є вагомим джерелом ризику втрати об'єктивності оцінок. «В бухгалтерському обліку є величезна кількість суджень, деякі з них зумовлені досвідом людей, а деякі способами, якими люди розглядають конкретну проблему» [6]. Для розуміння фінансових результатів діяльності компанії потрібна довіра до надійності процесу складання звітності та формування облікової інформації, яка на основі встановлених принципів історично визнає та відображає фінансові вимірники, які базуються на оцінках, судженнях та моделях [4]. Існує значна кількість суджень, пов'язаних із визначенням таких об'єктів, як вартість гудвілу, інтелектуального капіталу, представленням скоригованого прибутку до оподаткування, в результаті чого виникає низка варіацій, які ускладнюють порівнянність фінансової звітності різних компаній та перешкоджають прийняттю ефективних управлінських рішень.

В епоху великих масивів даних, складних інформаційних потоків, які надходять на підприємство із різних джерел, багато фінансових фахівців та інших користувачів відчують відсутність впевненості у точності показників через їх перевантаженість великою кількістю джерел даних, а також через можливі людські помилки, вразливість програмного забезпечення та недосконалість, недостатню інтегрованість інформаційних систем [4].

Один з поширених методів обліку ризиків генерує наступні основні метрики ризику, що застосовуються до категорій звітності, які, зазвичай, використовуються в управлінському обліку: бізнес-напрямок, центр витрат, юридична особа, товар, клієнт, місцезнаходження та тип ризику. Виділяють три основні показники ризику [5]: 1) властивий ризик (IRU) – скільки ризиків в цілому було створено; 2) індекс зменшення ризику (RMI) – як ефективно управляли та зменшували ризики; 3) залишкові ризики (RRU) – скільки залишається ризику, яким не вдалося ефективно управляти та пом'якшувати.

Отже, у міру ускладнення бізнесу зростають кількість, обсяги та різноманітність господарських операцій, а відповідно, і ризики недостовірного відображення інформації про них та їхні результати у фінансовій звітності компанії. Облікові оцінки ускладнюються по відношенню до визнання витрат на науково-дослідні роботи, момент нарахування доходів у довгострокових контрактах, визначення вартості орендованих об'єктів, дисконтування довгострокової заборгованості тощо, де потрібне застосування суджень, що посилює ризик викривлення чи асиметрії облікової інформації. Неточні дані, виявлені помилки і порушення, маніпуляції з показниками фінансової звітності можуть завдавати значну шкоду репутації підприємства. Для пом'якшення, моніторингу та усунення ризиків маніпулювання обліковими даними, необхідно планувати інформаційні потоки та контролювати всі етапи обміну інформацією у формуванні показників фінансової звітності для прийняття ефективних рішень і уникнення можливих втрат.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В.Д. Історія економічних учень: підручник 2-ге вид. випр. Ч. 1 К.: Знання, 2005. 567 с.
2. Безверхий К.В., Малишкін О.І., Ковова І.С., Семенова С.М., Шуляренко С.М., Карєв В.П. Гармонізація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах України в контексті нормативів ЄС: монографія / за наук. ред. О.І. Малишкіна. Київ: ВД «АртЕк». ДУІТ, 2018. 418 с.
3. Гордієнко Н.С., Матвеев Д.І. Захист великих даних та мінімізація ризиків втрати інформації. Логос–онлайн. Опубліковано 22.12.2019 р. ЕОІ 10.11232/2663-4139.04.32.
4. Мазаракі А.А., Фоміна О.В. Інструментарій управлінського обліку. *Економічний часопис – XXI*. 2016. № 6. С. 48–51.

5. Семенова С. М., Шпирко О. М. Збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством. International scientific and practical Congress “Lawyers and Economists”. The Scientific Association of Economists and Lawyers “Fundacio”, December, 5th, 2014, Zagreb (Croatia). Regus Zagreb Grand Center, 2014, 163 p. P. 11–17.

Белік К.О.,
здобувач вищої освіти Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Дудчик О.Ю., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

АНАЛІЗ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Засобами, без яких неможливе функціонування підприємств, є оборотні активи, оптимальний склад та структура яких забезпечують суб'єкту господарювання ефективну діяльність. Правильне управління оборотними активами дозволяє компанії підвищити свою фінансову стійкість, результативність діяльності та знизити витрати.

У табл. 1 розглянуто оборотні активи підприємств галузі виробництва хліба, хлібобулочних і борошняних виробів, що включає в себе виробництво хлібобулочних, кондитерських, макаронних та подібних виробів. Продукція галузі користується стійким і підвищеним попитом споживачів.

По оборотним активам галузі виробництва хліба, хлібобулочних та борошняних виробів спостерігається така тенденція: у 2020 році сума усіх оборотних активів становила 17 258 418,9 тис.грн. Приріст в 2021 році 15,58% в порівнянні з роком раніше. Наступного року спостерігається подальше збільшення суми активів на 5,14%. На кінець 2022 році сума оборотних активів становила 20 974 301,0 тис.грн.

На початок 2020 року загальна вартість запасів – 4 701 513,0 тис. грн. У 2021 році відбувся приріст запасів на 15,23%. У наступному році тенденція зберігалася та приріст становив 10,58%. У загальному результаті підвищення обсягу запасів позитивно впливає на безперервність виробничого і збутового процесу.

Поточні біологічні активи у 2020 році становлять 491,6 тис. грн. Спочатку приріст показника становив аж 179,62%, але у наступному році він був знижений на 19,06% і у 2022 році дорівнювали 1 112,6 тис. грн. Поточні біологічні активи більш притаманні сільськогосподарській галузі, тому їх незначний обсяг і зменшення цілком виправдані для галузі виробництва хлібобулочних виробів.

2020 р. сума дебіторської заборгованості становила 11 000 560,4 тис. грн. Значення показника демонструє збільшення на 15,08% в 2021 р. Після цього спостерігається зміна тенденції і сума дебіторської заборгованості зменшується на 5,79%. З одного боку, це стримує збут продукції, але з іншого боку – позитивно впливає на фінансові ресурси, адже немає

необхідності залучати додаткові кошти для фінансування цього елемента активів. В загальній сумі оборотних активів галузі питома вага дебіторської заборгованості найбільша, але зменшилась з 63,7% в 2020 році до 56,9% в 2022 році.

Таблиця 1

**Обороні активи підприємств галузі виробництва хліба,
хлібобулочних і борошняних виробів за 2020–2022 рр., млн грн**

Показники	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення, +,-		Відносне відхилення, %	
				2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
Оборотні активи, усього	17 258,4	19 948,0	20 974,3	2 689,6	1 026,3	15,58	5,14
в тому числі:							
Запаси	4 701,5	5 417,6	5 990,6	716,1	573,0	15,23	10,58
Поточні біологічні активи	0,5	1,4	1,1	0,9	-0,3	179,62	-19,06
Дебіторська заборгованість	11 000,6	12 659,8	11 926,7	1 659,2	-733,0	15,08	-5,79
Поточні фінансові інвестиції	7,1	11,3	68,6	4,1	57,3	57,96	509,05
Грошові кошти та їх еквіваленти	1 137,6	1 302,5	2 310,1	164,9	1 007,6	14,49	77,36
Витрати майбутніх періодів	79,9	99,2	183,2	19,2	84,1	24,07	84,80
Інші оборотні активи	331,2	456,3	493,9	125,2	37,6	37,80	8,24

На кінець 2020 р. поточні фінансові інвестиції становили 7126,9 тис. грн. У наступному році приріст був 57,96%. У 2022 р. тенденція зберігалась, приріст відбувся на 509,05% і сума на кінець року становила 68 563,7 тис. грн.

Станом на 2020 рік грошові кошти та еквіваленти становили 1 137 640,2 тис. грн. За досліджуваний період був позитивний приріст. У 2021 році на 14,49%, а у 2022 році на 77,36%, останній можна пояснити суттєвими темпами інфляції.

Витати майбутніх періодів становили у 2020 році 79 921,7 тис. грн. В 2021 році спостерігається приріст на 24,07%, у наступному році відбувається подальше збільшення суми на 84,80%. На кінець 2022 році сума витрат майбутніх періодів становить 183 248,4 тис. грн.

Станом на 2020 р. сума інших оборотних активів – 331 165,1 тис. грн. Приріст у 2021 році становив 37,80% в порівнянні з попереднім періодом. У 2022 році зберігався позитивний приріст і дорівнював 8,24%.

В цілому за досліджуваний період спостерігається позитивна тенденція збільшення оборотних активів підприємств галузі виробництва хліба, хлібобулочних та борошняних виробів. Але не варто забувати, що в 2022 р. спостерігались значні інфляційні процеси, тому зростання вартості оборотних активів пов'язано саме з цим. Адже багато підприємств були зруйновані або опинились на окупованих територіях, що суттєво зменшило реальні обсяги активів функціонуючих підприємств. На сьогодні важливим є збереження і примноження як оборотних так і необоротних активів підприємств, що у майбутньому сприятиме стабілізації економіки країни і її відбудові.

Список використаних джерел:

1. Оборотні активи підприємств за видами економічної діяльності // Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Бондар К.М.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Івашина С.Ю., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Діагностика фінансової кризи на підприємстві під час війни та у повоєнний період вимагає особливої уваги і обережності, оскільки воєнні конфлікти можуть спричинити значні виклики для бізнесу та фінансової стабільності підприємств. На основі оцінки наявних ресурсів і аналізу навколишнього середовища визначаються основні принципи формування концепції та стратегії розвитку підприємства, етапи розвитку й темпи змін, обґрунтовуються сфера діяльності і форми взаємодії як з партнерами, так і з конкурентами.

В умовах антикризового фінансового управління пріоритетна роль належить інструментам, спрямованим на попередження і своєчасне виявлення негативних тенденцій у фінансово-економічному розвитку суб'єктів господарювання. Серед цих інструментів чільне місце займає своєчасна діагностика фінансової кризи на підприємстві.

Унаслідок фінансової кризи підприємство стикається з втратою свого доброго іміджу в бізнес-середовищі, втратою клієнтів і покупців. Паралельно спостерігається погіршення фінансових і техніко-економічних показників функціонування, такі як непостійне виробництво, низьке завантаження виробничих потужностей, зростання собівартості, деградація балансової структури та раптове скорочення обороту коштів.

Небезпека кризи існує завжди, навіть коли її немає. Тому дуже важливо знати ознаки настання кризових ситуацій і оцінювати можливості їхнього розв'язання. Симптомом кризового розвитку може бути або

невідповідність показників закономірним співвідношенням або тимчасові параметри, наприклад темп зростання продуктивності праці повинен випереджувати темп росту заробітної плати. Якщо цього не відбувається, збільшується небезпека кризи. Симптоми не завжди відображають причини кризи. Причини нерідко криються глибше зовнішнього прояву кризових ознак. Симптом – це первісний, зовнішній прояв кризових явищ, які не завжди характеризують справжні причини кризи, але за якими ці причини можна встановити. Оцінювати кризу слід не тільки за його симптомами, але і за причинами та реальними факторами [1].

Основні причини фінансової кризи на підприємстві у повоєнний період можуть бути досить різноманітними і містять такі фактори:

- зовнішні фактори – падіння попиту, інфляція, політичні нестабільності, торговельні обмеження і втрата доступу до ринків іноземних покупців і партнерів;

- внутрішні фактори – недостатність керівництва, неправильне фінансове управління, неефективні бізнес-процеси, а також неякісна робота персоналу.

При цьому необхідно зазначити, що кризи не завжди несуть тільки негативні наслідки для бізнесу, а навпаки – мотивують підприємства долати перешкоди, бути гнучкими, впроваджувати інноваційні продукти чи технології для подальшого успішного розвитку [2].

Аналіз фінансового стану підприємства є суттєвим компонентом фінансового управління та аудиту. Таким чином, підприємство проводячи комплексну оцінку матиме можливість планувати обсяги залучення позикового капіталу, розміри зростання прибутку та забезпечувати розробку і реалізацію фінансової політики, яка сприятиме безперебійній діяльності під впливом змін внутрішнього і зовнішнього середовища.

У повоєнний період на етапі діагностики фінансової кризи підприємство може стикнутися з такими проблемами [3]:

- недостатня доступність і недостовірність фінансової інформації у післявоєнний період створює труднощі в процесі виявлення фінансової кризи;

- змінність економічних умов та відсутність стійкої основи для порівняння фінансових показників ускладнюють оцінку фінансового стану підприємств;

- ризики, пов'язані зі змінами в законодавстві та податковій політиці після війни, ускладнюють аналіз фінансової кризи на підприємствах;

- недостатнє розуміння впливу факторів, пов'язаних із відновленням та реабілітацією після війни, на фінансовий стан підприємств;

- проблеми у визначенні джерел фінансування і підтримки підприємств у післявоєнний період ускладнюють виявлення ситуацій кризи;

- відсутність загально визнаних стандартів та методів діагностики фінансової кризи, які б враховували специфіку післявоєнного періоду;

- важливість врахування соціальних та політичних аспектів при діагностиці фінансової кризи на підприємствах у післявоєнний період.

Фінансовий стан підприємства в повоєнний період є критично важливим фактором для його виживання та успішного функціонування. Розробка механізмів антикризового управління підприємством в умовах нестабільного економічного середовища є актуальною, але вимагає ретельного і глибокого дослідження [4]. Діагностика фінансової кризи передбачає аналіз фінансових звітів, платіжної здатності та фінансових показників, а також виявлення основних причин кризи, таких як зменшення попиту, заборгованість, інфляція та інші фактори. Розробка плану виходу з кризи включає прийняття ефективних заходів, диверсифікацію джерел фінансування, покращення фінансового контролю та управління ризиками. Системний підхід до діагностики та управління фінансовою кризою допомагає підприємствам відновити фінансову стабільність та досягти тривалої успішності.

Список використаних джерел:

1. Каламбет С. В., Павлова С.В. Сутнісна характеристика фінансового планування на підприємстві. *Економіка та держава*. 2015. № 11.
2. Антикризове управління: імператив сучасної економіки. KROK University, 2021. URL: <https://doi.org/10.31732/cre>
3. Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, пріоритети, завдання / Борщевський В., Куропась І., Орест Микита О. URL: <https://uplan.org.ua/analytics/ekonomika-viiny-ta-povoiennyi-ekonomichnyi-rozvytok-ukrainy-problemy-priorytety-zavdannia>
4. Ахновська І.О. Антикризове управління підприємством в умовах нестабільного економічного середовища. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (6). С. 914–918. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2%286%29__230

Бондар Л.І.,
студент Нововолинського навчально-наукового інституту
економіки та менеджменту ЗУНУ
(науковий керівник – Римар О.Г., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Нововолинського навчально-наукового інституту
економіки та менеджменту ЗУНУ)

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЙОГО ОПТИМІЗАЦІЇ

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин підприємства самостійно здійснюють свою виробничо-господарську діяльність, але одночасно висока конкуренція примушує їх враховувати інтереси й побажання покупців та виробляти ту продукцію, на яку існує платоспроможний попит.

Саме аналіз фінансового стану підприємства є одним із головних інструментів з'ясування не лише платоспроможності і фінансової стійкості його, але і конкурентоспроможності виробника. В Україні розвиток ринкових відносин завжди характеризувався впровадженням досягнень науково-технічного прогресу, ефективністю господарювання та управління виробництвом, підвищенням конкурентоспроможності продукції на тлі активізації вітчизняного виробника. Тому у таких непростих умовах сьогодення постає питання розробки шляхів оптимізації фінансового стану підприємства, що дозволить досягти максимального результату при оптимальних затратах, сприятиме ефективному використанню та розміщенню обмежених ресурсів, залученню додаткових джерел фінансування.

В сучасних умовах господарювання для будь-якого бізнесу надзвичайно важливим є уміння правильно і ефективно керувати фінансами, визначати раціональну структуру капіталу за складом і джерелами утворення, та забезпечувати оптимальне співвідношення між власними та позиковими коштами. Основними елементами економічної діяльності підприємства, що дозволяють найкраще визначити його фінансовий стан є: прибутковість діяльності; оптимальність розподілу прибутку; наявність власних фінансових ресурсів не нижче мінімально необхідного рівня для організації виробничого процесу і процесу реалізації продукції; раціональне розміщення основних і оборотних засобів, ліквідність поточних активів.

Розрахунок динаміки показників фінансового стану для українських підприємств є обов'язковим в силу того, що на його основі слід розробляти та реалізовувати заходи, що спрямовані на швидке підвищення платоспроможності, забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості, прибутковості, подальшого розвитку, забезпечення і зростання виробничого потенціалу.

Фінансовий стан головним чином залежить від платоспроможності підприємства, тобто його здатності своєчасно задовольнити платіжні вимоги постачальників, проводити розрахунки по банківським кредитам, вчасно здійснювати оплату праці персоналу, сплачувати податки. Тобто, наявність грошових коштів у підприємства для виконання своїх фінансових зобов'язань свідчить про його ліквідність. Підприємство вважається ліквідним, якщо його поточні активи перевищують короткострокові зобов'язання [1]. Враховуючи нестабільну ситуацію на українських ринках через військові події, чимало підприємств визнаються неплатоспроможними і припинили свою діяльність. До основних причин цього можна віднести: значне скорочення ринків збуту на сході країни; раптове зниження купівельної спроможності споживачів; закриття або переміщення великих підприємств у безпечні регіони країни; скорочення виробничих потужностей внаслідок закриття філій; припинення взаємовідносин із підприємствами-партнерами; скорочення доступу до джерел національних природних ресурсів.

Першочерговим етапом для покращення фінансового стану сучасних підприємств є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу. Це забезпечить мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу. Через ситуацію, що склалася в країні, підприємства повинні активно мобілізувати внутрішні резерви підприємства: явні та приховані. Такий пошук резервів необхідно здійснювати в процесі ґрунтовної оцінки всіх складових його діяльності. Фінансову стійкість підприємства можна забезпечити за рахунок активізації збутової діяльності підприємства, а саме необхідно звертати увагу на маркетингову політику. Вона зробить продукцію підприємства конкурентоспроможною як на національному, так і на міжнародному ринках [2]. Досягти зазначеного можливо за рахунок удосконалення рекламної діяльності підприємства, шляхом визначення цільової аудиторії та зосередження уваги на активізації їх інтересу до продукції, що випускається цим підприємством. Також однією із головних умов покращення фінансового стану підприємства є зниження собівартості продукції, яка прямо пропорційно впливає на збільшення прибутку підприємства. Важливим показником покращення фінансового стану підприємства є зростання продуктивності праці. В сучасних умовах важливо зберегти наявний кадровий потенціал. Для цього доцільно оптимізувати менеджмент управління персоналом, що є особливою формою нарощення капіталу в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Коркуна Д. М. Фінансове прогнозування як основа фінансових планів підприємства. URL: http://vlp.com.ua/files/86_0.p (дата звернення 29.10.2023).
2. Раєвнева О.В. Моделювання фінансової діагностики стану підприємства / Раєвнева О.В., Степуріна С.О. *Економіка і регіон*. 2019. № 3 (6). С. 74–80.

Бондаренко Н.М., к.е.н., доц.,
доцент кафедри економічного моделювання, обліку та статистики
Дніпровського національного університету ім. О. Гончара
Пеня А.Ю.,
здобувач вищої освіти факультету економіки
Дніпровського національного університету ім. О. Гончара

ТЕНДЕНЦІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІТ-ІНДУСТРІЇ

ІТ – одна з найперспективніших та найприбутковіших галузей в Україні: за оцінками експертів Асоціації «ІТ України», ІТ-сектор зростатиме на 22–30 відсотків на рік. Ця цифра може бути ще вищою, якщо на ринку з'являться більш спеціалізовані продукти. Розвиток будь-якої галузі напряду залежить від податкового навантаження, і топ-менеджмент постійно наголошує на тому, що спрощена система оподаткування є одним з ключових факторів успіху галузі. Розглянемо всі варіанти трудових відносин в ІТ-компаніях. Перша модель співпраці – це

укладання трудових договорів з усіма працівниками підприємства. Це стосується сплати єдиного соціального внеску, податку на доходи фізичних осіб та військового збору; згідно з опитуванням DOU, лише 5% працівників використовують такий спосіб працевлаштування. Другою моделлю співпраці є реєстрація працівників як підприємців, у цьому випадку фізична особа-підприємець підписує договір безпосередньо з підприємством. Цей варіант є найбільш вигідним для компанії: за даними опитування DOU, 88,9% працівників мають таку форму зайнятості. Наступні дві моделі співпраці – це або працівники, які взагалі не працевлаштовані легально, або працівники, які працюють за мінімальну заробітну плату, щоб мінімізувати податки, а решту отримують у конверті. Згідно зі статистикою 4% респондентів взагалі не оформлені, а 1,7% працівників оформлені на мінімальну заробітну плату [1]. Таким чином, як показує опитування, існує багато способів, за допомогою яких ІТ-сектор може уникнути або мінімізувати податки.

Найважливішими питаннями, які потребують вирішення, є оподаткування учасників ринку та формалізація трудових відносин з працівниками. Верховна Рада вже розглядає варіанти підвищення інвестиційної привабливості, що сприятиме посиленню конкурентоспроможності України на світовому ринку ІТ-послуг. З цією метою 23 липня 2020 р. у Верховній Раді було зареєстровано законопроект №3933 про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб'єктів індустрії інформаційних технологій [2]. В разі прийняття закону, він мав набути чинності з 1 січня 2021 р., але цього не відбулося.

Основною метою законопроекту № 3933 було підвищення конкурентоспроможності ІТ-індустрії України та її привабливості для вітчизняних та іноземних клієнтів шляхом встановлення особливостей оподаткування для ІТ-компаній. Зокрема, податкове навантаження на заробітну плату працівників встановлювалось на рівні 10%, єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – 5% (замість 22%) та звільнення від сплати військового збору [2].

Дійсно, можна припустити, що податкове навантаження для ІТ-сектора мало бути зменшене. Однак більш глибокий аналіз законопроекту № 3933, який встановлював вимоги до суб'єктів, що змогли б скористатися податковою пільгою, показував, що ідея такої податкової пільги полягала в тому, що працювати за такою моделлю мали змогу лише дуже великі компанії. ІТ-спеціалісти, які наразі є фізичними особами-підприємцями на спрощеній системі оподаткування та працюють за контрактом, не змогли б скористатися такими нововведеннями. Однак, згідно з останніми тенденціями, такі ІТ-спеціалісти є найціннішим ресурсом України, оскільки українська ІТ-індустрія орієнтована на зовнішні ринки. Крім того, у Верховній Раді також зареєстровані більш збалансовані законопроекти, що фокусуються на потребах індустрії та окремих ІТ-спеціалістів. Серед них – Альтернативний законопроект № 3979 від 11 серпня 2020 року “Про заходи, спрямовані на стимулювання розвитку ІТ-галузі в Україні”. З 11.08.2020 і по сьогодні він знаходиться в статусі «Надано на розгляд Комітету».

Щоб знайти оптимальне рішення щодо податкового навантаження на український ІТ-сектор, корисно проаналізувати міжнародний досвід. Дослідження світового ІТ-ринку, проведене компанією Deloitte, показало, що такі стимули, як пільгові податкові ставки, субсидії та податкові кредити популярні в країнах, де ІТ-технології розвиваються швидкими темпами.

Естонія вважається найбільш сприятливою країною для ІТ-бізнесу, і її іноді навіть називають «Кремнієвою долиною Європи». Ставка податку на нерозподілений прибуток становить 0% при дотриманні певних умов. Роботодавці сплачують соціальний податок (33%) та податок на безробіття (0,8%), тоді як працівники сплачують податок на прибуток (20%), пенсійний податок (2%) та податок на безробіття (1,6%) зі своєї заробітної плати. Експорт послуг до Європейського Союзу також звільнений від податків [3].

Таким чином, ІТ-сектор є одним з основних секторів економіки майже у всіх країнах. Кількість організацій у цьому секторі збільшується з кожним роком і не має тенденцій на сповільнення.

Список використаних джерел:

1. Дзуліт З.П., Романюк А.О. Тенденції та перспективи удосконалення системи оподаткування галузі ІТ в Україні // Ефективна економіка. 2020. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8309>

2. Воронцов О. Тенденції оподаткування та розвитку ІТ-індустрії: до чого готуватися підприємцям. Hillmont Partners. 2020. URL: <https://hillmont.com/ua/publ/alerts/trends-taxation-it-business>

3. Ніжинська Т. Податкове стимулювання ІТ-індустрії: світовий досвід. URL: <https://thepage.ua/ua/special-projects/podatkove-stimulyuvannya-it-industriyi-svitovij-dosvid>

Бродовська В.Ю.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Пономарьова О. Б., старший викладач
кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ОЦІНКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ КРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ

Повномасштабне військове вторгнення північних сусідів завдало потужного удару по всіх ланках фінансової системи нашої держави. Незважаючи на великі втрати й руйнування, нинішній фінансово-економічний стан країни, за оцінками респондентів, не є краховим. Тому сьогодні, важливо сформулювати бачення змін і трансформацій, які спрямовані на якісне оновлення країни і які знайдуть відображення у макроекономічних індикаторах та показниках [1].

Ключовим припущенням прогнозу НБУ є збереження безпекових ризиків до середини 2024 року. Відповідно основним ризиком для прогнозу є довша тривалість повномасштабної війни. І навпаки, найсуттєвіший позитивний вплив на фінансово-економічний розвиток матиме швидше, ніж очікується зараз, зниження безпекових ризиків.

Завдяки неймовірній адаптивності українського бізнесу фінансово-економічні результати першого півріччя були значно вищими, ніж очікувалося. Це разом із поступовим відновленням внутрішнього попиту дозволило покращити прогноз економічного зростання на цей рік з 2% до майже 3%. Ця зміна є помірною, адже виклики – значні. Водночас, якщо пригадати, що на початку року прогнозувались лише маржинальне зростання ВВП на рівні 0,3%, результат за оновленим прогнозом виглядає досягненням, особливо в умовах війни. За прогнозом НБУ, зростання економіки у 2024 році прискориться до 3,5%. Через триваліше збереження безпекових ризиків Нацбанк незначно погіршив економічний прогноз на наступний рік. Водночас це не завадить економіці зростати швидше, ніж цього річ.

Зі зниженням безпекових ризиків ділові та споживчі настрої поліпшуватимуться, що разом зі збереженням м'якої фіскальної політики підтримає економічну активність. Наприклад, повноцінне відкриття чорноморських портів за таких умов забезпечить відновлення оптимальних логістичних маршрутів. Це позитивно вплине на фінансовий стан наших експортерів.

Зниження безпекових ризиків також спонукатиме українських вимушених мігрантів повертатися додому. А це, зі свого боку, підтримає відновлення споживання. Нижчі ризики – це також більше інвестицій. Враховуючи це, очікуємо, що економічне зростання прискорюватиметься й надалі і у 2025 році сягне 7%.

Ще на початку року інфляція перевищувала 26%, нині вона нижче 13%. Власне на такий суттєвий дезінфляційний тренд і були спрямовані дії НБУ.

Нацбанк тривалий час зберігав облікову ставку незмінною, на рівні 25%, та в 2023 році задіяв цілий арсенал додаткових інструментів [2].

За шість місяців 2023 року зростання обсягу строкових коштів громадян у гривні становило 23,3%, а їх частка в загальному портфелі зросла на 4,3 в. п. Натомість попит на валюту зменшився, про що свідчить, зокрема, значне зміцнення готівкового курсу гривні у 2023 році. Все це збільшило стійкість українського валютного ринку, що посприяло зниженню інфляції. Такі позитивні тенденції дозволили раніше перейти до циклу зниження облікової ставки, який зі свого боку важливий для відновлення економіки. Водночас це зниження буде поступовим, щоб не підважити здобутки у вигляді макрофінансової стійкості.

Згідно з даними міністерства, у 2024 році очікується прискорене зростання ВВП – наразі, як варіант, в межах бюджетного процесу – 2024, розглядається прогноз зростання ВВП на рівні близько 5%. Це станеться за умови завершення війни до середини року, поступового повернення мігрантів додому, відновлення роботи портів після визволення та

розмінування і старту відновлення під впливом реалізації заходів уряду, активного реформування та відбудови України завдяки допомозі країн-партнерів і міжнародних організацій, а також притоку інвестицій на фоні ефективності впровадження реформ. При цьому відновлення економіки країни відбуватиметься в умовах макроекономічної стійкості та згасання безпекових ризиків у тісній співпраці з міжнародними партнерами, зокрема з країнами ЄС, G7, НАТО.

Таким чином, основними драйверами відновлення будуть безпековий фактор та незворотний рух країни до ЄС, що супроводжуватиметься: зростанням інвестиційної активності після попередньої об'єктивної паузи через нагальну потребу країни у відновленні втрат виробничих потужностей та інфраструктури, завданих війною, отримання фінансової допомоги від країн-партнерів на відбудову; повним доступом до ринків ЄС та Великої сімки, що допоможе виробникам інтегруватися у світові торгові ланцюги; розвитком виробничих потужностей в контексті виробництва повного циклу із встановленням сучасного високотехнічного обладнання та впровадженням передових енерго- та екологічноощадних технологій з метою зменшення енергозалежності; розширенням транспортної інфраструктури як ключового логістичного каналу з постачання продукції на міжнародні ринки; відновленням зрошувальних систем та підвищенням продуктивності у сільському господарстві; широкою підтримкою проектів переходу до «зеленої» та інноваційної економіки з використанням цифрових технологій [3].

Список використаних джерел:

1. Стан економіки та перспективи її відновлення у 2023 р. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/05/18/2023-MATRA-I-KVARTAL-8.pdf>
2. Темпи відновлення, інфляція, зарплати. Як НБУ оцінює стан економіки? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/08/7/702971>
3. Українська економіка: перші кроки до відновлення. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3746589-ukrainska-ekonomika-persi-kroki-do-vidnovlenna.html>

Букацель А.О.,
студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Вакульчик О.М., д.е.н., професор,
зав. кафедрою обліку, аудиту, аналізу і оподаткування
Університету митної справи та фінансів)

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Бухгалтерський облік спрямований на створення фінансових звітів, що задовольняють законодавчі вимоги та інтереси зовнішніх користувачів, таких як інвестори, банки, податкові органи та ін. Управлінський облік, натомість, в основному орієнтований на внутрішні потреби підприємства та допомагає керівництву в прийнятті оптимальних стратегічних та операційних рішень.

Впровадження нових методів та вдосконалення системи управлінського обліку стає важливим завданням для більшості підприємств у сучасному бізнес-середовищі. Зміни, що відбуваються у сучасному світі, вимагають впровадження новітніх технологій та методів обліку.

Введення електронної фіксації виконаної роботи на певних ділянках виробничого процесу при підрахунку заробітної плати відкриває широкий спектр можливостей для прискорення облікових операцій, покращення якості управлінського обліку та досягнення ключових бізнес-цілей підприємства. Основні аспекти, для яких саме цей підхід є надзвичайно важливим, включають:

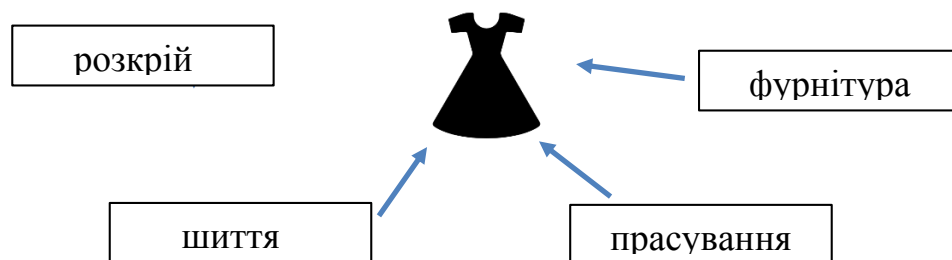
1. Точність та об'єктивність обліку: Електронна фіксація дозволяє отримувати об'єктивну та точну інформацію про фактично виконану роботу на кожній ділянці виробничого процесу. Це усуває можливість помилок та спотворень у обліку проробленої роботи.

2. Ефективне ресурсо-розподілення: збільшення точності обліку дозволяє керівництву підприємства ефективніше розподіляти ресурси та працівників на різні ділянки виробничого процесу в залежності від потреб та навантаження. Це сприяє оптимізації витрат та підвищенню продуктивності.

3. Мотивація працівників: електронна фіксація роботи може стати основою для впровадження системи стимулювання працівників, що дозволяє їм бути більш зацікавленими у виконанні роботи на високому рівні. Працівники бачать, що їхні зусилля належним чином винагороджуються, що сприяє підвищенню продуктивності та якості виробництва.

Діджиталізацію управлінського обліку у розрізі виробництва можна впровадити шляхом оцифрування. Важливим етапом є деталізація ланцюжка процесу виробництва – з чого складається продукція, врахування додаткових витрат (кур'єри, комунальні послуги, упаковка), створення технічних карт товарів, робота з різними сценаріями виробництва (наприклад, під конкретне замовлення або про запас).

Процес виробництва одягу передбачає такі технологічні операції:

У картці кожного виробу є певні ставки для кожного з етапів (табл. 1).

Таблиця 1

Технологічна картка виробу _____

Технологічна операція	Розцінка (грн/од.)
Фурнітура	3,50
Розкрій	3,20
Пошив	173,00
Прасування	6,00

Коли один з працівників на певному етапі виконав свою роботу, він фіксує цей виріб до своєї відомості. В кінці кожного тижня по кожному співробітнику складається таблиця нарахованої заробітної плати (табл. 2).

Таблиця 2

**Відомість нарахування заробітної плати
працівникам основного виробництва**

Співробітник Коваленко А. А.	Розцінка	Кількість	Сума	Доплати	До виплати
Вироби:					
Штани – 44 848	173,00	15	2595	-	
Сукня – 44 869	139,00	18	2502	-	
Всього					5097 грн

Саме за допомогою фіксації через сканер штрих-коду товару, інформація про виконану роботу працівника одразу потрапляє до програми бухгалтера. Таким чином, прибирається багато паперової роботи та скорочується час формування відомостей для бухгалтера. Собівартість виробу можна рахувати щотижнево або навіть щоденно, що сприяє підвищенню оперативності та якості управлінських рішень у сфері ціноутворення та при аналізі ефективності виробництва.

Список використаних джерел:

1. Нападівська Л. В. Базові принципи управлінського обліку. Актуальні проблеми економіки. 2013. № 1. С. 173–181.
2. Диравко Ю.В. Управлінський облік в торгівлі. 2023. <https://inlnk.ru/57pkaJ>
3. Давидюк Т.В. Формування системи управлінського обліку як сучасного підходу забезпечення розвитку підприємства / Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. С. 155–158.

Васильченко С.О.,
аспірант НУ «Чернігівська політехніка»
(науковий керівник – Грубляк О.М., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича)

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

В сучасних умовах одним із найбільш вагомих елементів урядової фінансової політики та інструментів макроекономічного регулювання стає управління державним боргом. У загальному розумінні управління державним боргом представляє собою процес планування, контролю та регулювання фінансових зобов'язань держави за такими важливими показниками як величина боргових зобов'язань, структура та вартість їх обслуговування.

Ефективне управління державним боргом дозволяє забезпечити макроекономічну стабільність в державі, яка в свою чергу визначає бюджетну спроможність країни, стан її валютних резервів, а також стабільність національної грошової одиниці. Основна мета управління державним боргом полягає в забезпеченні сталого зростання економіки держави, що досягається шляхом ефективного управління та планування випуску державних облігацій, контролю над рівнем боргових зобов'язань держави, оптимізації структури боргу та ефективного використання коштів, отриманих в результаті залучення кредитних ресурсів.

Важливим аспектом управління державним боргом є обслуговування і погашення запозичень (планування розстрочки платежів по боргу, переговори з кредиторами щодо перепрофілювання боргу або перегляду умов погашення, контроль за виконанням зобов'язань з погашення боргу у встановлені строки), гармонізація інтересів позичальників і кредиторів, надання державних гарантій кредиторам, а також аналіз кредитних ризиків і прийняття відповідних заходів для їх мінімізації. В табл.1 представлено обсяги заборгованості України.

Таблиця 1

Державний та гарантований державою борг України з 2013 по 2022 рр.

Державний борг, роки	Загальний борг	Зовнішній борг		Внутрішній борг	
		Обсяг, млн грн	Питома вага, %	Обсяг, млн грн	Питома вага, %
2013	584 114,1	300 025,4	51,3	284 088,7	48,7
2014	1 100 564,0	611 697,1	56,1	488 866,9	43,9
2015	1 572 180,2	1 042 719,6	66,5	529 460,6	33,5
2016	1 929 758,7	1 240 028,7	63,3	689 730,0	36,7
2017	2 141 674,4	1 374 995,5	64,8	766 678,9	35,2
2018	2 167 627,1	1 397 217,8	64,4	771 409,3	35,6
2019	1 998 275,4	1 159 221,6	58,0	839 053,8	42,0
2020	2 551 935,6	1 518 934,8	59,5	1 033 000,8	40,5
2021	2 671 827,6	1 560 230,0	57,7	1 460 737,5	42,3
2022	4 071 683,1	2 610 945,6	64,1	1 460 737,5	35,9

Джерело: побудовано на основі даних [1].

Досліджуючи матеріали щодо прогнозування стану державного боргу в Україні, варто відмітити, що Міжнародний валютний фонд передбачує зростання державного боргу України у наступних роках: в 2023 році борг України на рівні 78% ВВП, у 2024 році – 78,7%, у 2025 році – 82,9%, у 2026 році – 88,7% і в 2027 році – 92,3% [2].

Управління державним боргом України в наступні роки може стикнутися з рядом проблем, які впливають на макрофінансову стабільність країни, а саме:

– значні темпи зростання обсягу державного боргу, адже Україна вже має значний державний борг, і його обсяг буде продовжувати зростати, що може створити проблеми з погашенням відсотків та основної суми боргу, а також збільшити фінансове навантаження на бюджет країни;

- зростання витрат на обслуговування боргу, що може обмежити можливості уряду для реалізації соціальних та економічних програм;
- валютний ризик – Україна має значну частку державного боргу, яка виплачується в іноземній валюті, а зміна курсу національної валюти може призвести до зростання вартості боргу та збільшення фінансового ризику;
- висока залежність від зовнішніх кредиторів, зокрема міжнародних фінансових організацій та інших країн, що загрожує економічній безпеці країни;
- недосконалий механізм управління державним боргом, слабка координація дій між відповідними інстанціями;
- недостатня ефективність використання позичених коштів для розвитку економіки та соціальної сфери;
- політична нестабільність, яка може створити невизначеність щодо фінансових зобов'язань України, що впливає на інвестиційну довіру та умови кредитування;
- недостатньо розвинутий внутрішній ринок державних цінних паперів.

Таким чином, управління державним боргом України, особливо в умовах повномасштабної війни, є складним процесом, який вимагає глибокого розуміння фінансових ринків, економічних тенденцій та макроекономічних факторів. Управління борговими зобов'язаннями наразі вимагає комплексного підходу та розробки ефективних стратегій для зменшення ризиків та забезпечення сталого фінансового стану країни. Ефективне управління державним боргом сприяє стабільності економіки, створюючи доступ до фінансових ресурсів для розвитку, і забезпеченню платоспроможності та боргової безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Державний борг та гарантований державою борг: офіційні дані Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovani-derzhavju-borg>
2. Український держборг зросте до понад 85% ВВП цього року – МВФ. Українська правда: Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/04/20/686015>

Венгер А.М.,
аспірант Національного університету біоресурсів і природокористування
(науковий керівник – Кузик Н.П., к.е.н., доц.,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національного університету біоресурсів і природокористування)

ЗАСТОСУВАННЯ ОБЛІКОВИХ ОЦІНОК ДЛЯ ЗМЕНШЕННЯ КОРИСНОСТІ АКТИВІВ

Вимоги бухгалтерських стандартів щодо визначення вартості активів та визнання витрат від зменшення їх корисності набувають особливої актуальності через завдані значні збитки економіці України внаслідок військової агресії російської федерації проти України. Війна в Україні зумовлює необхідність коректного відображення її наслідків на активи у фінансовій звітності.

З метою правдивого подання у звіті про фінансовий стан інформації про непоточні активи Радою міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зокрема було прийнято Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 36 «Зменшення корисності активів» (МСБО 36). Міністерство фінансів України також затвердило однойменний стандарт – НП(С)БО 28. Ці бухгалтерські стандарти зобов'язують відображати необоротні активи за сумою, яка не є більшою ніж сума їх очікуваного відшкодування задля недопущення завищення їх балансової вартості у фінансовій звітності.

Оскільки визначення суми очікуваного відшкодування передбачає застосування облікових оцінок, які можуть істотно впливати на фінансовий стан та фінансові результати суб'єкта господарювання, що звітує, під час аудиту фінансової звітності необхідно приділяти цим аспектам обліку особливу увагу з метою виявлення у фінансовій звітності суттєвих викривлень, як через недостатню компетентність укладачів фінансової звітності, так і через упередженість управлінського персоналу задля свідомого викривлення фінансової інформації.

Міжнародний стандарт аудиту 540 «Аудит облікових оцінок та пов'язане з ними розкриття інформації» (МСА 540) вимагає від аудитора як проведення процедур огляду застосування облікових оцінок суб'єктом господарювання, так і здійснення власного розрахунку точкової оцінки або діапазону оцінок [1].

У таблиці 1 визначено перелік облікових оцінок, які потрібно застосовувати відповідно до положень МСБО 36 [2].

Таблиця 1

Перелік облікових оцінок, які застосовуються за МСБО 36

Облікова оцінка	Підстава	Коментар
Ідентифікація одиниці, яка генерує грошові кошти	п.п. 66–73, п. 6 МСБО 36	Якщо суму очікуваного відшкодування неможливо оцінити для окремого активу, потрібно ідентифікувати найменшу групу активів, яка генерує надходження грошових коштів, що здебільшого не залежать від надходжень грошових коштів від інших активів або груп активів (одиниця, що генерує грошові кошти)
Оцінка існування ознак того, що корисність активу може зменшитися	п. 9 МСБО 36	Якщо хоча б одна з таких ознак зменшення корисності активу існує, суб'єктові господарювання слід оцінити суму очікуваного відшкодування такого активу
Справедлива вартість активу (одиниці, що генерує грошові кошти)	п.п. 6, 18, 20–22 МСБО 36	Визначається у відповідності до МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» [3]. Є компонентом значення «справедлива вартість за вирахуванням витрат на вибуття», який використовується для розрахунку суми очікуваного відшкодування
Витрати на вибуття активу (одиниці, що генерує грошові кошти)	п.п. 5, 6, 20–22, 28 МСБО 36	Припустимі витрати, які можна прямо віднести до вибуття активу, є компонентом значення «справедлива вартість за вирахуванням витрат на вибуття», який використовується для розрахунку суми очікуваного відшкодування

Оцінка майбутніх грошових потоків, які суб'єкт господарювання очікує отримати від активу	п.п. 30, 33–54 МСБО 36	Використовується в обчисленні вартості активу при використанні. Передбачає оцінку майбутніх надходжень і вибуття грошових коштів, що їх мають отримати від безперервного використання активу та його остаточної ліквідації. Враховуються також очікування щодо можливих відхилень у сумі чи в часі цих майбутніх грошових потоків
Ставка дисконту	п.п. 30, 32, 55–57 МСБО 36	Використовується в обчисленні вартості активу при використанні. Відображає вартість грошей у часі з урахуванням поточної ринкової безризикової ставки відсотка, скоригованої на ціну за прийняття ризику
Розподіл гудвілу на одиниці, що генерують грошові кошти	п.п. 80–87 МСБО 36	Гудвіл, придбаний у результаті об'єднання бізнесу, потрібно розподіляти (від дати придбання) на кожен одиницю (одиниці), що генерує грошові кошти

Джерело: систематизовано автором на основі МСБО 36 [2].

Суб'єкт господарювання має застосувати, а аудитор в ході аудиту фінансової звітності перевірити широкий спектр облікових оцінок з метою коректного застосування МСБО 36.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт аудиту 540 «Аудит облікових оцінок та пов'язане з ними розкриття інформації». URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu> (дата звернення: 30.10.2023).

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 36 «Зменшення корисності активів». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%91%D0%9E%2036_ukr_2022.pdf (дата звернення: 30.10.2023).

3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%2013_ukr%202022.pdf (дата звернення: 30.10.2023).

Веремієць М.Д., студентка Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (науковий керівник – Демченко В.О., к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Фінансова безпека в галузі страхування залежить від багатьох об'єктивних і суб'єктивних, внутрішніх і зовнішніх факторів. Внутрішні загрози фінансової безпеки страхового ринку пов'язані в першу чергу з недосконалою фінансово-економічною політикою страхових компаній, що призводить до низької ефективності управління фінансами, а також, до зниження фінансової надійності страхувальників та безпеки їх діяльності.

Фінансова безпека страхової компанії – це здатність страхувальника забезпечити стабільність фінансово-економічного розвитку, забезпечити стабільність платіжно-розрахункових відносин, нейтралізувати вплив зовнішніх кризових ситуацій на фінансову стабільність страхової компанії, запобігти конфліктам між власниками різних рівнів через розподіл ресурсів та надання страхування.

Загрози фінансовій безпеці страхового ринку, залежно від джерел їх виникнення, можна умовно поділити на внутрішні та зовнішні (партнери, конкуренти, злочинність, зовнішньоекономічні суб'єкти, ЗМІ, держава та інші іноземні держави). У більшості випадків внутрішні загрози на страховому ринку виникають внаслідок неефективного фінансового менеджменту в страхових компаніях, зокрема, неврівноваженої тарифної політики та неврівноваженого розподілу страхових резервів за напрямками та термінами. Помилки у розрахунку тарифної ставки можуть призвести до втрати конкурентних переваг компанії на ринку внаслідок необґрунтованого завищення чи зниження розміру страхового платежу [1].

Важливим завданням страхових компаній є формування збалансованих страхових портфелів, тобто необхідність залишатися фінансово стабільним навіть у разі значних втрат. Проблемою вітчизняного страхового ринку є те, що більшість страхових компаній відшкодовують витрати за рахунок нових страхових платежів, не приділяючи належної уваги формуванню страхових резервів, достатніх для прийнятих зобов'язань.

Області забезпечення фінансової безпеки страхувальника: розробка загальної стратегії страхової організації; постійне прогнозування можливих загроз діяльності страхової компанії; забезпечення балансу страхового портфеля, тарифної, інвестиційної та перестрахової політики страхувальника; дотримання відповідного рівня підготовки працівників страхової компанії, з їх дотриманням всіх встановлених правил, спрямованих на забезпечення фінансової безпеки [2].

Причини загроз фінансовій безпеці страхових компаній: швидкий розвиток процесу глобалізації; високий ступінь мобільності та взаємозв'язку страхових фінансових ринків на основі новітніх інформаційних технологій; недостатня диверсифікація страхового портфеля, яка може призвести до значних втрат у разі настання великої кількості страхових випадків; недостатня прозорість та відкритість діяльності страхових компаній, яка може ускладнити оцінку їх фінансового стану; зміни законодавства, які можуть ускладнити діяльність страхових компаній або збільшити їх витрати а також кризові явища в окремих галузях економіки, які можуть призвести до зростання кількості страхових випадків [1, 2, 3].

Усунення зазначених вище загроз може виступити в якості балансуєчої сили по відношенню до всіх учасників страхового ринку України та забезпечити фінансову безпеку в цій сфері. Сьогодні страховий ринок України перебуває на стадії становлення, поступово адаптуючись до вимог європейського та світового ринків.

З метою покращення ситуації на внутрішньому ринку та його привабливості необхідно звернути увагу на: приведення чинного законодавства у відповідність до вимог Європейського Союзу; розробку ефективної державної політики у галузі страхування; забезпечення умов для розвитку конкуренції; покращення державного нагляду за безпекою; впровадження новітніх страхових технологій та сучасних стандартів якості обслуговування в цій галузі [3].

Таким чином, державна політика у галузі страхування повинна бути спрямована на вирішення наступних завдань: забезпечення належного захисту споживачів страхових послуг; підвищення платоспроможності та фінансової стійкості страхових компаній; моніторинг та поточний аналіз ринку страхових послуг з метою забезпечення фінансової безпеки; створення системи ідентифікації ризиків; посилення прозорості та відкритості в діяльності страховальників та органу, який здійснює державне регулювання та нагляд за такими установами [2].

Фінансова безпека страхових компаній тісно пов'язана з різними загрозами та ризиками, які можна уникнути за допомогою диверсифікації, фінансової та кредитної безпеки, перевірки бізнес-партнерів та захисту комерційних секретів. Структура фінансової безпеки включає достатні фінансові та економічні ресурси для забезпечення необхідного рівня безпеки країни, забезпечення ефективного економічного розвитку.

Отже, фінансова безпека страхового ринку є важливим фактором його стабільного функціонування та розвитку. Для забезпечення фінансової безпеки страхові компанії повинні розробляти та реалізовувати комплекс заходів, спрямованих на мінімізацію внутрішніх та зовнішніх загроз. Для досягнення цих завдань необхідно привести чинне законодавство у відповідність до вимог Європейського Союзу; розробити ефективну державну політику у галузі страхування; забезпечити умови для розвитку конкуренції; покращити державний нагляд за безпекою; впровадити новітні страхові технології та сучасні стандарти якості обслуговування в цій галузі.

Зміцнення фінансової безпеки страхових компаній є важливим завданням для забезпечення стабільного функціонування та розвитку страхового ринку України.

Список використаних джерел:

1. Bondar E. I. Financial security of the insurance market. Scientific Bulletin of Kherson State University. Ser: Economic sciences. 2017. Issue 27 (3). P. 11–13.
2. Yermoshenko A. M. Correlation of the main categories of financial security of insurance organizations. Bulletin of the Ukrainian Academy of Banking. 2018. №. 1. P. 33–38.
3. Nuzhnov E. V. Current issues of financial security in the insurance sphere. European perspectives. 2019. № 4 (2). P. 223–228.

Веремієць М.Д.,
студентка Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
(науковий керівник – Шевалдіна В. Г., к.е.н., доцент кафедри
банківської справи та страхування Київського національного
економічного університету імені Вадима Гетьмана)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Глобалізація в сучасних умовах тісно пов'язана з появою новітніх технологій та переходом до електронного формату надання багатьох видів послуг, у тому числі і в банківській діяльності. Класична банківська діяльність вже втрачає свою популярність, оскільки використання мережі Інтернету для залучення та взаємодії з клієнтами дозволяє покращити ринкову позицію і перейти у менш насичену ринкову нішу.

У час цифрових технологій все більше банків надають увагу якості обслуговування своїх клієнтів через спрощення процедур надання своїх банківських послуг, надання особливих кредитних ліній і депозитів на вигідних умовах, таким чином відбувається поступова діджиталізація банківського сектору [1, с. 2]. Діджиталізація – це процес переведення певного інформаційного поля з аналогового у цифровий формат для більш легкого подальшого використання на сучасних електронних девайсах [2].

Вагомими позитивними наслідками застосування інноваційних технологій безпосередньо для банківського бізнесу є: оптимізація ресурсів банків; зниження операційних витрат; зменшення кількості фізичних відділень, що необхідні для повного задоволення потреб клієнтів; швидке задоволення потреб клієнтів дистанційно; розширення спектру послуг, що може надати банк; надання фінансових, інформаційних та консультаційних послуг в реальному часі [1, с. 3].

Згідно зі статистикою, розвиток діджиталізації банківського сектору України має позитивну динаміку. Кількість клієнтів, які використовують цифрові канали обслуговування, становить близько 70%. Обсяг операцій, проведених за допомогою цифрових каналів, становить близько 60% від загального обсягу операцій. Кількість банківських установ, які пропонують цифрові фінансові послуги, становить близько 70%. [8].

Діджитал-сервіси банку розвиваються надзвичайно швидко. Їх множина та змінність у часі важковідслідкована. Але деякі з сервісів уже можна вивчати як сталі.

1. Блокчейн – це розподілена база даних, що зберігає впорядкований ланцюжок записів (так званих блоків), що постійно довшає. Кожен блок містить часову позначку, хеш попереднього блоку та дані транзакцій подані як хеш-дерево [3, с. 357].

2. Шерінг – це механізм надання фінансових ресурсів чи інформації у тимчасове користування. Для банківської сфери актуальним та доцільним буде в більшій мірі інформаційний шерінг, тобто шерінг документів. В Україні офіційно використовується мобільний додаток «Дія». Шерінг

цифрового паспорту дає змогу користувачам банківських послуг підтвердити свою особистість у банку та надати документи в електронному форматі. Завдяки даній технології з'являється можливість відкрити банківський рахунок, навіть не відвідуючи відділення банку [4].

3. Open-банкінг – це система, сутність якої полягає в тому, що банки відкривають свої інтерфейси програмування додатків (API). Таким чином, інші компанії отримують доступ до фінансової інформації, що полегшує співпрацю із споживачем та сприяє розробці нових додатків та послуг, а самим банкам лиш посилює професійні зв'язки та співпрацю [5].

4. Краудфандинг – це спосіб залучення коштів для росту і розвитку проекту, ініціативи, підприємства або програми за рахунок внесків від великої кількості сторонніх осіб, які можуть бути не пов'язані ані з самим проектом, ані з професійним бізнес-інвестуванням [6].

5. «Банкінг у хмарах» – це технологія, яка пришвидшить та полегшить імплементацію усіх інших новацій. Застосування «хмарних технологій» при веденні банківського бізнесу передбачає користування хмарними сховищами [2].

Звісно застосування усіх технологічних новацій у сучасному світі лише сприяє інтенсифікації розвитку окремої сфери і світу в цілому, але варто зауважити, що є і ряд проблем які стають на перешкоді цього розвитку. До таких проблем зокрема відноситься: технологічна та операційна інклюдія, тобто діджитал грамотність. Швидкість розвитку даної сфери передбачає вміння користуватися мінімальним набором онлайн-сервісів як банків так інших установ і їх платіжними системи. Отже, варто розвивати операційну грамотність користувачів при користуванні діджитал-сервісами.

Розробляючи той чи інший діджитал-сервіс (через мобільні додатки), потрібно враховувати фінансову можливість придбати необхідні гаджети для дистанційного управління своїми ресурсами та потребами, бо за статистикою користування діджитал-сервісів орієнтоване більше на середній клас – на тих, хто задовольнив перші потреби життєзабезпечення.

Варто також відмітити, що наразі зростає потреба у кваліфікованих спеціалістах фінансової сфери, які є одночасно і фахівцями у професійних фінансових цифрових трендах. Розвиток діджитал-сервісів створює запит на фахівців у фінансових технологіях [7]. Тобто, діджиталізація має свої ризики та обмеження. Наприклад, цифрові технології можуть бути використані для шахрайства та інших злочинів. Для успішної цифровізації банківської системи необхідна підтримка з боку держави: створювати сприятливе правове та регуляторне середовище для розвитку цифрових технологій у банківській сфері.

Отже, саме розвиток діджиталізації на усіх рівнях банківської системи є запорукою стабільності фінансового простору та економічного функціонування України. Активний розвиток банківської сфери можливий за умови співпраці банків з іншими фінансовими установами та використання усіх можливих інноваційних діджиталізованих технологій.

Тобто має бути створена синергія між банківництвом та інформаційним простором. Саме таке співіснування дасть можливість еволюції банківського сектору, його адаптації під потреби «нового» сучасного клієнта та збільшення прибутків.

Список використаних джерел:

1. Романовська Ю.А., Складанюк М.С. Діджиталізація банківського сектору в умовах пандемії. Економіка та суспільство: електронний журнал. 2022. № 36. URL: <https://ir.vtei.edu.ua/card.php?lang=en&id=28107>

2. Діджиталізація банківської системи. Електронний ресурс. URL: <http://www.slideshare.net/tribotinka/ss-63384661>

3. Кузьо А., Белова І.М. Проблеми і перспективи розвитку системи «блокчейн» в Україні. Вектори розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: тренди та перспективи. 2018. С. 356–358. URL: <https://cutt.ly/ZSysz4f>

4. НБУ та Мінцифри спільно працюють над цифровізацією банківської системи України. Електронний ресурс. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-ta-mintsifri-spilno-pratsyuuyut-nad-tsifrovizatsiyeyu-bankivskoyi-sistemi-ukrayini>

5. Омельчук Н. А. Що таке відкритий банкінг і як він вплине на розвиток фінтеху в Україні. Електронний ресурс. URL: <https://psm7.com/uk/fintech/hto-takoe-otkrytyj-banking-i-kak-on-povliyaet-na-razvitie-fintexa-v-ukraine.html>

6. Краудфандинг: що це таке і як він працює в Україні. Електронний ресурс. URL: <https://buduysvoe.com/publications/kraudfandyng-shcho-ce-take-i-yak-vin-pracyuye-v-ukrayini>

7. Цифробачення й передбачення. Електронний ресурс. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/tsifrobachennja-j-peredbachennja.html>

8. Звіт НБУ про стан банківської системи України за 2022 рік. Електронний ресурс. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2022-rik>

Видріна О.Ю.,
студентка Сумського будівельного коледжу
Терещенко О.М.,
Сумський будівельний коледж

СУЧАСНІ РИЗИКИ ТА ЕКОНОМІЧНІ ЗАГРОЗИ ДЛЯ ФІНАНСІВ КРАЇНИ

Воєнна агресія росії проти України спровокувала значні економічні ризики для багатьох країн, навіть для тих, які географічно віддалені від України. Глобальне зростання вартості сільськогосподарських товарів та енергетичних ресурсів у поєднанні з руйнуванням ланцюгів створення доданої вартості, суттєво ускладнюють стійкість світової економіки, яка нещодавно почала виходити з-під коронавірусного тиску.

На сьогоднішній день, розглядаючи економічну ситуацію в країні можна зазначити, що основним чинником незалежності України є її фінансова безпека. Існування держави неможливе, якщо вона не зможе вирішувати економічні проблеми, що стоять перед країною, підприємствами та населенням. Це завдання набуває особливої уваги в умовах воєнного стану, в якій опинилася наша держава. Надходження фінансових ресурсів відбувається в обмежених кількостях та не покриває всіх видатків держави. Внаслідок чого виникає збільшення державного зовнішнього боргу та зростання інфляційних процесів.

Усі сучасні ризики та економічні загрози для фінансів країни можна поділити на:

- 1) внутрішні загрози;
- 2) зовнішні загрози.

До внутрішніх загроз фінансової безпеки країни відносять ризики, які знаходяться під контролем держави та на які вона має значний вплив.

Серед головних причин виникнення внутрішніх загроз фінансової безпеки України, виділяють наступні: нестійка фінансово-економічна політика держави; помилки, зловживання та інші відхилення в управлінні фінансової системи держави; низький рівень соціальної орієнтованості економіки; падіння платоспроможності населення; скорочення ролі внутрішніх соціально-економічних стимуляторів економічного зростання; зростання економічної злочинності, корупції; зростання фінансових втрат в результаті збільшення масштабів і поглиблення соціальної напруженості в сфері економічних відносин; недосконалість механізмів формування економічної політики держави тощо.

До зовнішніх загроз фінансової безпеки країни відносять ризики, на які держава не має прямого впливу, тому вона повинна враховувати їх вплив при здійсненні своєї політики.

Серед головних причин виникнення зовнішніх загроз фінансової безпеки України, виділяють наступні: інтернаціоналізація та глобалізація світового господарства; порушення національних пріоритетів України в області фінансів через просування іноземними партнерами вигідних їм економічних проектів і фінансових програм; формування іноземними партнерами такої структури зовнішньоекономічних зв'язків з Україною, в результаті якої остання поступово перетворюється на їх сировинний придаток; зростання зовнішньої фінансової заборгованості України, посилення її залежності від іноземних кредитів; нерозвиненість ринків капіталу та їх інфраструктури; криза грошової і фінансово – кредитної систем; нестабільність економіки [1, с. 137–144].

Також необхідно зазначити, що на фінансову безпеку країни, впливає стан функціонування підприємств, що розміщені та працюють на території цієї країни. Велика кількість підприємств, що працюють в країні, створюють підґрунтя для стійкості фінансової системи країни, а отже зменшують економічні загрози та ризики для фінансової безпеки.

Варто наголосити, що показники, які характеризують фінансову безпеку підприємств у своїй сукупності, є такими, що доцільно включати до переліку показників фінансової безпеки країни за умови її комплексного оцінювання та аналізу. Водночас, управляючи підприємствами (під час воєнного стану в країні) та відстежуючи вплив зовнішніх факторів на їх діяльність, необхідна постійна підтримка з боку держави [2, с. 117–120].

Узагальнюючи, зазначимо, що основними заходами щодо зміцнення фінансової безпеки країни та зменшення фінансових ризиків повинні бути:

- зменшення зовнішнього боргу країни;
- забезпечення економічного зростання країни;
- реформування бюджетного процесу в країні;
- припинення відтоку капіталу за кордон;
- підтримка підприємств з боку держави та інше.

Отже, забезпечення фінансової безпеки як на рівні окремого підприємства, так і окремо взятої країни – далеко непросте завдання, що вимагає суттєвих зусиль від тих, на кого покладено його вирішення. У кожному конкретному випадку забезпечення фінансової безпеки потребуватиме прийняття своїх унікальних рішень.

Реалізація підтримуючих економічних заходів, потребує збалансування, що охоплює більшість складових фінансової безпеки країни. Саме забезпечення фінансової підтримки на всіх рівнях дозволить значно підвищити рівень фінансової безпеки та досягти економічного зростання в країні.

Список використаних джерел:

1. Вашай Ю.В. Шляхи підвищення рівня фінансової безпеки України на сучасному етапі / Ю.В.Вашай // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 6 (39). – С. 137–144.

2. Семенов А.Ю. Сутність та значення фінансової безпеки держави / А.Ю. Семенов, А.В. Хомутенко, В.Ю. Барвінок // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». (dspace.lvduvs.edu.ua) – 2018. – Вип. 29, Ч. 2. Вип. 29. Ч. 2. – С. 117–120.

Власюк С.А., к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Уманського національного університету садівництва
Шиманська П.О., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Уманського національного університету садівництва

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ І НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

В Україні є передумови для розвитку іпотечного ринку. Зниження розміру облікової ставки до 20% стимулює банки до розвитку та покращення умов кредитних та іпотечних програм. Зниження облікової ставки стало поштовхом до активізації кредитування, насамперед, іпотеки, яка не може розвиватися в умовах високих відсоткових ставок, поживлення іпотечного кредитування очікується насамперед на

первинному ринку нерухомості, який від початку повномасштабної агресії практично завмер. Особливо цікавими для покупців житла будуть спільні іпотечні програми банків та девелоперів, за якими банк може запропонувати найнижчі відсоткові ставки.

За останній рік українські банки видали рекордну кількість іпотечних кредитів. У червні 2023 року українські банки оформили 527 іпотечних кредитів на загальну суму 754 млн. гривень. Показник є рекордним за час повноцінної війни з лютого 2022 року. Так, у травні 2023 було видано 232 позички, а попередній рекорд було поставлено у грудні 2022 року – 405 позичок. Червень став рекордним не лише за кількістю виданих позичок, а й розпочав кредитування на первинному ринку. Звичайно, поки що в дуже скромних масштабах – з 527 позичок лише 8 кредитів було надано для придбання майнових прав на житло, що будується. Але цей показник все одно найвищий від початку озброєної агресії росії. Лідерами іпотечного кредитування у червні 2023 року були Київ та Київська область. Тут було видано 70 та 153 позички відповідно. На третьому місці – Рівненська область, де оформили 30 позичок. Четверте місце за кількістю виданих іпотек посідає Вінницька область, де видали 26 кредитів, а п'яте місце поділили Львівська та Хмельницька області, де люди отримали по 25 іпотечних кредитів [1].

Більшість кредитів було видано у межах реалізації державної програми пільгового іпотечного кредитування «ЄОселя». Слід зазначити, що у червні вона видавалася лише певним категоріям громадян під 3% річних. За даними НБУ, середньозважена ефективна ставка дещо відрізняється від задекларованої – на вторинне житло вона становила 7,82%, а на первинці – 11,03% річних.

Програма «ЄОселя» може суттєво вплинути на первинний ринок нерухомості. Після ухвалення державної програми «ЄОселя» ринок нерухомості відносно пожвавився. Програма дозволила відновити продаж за допомогою доступного кредитування для окремих категорій населення: 3% річних за іпотекою для військовослужбовців ЗСУ, СБУ, ГУР МО, медиків, науковців та педагогів. Згідно з даними, наданими «Глобус Банком», з 1 жовтня 2022 року до серпня поточного року банками видано 2898 кредитів за програмою «ЄОселя» на загальну суму понад 4 млрд грн.

З 1 серпня запущено новий етап програми для ширшого кола громадян, які не мають власного житла або мають менше 52,5 кв. м для сім'ї на одну особу та додатково 21 кв. м – на кожного наступного члена сім'ї. При цьому не враховується житло, розташоване в прифронтовій зоні або на тимчасово окупованій території. Фіксована річна ставка, для цієї категорії громадян становить 7%, перший внесок банки вимагають від 20–30%, максимальний термін кредитування до 20 років. Придбати квартиру можна в будинку, що знаходиться на етапі будівництва або не старше трьох років на момент укладання договору. При цьому, можна обирати лише тих забудовників, які відповідно акредитовані банками-учасниками програми. Це також стимулюватиме забудовників продовжувати будівництво.

«ЄОселя» виявилася популярною серед громадян, оскільки є високий попит на пільгові кредити під 3% річних. Також є надія на залучення

коштів міжнародних організацій. Упевнена, що найближчим часом кількість виданих кредитів збільшиться.

Нещодавно «Оселя» отримала фінансування в повному обсязі і вже до кінця цього року близько 10 тисяч сімей зможуть оформити кредит на купівлю житла. Завдяки залученим коштам на пільгову іпотеку можуть розраховувати навіть українці, яким було відмовлено, для цього їм потрібно подати заявку повторно.

Іпотека в Україні потроху набирає обертів, у липні 2023 року банки видали 604 кредити на придбання житла (більш ніж 5 млрд грн), охопивши майже всю територію України, крім тимчасово окупованих територій та зон активних бойових дій [2].

Українські банки наростили видачу іпотечних кредитів й у серпні 2023. Варто зазначити, що у серпні 2023 року продовжувала збільшуватись кількість виданих іпотечних кредитів на первинці. Також варто відзначити, що у цей же період відчутно знизилася ефективна ставка для іпотечних кредитів на первинному ринку – з 13,34% у липні до 9,8% у серпні. А ефективна ставка для іпотеки на вторинному навпаки трохи зросла – з 7,82% у липні до 7,78% у серпні. З початку широкомасштабного вторгнення комерційні банки вперше в Україні знизили іпотечні ставки, скоротивши їх одразу на 3% [3].

Таким чином, майбутнє розширення «Оселі» має дозволити купити житло навіть під час війни. Як очікується, програма зможе стати драйвером повоєнної відбудови України та надати поштовх розвитку будівельного ринку. Тому наразі всім нам слід наближати Перемогу нашої держави та працювати на відновлення національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua>
2. Наглядова статистика // Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
3. Українські банки знизили іпотечну ставку на 3%. Нерухомі. URL: <https://nerukhomi.ua/ukr/news/ryinok/ukrainski-banki-znizili-ipotechnu-stavku-na-3.htm>

Волнянська А., студентка Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Пономарьова О.Б., старший викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Університету митної справи та фінансів)

ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ РИЗИКІВ

У сучасних умовах, з науково-технічним прогресом, екологічними проблемами та політичною інтеграцією, існує все більше ризиків для суспільства. Один з ключових елементів ринкової інфраструктури та фінансової системи країни – страховий ринок. Забезпечення ефективного функціонування страхового ринку сприяє створенню надійної системи захисту держави, бізнесу та суспільства, сприяючи збереженню соціальної стабільності.

Зміст страхування включає грошовий перерозподіл, що виникає через імовірність настання страхових випадків, і здійснюється через розподіл завданого збитку між учасниками страхування. Страховий ринок можна визначити як систему економічних відносин, які виникають під час купівлі-продажу страхового захисту. На страховому ринку формується попит і пропозиція на страхові послуги, встановлюється ціна на цей товар і здійснюється акт їх купівлі-продажу [1].

На 1 жовтня 2022 року в Україні мали ліцензію на здійснення страхової діяльності 140 страхових компаній, з них 13 спеціалізувалися на страхуванні життя (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість страхових компаній в Україні, 2020–2022

Показники	2019	2020	2021	01.10.2022
Загальна кількість	233	210	155	140
СК «non-Life»	210	190	142	127
СК «Life»	23	20	13	13

Кількість страхових компаній на ринку України зменшилася на 93 у порівнянні з 2019 роком, до 140 у 2022 році. Причиною цього є нормативи платоспроможності, введені у 2018 році, та нагляд Національного банку України з липня 2020 року, що призвели до виходу багатьох компаній з ринку через нездатність відповідати вимогам та непрозорість. Пандемія COVID-19 вплинула на ринок, ускладнивши адаптацію деяких компаній. Російська військова агресія також вплинула на діяльність страхових компаній. У січні-лютому 2022 року з Державного реєстру фінансових установ було виключено 10 страховиків-неліцензіатів, що були зареєстровані в зоні ООС та АР Крим, і анульовано ліцензію одному страховику. За звітами НБУ, найбільший спад обсягів страхових компаній відбувся на кінець I кварталу 2022 року, а в II кварталі тренд зниження продовжився, але з пом'якшенням [2].

Фінансова стійкість страховиків під час війни залежить від якості та структури їх активів та капіталу. Загальні активи та страхові резерви страхових компаній зросли в період з 2019 року до 01.10.2022 року, але були фіксовані незначні коливання. Рівень страхових резервів зріс завдяки сегменту life та збільшенню резервів збитків страховиків non-life. У цей час кількість страхових компаній скоротилася з 155 до 140 [2].

Російська агресія в Україні потребує нової державної політики та економічних трансформацій. В сучасних реаліях страхові компанії стикаються з проблемами, включаючи обмежений доступ до об'єктів та офісів через окупацію та бізнес-релокацію, що ускладнює процес страхових виплат. Опитування НБУ показали, що 42% страховиків мають проблеми з поданням звітності, і 25 страховиків (10,5% ринку) вказали на проблеми з виконанням нормативів, зокрема найбільші за обсягами компанії (8,9% ринку). Щоб забезпечити відновлення страхової галузі та забезпечити

страховий захист громадян і бізнесу під час війни, необхідно впровадити системні рішення, такі як зменшення податкового тиску на страхові компанії, можливість пільгового кредитування, часткове вивільнення коштів страховиків з гарантійних фондів і введення нових видів страхування [3].

Для покращення страхової галузі України, можливі наступні заходи:

– зменшення податкового навантаження на страхові компанії, у тому числі скасування оплати 3% від страхових платежів і лише залишення податку на прибуток для юридичних осіб.

– введення пільгового кредитування для страхових компаній для підтримки їх фінансової стабільності під час війни.

– спрощення та зменшення бюрократичних процедур для полегшення виконання нормативів страховиками.

– розгляд можливості введення нових видів страхування, таких як страхування вторинних військових ризиків, для розширення страхового захисту.

Таким чином, тенденції розвитку страхового ринку України визначаються впливом зовнішніх факторів, таких як війна та пандемія COVID-19, а також внутрішніми змінами, пов'язаними з регуляторною політикою та конкуренцією. Отже, для успішного розвитку страхового ринку України необхідно продовжувати вдосконалювати регуляторну та податкову системи, сприяти диверсифікації послуг та забезпечувати фінансову стабільність страховиків.

Список використаних джерел:

1. Олійник О.В., Нагаєва Г.О. Страхування: навчальний посібник. Харків: ХНАУ, 2020. 252 с.

2. Огляд страхового ринку України за I півріччя 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua>

3. Під час дії воєнного стану ринок страхування продовжує працювати. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pid-chas-diyi-voennogo-stanu-rinok-strahuvannya-prodovjuye-pratsyuvati--rezultati-opituvannya>

Волошин І.А.,

аспірант Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Григораш О.В., к.е.н., доц.,

кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Університету митної справи та фінансів)

ТЕНДЕНЦІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

FinTech (фінансові технології) стрімко набувають високого рівня популярності використання по всьому світі. Протягом останніх років, завдяки FinTech, споживачі мають віддалений доступ до широкого кола фінансових послуг, а саме: грошові перекази, депозитні рахунки, інвестиційні послуги, послуги зі страхування, фінансове планування.

Враховуючи світові тенденції та глобальність економічних процесів, система регулювання вітчизняної сфери FinTech послуг не може розвиватися без залучення досвіду найбільш розвинутих ринків фінансових послуг, що зумовлює необхідність дослідити світовий досвід регулювання FinTech на основі аналізу відповідних нормативно-правових актів, рекомендацій та ініціатив закордонних регуляторів.

Зазначимо, що сфера FinTech послуг набула найбільшого поширення у таких країнах як Китай, Великобританія та США, що зумовило відповідний розвиток регуляторного та наглядового забезпечення у даних країнах.

Особливості функціонування ринку FinTech в світі дає можливість виявити наступні його тенденції [1, с.75]:

- висока ступень проникнення фінансових послуг;
- зростання ваги інвестиційних операцій та послуг;
- найпопулярнішими секторами вкладання коштів є грошові перекази та платежі, альтернативні види кредитування, блокчейн та криптовалюта, кібербезпека, страхові технології.

Слід зазначити, що найбільш розвиненим регіоном у структурі світового ринку FinTech є країни Північної Америки.

FinTech-компанії продовжують швидко «витісняти» банківські установи з найбільш активних галузей економіки країн. Враховуючи це, майбутнє банківського сектору залежатиме від гнучкості установ адаптувати використання аналітичних та цифрових технологій під потреби своїх споживачів [2, с. 575].

Банки, з метою підтримання конкурентних переваг на ринку, повинні активно впроваджувати у свої продукти найновіші технології FinTech та співпрацювати з компаніями [3, с. 128].

На світовому ринку FinTech-послуг активно зростає кількість компаній, що функціонують. Найбільші FinTech-компанії є резидентами США, Китаю, Євросоюзу та Індії. Це було забезпечено високим рівнем інвестицій перш за все у сфері грошових переказів, платежів, заощаджень, інвестицій та кредитування. Наслідком зростання стали такі фактори, як розвиток технологій оброблення даних, зростання недовіри до традиційних банків унаслідок глобальної фінансової кризи, поширення соціальних мереж і месенджерів, розвиток економіки спільного споживання та успіх технологічних компаній в інших секторах економіки [4, с. 28].

З іншого боку, розвиток FinTech вимагає балансування між дотриманням безпеки та децентралізації і забезпеченням конфіденційності та масштабності. Нині у фінансовому секторі відбувається часткове витіснення традиційних посередників новими учасниками, автоматизованими процесами та децентралізованими мережами.

У довгостроковій перспективі інвестиції у FinTech-компанії залишаться позитивними та, можливо, будуть зростати. Така динаміка спричинена наявними тривалими трансформаційними процесами у сфері фінансових послуг по всьому світу та підвищеною увагою користувачів-споживачів щодо можливостей впровадження фінансових послуг в інші сектори.

FinTech-середовище в Україні розвивається активно навіть в умовах військового стану, і в середньостроковій перспективі це може дати можливість конкурувати із західним FinTech-середовищем [5].

FinTech-компанії на ринках, що розвиваються, починають використовувати переваги впровадження популярних, але вже менш нових/актуальних для розвинених ринків продуктів: з огляду на помилки першопрохідців, використавши передові технології отримують колосальну фінансову підтримку з боку локальних і міжнародних інвесторів.

До ключових технологій і продуктів, в які будуть здійснюватися інвестиції в середньостроковій перспективі, належать системи платежів, електронна комерція, а також сервіси онлайн-кредитування. Що стосується розвинених ринків, то увагу компаній буде зосереджено на розвитку вже наявних технологій і державних реформах: як законодавчих, так і податкових.

Список використаних джерел:

1. Демчишак Н., Дубик Г., Гриб В. Розвиток експорту цифрових технологій в умовах формування єдиного цифрового простору Європейського Союзу. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 73–79.

2. Жердецька Л.В., Городинський Д.І. Розвиток фінансових технологій: загрози та можливості для банків. *Економіка і суспільство*. 2017. № 10. С. 583–588.

3. Коваленко В.В. Розвиток Fintech: загрози та перспективи для банків України. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Вип. 4 (09). С. 127–133.

4. Лункіна Т. І., Бурковська А. В., Гуліч К. О. Застосування фінансових технологій у банківській сфері України. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2021. Вип. 2. С. 27–35.

5. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 р. Офіційний сайт Національного банку України. URL: [https://bank.gov.ua/ua/about/development-strategy/fintech 2025](https://bank.gov.ua/ua/about/development-strategy/fintech-2025) (дата звернення: 19.10.2023).

Вошак О.В., аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Заруцька О.П., д.е.н., проф.,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКИХ ПРОДУКТІВ І ПОСЛУГ У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ КРАЇНИ

Сучасний банківський сектор стоїть перед низкою викликів, які вимагають не лише адаптації, але й трансформації свого підходу до надання продуктів і послуг. Банки постійно змагаються за увагу клієнтів, стикаються зі змінами в регуляторному середовищі, впливом технологічних інновацій та змінами в економічному стані країни. Відповідь на ці виклики, дозволяє

побудувати теоретичну базу для подальшого дослідження та аналізу трансформації банківських продуктів і послуг у контексті економічного стану країни. Визначення цих понять створює фундамент для обговорення їхнього розвитку та впливу на сучасну банківську систему. В умовах повномасштабної війни значно зростають банківські ризики, що підвищує вимоги до джерел отримання операційного прибутку та забезпечення зростання власного капіталу банків.

Банківська сфера завжди була ключовою складовою фінансової системи, вона постійно еволюціонує, пристосовуючись до змін. Трансформація банківських продуктів стала необхідністю, оскільки клієнти очікують від банків більшої зручності, швидкості та інновацій у наданні фінансових послуг. З іншого боку, трансформація також пов'язана з ефективністю банківського бізнесу, що дозволяє збільшити прибуток і залишитися конкурентоспроможними в умовах зростаючої конкуренції [1, с. 37–43].

Практичні аспекти трансформації банківських продуктів включають в себе реальні кроки та стратегії, які банки вживають для адаптації до змін в економічному середовищі, а також для відповідності стрімко зростаючим вимогам клієнтів [2, с. 134–140]. Саме спроможність банків адаптувати свої продукти та послуги до змін в макроекономічних умовах, забезпечуючи надійні та зручні фінансові рішення для клієнтів, дозволяють їм залишатися конкурентоспроможними. До основних аспектів трансформації банківських продуктів можна віднести наступні:

Розробка інноваційних продуктів. Банки вкладають значні ресурси в дослідження та розробку нових продуктів. Це може включати в себе створення мобільних додатків, цифрових платформ, онлайн-банкінгу, а також фінтех-рішень, що спрощують фінансові операції для клієнтів.

Посилення цифрового присутності. Багато банків активно розвивають свою цифрову присутність, щоб забезпечити зручний доступ до банківських послуг через Інтернет та мобільні пристрої. Це включає в себе створення і оновлення веб-сайтів та мобільних додатків з інтуїтивним інтерфейсом, тощо.

Персоналізація послуг. Банки використовують дані клієнтів та аналітику, щоб персоналізувати пропозиції та рекомендації. Це дозволяє банкам надавати клієнтам продукти, які відповідають їхнім індивідуальним потребам.

Вдосконалення процесів обслуговування клієнтів. Банки оптимізують процеси обслуговування клієнтів, зменшуючи бюрократію та роблячи їх більш швидкими та ефективними. Використання чат-ботів та автоматизованих систем допомагає в цьому плані.

Фінансова відкритість. Деякі банки працюють над створенням API (інтерфейсів програмування застосунків), що дозволяє стороннім розробникам створювати додатки та сервіси, що взаємодіють з банківськими системами. Це сприяє розвитку фінтех-екосистем та розширює доступ до фінансових послуг.

Фокус на безпеці. З огляду на зростаючі загрози кібербезпеки, банки докладають зусиль в захист інформації клієнтів та грошей. Це включає в себе впровадження біометричної аутентифікації, двофакторної аутентифікації та моніторингу фінансових транзакцій. Вплив даного аспекту на успішність банківського бізнесу зростає у період повномасштабної війни.

Співпраця зі стартапами і фінтех компаніями. Багато банків встановлюють партнерства з інноваційними стартапами та фінтех компаніями для впровадження нових технологій та продуктів. Це дозволяє банкам вигравати в часі та зберігати конкурентну перевагу.

Практичні аспекти трансформації банківських продуктів є важливими для забезпечення конкурентоспроможності банків та забезпечення задоволеності клієнтів у сучасному фінансовому середовищі. Банки продовжують вдосконалювати свої стратегії, щоб забезпечити надійні та зручні фінансові послуги для своїх клієнтів. В свою чергу, вплив економічного стану країни на трансформацію банківських продуктів вимагає від банків адаптації до змін в економічному середовищі та дій, спрямованих на задоволення потреб і вимог клієнтів в умовах плинності кон'юнктури. Банки, які успішно адаптуються до цих викликів, можуть зберегти конкурентну перевагу та забезпечити стійкий розвиток свого бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Вовчак О. Д., Миськів Г. В. Оцінка сучасного стану розвитку банків іноземних банківських груп в Україні. ScientificJournal «ScienceRise». 2016. № 8/1 (25). С. 37–43.

2. Мельников А. О. Тенденції розвитку банківського обслуговування. Наукові праці МАУП. 2018. № 3 (30). С. 134–140.

Гальчинський В.А., студент Нововолинського навчально-наукового інституту економіки та менеджменту ЗУНУ (науковий керівник – Римар О.Г., к.е.н., доц., доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін Нововолинського навчально-наукового інституту економіки та менеджменту ЗУНУ)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасна вітчизняна економіка перебуває у глибокій кризі, що зумовлено повномасштабною війною, яка йде на території нашої країни, кризою і руйнацією значної частини промислового комплексу, втратою від 5 до 7 млн. робочих місць. Сучасні промислові підприємства функціонують в умовах високої складності, невизначеності та загроз від зовнішнього середовища. Таким чином, головною проблемою для підприємств є нестабільність діяльності, вплив змін макросередовища тощо. Загострення кризових явищ і зацікавленість у збереженні підприємств зумовили виникнення та розвиток системи антикризового управління підприємством.

Антикризове управління представляє комплекс інструментів зовнішнього і внутрішнього впливу на підприємство, яке проявляє ознаки кризового стану або знаходиться в кризі. Антикризове управління ґрунтується на загальних принципах і методах, які притаманні управлінським процесам. Головною метою антикризового управління є забезпечення стійкого фінансового стану в результаті своєчасного реагування на зміни, спричинені зовнішнім середовищем (економічні, політичні, соціальні, міжнародні чи геополітичні виклики) через введення в дію антикризових інструментів, що дають змогу усунути тимчасові фінансові ускладнення на підприємстві та подолати ознаки банкрутства.

У ринковій економіці ліквідація нежиттєздатних підприємств є необхідною умовою ринкового механізму. Набагато складніше забезпечити тривалість життєвого циклу невдалим і слабким підприємствам, ніж почати якийсь перспективний стартап. У міру нагромадження знань і практичного досвіду в ринкових умовах формується інший підхід до розвитку кризового процесу. Головною метою в такому контексті є упередження кризових явищ із пріоритетних завдань підприємства, формування й підтримка на належному рівні стратегічного потенціалу на тривалий період, забезпечення конкурентної переваги підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

Цікавим є той факт, що у зарубіжній практиці найбільш поширеними антикризовими стратегіями є стабілізація, реструктуризація та розвиток, тоді як в Україні використовують такі види антикризового управління, як реорганізація, санація та ліквідація підприємств.

Визначення поняття «реорганізація підприємства» в українському законодавстві немає. Але водночас у Цивільному кодексі є статті 106 та 104, де зазначено, що термін «реорганізація» можна трактувати як один з видів припинення існування певної юридичної особи. У нашому дослідженні даний термін означає ліквідація однієї юридичної особи з утворенням на її базі іншої. Така процедура є необхідна у разі загрозового стану будь-якого господарюючого суб'єкта. Проте, не завжди процедура реорганізації свідчить про занепад підприємства, інколи до неї вдаються з метою збільшення капіталу чи покращення продуктивності праці [2].

Часто-густо процес реорганізації має наступні глибинні причини:

- масштабування бізнесу і, як наслідок, збільшення керівного складу;
- виконання фінансової санації;
- поглинання конкурентів (інших компаній);
- перехід під юрисдикцію більших компаній (виконується, коли організація не спроможна конкурувати з ними);
- різне бачення розвитку у співвласників і, як наслідок, поділ однієї компанії на декілька різних;
- виведення активів законним чином;
- збільшення капіталу;
- вихід із кризової ситуації;
- зменшення податкових витрат.

Види процедури реорганізації відрізняються залежно від першочергових завдань, що ставить компанія. Загалом, виокремлюють такі форми проведення процедури, кожна з яких чинить відповідний вплив у системі антикризового управління підприємством: злиття, приєднання, розділення, фракціонування, перетворення [1].

Загалом система антикризового менеджменту на підприємстві повинна включати в себе наступні дії: сталий моніторинг за внутрішніми і зовнішніми негараздами, що впливають на діяльність підприємства; підвищення структурної гнучкості компанії за рахунок існування філій, дочірніх компаній (досвід США); розробка превентивних планів у разі виникнення кризових ситуацій і проблем; підготовка дієвих інструментів внаслідок настання кризових ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Реорганізація підприємства: що треба знати? URL: <https://online.pnovaposhta.education/blog/reorganizaciya-pidpriemstva-shho-treba-znati> (дата звернення 20.10.2023).

2. Державна служба України з питань праці. URL: <https://dsp.gov.ua/faq/u-chomu-poliahaie-vidminnist-mizh-reorhanizatsiieiu-pidpriemstva-ta-ioho-likvidatsiieiu> (дата звернення 23.10.2023).

Гречина А.Р., студентка ДНУ імені Олеся Гончара
(науковий керівник – Бобирь О. І., к.е.н., доц. кафедри фінансів,
банківської справи та страхування ДНУ імені Олеся Гончара)

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Фінансова безпека є одною з найголовніших складових національної безпеки. Забезпечення фінансової безпеки країни – це обов'язковий крок для вирішення будь-якого з завдань поставлених перед державою.

Україна зіткнулася із складним завданням забезпечення своєї фінансової безпеки в умовах війни. Російська агресія проти України, почавшись у 2014 році, стала однією з найважливіших загроз економічній безпеці країни. І новим викликом стало вже повномасштабне вторгнення російської федерації з 24-го лютого 2022 року. Збільшення масштабів та тривалості загарбницьких бойових дій призводить до неперервного зростання низки загроз, які пов'язані із забезпеченням фінансової безпеки країни.

Під час забезпечення фінансової безпеки, першочерговою проблемою є саме проблема виявлення загрози та оцінка її рівня небезпеки. Загалом до загроз економічній безпеці України відносять ті умови та чинники, що створюють небезпеку суттєво важливим економічним інтересам держави, ускладнюють саморегуляцію фінансової системи та спричиняють зміну показників фінансових індикаторів за межі їх граничних значень. На сучасному етапі відомі такі загрози, як: корупція, високий рівень тіньової економіки, часта зміна законодавства у фінансовій сфері, рейдерство, офшоризація, нестача обсягів вітчизняних та іноземних інвестицій, тіньова парадержава, російсько-українська війна [1].

З самого початку і до сьогоднішнього дня економіка України та її фінансова система трансформуються та адаптуються до умов війни. Наслідки війни можна спостерігати на всіх рівнях: від нано-, мікро-, мезо- до макрорівня.

Через війну державний бюджет України несе великі втрати значної частини таких надходжень, як: податки, збори, акцизи, митні платежі та інші. Країні завдано значних матеріальних збитків, з початком війни було закрито 40-50% підприємств. У 2022 році обсяг внутрішнього валового продукту України зменшився близько на 30%. Також понад 30% сільгоспкультур не були посіяні, а згодом виникли проблеми пов'язані зі збиранням врожаю, через знищення близько 30-ти тисяч кілометрів доріг загального користування. Загалом, внаслідок повномасштабної війни за 2022-й рік економіка України скоротилась приблизно на 30% [2].

Тому, одним з найголовніших завдань держави є впровадження заходів націлених на моніторинг, пошук та запобігання загроз, контроль їхнього рівня небезпеки, усунення загроз та негативних наслідків їхнього впливу, з метою забезпечити необхідний рівень фінансової безпеки. Фінансова безпека забезпечується проведенням збалансованої національної фінансової політики, що базується на теоріях, концепціях, стратегіях і планах, прийнятих у встановленій послідовності в політичній, інформаційній, економічній, фінансовій, соціальній та інших сферах.

Система фінансової безпеки дуже чутлива до соціально-економічних та політичних факторів, як правило на неї впливає конкретна ситуація, у контексті сучасності – це війна. В умовах кризи розвитку та повномасштабної війни в Україні найбільшою небезпекою є руйнування її потенціалу (виробництва, технологій, науки, навичок та людських ресурсів), які є основними факторами їхньої життєдіяльності та спроможності.

Важливим аспектом, який впливає на зміцнення системи фінансової безпеки її інституціоналізація, тобто заміна спонтанної та непередбачуваної поведінки суб'єктів на передбачувану, впорядковану, організовану, нормативну та регульовану шляхом фіксації соціально-економічного статусу, ролей, цінностей та норм, а також організації контролю. Що передбачає створення інституцій, які збільшують фінансовий потенціал та створюють сприятливу середовище для його повної реалізації, а також реалізацію інституційних заходів, спрямованих на зменшення потенційних ризиків, особливо у воєнний час. Під інституційними засадами забезпечення фінансової безпеки країни слід розуміти комплекс інститутів, установ, організаційно-правових норм та правил, законів і процедур. В поєднанні вони створюють інституційний механізм фінансової політики та є інструментами в системі державного управління, позитивно впливають на економічні процеси, що забезпечують реалізацію фінансової політики з метою захистити фінансові інтереси України [1].

Для встановлення достатнього рівня фінансової безпеки України необхідно систематично розробляти та впроваджувати низку заходів,

спрямованих на посилення участі фінансових установ у сприянні обороноздатності України, національним фінансовим інтересам, макрофінансовій стабільності та розвитку вітчизняного бізнесу.

Для того щоб підтримати економіку України під час війни і забезпечити її фінансову безпеку, було введено пакет рішень стосовно податкової політики, щоб дати можливість людям мати роботу, де дозволяє безпека, та підтримати бізнес. Як приклад це те, що податок на додану вартість та на прибуток замінили на ставку 2% від обігу, спрощення ведення обліку, для суб'єктів малого бізнесу – добровільна сплата єдиного податку. А також введення максимальної дерегуляція бізнесу та скасування всіх перевірок для будь-яких бізнесів тощо.

Підбиваючи підсумки, можна зазначити, що збройна агресія росії проти України пошкодила вже існуючу структуру не тільки української, а ще й світової безпеки. Це свідчить про гостру потребу будувати нові міжнародні інститути системи безпеки та більш ретельний перегляд вже впроваджених заходів безпеки.

Список використаних джерел:

1. Варналій З. С. Фінансова Безпека України В Системі Сталого Розвитку Економіки В Умовах Війни. *Фінансові інструменти сталого розвитку економіки* : IV Міжнар. науково-практ. конф., м. Чернівці, 12 трав. 2022 р. Чернівці, 2022. С. 467.

2. Варналій З. С. Зміцнення Фінансової Безпеки Суб'єктів Господарювання У Воєнний Та Повоєнний Період. *Безпекові аспекти управління організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави* : Матеріали круглого столу, м. Львів, 12 жовт. 2023 р. Львів, 2023. С. 239.

Григораш О.В., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Університету митної справи та фінансів

РИНОК ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ

Аналіз набору на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» в Україні проведено на основі даних Державної електронної бази з питань освіти (далі – ЄДЕБО) щодо вступу для здобуття ступеня освіти бакалавр на базі повної загальної середньої освіти (денна форма). У табл. 1 представлено інформацію про обсяг набору здобувачів освіти на денну форму навчання (набір), у тому числі обсяг державного замовлення (ДЗ), обсяг набору на навчання за кошти фізичних та юридичних осіб (контракт).

Дані табл. 1 засвідчують, що контингент набору на спеціальність 072 в Україні протягом 2018–2020 рр. зростав, а у 2021–2022 рр. – скорочувався. Це пов'язано із особливостями демографічної ситуації, зокрема, з динамікою кількості випускників шкіл (учнів, які одержали атестат про здобуття повної загальної середньої освіти). В середньому на денну форму навчання (на всі спеціальності) вступають 61–64% випускників шкіл.

Протягом 2019–2022 рр. обсяг державного замовлення на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» в Україні скорочувався. Разом з тим необхідно відмітити нерівномірність розподілу бюджетних місць між вишами. Так, за даними ЄДЕБО [12], у 2018 р. набір на спеціальність 072 здійснювали 156 вишів, у тому числі 91 виш отримав держзамовлення. Із 939 бюджетних місць 331 місце отримали 5 ЗВО. Аналогічна ситуація у 2019 році: із 957 місць держзамовлення 379 місць прийшлося на 6 ЗВО. У 2020 р. 4 ЗВО отримали 209 із 650 місць держзамовлення, у 2021 – 174 місця із 489. У 2022 р. 4 ЗВО отримали 135 бюджетних місць із 442 (ЛНУ імені Івана Франка та КНЕУ Вадима Гетьмана – по 36 місць, КНУ імені Тараса Шевченка та Києво-Могилянська академія – 32 та 31 місце відповідно), при цьому 20 ЗВО отримали по 1 місцю держзамовлення.

Таблиця 1

**Показники вступної кампанії на спеціальність 072
«Фінанси, банківська справа та страхування» в Україні
та у Дніпропетровській обл. у 2019-2022 рр.
(ОС бакалавр на базі ПЗСО, денна форма)**

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
Кількість учнів, які одержали атестат про здобуття повної загальної середньої освіти, осіб	195 357	198 230	222 277	229 000	*
Набір по Україні, осіб	2676	3098	3374	2808	2389
ДЗ по Україні, осіб	939	957	650	489	442
Контракт по Україні, осіб	1737	2141	2724	2319	1947
Кількість ЗВО в області, од.	15	16	15	18	12
ДЗ по області, осіб	57	47	43	30	39
Контракт по області, осіб	146	237	257	186	143
Набір по області (денне), осіб	203	284	300	216	182
Питома вага ДЗ області у ДЗ по країні, %	6,1	4,9	6,6	6,1	8,8
Питома вага області у наборі по країні, %	11,7	9,2	8,9	7,7	7,6

Джерело: розробка авторів на основі зведених даних [11, 12].

* не опубліковано.

Набір контрактників в Україні зростав протягом 2018-2020 рр., у 2021–2022 рр. різко скоротився. Це пояснюється набуттям чинності Постанови Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 191 «Деякі питання запровадження індикативної собівартості» [3], відповідно якої запроваджено мінімальний розмір плати за навчання для здобуття вищої освіти.

Аналіз впливу індикативної собівартості на контингент зарахованих до закладів вищої освіти у Дніпропетровській обл. показав, що у 2019 р. вступ на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» для здобуття ступеня освіти бакалавр на базі повної загальної середньої

освіти у Дніпропетровській області здійснювали 16 ЗВО, з них 8 ЗВО отримали 47 місць державного замовлення та зарахували 237 вступників на місця за кошти фізичних та юридичних осіб (контракт). Всього на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» у 2019 р. зараховано 284 здобувачів (9,2% студентів у країні).

У 2020 р. набір фінансистів в області здійснювали 15 ЗВО, до яких вступили 43 бюджетники і 257 контрактників – 300 здобувачів освіти (8,9% студентів України). Тобто набір здобувачів освіти в області збільшився на 5,6% (з 284 до 300), а в Україні – на 8,9% (з 3 098 до 3 374).

У 2021 р. темп скорочення набору на спеціальність в області 28% перевищив темп скорочення набору в Україні 24,8%, а питома вага здобувачів області у наборі по країні скоротилася до 7,7%. Це сигналізує про формування таких умов, при яких вступникам на спеціальність 072 буде більш вигідно здобувати освіту у вишах інших областей. Припускаємо, що таке скорочення темпів набору вступників на спеціальність в області спричинене значним підвищенням цін на освітні послуги, викликане запровадженням мінімального розміру плати, нижче якого ЗВО не могли встановлювати ціни у 2020–2021 рр.

Список використаних джерел:

1. Загальна середня та професійна (професійно-технічна) освіта в Україні: Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Зараховані на навчання. Єдина державна електронна база з питань освіти. URL: vstup.edbo.gov.ua (дата звернення: 30.10.2023).

3. Ченцов В. В., Григораш О. В. Індикативна собівартість як чинник формування ринку освітніх послуг: регіональний аспект (на прикладі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»). Бізнес Інформ. 2023. № 2. С. 123–129.

Демиденко В.І., студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Бабенко Л. В.,
доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування
Університету митної справи та фінансів)

ДЕБІТОРСЬКА ТА КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ, ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ

Дебіторська та кредиторська заборгованість – це поняття, які відображають стан розрахункових взаємовідносин підприємства з іншими організаціями або особами.

Дебіторська заборгованість, рахунки до одержання – суми, які нараховуються підприємству від покупців за товари або послуги, продані в борг. Дебіторська заборгованість включає в себе суму неоплачених рахунків, які клієнти підприємства повинні оплатити в майбутньому. У бухгалтерському обліку дебіторська заборгованість фігурує в активах підприємства.

Кредиторська заборгованість – це заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, що виникла в результаті раніше здійснених дій, оцінена в гривнях і щодо якої в підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк. Кредиторська заборгованість включає в себе несплачені рахунки, які підприємство має оплатити в майбутньому. У бухгалтерському обліку кредиторська заборгованість фігурує в зобов'язаннях підприємства.

Облік дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві має свої особливості і вимагає дотримання певних правил та стандартів бухгалтерського обліку, а саме:

- дебіторська заборгованість повинна бути чітко визначена і класифікована залежно від терміну сплати, ступеня ризику неплатежів та інших факторів. Підприємство повинно проводити оцінку кредитоспроможності своїх дебіторів для зменшення ризику неплатежів. При нарахуванні боргу дебіторів в обліку відображаються доходи підприємства, і відповідно до Податкового кодексу повинні бути нараховані до бюджету суми податкового зобов'язання з ПДВ та акцизного податку [1]. Підприємство має регулярно аналізувати свою дебіторську заборгованість, правильно її класифікувати та приймати заходи для зменшення ризику неплатежів;

- кредиторська заборгованість також повинна бути чітко визначена і класифікована в залежності від термінів оплати та інших умов. Підприємство може використовувати кредиторську заборгованість як джерело фінансування, спрощуючи тим самим управління оборотним капіталом. У певних випадках кредитори можуть надавати знижки за швидку оплату. Підприємство має розглядати такі можливості для зменшення витрат. Якщо на підприємстві використовується кредиторська заборгованість, вона повинна правильно відображати дату платежу та обліковувати її відповідно до стандартів бухгалтерського обліку.

Облік дебіторської та кредиторської заборгованості важливий для ефективного фінансового управління підприємством. Він підтримує фінансову стійкість, зменшує ризики та оптимізує роботу з оборотним капіталом. Точність та чіткість обліку є ключовими, і вони повинні відповідати національним бухгалтерським стандартам та вимогам.

Здійснення інвентаризації заборгованостей є важливою частиною бухгалтерського обліку та підготовки фінансової звітності підприємства. Як зазначено у Положенні № 879, мета інвентаризації заборгованостей полягає в забезпеченні достовірності бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства. Іншими словами, інвентаризація має на меті підтвердження правильності та достовірності інформації про заборгованість, яка включається до фінансової звітності [4]. Саме під час інвентаризації визначається сума не своєчасно отриманих чи не сплачених грошових коштів, перехід заборгованостей з поточної в довгострокову, виникнення сумнівної та безнадійної заборгованостей, що підтверджується актами інвентаризації, які підписуються контрагентами в особі керівників та головних

бухгалтерів підприємств. Дебітори (кредитори) повинні представити виписки з аналітичних рахунків про свою заборгованість. Це додатково підтвердить реальність заборгованостей та дасть зрозуміти стан платежів.

Інвентаризація заборгованостей, як правило, повинна проводитися протягом трьох місяців перед складанням річної фінансової звітності. Дотримання цього терміну важливо для забезпечення своєчасності відображення інформації у фінансових звітах.

Інвентаризація дебіторської та кредиторської заборгованості також включає перевірку строку позовної давності. Це важливо для визначення можливості стягнення заборгованості. Бухгалтерська служба повинна складати звіряльні відомості, в яких відображаються розбіжності між даними бухгалтерського обліку та даними актів інвентаризації.

Документування створення резерву сумнівних боргів та проблеми його обліку на підприємствах – це важливий аспект бухгалтерської практики. Це змушує підприємство вести облік фінансових ризиків та встановлювати резерви на можливі збитки, що пов'язані з неплатоспроможністю клієнтів.

Першим кроком документування резерву сумнівних боргів є ідентифікація дебіторів, які можуть стати сумнівними. Це можуть бути клієнти зі значними заборгованостями або ті, які мають фінансові труднощі.

Потрібно проведення аналізу фінансової стабільності та кредитоспроможності дебіторів для визначення ризику неплатежу. Цей аналіз може включати кредитні звіти, фінансову звітність та інші джерела інформації. Після визначення сумнівних боргів та оцінки ризику підприємство встановлює резерв на можливі збитки. Усі рішення щодо резерву сумнівних боргів повинні бути детально задокументовані, включаючи основи встановлення резерву та суми, які були зарезервовані.

Підприємство може стикатися зі змінами умов контрактів з дебіторами або кредиторами. Це може вимагати переоцінки резервів і оновлення документації. Якщо збільшиться ризик неплатежів через економічні труднощі, кризові ситуації тощо, підприємство повинно провести збільшення резерву сумнівних боргів. Підприємство може підлягати аудиторській перевірці, яка включає оцінку методів і оцінок, використаних при визначенні резерву сумнівних боргів.

Документування резерву сумнівних боргів є важливою частиною фінансового управління підприємством, через що воно зменшить ризики та забезпечить точність фінансової звітності. Точність та чіткість документування є ключовими, і вони повинні відповідати бухгалтерським стандартам та вимогам.

Усі підприємства, які складають фінансову звітність з НП(С)БО, зобов'язані дисконтувати довгострокові дебіторські та кредиторські заборгованості. Жодної альтернативи щодо оцінки довгострокових боргів ні НП(С)БО 10, ні НП(С)БО 11 не передбачають [2], [3].

Тут не важливі ні розміри підприємства (мікро-, мале, середнє), ні система оподаткування (загальна чи спрощена зі сплатою єдиного податку).

Норми НП(С)БО щодо дисконтування довгострокових заборгованостей не стосуються лише:

- підприємств, які ведуть облік по МСФЗ. Для них міжнародні стандарти встановлюють свої правила дисконтування;
- фізосіб-підприємців, самозайнятих осіб, які не ведуть бухоблік і не повинні застосовувати НП(С)БО.

Для визнання довгострокової заборгованості з метою дисконтування орієнтиром є договір, а не те, що дебіторська чи кредиторська заборгованість значиться у балансі.

Оскільки не дисконтується короткострокова (поточна) заборгованість/зобов'язання, то вихід можна знайти саме не «допустивши» довгостроковості.

А досягти цього можна такими способами:

1) не вказувати у договорі термін повернення позики. За ст. 1049 ЦКУ, якщо договір не містить терміну повернення позики або цей термін визначено моментом її треба повернути протягом 30 днів з дня вимоги [5];

2) термін повернення – до запитання (за запитом);

Не підлягають дисконтуванню також прострочені зобов'язання та сумнівні дебіторські заборгованості. Навіть якщо за договором ці заборгованості є довгостроковими, але терміни погашення, встановлені у договорі (у тому числі продовжені чи відкладені), вже пройшли.

Ні П(С)БО 10, ні П(С)БО 11 не містять орієнтирів щодо визначення ставки дисконтування з метою оцінки довгострокових заборгованостей. Єдине, там зазначено, що визначення реальної вартості залежить від умов та виду заборгованості. Тобто єдиної ставки дисконтування для всіх і на всі випадки немає. Податківці рекомендують орієнтуватися на середньорічну облікову ставку рефінансування НБУ. На практиці, ставка дисконтування залежить від конкретних обставин виникнення заборгованості та вимагає професійного судження.

Щодо прострочених заборгованостей, як вже зазначалося, працюватимуть лише спеціальні правила їх обліку: під фінансову дебіторську заборгованість створюють резерв сумнівних боргів, безнадійну заборгованість підприємства списують.

Отже, важливо дотримуватися всіх вимог і процедур документального оформлення, оцінки розміру заборгованостей підприємства, проведення інвентаризації заборгованостей та відображення її результатів в обліку для забезпечення правильності та достовірності фінансової звітності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 15.10.2023).

2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 “Дебіторська заборгованість”. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення: 15.10.2023).

3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 “Зобов’язання”. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 15.10.2023).

4. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов’язань. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 15.10.2023).

5. Цивільний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 15.10.2023).

Дубина М.В., д.е.н., проф.,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національного університету «Чернігівська політехніка»
Белінський Ю.А.,
аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національного університету «Чернігівська політехніка»
Лобко О.М.,
аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національного університету «Чернігівська політехніка»

МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ

Сьогодні більшість банків у сфері надання кредитних послуг активно застосовують цифрові технології, завдяки яким взаємодіють з існуючими та потенційними клієнтами і, таким чином, забезпечують збирання необхідної інформації. Одним із таргетивних та інтерактивних способів просування кредитних банківських продуктів та послуг на ринок виступає digital-marketing (цифровий маркетинг). Цифрові маркетингові послуги є ключовим джерелом для отримання доходів банківськими установами, що підтверджується зростанням частки користувачів онлайн-послуг. Вже протягом кількох років провідні вітчизняні банки у свою лінійку продуктів та послуг, які можуть надавати клієнтам дистанційними каналами зв’язку, включають зручні онлайн-технології, що активно використовуються фізичними та юридичними особами. Впровадження актуальних маркетингових цифрових технологій в роботу банківських установ є одним із напрямків удосконалення системи фінансової політики.

Під цифровим маркетингом слід розуміти заміну звичної бізнес-моделі з вертикальною інтеграцією одноканальних моделей продажів, де стратегією розвитку банку виступає механізм посилення конкурентних позицій на ринку банківських послуг [1]. Застосування технологій цифрового маркетингу у сфері кредитних послуг дає можливість залучення більшої кількості нових клієнтів, просування власного бренду на ринку банківських послуг, збереження стійких позицій серед цільової аудиторії

та, зрештою, максимізації прибутку. Інтернет-банкінг має безліч переваг, головними з яких є спрощення роботи з масивами даних про клієнтів та зручність роботи з їх рахунками. Майже всі цифрові нововведення на ринку кредитних банківських послуг знаходять позитивний відгук з боку користувачів. Однак, з появою технологій на топ-менеджерів банку лягли і нові обов'язки щодо постійного відстеження тенденцій на ринку цифрових послуг, розробки нових ідей, залучення нових клієнтів та утримання вже існуючих. Можна припустити, що з часом потреба в цифрових технологіях на ринку кредитних послуг тільки зростатиме, а фізичні відділення банків втрачатимуть свою актуальність на користь мобільних додатків та сайтів. Тому цифрові технології – це сильний і корисний інструмент надання кредитних банківських послуг. Популярність технологій зростає і впровадження digital-маркетингу стає вже необхідністю, а не просто додатковою послугою для клієнтів.

Значним кроком до впровадження технологій цифрового маркетингу у кредитну діяльність банків стала диджиталізація технічної підтримки банків. Банківськими установами активно використовуються чат-боти, які дають можливість автоматизації відповідей та частково зменшити навантаження працівників банку щодо надання фінансових консультацій. Споживачі можуть отримати відповіді на запитання та вирішити певні проблеми щодо кредитування, витрачаючи на це набагато менше часу.

Узагальнити переваги цифрових маркетингових технологій у сфері кредитних послуг можна наступним чином:

1. Використання цифрових маркетингових технологій дає змогу максимально охопити ринок кредитних банківських послуг.
2. За рахунок активного використання цифрового маркетингу можливим є досягнення високого росту продажів кредитних продуктів за рахунок маркетингового підходу до кожного клієнта.
3. Стає можливим скорочення витрат на маркетингову діяльність.
4. Створюються умови для широкого спектру стратегій та форматів для просування банківських продуктів.
5. Простота у використанні технологій цифрового маркетингу.
6. Простота в отриманні навичок користування.
7. Можливість швидкої адаптації банківських продуктів під потреби клієнта.

Крім того, до переваг цифрового маркетингу можна віднести те, що результати такого маркетингу набагато швидші, ніж традиційні маркетингові стратегії. Також цифровий маркетинг передбачає оптимізацію та аналіз, що надає можливість отримати стратегічну інформацію про продуктивність банків, яка згодом сприятиме вдосконаленню банківських операцій [2].

Лідером серед банків у сфері цифрових технологій для малого та середнього бізнесу за 2022 рік став «Приватбанк», зростання зумовлене, як пояснюють експерти, за рахунок якісного використання інструментів

цифрового маркетингу в більшості товарів та послуг кредитної продуктової лінійки банку. Іншими лідерами у цій сфері є «Ощадбанк» та «Райффайзен Банк Аваль», які також пропонують клієнтам високий рівень цифровізації всіх банківських сервісів, при цьому відрив від найближчих конкурентів у цих банків є мінімальним.

Таким чином, цифрова трансформація та її неухильний розвиток надають можливість банкам пропонувати широкий спектр нових кредитних продуктів та послуг, що сприяє покращенню якості обслуговування клієнтів. Але водночас банки внаслідок бурхливого розвитку цифрових технологій стикаються з конкуренцією, яка виступає драйвером розвитку технологій та методів їх просування. Для того, щоб бути лідером у банківській галузі, необхідно стежити за довгостроковими перспективами на ринку електронної комерції, електронних фінансових послуг та тенденціями цифрового маркетингу.

Список використаних джерел:

1. Коваленко Ю., Літвін Я. Фінансові інструменти, їх класифікації та напрями інноваційних розвідок. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. № 1. С. 132–142.

2. The Concept of a «Digital Economy». URL: <http://odec.org.uk/theconcept-of-a-digital-economy> (дата звернення: 12.10.2023).

Дворецька А.О.,

студентка Бердянського державного педагогічного університету

(науковий керівник – Костенко Г.П., к.е.н., доц.,

доцент кафедри економіки, підприємництва та фінансів

Бердянського державного педагогічного університету)

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ЗАКЛАДУ

Сучасний розвиток ринкової економіки України обумовлює необхідність всебічного дослідження проблем фінансування санаторно-курортних закладів, які виконують важливі соціально-економічні функції з відновлення людського потенціалу. Нагальною проблемою сьогодення постає вивчення механізму ефективного формування та використання фінансових ресурсів як основи фінансового забезпечення господарської діяльності санаторно-курортного закладу. Недостатній обсяг фінансових ресурсів помітно обмежує можливості здійснення санаторно-курортними закладами інвестиційної діяльності в масштабах, що відповідають реальним потребам економічного розвитку, що в кінцевому підсумку негативно позначається на процесі розширеного відтворення й забезпеченні їх конкурентоспроможності.

Оскільки ринкові можливості санаторно-курортного закладу не завжди відповідають його фінансовим можливостям, стратегічні цілі, якщо вони будуть визначатися без врахування фінансових обмежень, можуть

виявитися недосяжними. Тому забезпечення відповідності потенціалу формування фінансових ресурсів санаторно-курортного закладу його ринковим, виробничим та іншим можливостям є ваговою складовою стратегічного управління, а фінансовий аналіз та планування необхідного обсягу фінансових ресурсів – одним із найважливіших аспектів розробки стратегії фінансування.

Значення аналізу фінансових ресурсів полягає у забезпеченні реалізації стратегічних цілей і тактичних завдань суб'єкта підприємництва, виконання ним фінансових зобов'язань, є допоміжним інструментом для отримання фінансової підтримки від зовнішніх інвесторів [1].

При оцінці фінансових ресурсів санаторно-курортного закладу аналізують загальний фінансовий стан; структуру і стан джерел фінансування його діяльності; потенційних джерел надходження фінансування; забезпеченість оптимального використання фінансових ресурсів. Значну увагу під час оцінки фінансових ресурсів для розвитку санаторно-курортного закладу необхідно звернути саме на оцінку фінансових ресурсів.

До числа найважливіших показників, що характеризують джерела формування фінансових ресурсів, насамперед відносять величину, структуру і вартість усіх джерел капіталу й окремих його складових.

Прибуток санаторно-курортного закладу є джерелом власних фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення господарської діяльності. Їх нестача спричиняє виникнення боргів, що у кінцевому підсумку може призвести до фінансової кризи і банкрутства. Зростання прибутку значною мірою визначає темпи економічного розвитку країни, окремих регіонів, збільшення суспільного багатства і підвищення життєвого рівня населення.

Аналіз формування та використання залученого капіталу дає змогу визначити напрями розміщення коштів, ступінь залежності санаторно-курортного закладу від кредиторів, ефективність використання залученого капіталу та підтримання необхідного рівня ліквідності, а також його платоспроможності [2].

Кінцева мета аналізу формування залученого капіталу – оцінка його руху, що є необхідною умовою для ефективної господарської діяльності та визначення адекватності вибору шляхів її фінансування.

Наслідком аналізу залученого капіталу є визначення відповідності обраних форм фінансування та напрямів розміщення коштів стратегічним цілям санаторно-курортного закладу. Отримані результати слугують підґрунтям для якісного оперативного управління, фінансового планування та контролю.

Системність аналізу залученого капіталу зумовлена взаємозв'язком та взаємозалежністю елементів цієї системи. Водночас система аналізу залученого капіталу є складовою частиною системи комплексного економічного аналізу діяльності санаторно-курортного закладу [3]. Комплексний підхід до аналізу залученого капіталу визначають у подальшому дослідженні його складових частин та властивостей.

Отже, фінансові ресурси відіграють визначальну роль у формуванні виробничої й ресурсної бази санаторно-курортного закладу, функціонуванні процесу виробництва, створенні передумов і умов для успішної реалізації кінцевого продукту – надання санаторно-курортних послуг, забезпеченні розширеного процесу відтворення. Фінансові ресурси санаторно-курортного закладу накопичені в процесі розподілу і перерозподілу виручки та прибутку, акумульовані в цільових джерелах і перетворені у відповідну матеріальну форму, або призначені для здійснення певних витрат. Система аналітичного забезпечення аналізу процесів формування і використання фінансових ресурсів такого закладу має враховувати чітке розмежування та відокремленість систем показників та інструментарію для проведення аналізу.

Список використаних джерел:

1. Нечипоренко А. В., Рибалкіна А. О. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8361>. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.11.85.

2. Костирко Л. А. Фінансовий механізм сталого розвитку підприємств: стратегічні орієнтири, системи забезпечення, адаптація: монографія. Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2012. 474 с.

3. Рогач С. М. Економічна ефективність використання фінансових ресурсів підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-4>.

Захарчук Є.В.,

студент Державного торговельно-економічного університету

(науковий керівник – Ромашко О.М., к.е.н., доц.,

доцент кафедри обліку та оподаткування

Державного торговельно-економічного університету)

ПРОБЛЕМАТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ АУТСОРСИНГУ

Сучасні технології спричиняють значні зміни в побудові загальної інформаційної системи підприємства, що, у свою чергу, викликає потребу організації відповідної облікової практики [1]. Не є виключенням й технологія штучного інтелекту (ШІ), яка є найбільшим досягненням людства за останні роки та кардинально змінює усталену методологію діяльності будь-якої галузі. Дана технологія вдосконалюється з кожним днем та претендує на статус своєї «панацеї» всіх проблем людства.

Перспективним напрямом використання технології штучного інтелекту є галузь бухгалтерського аутсорсингу. Основними перевагами

застосування digital-технологій при здійсненні облікових процедур є: обробка і збереження великої кількості однакових у структурному плані одиниць облікової інформації; можливість здійснення вибірки необхідної інформації з великої кількості даних; достовірне і безпомилкове здійснення математичних розрахунків; оперативне отримання даних, які необхідні для прийняття обґрунтованих управлінських рішень; багаторазове відтворення дій тощо [2]. Впровадження технології штучного інтелекту в практичну діяльність бухгалтерського аутсорсингу хоча й виглядає багатообіцяюче, проте має низку проблем та обмежень. Головною проблемою є неспроможність штучного інтелекту розуміти сутність облікового процесу, тобто наразі дана технологія може виступати лише в якості допоміжного інструмента при веденні обліку бухгалтером. Навіть при такому використанні штучного інтелекту залишається низка проблем, пов'язаних з інтеграцією штучного інтелекту в роботу бухгалтера, що не дозволяють використовувати технологію по максимуму своїх можливостей. Детальний опис основних обмежень наведено в табл. 1.

Таблиця 1

**Проблеми використання штучного інтелекту
в бухгалтерському аутсорсингу**

Проблема	Обґрунтування
Необхідність інтеграції з існуючими системами	Аутсорсингові компанії використовують різні бухгалтерські системи, які можуть бути розроблені на різних технологічних платформах. Інтеграція ШІ повинна бути здійснена таким чином, щоб вона була сумісною з цим різноманіттям. Окрім цього, існує проблема стандартизації в області обміну даними між різними системами. Інтеграція ШІ вимагає використання стандартних форматів даних та протоколів обміну, щоб забезпечити ефективну взаємодію
Вартість впровадження та технічне обслуговування	Впровадження та технічне обслуговування ШІ може бути дорогим завданням, особливо для невеликих компаній. Питання економічної доцільності повинно бути уважно вивчене
Забезпечення конфіденційності та безпеки даних	Фінансові дані, які обробляються в бухгалтерському аутсорсингу, зазвичай є конфіденційними. Забезпечення захисту цих даних є обов'язковим для запобігання несанкціонованому доступу або витоку інформації. Застосування сучасних методів шифрування є ключовим елементом забезпечення конфіденційності. Всі фінансові дані, що передаються або зберігаються, повинні бути шифровані для захисту від несанкціонованого доступу. Це передбачає встановлення сильних методів аутентифікації та авторизації, що є важливим для того, щоб управляти доступом до фінансових даних, а саме використання паролів, біометричних методів та інших засобів перевірки особи

Навчання персоналу	Штучний інтелект є специфічною технологією, тому персонал, який буде працювати з цією технологією, повинен мати необхідні технічні навички та компетентність. Персонал повинен розуміти основні принципи і концепції штучного інтелекту, щоб ефективно працювати зі спеціалізованими системами. Окрім цього, важливо забезпечити навчання з використання конкретних інструментів та програм для впровадження ШІ в конкретному аутсорсинговому процесі
Правові аспекти та етичні стандарти	На сьогодні, практично відсутні правові та етичні стандарти щодо застосування штучного інтелекту, що значно гальмує використання даної технології на практиці. Впровадження таких стандартів дозволить визначити статус та ступінь доступу до даних, що обробляються системами ШІ, відповідальність за помилки внаслідок діяльності ШІ та ступінь втручання в роботу ШІ

Джерело: складено автором.

Безперечно, компетенції бухгалтера будуть суттєво трансформуватися за таких умов. Цьому також сприятиме подальша глобалізація бухгалтерського обліку, інтелектуальні цифрові технології будуть призводити до зростання аутсорсингових послуг, необхідності врахування культурних, фінансових та податкових особливостей різних країн світу [3].

Отже, впровадження технології штучного інтелекту в бухгалтерський аутсорсинг є перспективним та інноваційним кроком, але водночас зіштовхується з рядом значущих проблем. Процес впровадження штучного інтелекту в практику бухгалтерського аутсорсингу вимагає докладного вивчення та вирішення окремих аспектів, таких як етичні та юридичні питання використання штучного інтелекту, інтеграція з існуючими системами та забезпечення технічної підтримки, забезпечення конфіденційності та безпеки даних, а також адаптація персоналу до нових технологій. Важливими є й економічні аспекти, зокрема оцінка вартості та рентабельності впровадження ШІ, а також аналіз ефективності системи в реальних умовах роботи. Зміна ролі працівників та їх підготовка до роботи з системами штучного інтелекту є важливими завданнями для успішного впровадження та подальшого розвитку бухгалтерського аутсорсингу. Загалом, вирішення цих проблем дозволить реалізувати переваги технології штучного інтелекту в бухгалтерському аутсорсингу, створюючи ефективну та інноваційну модель для обробки фінансової інформації.

Список використаних джерел:

1. Лемішовська О., Лінинська В. Бухгалтерський облік в умовах впровадження інформаційних технологій і систем. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-23>

2. Кононенко Л. В. Розвиток digital-технологій і бухгалтерський облік: проблеми та перспективи. *Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: сучасні виклики*: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернетконференції (м. Полтава, 5–6 жовтня 2021 року). – Полтава : ПУЕТ, 2021. – 273 с.– Текст укр., рос., англ. мовами. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-23>

3. Шевчук С. В. Перспективи бухгалтерського обліку в умовах діджиталізації економіки. *Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу*: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції з проблем вищої освіти і науки. 2021 . – 243 с. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/243.pdf>

Зінченко О.В.,

к.е.н., доц.,

доцент кафедри фінансів та бізнес-консалтингу

Київського національного університету технологій та дизайну,

Смоляр М.В.,

студентка Київського національного університету технологій та дизайну

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Розвиток господарської діяльності в Україні вимагає посилення фінансово-економічного контролю, зокрема, аудиторів, які є незалежними експертами. Аудит основних засобів дає змогу визначити стратегічні можливості діяльності суб'єкта господарювання, оскільки володіння правдивою інформацією є важливою ланкою в успішному та ефективному його функціонуванні. Основні засоби є найважливішим обліковим об'єктом, що мають значну частку активів суб'єкта економіки. Ефективне управління залежить від належної організації аудиту основних засобів, оскільки прийняття управлінських рішень має значний вплив на фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання.

Аудитор перед проведенням аудиту ознайомлюється з обліковою політикою та змінами попередніх років, щоб сформувавши план і програму аудиту основних засобів. План перевірки визначає послідовність дій аудитора та інтенсивність перевірки. Аудитор оцінює систему внутрішнього контролю на підприємстві. Насамперед, перевіряється наявність та стан інвентарної картки в індексі облікової картки аналізу основних засобів, щоб порівняти дані опису картки інвентаризації основних засобів з картками інвентаризації, наявними у файлі. Такі дії виконуються для перевірки відповідності об'єктів і карток.

Також, аудитор проводить порівняння загальних залишків усіх груп основних засобів із залишком на рахунках основних засобів. Баланс має бути однаковим. Крім того, аудитор встановлює відповідність між сумою головної книги та сумою балансу.

Особливості організації аудиту основних засобів

Мета і завдання	Перевірка правильності документування операцій з основними засобами, перевірка розрахунку та відображення зносу, контроль за витратами на капітальний ремонт, аналіз ефективного використання основних засобів, перевірка законності і правильності відображення на рахунках з основними засобами
Об'єкт проведення	Інформація про основні засоби
Методи	Опитування, порівняння, фізична та документальна перевірка, вибіркоче дослідження, аналіз, перерахування
Аудитор під час перевірки може використовувати такі джерела інформації	Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф. №1); Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (ф. № 2); Звіт про власний капітал (ф. № 4); Примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5); Наказ про облікову політику в частині обліку основних засобів; Документація внутрішнього аудитора щодо контролю основних засобів; Відповіді на запит від постачальників основних засобів або підрядників; записами в облікових регістрах за рахунками 10 «Основні засоби», 13 «Знос необоротних активів амортизація», 15 «Капітальні інвестиції»; інформація за договорами купівлі-продажу об'єктів, договорами на капітальне будівництво, архітектурно-технічними паспортами, розрахунками кошторисами, страховими полісами, актами прийому-передачі, актами на списання, картками (книгами, відомостями) інвентарного обліку, розрахунками нарахування амортизації

Суттєвим етапом є перевірка правильності та своєчасності нарахування амортизації. Аудитор визначає метод згідно, якого нараховувалася амортизація і перевіряє правильність його застосування. Особливу увагу аудитор має приділити верифікації основних засобів за спеціальних умов амортизації, а саме основних засобів, які перебувають на реконструкції та модернізації.

Важливим аспектом аудиту основних засобів є перевірка правильності їх оцінки. Для оцінки ефективності контролю за основними засобами, аудитор з'ясовує такі питання: зміни методу нарахування амортизації основних засобів у поточному періоді; амортизація основних засобів нараховується впродовж періоду реконструкції, модернізації, завершення, додавання обладнання; чи існують основні засоби, які повністю амортизувалися; чи існують судові процеси щодо основних засобів; чи є проблеми, такі як застава основних засобів.

Аудитор приділяє увагу на спосіб отримання основних засобів та правильності їх відображення в обліку. Всі результати аудиту основних засобів аудитор відображає в робочих документах і готує аудиторський висновок.

Отже, планування та здійснення аудиту основних засобів має повністю враховувати всі аспекти, господарські операції, пов'язані з основними засобами та з їх амортизацією. Належна оцінка вартості основних засобів, своєчасна переоцінка їх вартості та бухгалтерські записи, що відображають наявність і їх рух, запобігатимуть помилкам з метою уникнення штрафів за порушення стандартів обліку основних засобів.

Список використаних джерел:

1. Зінченко О. В. Аудит основних засобів на підприємстві / О. В. Зінченко, С. В. Поліш // Інформаційно-аналітичне забезпечення ефективності діяльності підприємств у контексті економічної безпеки в умовах інтеграції з ЄС : матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 27 травня 2016 р., м. Київ. – К. : КНУТД, 2016. – С. 106–107. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/4864>

2. Зінченко О. В. Організація обліку основних засобів на підприємстві / О. В. Зінченко, Д. Ю. Киричок // Сучасні детермінанти розвитку бізнес-процесів в Україні : матеріали наук. практ. інтернет-конференції (24 травня 2017 р., м. Київ). – К. : КНУТД, 2017. – С. 106–109. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/7099>

3. Радіонова Н. Й. Організаційні засади проведення аудиту фінансових результатів діяльності підприємства / Н. Й. Радіонова, І. С. Гайдей // Економічний простір. – 2019. – № 142. – С. 136–148. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/12714>

Зінченко О.В.,

к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів та бізнес-консалтингу

Київського національного університету технологій та дизайну,

Чучкевич Д.Ю.,

студентка Київського національного університету технологій та дизайну

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Сучасні ринкові умови вимагають ефективного використання активів, що суттєво визначається станом основних засобів, які характеризують виробничі можливості, визначають темпи і масштаби розвитку. Нині стає актуальним дослідження проблем аналізу відтворення основних засобів, ефективності їх використання в умовах реалізації інвестиційних проєктів, а також визначення напрямів активізації інвестиційної діяльності. Аналітична оцінка наявності і стану основних засобів дає змогу розрахувати показники та шляхи підвищення ефективності їх використання, прогнозувати необхідність залучення коштів для придбання нових об'єктів у зв'язку з їх фізичним зношенням.

Методика аналізу основних засобів має врахувати те, що:

момент фізичної заміни основних засобів не співпадає з моментом їх вартісного заміщення, внаслідок можуть виникнути втрати і збитки, що зменшують фінансові результати;

функціональна корисність основних засобів зберігається впродовж декількох років, тому витрати з їх придбанням і експлуатацією розподіляються в часі;
--

ефективність використання основних засобів має різну оцінку залежно від їх виду, належності, характеру участі у виробничому процесі та призначення;

основні засоби обслуговують, окрім виробничої сфери, соціально-побутову і культурну, тому, ефективність їх використання визначається економічними, соціальними, екологічними та іншими чинниками.

Інформаційною базою аналізу основних засобів є первинні та зведені документи з обліку основних засобів, фінансова звітність, статистична звітність.

Реалізація стратегічного підходу до аналізу основних засобів потребує розробки алгоритму комплексного аналізу, що складається з таких етапів:

формування стратегії розвитку та відтворення основних засобів;
визначення цілей стратегії;
визначення напрямків комплексного аналізу;
проведення комплексного аналізу;
формування результатів комплексного аналізу.

Для успішного ведення господарської діяльності важливою умовою є забезпечення необхідними об'єктами основних засобів, саме вони здійснюють безпосередній вплив на ефективність, якість роботи та результати всієї фінансово-господарської діяльності.

Правильно підібрана методика аналізу основних засобів дає змогу своєчасно контролювати їх склад, стан та сприяє підвищенню ефективності їх використання, і на основі отриманих результатів аналізу даних будуть прийняті грамотні управлінські рішення.

Розвитку теорії та практики аналізу основних засобів присвячена значна кількість праці науковців. Проте, ряд проблем методики аналізу основних засобів в умовах переходу до ринкових відносин потребують подальших досліджень й наукових розробок.

При проведенні аналізу динаміки, складу і структури основних засобів визначають: середньорічну вартість основних засобів та динаміку її зміни за декілька років; причини збільшення вартості основних засобів; темпи зміни вартості основних засобів із динамікою зростання вартості продукції або обсягів виробництва в натуральному вираженні.

Основними завданнями аналізу стану основних засобів є:

✓ вивчення структурного складу і руху основних засобів, ступеня оновлення, вибуття і технічного стану фондів (розрахунок коефіцієнтів оновлення, вибуття, приросту, зносу);
✓ вивчення факторів, які впливають на ефективність застосування основних засобів (розрахунок показників фондодідачі і фондомісткості);
✓ виявлення ступеня впливу факторів, вивчення ефективності використання основних засобів в часі і по потужності (розрахунок коефіцієнтів екстенсивності/інтенсивності завантаження).
✓ Коефіцієнт оновлення основних засобів показує частку введених основних засобів за визначений період у загальній вартості основних засобів на кінець звітного періоду.
✓ Коефіцієнт вибуття основних засобів характеризує рівень інтенсивності їх вибуття засобів зі сфери виробництва та розраховується як відношення вартості основних засобів, які вибули протягом аналізованого періоду, до їх вартості на початок періоду.
✓ Коефіцієнт приросту основних засобів характеризує рівень приросту основних засобів або окремих його груп за певний період.
✓ Коефіцієнт зносу характеризує технічний рівень і стан основних засобів підприємства, а також ступінь їх зношеності і розраховується як відношення накопиченої амортизації до первісної вартості основних засобів.
✓ Показники ефективності використання основних засобів відображають співвідношення отриманих фінансових результатів організації і використовуються для досягнення цих результатів основних засобів.

Метою аналізу динаміки основних засобів є вивчення обсягу, закономірностей і ефективності використання капіталовкладень. Для цього показники аналізуються в динаміці за кілька періодів, найчастіше на початок і кінець періоду. За результатами співвіднесення цих відомостей розраховуються відносні і абсолютні значення динаміки вартості основних засобів.

Аналіз основних засобів потребує постійного моніторингу стану та ефективності їх використання. Підвищення професійно-кваліфікаційного рівня працівників, удосконалення технологічних процесів, застосування прогресивних форм у виробництві і праці сприятимуть підвищенню ефективності використання основних засобів та забезпечать успішність господарської діяльності суб'єкта економіки.

Список використаних джерел:

1. Зінченко О. В. Організація обліку основних засобів на підприємстві / О. В. Зінченко, Д. Ю. Киричок // Сучасні детермінанти розвитку бізнес-процесів в Україні : матеріали наук. практ. інтернет-конференції (24 травня 2017 р., м. Київ). – К. : КНУТД, 2017. – С. 106–109. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/7099>

Златьєва В.В.,

студентка Бердянського державного педагогічного університету
(науковий керівник – Костенко Г.П., к.е.н., доц.,
доцент кафедри економіки, підприємництва та фінансів
Бердянського державного педагогічного університету)

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ

Наявні доходи місцевого бюджету забезпечують економічну самостійність територіальної громади, сприяють господарській діяльності на території управління, дають можливість розширити інфраструктуру для забезпечення високого рівня життя населення та потенційного використання фінансових коштів. сектор ресурсів. Проте в умовах обмежених фінансових ресурсів та недостатніх надходжень до державного бюджету особливу увагу слід приділити пошуку та визначенню потенційних резервів збільшення фінансових ресурсів для забезпечення виконання територіальними громадами своїх функцій. дозволяє краще задовольняти потреби громади даної території.

Діюча система накопичення доходів бюджетної системи України характеризується низьким рівнем частки власних доходів місцевих бюджетів, що призводить до зростання обсягів міжбюджетних трансфертів. Це відображає недостатнє використання та знижує реальний фінансовий потенціал відповідних територій, що стає перешкодою на шляху до децентралізації в державі. В таких умовах виникає гостра потреба у побудові моделі формування доходів місцевих бюджетів, яка допоможе

вирішити диспропорції в бюджетному забезпеченні окремих територій, знизить напругу міжрегіональних фіскальних відносин та забезпечить ефективність бюджетної системи [1].

Порівнюючи динаміку структури збору податків та трансфертів у регіональних доходах Одеської області, можна зробити висновок про заміну податкових надходжень трансфертами [3].

У 2022 році податкові надходження обласного бюджету Одеської області перевищили суму трансферту. Порівняно з попередніми роками питома вага трансфертів у структурі доходів обласного бюджету зменшилася майже на 4%, що свідчить про незначне підвищення рівня фінансової самостійності та самостійності регіональних органів влади.

Найбільшу частину місцевих податків і зборів становить єдиний податок, сума сплачених у 2022 році становить 1102,0 млн. грн., що на 394,7 млн грн перевищує показник попереднього року або на 35,82%. Значне збільшення кількості єдиних податків за період 2018-2022 рр. також стало можливим завдяки змінам, внесеним Єдиним податковим кодексом: змінено умови сплати та застосовано нову ставку податку [3].

Стратегічним напрямом розвитку Одеської області є туристична галузь, яка має всі передумови для потужного розвитку внутрішнього та зовнішнього туризму. Сума податкових надходжень, що надійшли від суб'єктів туристичної діяльності області у 2021 р. до бюджетів усіх рівнів, становила майже 90 млн гривень, що на 40,6% більше порівняно з 2020 р.

До надходжень об'єднаного бюджету Одеської області (без урахування офіційних трансфертів) за 2022 р. складалося 66 382 707,5 тис. грн, що перевищує плановий показник 59 856 469,8 тис. грн на 6 526 237,7 тис. грн (10,9%). Це включає перевиконання плану доходів державного бюджету на 5 270 153,2 тис. грн (11,7%) і місцевих бюджетів на 217 606,5 тис. грн (1,5%).

До надходжень об'єднаного бюджету Одеської області (без урахування офіційних В загальних доходах об'єднаних територіальних громад (ОТГ) основне місце займає податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). У середньому по Одеській області він становить 45% загального фонду та 42% загальних доходів бюджету ОТГ. Такі близькі показники пояснюються тим, що основна частина надходжень бюджетів ОТГ ґрунтується на загальному фонді, тому природним є те, що ПДФО стає основним джерелом не лише спеціального фонду, а й загальних бюджетних доходів в цілому. На другому місці за значущістю джерел доходів об'єднаних територіальних громад (ОТГ) стоїть плата за землю, яка в уніфікованій структурі бюджету ОТГ складає 26%.[3].

Акцизний податок становить 9% Єдиного індексу доходів місцевого самоврядування (ЄДС) області. У 2022 р. громадами залучено 98817,8 тис. грн цього податку, на суму 5420,0 тис. грн значно більше, ніж у 2021 р.

Отже, існуючий на сьогодні в Україні механізм розподілу бюджетних коштів не гарантує необхідного рівня самостійності органів місцевого самоврядування для вирішення соціально-економічних проблем

відповідної території через їхню власну частку доходів у низькій структурі місцевих бюджетів. Причиною такої ситуації є те, що система формування доходів місцевих бюджетів ще слабка, ще зберігається державна управлінська функція планування національної економіки, а виконання місцевого бюджету здійснюється з ринковими відносинами з усіма притаманними їм властивостями.

Тому необхідно шукати шляхи наповнення місцевих бюджетів коштами, які ефективно формують фінансову основу діяльності органів місцевого самоврядування. Для цього необхідно чітко розмежувати функції та повноваження між різними рівнями влади і, що більш важливо, розподілити доходи між галузями бюджетної системи.

Список використаних джерел:

1. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М. Міжнародний туризм і сфера послуг: підруч. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. К.: Знання, 2018. 661 с.
2. Нечева Н.В. Економічна сутність управління трудовими ресурсами підприємств санаторно-курортного комплексу. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка. 2020. Т. 22. Вип. 8 (2). С. 136–140. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2020_22_8\(2\)23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2020_22_8(2)23) (дата звернення: 13.10.2023).
3. Облрада ухвалила бюджет Одеської області на 2022 рік. URL: <https://suspilne.media/190364-oda-uhvalila-budzet-odeskoi-oblasti-na-2022-rik> (дата звернення: 13.10.2023).

Іванків С.Я.,
студент Нововолинського навчально-наукового інституту
економіки та менеджменту ЗУНУ
(науковий керівник – Римар О.Г., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Нововолинського навчально-наукового інституту
економіки та менеджменту ЗУНУ)

ПРАКТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ФАКТОРИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Факторинг є вагомим і значимим сегментом фінансового ринку України, адже відкриває розширений доступ до фінансових ресурсів підприємствам та компаніям, а відтак, що є доречним для кожного суб'єкта господарювання у такий непростий економічний час для нашої країни. Використання факторингу дає можливість прискорити економічне зростання країни шляхом швидкого фінансування і безперервного здійснення господарської діяльності. Водночас факторинг сприяє використанню гнучких умов оплати (товарний кредит), підвищенню обсягів продажу, оптимізації ліквідності балансу, прискоренню оборотності активів тощо. Однак сфера регулювання ринку факторингових послуг є недосконалою у контексті саме державного регулювання:

недосконале законодавче регулювання цього сегменту фінансового ринку, правова невизначеність з багатьох фінансових питань діяльності факторингових компаній, відсутність правової захищеності боржників, відсутність політики ризик-менеджменту у таких компаніях, непрозорість факторингового ринку загалом.

До повномасштабного вторгнення росією на територію України вітчизняний ринок факторингу демонстрував значне зростання у розмірі, близько, 30% щорічно у своїй неklasичній формі, яка є домінуючою у країні – регулювання непрацюючих чи проблемних кредитів. Станом на кінець 2021 року ліцензіями на надання факторингових послуг володіли 641 компанія. Ними було укладено 31 тисяча договорів на загальну суму 56,5 млрд гривень[3]. Саме у цей рік сегмент факторингу був одним з найбільших небанківських фінансових ринків за обсягами наданих послуг, що було обумовлено активним його використанням фінансовими установами. Далі за період 2022 року попит на ці операції скоротився, бізнес призупинився, адже країну поглинула війна [1].

На сьогодні у цьому сегменті фінансового ринку накопичилося чимало невирішених питань, які варто розглянути і проаналізувати детальніше, зокрема це його правова невизначеність, обмежений доступ до фінансування факторингових компаній, недостатня обізнаність бізнесу щодо переваг факторингу як інструменту фінансування, низька платіжна дисципліна боржників та незахищеність прав факторингової компанії, проблеми з оподаткуванням їх діяльності. Водночас, відсутність прозорих та зрозумілих правил ринкової поведінки в частині стягнення проблемної заборгованості призводить до порушення прав боржників та третіх осіб.

Також вагомою на ринку факторингових послуг є проблема щодо залучення фінансування. Чинне законодавство суттєво обмежує джерела фінансування для факторингових компаній. Так, допускається залучення коштів від учасників (акціонерів), інших фінансових установ, безпроцентна поворотна фінансова допомога юридичних осіб, кошти на умовах субординованого боргу та кошти, отримані внаслідок емісії облігацій підприємств[2]. Обмеження доступу до фінансування є одним із чинників, що стримують розвиток класичного торгового факторингу, адже обмежують факторингові компанії в коштах, які потім могли б бути використані для фінансування діяльності постачальників.

Недоборочесна, а часом протизаконна поведінка факторингових компаній чи колекторів, під час стягнення проблемної заборгованості, часто порушує права боржників за відсутності належного регулювання, спрямованого на попередження вчинення стягувачами дій, що порушують права останніх.

Тому сьогодні вимагає абсолютно нової моделі регулювання ринку факторингових операцій, що врегулює інтереси усіх учасників факторингового ринку. На нашу думку, вона повинна ґрунтуватися на таких основах:

– спрощений доступ на ринок, не обтяжений численними вимогами інновацій;

- підготовка бізнес-плану на старті діяльності, що гарантує розробку стратегії подальшої діяльності компанії;
- розширення послуги через розширення доступу до джерел фінансування, надання можливості пропонувати інші види діяльності з метою розвитку бізнесу;
- регламентація та встановлення вимог до формування прозорості факторингової діяльності, акцент на бездоганній діловій репутації фінансових компаній;
- захищеність прав фізичних осіб – контроль зі сторони НБУ за добросовісністю факторингових компаній під час стягнення проблемної заборгованості;
- формування чітких вимог до формування капіталу факторингових компаній, що унеможливить допуск на ринок слабких гравців;
- формування якісної звітності компаніями за новими стандартами, з метою ґрунтовної оцінки і аналізу фінансових показників[3].

Список використаних джерел:

1. Дребот Н. П., Танчак Я. А., Миколишин М. М. Тенденції розвитку небанківських фінансових установ на ринку фінансових послуг України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2020, т. 30, № 1. С. 109–114.
2. Левченко В.П. Ринок небанківських фінансових послуг України: теорія, методологія, практика. Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь, 2017. 456 с.
3. Стратегія Національного банку України до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=Strategy_NBU.pdf

Ігнатенко С.Є., студентка Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Тополенко Н.М., к.держ.упр., доц., доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування Університету митної справи та фінансів)

КОШТОРИСИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ:

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Відповідно до п. 12 р. 1 Бюджетного кодексу України бюджетні установи – органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету [1].

Фінансування бюджетних установ, що утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів здійснюється безпосередньо через розпорядників бюджетних коштів.

В залежності від ступеня підпорядкованості та обсягу наданих прав, розпорядники поділяються на головних розпорядників коштів (далі – ГРК) та розпорядників коштів нижчого рівня (другого та третього рівнів).

ГРК – це бюджетні установи в особі їх керівників, які визначаються відповідно до ч. 1 ст.22 Бюджетного кодексу України та затверджуються законом про державний бюджет або рішенням про місцевий бюджет шляхом встановлення їм бюджетних призначень.

Розпорядники коштів бюджету нижчого рівня – розпорядники, які у своїй діяльності підпорядковані відповідному головному розпоряднику та діяльність якого координується через відповідного головного розпорядника [2].

До розпорядників бюджетних коштів другого рівня відносять керівників установ, які одержують кошти від ГРК на здійснення витрат конкретної установи і для їх розподілу між підвідомчими установами та організаціями.

До розпорядників бюджетних коштів третього рівня відносять керівників бюджетних установ, які одержують бюджетні кошти тільки на витрати своїх установ.

Бюджетні установи отримують асигнування із державного та/або місцевих бюджетів та здійснюють видатки на свою діяльність відповідно до кошторису. Усі бюджетні установи мають складати кошториси на плановий бюджетний рік.

Кошторис є основним плановим фінансовим документом бюджетної установи, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень [1].

Кошторис має дві складові: загальний та спеціальний фонди. Загальний фонд, який містить обсяг надходжень із загального фонду бюджету та розподіл видатків за повною економічною класифікацією видатків бюджету на виконання бюджетною установою основних функцій або розподіл надання кредитів з бюджету за класифікацією кредитування бюджету.

Спеціальний фонд, який містить обсяг надходжень із спеціального фонду бюджету на конкретну мету та їх розподіл за повною економічною класифікацією видатків бюджету на здійснення відповідних видатків згідно із законодавством, а також на реалізацію пріоритетних заходів, пов'язаних з виконанням установою основних функцій, або розподіл надання кредитів з бюджету згідно із законодавством за класифікацією кредитування бюджету.

Формування дохідної частини загального фонду проекту кошторису установи повинно здійснюватись на підставі розрахунків потреби у бюджетних коштах, виходячи з прогнозованих показників.

Дохідна частина спеціального фонду проекту кошторису планується за кожним джерелом доходів спеціального фонду із врахуванням планового обсягу надходжень бюджетних установ від надання ними платних послуг, а також інших розрахункових показників. Під час формування показників кошторису на наступний рік також беруть до уваги

фактичні показники одержаних доходів за кожним джерелом за останній звітний рік та за необхідності корегують їх на очікувані показники. У процесі складання та затвердження проектів кошторисів залишки бюджетних коштів за спеціальним фондом кошторисів не плануються.

Розподіл видатків бюджетних установ з бюджету спеціального фонду в проекті кошторису проводиться тільки в межах і за рахунок відповідних надходжень, запланованих на цю мету в зазначеному фонді.

Під час планування видатків бюджетні установи мають дотримуватись положення щодо першочергового забезпечення бюджетними коштами так званих «захищених» статей видатків установи – видатків на оплату праці з нарахуваннями, виплату стипендії, на оплату комунальних послуг та енергоносіїв. Разом з тим при плануванні видатків установи мають дотримуватись режиму економії коштів та матеріальних цінностей. Забороняється до кошторису включати видатки, які не пов'язані із напрямом діяльності бюджетної установи.

Видатки спеціального фонду кошторису за рахунок власних надходжень плануються у такій послідовності: за встановленими напрямами використання, на погашення заборгованості установи з бюджетних зобов'язань за спеціальним та загальним фондом кошторису та на проведення заходів, пов'язаних з виконанням основних функцій, які не забезпечені (або частково забезпечені) видатками загального фонду.

Установам можуть виділятися бюджетні кошти лише за умов наявності затверджених кошторисів, планів асигнувань загального фонду бюджету, планів надання кредитів із загального фонду бюджету, планів спеціального фонду. Від закладів фахової передвищої та вищої освіти, наукових установ та закладів охорони здоров'я також вимагають наявності у них затверджених планів використання бюджетних коштів і помісячних планів використання бюджетних коштів [1].

Кошторис бюджетної установи формується на основі показників лімітної довідки про бюджетні асигнування та кредитування, яка надсилається усім підпорядкованим установам ГРК у двотижневий термін після затвердження бюджету, з якого проводиться фінансування установи. Кошторис затверджується керівниками установи не пізніше, аніж через місяць після затвердження відповідного бюджету, з якого відбувається фінансування установи.

Водночас із кошторисом на затвердження має подаватися штатний розпис установи. Кошторис і штатний розпис затверджуються у двох примірниках, один з яких повертається установі, а другий залишається у ГРК. Будь-які зміни до кошторису, який вже є затвердженим, можуть вноситися лише з дозволу ГРК, який затверджував даний кошторис та штатний розпис.

Отже, важливою рисою процесу формування кошторису є те, що усі видатки, внесені до нього, обґрунтовуються відповідними розрахунками за кожним КЕКВ. При розрахунках використовують норми видатків і дані

про їх фактичний рівень у звітному періоді. Недоліком такого підходу є зациклення на досягнутому рівні, неможливість прогресивного розвитку, проблемність у забезпеченні умов виконання.

Також вважаємо за необхідне відмітити недостатнє застосування бюджетними установами спеціально розроблених автоматизованих програм, які дозволяють здійснювати контроль за виконанням помісячних видатків, затверджених кошторисом та планом асигнувань бюджетних установ.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України № 2456-VI від 08.07.2010р. [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Офіційний вебсайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Верховна Рада України, 1994-2018. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/print> (дата звернення 27.10.2023).

2. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228.

Ісай В.О.,

студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Роменська К.М., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Фінансове забезпечення сфери охорони здоров'я України є надзвичайно важливим пріоритетним напрямом розвитку держави, що визначає якість суспільного життя. У світлі останніх подій внаслідок кризи COVID-19, масової захворюваності й смертності населення органами державної влади та органами місцевого самоврядування змінено акценти в управлінні фінансовими ресурсами на необхідність подолання й ліквідацію негативних наслідків пандемії. В умовах війни фінансова підтримка охорони здоров'я України залишається важливою складовою відновлення та відродження країни, оскільки стан здоров'я населення визначає можливості для надання медичної допомоги та медичних послуг як військовослужбовцям, так і цивільному населенню, як постраждалому внаслідок збройної агресії російської федерації так і працюючому на благо країни. Основною метою фінансування сфери охорони здоров'я є збереження та зміцнення здоров'я, профілактика захворювань, зниження захворюваності, інвалідності і смертності населення, підвищення якості та ефективності надання медичної допомоги, забезпечення захисту прав громадян на охорону здоров'я.

Сфера охорони здоров'я завжди була і залишається однією з найбільших сфер за обсягами фінансування за рахунок видаткової частини Державного бюджету України. Розглянемо планові та виконані показники видатків Державного бюджету України на охорону здоров'я разом та за загальним та спеціальним фондами (табл. 1, рис. 1).

Таблиця 1

Видатки Державного бюджету України на охорону здоров'я, млн грн [1]

Видатки на охорону здоров'я	2018	2019	2020	2021	2022
Загальний фонд бюджету	19643,3	36636,0	121354,2	158036,6	171803,2
Спеціальний фонд бюджету	2974,8	1930,6	3569,5	12468,5	12464,7
Разом	22618,1	38566,6	124923,7	170505,2	184267,8
Темп росту до попереднього періоду (разом видатків), %	135,2	170,5	323,9	136,5	108,1

Показники видатків Державного бюджету України на охорону здоров'я разом та в розрізі загального та спеціального фонду представлені на рис. 1. мають тенденцію до зростання. Темпи росту видатків коливаються, проте до 2020 р. мали стабільну тенденцію до зростання. Саме тому сьогодні мають бути розроблені та реалізовані заходи, спрямовані на фінансову підтримку охорони здоров'я, формування та забезпечення збалансованого руху фінансових ресурсів у сфері охорони здоров'я для подолання негативного впливу пандемії COVID-19 й наслідків військового конфлікту в Україні.

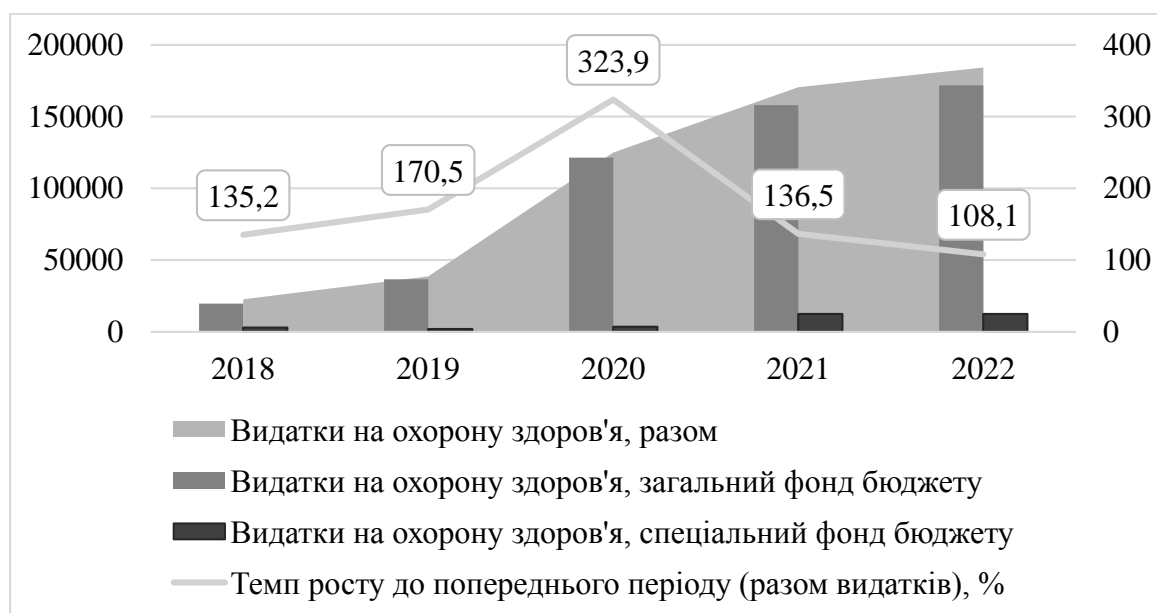

Рис. 1. Видатки Державного бюджету України на охорону здоров'я, млн грн [1]

Крім своєчасного, обґрунтованого, раціонального фінансування сфери охорони здоров'я важливим завданням перебудови цієї сфери є підвищення якості медичної допомоги. Причинами наявних проблем фінансування сфери охорони здоров'я були і залишаються: відсутність зв'язку між фінансуванням медичних послуг та їх якістю; відсутність мотивації медичного персоналу до якісних результатів праці; низький рівень самостійності медичних закладів щодо використання бюджетних потоків. Переважна більшість проблем в медичній сфері полягає в обмеженості бюджетних коштів, неефективності їх використання та вадах контролю за дотриманням бюджетного законодавства. Саме тому застосування програмно-цільового методу у фінансуванні закладів охорони здоров'я є найбільш обґрунтованим методом управління фінансовими потоками. Його вживання відбувається за рахунок механізму складання, виконання бюджетних програм, фінансування відповідальних виконавців бюджетних програм, а також складання та подання відповідальними виконавцями бюджетної програми фінансової звітності про використання бюджетних коштів, та контролю за їх цільовим та ефективним використанням в установленому законодавством порядку.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/budget_2022-538
2. Положення про Міністерство охорони здоров'я України. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 267. URL: <https://moz.gov.ua/polozhennja-pro-ministriv>

Ісаханян С.Р.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Лисяк Л.В., д.е.н., проф.,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ЗАСОБИ ФІНАНСОВОГО ВПЛИВУ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ

Фінансовий вплив є одним із найбільш дієвих механізмів, за допомогою якого уряди різних держав регулюють свою економіку. Метою такого впливу є підвищення якості людського життя на підґрунті досягнення сталого економічного розвитку. Цей вплив передбачає використання різних інструментів фінансової політики, здатних здійснити цілеспрямоване регулювання/стимулювання соціально-економічних процесів у суспільстві.

Трансформаційні процеси, що відбуваються на сучасному етапі розвитку України, торкнулися без винятку всіх сфер суспільного життя: економічної, політичної, соціальної та духовної. Слід зазначити, що розробка/формування сучасної державної фінансової політики відбувається

за надзвичайно ускладнених умов, що спричинені тривалими просторовими обмеженнями в пандемію, повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України, відтак – вимушеною внутрішньою і зовнішньою міграцією населення та бізнесу з окупованих/прифронтових територій в більш безпечні місця. Суттєво ускладнилися умови функціонування для бізнесу, знизилися податкові надходження до державного та місцевих бюджетів і водночас вимушено підвищені витрати на зміцнення обороноздатності країни. Такі реалії потребували переорієнтації державою фінансової політики. Зокрема, це стосується насамперед однієї з її основних складових – бюджетної (включаючи податкову) політики. Важливими аспектами стає адаптація бюджетного менеджменту до мінливих соціально-економічних умов, змін бізнес-середовища, орієнтацією на інноваційні технології.

Трансформаційні процеси в економіці вимагають вдосконалення системи державного управління, пошуку шляхів адаптації всіх механізмів/інструментів системи бюджетного регулювання до умов розвитку фінансово-економічного середовища і економічного циклу [3] та підвищення результативності діяльності, а також розширення можливостей розвитку бізнес-середовища.

Бюджетна політика здійснює вагомий вплив на процеси економічного та соціального розвитку. Цілеспрямоване використання таких інструментів, як доходи і видатки бюджету дозволяє здійснювати ефективне бюджетне регулювання, прискорюючи чи уповільнюючи соціально-економічні процеси. Зміна частки перерозподілу суспільного продукту через бюджетну систему, тобто – частки прямих і непрямих податків, видатків, державного боргу (прямого і гарантованого) у валовому внутрішньому продукті (ВВП) дозволяє оцінити вплив бюджетної політики на економічне зростання країни та її територій [3]. За останні 10 років зв'язок основних фіскальних індикаторів для 23 країн – членів ЄС, зокрема податкового навантаження, частки видатків бюджету і дефіциту у ВВП негативно корелює з показниками економічного зростання [1; 4]. Зазначене зумовлює необхідність формування й виконання збалансованого бюджету у межах економічного циклу, що забезпечує макроекономічну стабільність та основу для стійкого розвитку економіки [3; 4]. Структура оподаткування має вагоме значення для сприяння економічному розвитку. З метою зменшення негативного впливу оподаткування на економіку, країни Європейського союзу поступово переходять від оподаткування праці до оподаткування споживання. Ефективне оподаткування праці має на меті сприяти збільшенню рівня зайнятості в економіці і зменшенню кількості домогосподарств з найнижчим рівнем доходів.

Слід зазначити, що в умовах так званої великої рецесії, викликаній пандемією коронавірусної інфекції, країни ЄС активно використовували фіскальні стимули для підтримки економіки та доходів населення. Такі заходи одночасно включали збільшення видатків та переважно зниження

податків, надання цільових податкових пільг [1]. Визначеними пріоритетами бюджетної політики було фінансування програм щодо збереження робочих місць, підтримки доходів населення, а також стабільності фінансування програм охорони здоров'я.

Розробка/формування дієвої бюджетної політики має ґрунтуватися на визначених пріоритетах суспільного розвитку з урахуванням прогнозних макроекономічних показників за умов дотримання бюджетної безпеки, фінансової стійкості бюджетної системи [2].

Узагальнюючи, можна сказати, що ефективними фінансовими засобами фінансового впливу на соціальні й економічні процеси є інструментарій державної фінансової політики, зокрема – дієва бюджетна політика. Важливе значення для успішного регулювання економіки, особливо в умовах її трансформації та цифрової модернізації, є виважене управління фінансами. Це необхідно для досягнення сталого розвитку та підвищення соціального благополуччя, а також для прийняття обґрунтованих управлінських рішень як при проведенні ефективної бюджетної політики, так і для покращення сучасного бізнес-середовища.

Список використаних джерел:

1. Вдовічен А. А., Табенська Ю. В., Урсакий Ю. А. Фіскальні інструменти впливу на економічний розвиток країн. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2022. № 3. С. 27–32.

2. Лисяк Л.В., Кушнір А.І. Бюджетна політика розвитку територій України та забезпечення стійкості місцевих бюджетів. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 1 (67). С. 154–162.

3. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. *Scientific bulletin of Polissia*. 2018. № 1(13). Ch. 1. С. 54–61.

4. Makohon V. Influence of budget policy on economic growth of the country. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*. 2021. № 1 (36). P. 243–249.

Кабацька В.В., студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Губа М.О., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ПРОБЛЕМАТИКА ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Під надходженнями бюджету розуміють – всі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за адміністративні послуги, власні надходження бюджетних установ) повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів.

Витрати бюджету є компонентом загальної фінансової категорії та виникають у зв'язку з виконанням державою своїх функцій, здійснення програм і заходів, передбачених бюджетним періодом.

Варто зазначити, що не менш важливим поняттям бюджетної сфери є видатки – грошові затрати, передбачені кошторисом на відповідний рік. Міністерство фінансів проводить фінансову політику щодо формування бюджетних видатків і надходжень з метою забезпечення збалансованості та прозорості бюджету, соціальної орієнтації бюджетних видатків.

Соціальні видатки займають провідне місце у видатках бюджету України, бо соціальна сфера має вагоме значення та впливає на збільшення обсягу ВВП, зростання продуктивності праці, прискорення науково-технічного прогресу, підвищення кваліфікації робочої сили та є одним із найважливіших факторів зростання ефективності виробництва.

Покращення рівня та якості життя населення може відбутися лише при наявності розвиненої соціальної сфери, яка забезпечить належний соціальний захист. Соціальна сфера є однією з найважливіших, бо саме вона є сектором економіки, в якому здійснюється виробництво, розподіл і споживання матеріальних та нематеріальних благ, а також відбувається забезпечення розширеного відтворення людського капіталу за участю держави, котра за рахунок бюджетних фінансових ресурсів забезпечує достатній рівень життя населення.

Фінансування видатків бюджетів соціального характеру – безповоротне і безоплатне виділення коштів зі зведеного бюджету на виконання державних і місцевих програм соціально-побутової та соціально-культурної складових соціальної сфери та має бути спрямоване на забезпечення матеріальних і духовно-культурних потреб громадян з метою підвищення суспільного добробуту.

Українська система соціального захисту здійснюється шляхом: виплати грошової допомоги вразливим верствам населення (багатодітним, малозабезпеченим сім'ям, соціальні стипендії для студентів), а також наданням соціальних послуг.

Основним джерелом фінансування соціальної сфери є бюджетні кошти, але, на жаль, вони не в змозі в повному обсязі забезпечити соціальні потреби суспільства, тому виникає проблема у пошуку шляхів, які зможуть забезпечити бюджет необхідною кількістю коштів, щоб в подальшому здійснити фінансування соціальних потреб населення. На сьогодні одним із головних чинників, який став на заваді до належного фінансування соціальної сфери стала війна, яка завдала значної шкоди та викликала низку проблем, а саме:

- зростання навантаження на систему соціальної підтримки та соціального страхування населення через постійне збільшення кількості громадян, які потребують отримання соціальних послуг та виплат;
- руйнування об'єктів соціальної інфраструктури;
- емоційний стан українців, особливо вразливих груп населення;

– умови діяльності закладів та організацій, які надають соціальні послуги під час війни;

– умови праці фахівців сфери соціальної підтримки населення.

Обмеження соціальних видатків стане неминучим, тому розглянемо один із варіантів скорочення видатків на прикладі розв’язання проблеми безробіття.

Значно збільшилось фінансування видатків на соціальний захист безробітних, оскільки проблема безробіття стала досить актуальною, через знищення росіянами значної кількості українських підприємств. Вирішення цієї проблеми створить передумови для зростання доходів громадян та працевлаштування в легальному секторі економіки, який дає змогу отримати значно вищий рівень соціальних гарантій, ніж у тіньовому секторі.

Шляхи вирішення проблеми безробіття:

– започаткування програм перекваліфікації осіб, професія яких не є актуальною на ринку праці;

– удосконалення дистанційної роботи;

– проведення політики, яка зможе змінити свідомість населення та його ставлення до праці;

– зменшення податкового навантаження та впровадження дієвого механізму громадських робіт;

– підтримка підприємницької діяльності з боку держави, шляхом надання додаткового фінансування, у вигляді грантів.

На нашу думку, допомога у відкритті бізнесу, в тому числі, в подальшому дозволить підтримувати систему соціального захисту через податкові надходження. Реалізація запропонованих заходів зможе покращити систему зайнятості населення, тобто збільшиться кількість робочих місць, а це, в свою чергу, зменшить видатки для фінансування допомоги по безробіттю, послабить соціальну напругу, зросте трудова активність, збільшаться податкові надходження, зросте рівень життя населення. Також, для забезпечення стабільності в соціальній сфері необхідно орієнтуватися на забезпечення соціальними гарантіями найбільш вразливі верстви населення, які невідкладно потребують підтримки з боку держави. До того ж, варто здійснювати заходів щодо удосконалення соціальної політики, що тим самим зможе покращити якість соціальних послуг, а в результаті цього посилити і підтримку населення.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/budget>

2. Пищуліна О., Юрчишин В., Маркевич К., Міщенко М., Добровольський Д. Соціально-економічні та гуманітарні наслідки російської агресії для українського суспільства. – Київ, 2022. С. 259–260. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_Gum.pdf

Кам'янович М.О.,
студент Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
(науковий керівник – Бобирь О.І. к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, страхування та банківської справи
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара)

ПРОЄКТ ФІНАНСОВОГО ДОДАТКА ДЛЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ЦІЛЕЙ

Тематика розвитку інвестицій в цінні папери на фондовому ринку була доволі мало популярною в Україні і тому слабо розвивалася. Лише динамічно зростаючий суспільний інтерес до культури інвестування став стимулом для фінансових інституцій до розвитку власних продуктів, що могли задовольнити попит потенційних споживачів [1]. Але з початком повномасштабної війни в 2022 році фінансові компанії були змушені призупинити або обмежити доступ до інвестиційних можливостей своїм клієнтам. І саме з цієї точки зору і буде розглянута дана праця, а також запропонований проект фінансового продукту для надання громадянам доступу та можливості зручного користування інвестиційними продуктами на фінансовому ринку.

При розробці такого комплексного продукту потрібно, перш за все, визначити ключові потреби всіх цільових груп потенційних користувачів. Розподіл потреб краще за все буде зробити за активами (які цінні папери можна буде придбати), а також за ринками капіталів.

Розподіл за активами для інвестування:

– Акції – цінний папір без визначеного часу обігу, що засвідчує участь його власника у статутному капіталі акціонерного товариства, дає власникові право на одержання частини прибутку у вигляді дивіденду, а також на участь у розподілі майна в разі ліквідації товариства.

– Облігації – боргові цінні папери, що не дають можливість контролю компанією, але приносять стабільний дохід, що прописаний при емісії.

– ETF фонди – це фонди що володіють пакетами цінних паперів, об'єднаних за певною ознакою, визначеною засновниками. Купуючи долю в такому фонді акціонер має долі в багатьох компаніях, що робить його портфель більш диверсифікованим, а значить менш ризиковим.

Звичайно ж це не всі види цінних паперів, але представлена лінійка є найбільш популярними і зрозумілими для початківців, якими і є більша частина українських інвесторів.

Варто згадати і про іншу ознаку розподілу клієнтів, ринки капіталів. Деякі інвестори бажають інвестувати капітал в цінні папери на американській біржі, як на найбільш відомій і популярній, а інші бажають інвестувати у вітчизняних емітентів. Тому також важливо надати доступ до кожного із цих ринків.

Щодо соціального ефекту, який також потрібно брати до уваги при реалізації будь-якого проекту, то тут він також буде присутній. Як і будь-яке економічне явище, він матиме дві сторони. До позитивних наслідків я б

відніс підвищення рівня фінансової грамотності серед користувачів даною послугою, збільшення доходів громадян (а значить і податкових надходжень державі), капіталізація вітчизняних підприємств (якщо говорити про купівлю українських активів), допомога державі у складні економічні часи (Воєнні облігації та ОВДП), а також найголовніше – це розвиток українського фондового ринку. Тому що зараз він є об'єктивно нерозвинутим: на ньому замало емітентів, відсутність достатньої ліквідності і саме тому до нього зараз майже повністю відсутній інтерес зі сторони інвесторів. А без сильного фінансового ринку будь-якій країні складно мати або навіть уявити сильну економіку. Щодо негативних наслідків, то вони також присутні. Першим, що спадає на думку є відтік капіталу українців закордон.[2] Це дійсно трапиться, якщо дати можливість українцям просто та вигідно інвестувати в закордонні компанії та їх цінні папери. Але цей момент можна значно знизити, якщо український ринок реально буде працювати, також потрібно проводити регулярні заохочувальні заходи для внутрішніх інвесторів. І якщо на пільгове оподаткування інвестицій від держави важко сподіватися, хоча це б дуже допомогло, то вихід компаній на IPO на українській біржі досить сильно допомогло б ринку. Це б і підвищило попит, ліквідність та інтерес до ринку, а також дозволило б компаніям не переплачувати за використання венчурного капіталу.

Список використаних джерел:

1. Інвестиційна діяльність в Україні: тенденції та перспективи [Наукова стаття]. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/48.pdf
2. Тенденції інвестування в Україні [Наукова стаття]. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/577/553>

Капран Р.В.,

магістр Дніпровського державного аграрно-економічного університету
(науковий керівник – Водолазська О.А., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровського державного аграрно-економічного університету)

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПРОЦЕСІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Сьогодні основним трендом розвитку світової економіки є її цифровізація. Впровадження цифрових інструментів має супроводжуватися як законодавчим регулюванням цифрових технологій, так і пошуком нових моделей управління та бізнес-моделей із використанням цифрових технологій зберігання, обробки та передачі інформації, що призведе до соціально-економічних, інституційних та промислових трансформацій у межах окремих держав і глобального макросередовища в цілому [1].

Дослідження банківської системи у світлі найсучасніших процесів цифровізації становить значний науково-практичний інтерес, оскільки банки традиційно вважаються одним із основних каналів переміщення фінансових ресурсів у часі, просторі та між різними галузями, засобом забезпечення накопичення та розподілу цих ресурсів між різними суб'єктами господарювання.

Пандемія COVID-19 фактично спричинила прискорення цифровізації та розгляд цифрової фінансової інклюзії як засобу мінімізації негативних економічних наслідків та підвищення стійкості домогосподарств і підприємств. Цифровізацію слід розглядати як ефективний спосіб прийняття управлінських рішень у сфері банківських операцій, що сприяє економічному зростанню країни.

На сучасному етапі розвитку світової економіки традиційна банківська діяльність у різних країнах поступово адаптується до глобальних цифрових викликів. Основними засобами цифровізації банківської діяльності можна вважати: цифровізацію традиційних продуктів і послуг (оновлення каналів обслуговування через Інтернет-банкінг, чат-боти, телебанкінг, мобільний банкінг); впровадження та запуск нових процесів (впровадження FinTech, Big data та динамічних фінансових даних) тощо [2].

Основними перевагами та можливостями цифровізації банківської діяльності є: підвищення доступності банківських продуктів та послуг; скорочення загальних витрат банків за рахунок відсутності необхідності побудови мережі відділень; нижчі комісії за обслуговування банківських операцій порівняно з традиційними банківськими продуктами тощо.

Основні недоліки та загрози цифровізації банківської діяльності включають: проблеми безпеки даних та порушення конфіденційності; поглиблення соціального відчуження; висока вартість цифрової трансформації для банків; високий рівень залежності діяльності від технологій та енергетичних ресурсів тощо.

У науковій літературі активно досліджуються взаємозв'язки між цифровізацією та розвитком банківської системи в руслі покращення відносин з клієнтами в банківському секторі України шляхом розробки пріоритетних цифрових банківських продуктів і послуг; впровадження цифрових інновацій (big data, fintech) у банківську справу [3]. Загалом, цифровізація розглядається як спосіб підвищення продуктивності банківської системи в цілому. Крім того, цифровізація допомагає міжнародним банкам досягти конкурентних переваг, створює сприятливі умови для інновацій, значно підвищує ефективність міжнародних банківських операцій і прискорює зростання глобальних потоків фінансового капіталу.

Фокусом реформ, спрямованих на підвищення рівня цифровізації в країні, має бути збільшення кількості електронних облікових записів, електронних платежів, частки населення, що користується Інтернетом, зростання витрат на НДДКР, індексу інновацій.

Існують основні тенденції розвитку банківської галузі, які, як можна очікувати, змінять банківський ландшафт. Банки почнуть використовувати передові технології, такі як ШІ, хмарні обчислення та машинне навчання, щоб отримати конкурентну перевагу над іншими. Політика та стандарти банків стануть набагато більш відкритими та індивідуальними. Банки запропонують індивідуальні продукти для задоволення нових потреб своїх клієнтів. Обслуговування та підтримка клієнтів нового віку – це те, на що банкам потрібно буде швидко діяти. У найближчі рік-два візуалізація, конфіденційність і кібербезпека набудуть значно більшого значення.

З огляду на те, що багато тенденцій у цифрових банківських технологіях уже не за горами або вже повністю розвиваються, можна помітити деякі фаворити галузі. Ось що ви можете очікувати в наступні роки:

AI продовжить розвиватися.

Штучний інтелект може допомогти банкам створити більш безпечну систему для своїх клієнтів. Це може бути корисним для визначення потреб клієнтів і може пропонувати персоналізовані цифрові рішення в режимі реального часу.

Кібербезпека стане більш важливою.

Із зростанням бази користувачів цифрового банкінгу важливість кібербезпеки зростатиме. Банки докладуть усіх зусиль для створення нових систем, щоб зменшити ризики шахрайства та крадіжок. Конфіденційність і захист даних стають ключовими проблемами як для клієнтів, так і для регуляторних органів. Банки повинні бути більш проактивними щодо безпеки своїх систем.

Обслуговування клієнтів – співчутлива присутність.

Обслуговування та підтримка клієнтів стануть важливими у зв'язку із зростанням тенденції безфілійного мобільного банкінгу. Оскільки клієнти все більше знайомляться з цифровими банківськими інструментами, їм усе ще потрібен хтось, хто відповість на їхні запитання. Це створює потребу у віртуальній, 24/7, швидкій та ефективній системі обслуговування клієнтів.

На щастя, чат-боти з підтримкою штучного інтелекту можуть надавати клієнтам цілодобові індивідуальні банківські послуги в режимі реального часу. Чат-боти з підтримкою штучного інтелекту можуть підвищити ефективність на 33%, оскільки вони можуть вирішувати запитання клієнта майже миттєво та за допомогою єдиного мобільного додатку.

Таким чином, подальше вивчення зв'язків між цифровізацією та розвитком банківського сектору є актуальним, оскільки впровадження цифрових продуктів і послуг у банківську діяльність гарантує стабільність банківської системи, що є стратегічно важливим для забезпечення економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Акопян Д.Е. Діяльність банків в умовах цифровізації економіки. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2022. № 8 (297). С. 48-56. DOI: 10.32680/2409-9260-2022-8-297-48-56

2. Smart-технології у сталому розвитку міст: світовий досвід та перспективи України. Аналітична доповідь. Заповіт: Центр Разумкова, 2021. 400 с. URL: <https://razumkov.org.ua/uploads/other/2021-SMART-%D0%A1YTI-SITE.pdf>

3. Tagiyeva N., Babashirinova E., Agabekova G., Damirov Ya., Ismayilova G. Interdependence of the banking system development and the economic growth in the context of digitalization: Case study of Azerbaijan and its key trading partners. *Banks and Bank Systems*. 2023. № 18 (3). P. 147–163. DOI:10.21511/bbs.18(3).2023.13

Кищенко А.А., Кіюся Р.Г.,
здобувачі освіти Ізмаїльського державного гуманітарного університету
(науковий керівник – Галькевич М.В.,
к.е.н., доцент кафедри управління підприємницькою та туристичною
діяльністю Ізмаїльського державного гуманітарного університету)

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДИРЕКТИВ ЄС ІЗ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ У ВНУТРІШНІЙ АУДИТ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У країнах з розвинутою економікою висока конкуренція у сфері діяльності акціонерних товариств, корпорацій, концернів, комерційних банків зумовили появу внутрішнього аудиту, який забезпечує адекватність управління, високу конкурентоспроможність і прибутковість, достовірність облікових даних. У відповідності до МСА (ISA) 610 «Використання роботи внутрішніх аудиторів» його розглядають як невід’ємну частину загальної системи контролю. В сучасних умовах розвитку української економіки значний інтерес викликає досвід європейських країн щодо організації державного внутрішнього фінансового контролю, зокрема його складовій – внутрішньому аудиту.

Варто зазначити, що базовим принципом державного внутрішнього фінансового контролю в європейському розумінні є чітке розмежування внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту [1]. У різних країнах Європи система державного внутрішнього фінансового контролю має певні відмінності, але вона характеризується єдиними стандартизованими підходами. Для всіх країн – членів Європейського Союзу обов’язковою вимогою є забезпечення діяльності внутрішнього аудиту у муніципальному секторі. Зокрема, створення служб внутрішнього аудиту в Польщі було зумовлено необхідністю підвищення ефективності та якості управління державними фінансами. Законом Республіки Польщі «Про державні фінанси» (від 27.08.2009 р.) визначено загальні засади щодо функціонування в державній адміністрації внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту. Служби внутрішнього аудиту працюють в усіх підприємствах та організаціях державної адміністрації, являються самостійними та підпорядковані вищому керівництву. Слід зазначити, що з усіх структур державного фінансового контролю лише служби внутрішнього аудиту здійснюють попередній та

поточний контроль, а всі інші – послідуєчий. Координацію та оцінку діяльності служб внутрішнього аудиту в державній адміністрації Республіки Польща здійснює Міністерство фінансів, що є одним з пріоритетних завдань Міністерства. Оцінювання проводиться за наступними напрямками діяльності:

1. Організація та управління (організаційно-правові засади діяльності, хартія внутрішнього аудиту, навчання та підвищення кваліфікації, методика проведення внутрішнього аудиту, програма забезпечення якості).
2. Планування (аналіз ризиків, підготовка та виконання плану аудиту).
3. Звітність про діяльність служб внутрішнього аудиту.
4. Реалізація завдання з надання гарантії керівникові організації про ефективне і результативне та в межах законодавства виконання підрозділом внутрішнього аудиту своїх функцій.

При реалізації проектів ЄС для підприємців ефективним інструментом та позитивним прикладом для України являється поєднання різних видів аудитів (аудиту відповідності, системного аудиту та аудиту трансакцій). Аудит відповідності передбачає оцінювання проектів щодо відповідності нормативно правовим актам Європейського Союзу. Аудит системи досліджує ефективність системи управління та контролю кожної програми, зокрема аудит трансакцій спрямований на перевірку законності та правильності виконання платіжних операцій.

В Україні потреба в аудиті назріла водночас зі здобуттям державної незалежності та переходом до ринкової економіки. Проте, за цей час поступово розвивався зовнішній аудит, а внутрішньому аудиту підприємств увага приділялася недостатньо [2].

Як стверджує проф. О.А. Петрик, здійснення внутрішнього і зовнішнього аудиту на підприємствах є процесом взаємодоповнюючим, але, одночасно, вони спрямовані на різні цілі [3]. Країни з розвинутою економікою довели, що для проведення певної перевірки, необхідно створити спеціальну службу внутрішнього аудиту, працівники якої повинні досконало знати специфіку суб'єкта, знати коло питань, які необхідно висвітлити при перевірках, володіти технікою і методикою проведення перевірок, добре знати законодавчі і нормативні акти, визначити шляхи попередження та ліквідації недоліків та втрат, резерви ефективності усіх видів діяльності, захистити законні інтереси власників. Таким чином, внутрішній аудит в європейських країнах завоював ринок завдяки своїй гарній репутації, яка ґрунтується на його чесності, незалежності, компетентності та об'єктивності. Однак подальший розвиток внутрішнього аудиту в Україні потребує зміцнення його нормативної бази, збереження основоположних принципів аудиторської діяльності, без яких вона втрачає свою незалежність і самостійність [4].

Імплементация Директив ЄС в Україні не повинна призводити до корінної зміни законодавчої бази з обліку та аудиту, оскільки Україна на шляху впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності пройшла шлях більше, ніж окремі країни – члени ЄС.

Список використаних джерел:

1. Зубілевич С. Облікова Директива ЄС, її вплив на склад і зміст звітів європейських компаній та перспективи для України. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 7. С. 3–17.
2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19/ed20171221#Text> (дата звернення: 27.09.2023).
3. Петрик О.А. Організація та методика аудиту підприємницької діяльності: навч. посіб. / за ред. О.А. Петрик, В.Я. Савченко, Д.Є. Свідерський. К: КНЕУ, 2008. 360 с.
4. Проблеми і перспективи розвитку аудиту в Україні: монографія / за заг. ред. М.С. Пушкаря. Тернопіль: «Карт-бланш», 2012. 220 с.

Ковтун К.О.,
студентка Державного торговельно-економічного університету
(науковий керівник – Ромашко О.М., к.е.н., доц.,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Державного торговельно-економічного університету)

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ПОСЛУГ БУХГАЛТЕРСЬКОГО АУТСОРСИНГУ

На сучасному етапі прискореного розвитку ринкової економіки удосконалення системи управління бізнесом впливає на збільшення ефективності ведення господарської діяльності все більше. Використання сучасних методів управління підприємством з використанням делегування повноважень є одним із способів, що може стати ключовим у процесі досягнення значущих результатів у бізнесі.

Зважаючи на значний рівень конкуренції між суб'єктами господарювання, виникає все більша зацікавленість у послугах бухгалтерського аутсорсингу. Така зацікавленість може формуватися виходячи з різних причин: максимальна зосередженість на основному виді діяльності, небажання самостійно здійснювати організацію облікових процесів, фінансова складова витрат на організацію ведення обліку та певні інші причини. Саме тому набуває все більшого поширення та популярності співпраця з компаніями, що надають послуги з бухгалтерського аутсорсингу.

Загалом, поняття аутсорсингу на рівні законодавства визначено у Національному класифікаторі України: р. 4 «Класифікація видів економічної діяльності». Визначено, що аутсорсинг – це угода, згідно з якою замовник доручає підряднику виконати певні завдання, зокрема частину виробничого процесу або повний виробничий процес, надання послуг щодо підбирання персоналу, допоміжні функції [3].

За визначенням науковця Т.В. Давидюк, бухгалтерський аутсорсинг – це послуга, завдяки якій сучасні підприємства мають можливість доручити виконання складних завдань більш компетентним компаніям, що здатні

допомогти в питаннях ведення бухгалтерського обліку й оцінити можливості посилення конкурентоспроможності підприємства [2].

У загальному контексті, бухгалтерський облік в умовах аутсорсингу включає в себе організацію та повний або частковий процес ведення бухгалтерського обліку підприємства, а також складання та подання фінансової звітності аутсорсером – зовнішньою компанією, що надає послуги підприємству.

Використання послуг аутсорсингових компаній має ряд своїх переваг.

Однією з переваг такого підходу є те, що послуги бухгалтера, що надають аутсорсингові компанії, зазвичай виявляються значно економічними. Тобто, компаніям не доводиться витратити свої фінансові ресурси та час на пошук та найм фахівців, а також організацію їх подальшої роботи. Багато компаній також прагнуть скористатися можливістю заощадження коштів, уникаючи додаткових витрат на оренду приміщень, обладнання робочих місць, витрати на підвищення кваліфікації працівників облікового персоналу, встановлення та підтримання програмного забезпечення. Саме таким чином, бухгалтерський аутсорсинг дозволяє ефективно вирішити проблеми, пов'язані з управлінням кадрами, витратами заробітної плати і вирішенням різних адміністративних питань [2, 4].

Ще однією перевагою можна вважати зниження ризику можливих фінансових зловживань з боку найманого персоналу підприємства, оскільки аутсорсингова компанія не має прямого доступу до грошей та інших матеріальних активів і може об'єктивно оцінити ефективність їх витрат у порівнянні з ринковими стандартами.

На рівні з попередньою перевагою, варто виділити перевагу щодо передачі ризиків та відповідальності за правильність ведення бухгалтерського обліку аутсорсинговій компанії. Також включається, при наявності помилок, можливість компенсації понесених збитків.

Незважаючи на всі переваги використання послуг бухгалтерського аутсорсингу існують також певні ризики та недоліки.

Перш за все варто виділити неврегульованість питання бухгалтерського аутсорсингу на законодавчому рівні, що включає відсутність нормативно-правових актів у даному питанні, ризик щодо складності вирішення питання контролю за роботою аутсорсера та недостатня підтримка державних органів [1].

За думкою Синиці Т. В. ще одним ризиком використання послуг бухгалтерського аутсорсингу є можливий витік інформації. Враховуючи, що аутсорсери матимуть доступ до внутрішньої інформації, то існує ризик зловживання нею у власних цілях [5].

Однак, витік інформації можливий і при наявності власної бухгалтерії на підприємстві, а не лише в процесі використання послуг бухгалтерської аутсорсингової компанії, тому даний ризик нівелюється.

Загалом, використання послуг аутсорсингових компаній в питаннях бухгалтерського обліку є перспективним рішенням для бізнесу, адже допомагає вирішити поточні питання щодо обліку, зосередитись на основній діяльності та забезпечити економію фінансових ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Безручук С.Л. Переваги та недоліки надання послуг з бухгалтерського обліку. Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування, 2009.
2. Давидюк Т. В. Бухгалтерський аутсорсинг, як інноваційний інструмент досягнення економічних переваг. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. 2018. № 1 (3). С. 11–18.
3. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010 (КВЕД-2010). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
4. Переваги та недоліки бухгалтерського аутсорсингу. Бухгалтерський облік, оподаткування та контроль в умовах міжнародної економічної інтеграції: збірник тез доповідей всеукр. наук.практ. конф.. НУБіП України, 2019. – 343 с.
5. Синиця Т. В. Бухгалтерський аутсорсинг як інноваційний інструмент оптимізації діяльності підприємств. Збірн. наук. праць Харківського нац. педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. 2014. Вип. 14. С.171–177.

Кожаліна Д.Ю.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Сальникова Т.В., к.е.н., доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В умовах нестабільності, що останнім часом присутня в Україні, значна роль відводиться місцевим бюджетам, які завжди займали ключову ланку в системі фінансів органів місцевого самоврядування. Саме завдяки місцевим бюджетам органи місцевої влади виконують свої власні та делеговані повноваження. Наразі в місцевих бюджетах акумулюються до 70 % коштів які знаходяться у розпорядженні органів місцевого самоврядування.

В умовах воєнного стану значно зросла роль місцевих бюджетів, за допомогою яких реалізуються загальнодержавні програми, пов'язані з відбудовою економіки певного регіону та розвитком галузей народного господарства, здійснюється підтримка вітчизняних виробників, фінансуються заходи з підвищення життєвого рівня населення, створення нових робочих місць, з реабілітації та працевлаштування інвалідів, виплачуються допомоги внутрішньо переміщеним особам, надається підтримка військовим та їх сім'ям.

Завдяки бюджетній децентралізації посилено фінансову спроможність територіальних громад та зменшено кількість місцевих бюджетів, зокрема районних – з 488 у 2020р. до 136 у 2023р. Станом на 01.04.2023 р. функціонує 25 обласних бюджети, 136 районних бюджетів, 1469 бюджети об'єднаних територіальних громад, 35 бюджетів міст обласного значення,

6 бюджетів міст районного значення, 13 – міст обласного значення. 39 – селищ міського типу та 229 – бюджетів сільрад [1]. Доходну частину місцевих бюджетів визначено у БКУ, ЗУ «Про Державний бюджет України на поточний рік» та Рішеннях про місцеві бюджети. Держава намагається не лише забезпечити обороноздатність держави, максимально мобілізуючи внутрішні та зовнішні фінансові ресурси, а й забезпечує можливості для ефективної роботи місцевих бюджетів, полегшення прийняття рішень та використання резервів. Зокрема, на період воєнного стану дозволено перевищення обсягу резервного фонду бюджету понад 1% обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету, скасовано перерахування реверсної дотації до державного бюджету з місцевих бюджетів територій, на яких введено воєнний стан. Для покриття витрат місцевих бюджетів, понесених на оплату комунальних послуг, спожитих у будівлях, де розміщено тимчасово переміщених осіб, надається відповідна компенсація місцевим бюджетам.

Пріоритетними залишаються видатки на оборону, тому встановлено чітку черговість здійснення видатків через ДКСУ. В першу чергу здійснюються видатки на національну безпеку і оборону та на здійснення заходів правового режиму воєнного стану, обладнання робочих місць для виконання функціональних обов'язків оперативним складом пунктів управління у можливих місцях розгортання Ставки Верховного Головнокомандувача, матеріально-технічне, транспортне, соціально-побутове та інше забезпечення.

В другу чергу – видатки на погашення та обслуговування державного (місцевого) боргу, виконання гарантійних зобов'язань, виплати за державними деривативами; забезпечення виплати пенсій, покриття дефіциту коштів ПФУ; видатки ПФУ, покриття тимчасових касових розривів; оплата послуг із забезпечення функціонування Єдиних та Державних реєстрів; забезпечення безперервної роботи, захисту та розвитку об'єктів критичної інформаційної інфраструктури. І лише після цього фінансуються всі інші видаткові статті [2].

За 2022 р. місцеві бюджети було виконано на 93,7% за доходами та на 77,7% – за видатками. Надходження бюджетів сформовано на 70,88% з податкових надходжень, 3,97% – неподаткові надходження, 0,41% – доходи від операцій з капіталом, 24,64% – надходження від органів державного управління, 0,04% – надходження від міжнародної допомоги, 0,06% – цільові фонди. Основним джерелом залишаються податки, однак, їх частка суттєво скоротилась (на 10%) порівняно з минулими роками. У структурі податкових надходжень переважають ПДФО та податок на прибуток (72,63%, хоча в цій частині 95,27% – ПДФО), місцеві податки та збори (21,43%, в них 43,64% – податок на майно, 56,02% – єдиний податок). Інші податки та збори не перевищують 5% у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів. Високий показник надходжень місцевих податків та зборів забезпечено пільговими ставками оподаткування з ряду податків та зборів. Суттєву роль зіграв дозвіл

великим підприємствам замість ПДВ та податку на прибуток сплачувати єдиний податок. Важливим інструментом допомоги місцевим бюджетам залишились субвенції та дотації [3].

З першого погляду на статистику, можна зробити висновок про стабільність перших, їхню фінансову стабільність в умовах війни, адже при суттєвому дефіциті Державного бюджету місцеві бюджети виконувались майже всі із профіцитом. Однак, причина – в заморожених видатках місцевих бюджетів, обмеженні соціальних видатків, припинення фінансування ряду інфраструктурних проєктів та зростанні надходжень від ПДФО за рахунок заробітної плати військовослужбовців. Основні напрями використання коштів місцевих бюджетів в умовах воєнного бюджету 2023 р. – освіта (47,96%), економічна діяльність (12,61%), загальнодержавні функції (9,6%), житлово-комунальне господарство (8,39%), соціальний захист та соціальне забезпечення (6,03%) та інші статті видатків, які не перевищують 4% у структурі видаткової частини.

Список використаних джерел:

1. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua>

2. Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану (оновлюється). URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14654>

3. Місцеві бюджети в умовах війни: регіональний вимір та джерела наповнення. URL: <https://od.org.ua/uk/miszevi-budgeti-v-umovah-vijni>

Комисарик Є.О., Денисова М.О.,
студентки Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара
(науковий керівник – Катан В.О., к.ф.-м.н., доц.,
доцент кафедри економічного моделювання, обліку та статистики
Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара)

КЕРУВАННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ПРАКТИКИ

У сучасному світі керування фінансовими ризиками можна назвати одним із ключових напрямів у галузі фінансового менеджменту. Зі зростанням невизначеності у світовій економіці, ефективно керування фінансовими ризиками стає невід'ємною частиною сталого розвитку організацій. У цьому дослідженні розглядаються сучасні підходи та практики у керування ризиками з акцентом на українському контексті.

З одного боку, проблеми керування ризиками є достатньо вивченими в українській та світовій практиці, про що свідчать численні стандарти та рекомендації в цій галузі, розроблені механізми, класифікації та алгоритми керування ризиками, а також численні публікації. Однак часто у різноманітні пов'язаних з цими фундаментальними та прикладними дослідженнями бракує новаторства, а також аналізу та управління взаємозв'язками та впливом різних видів ризиків. Значна частина

досліджень описує типовий відомий механізм керування ризиками, що складається з двох компонентів: побудова підсистеми керування ризиками в загальній системі керування компанією; запровадження стандартних процедур і алгоритмів керування ризиками: ідентифікація, якісна оцінка, кількісна оцінка, вибір методів і способів зниження ризиків.

Будь-який бізнес прагне вести свою діяльність так, щоб звести можливі збитки до мінімуму, а прибуток – до максимуму. Неодмінним елементом системи керування ризиками є політика управління фінансовими ризиками. Фінансові ризики характеризують собою образ дій у неясній, невизначеній обстановці, пов'язаної з грошово-фінансовою сферою [1].

В управлінні ризиками застосовуються три основні підходи: консервативний, адаптивний та активний. Активний означає безперервний моніторинг ризиків та їх контроль, адаптивний – адаптацію до поточної ситуації, а консервативний – прийняття вже реалізованих ризиків. У цих підходах використовуються статичні та динамічні моделі ризику. Статичні ризики зумовлені непередбачуваними змінами зовнішнього середовища, а динамічні – управлінськими рішеннями та макроекономічними коливаннями. Метод реального опціону – спосіб пом'якшення негативного впливу ризиків [2].

Важливими видами фінансових ризиків є: кредитний ризик – передбачає можливість несплати кредитором своїх фінансових зобов'язань перед організацією. У рамках управління кредитним ризиком компанії оцінюють кредитоспроможність своїх партнерів і розробляють стратегії диверсифікації своїх кредитних портфелів з метою зниження ризиків; ринковий ризик – відображає зміни у вартості активів і зобов'язань компанії внаслідок коливань на фінансових ринках. Управління ринковими ризиками включає методи хеджування валютних курсів, хеджування процентних ставок і управління ціновими ризиками; операційний ризик – передбачає можливість збитків внаслідок помилок у внутрішніх процесах, технічних помилок, людського фактора та інших непередбачених обставин; ризик ліквідності – передбачає неспроможність компанії забезпечити достатню ліквідність для покриття своїх поточних і майбутніх зобов'язань. Управління ризиком ліквідності включає планування коротко- та довгострокових фінансових потреб [3, с. 18].

Розуміння та класифікація цих ризиків є невід'ємною частиною управління ними. Для ефективного управління фінансовими ризиками організації використовують різні методи та інструменти:

1. Стрес-тест і сценарне моделювання: дають змогу проаналізувати, як компанія справляється з екстремальними подіями та змінами ринкових умов. Вони надають цінну інформацію для розробки стратегій управління ризиками.

2. Деривативи: використовуються для хеджування від ринкових ризиків, таких як зміни цін на товари, коливання обмінного курсу та процентних ставок. Вони забезпечують більш гнучкий і точний метод управління ризиками на фінансових ринках.

3. Страхування фінансових ризиків: багато компаній використовують страхування як інструмент управління ризиками. Він дозволяє перекласти частину фінансової відповідальності на страхову компанію і забезпечити фінансову стабільність.

Сучасні технології також відіграють ключову роль в управлінні фінансовими ризиками. Машинне навчання та алгоритми штучного інтелекту дозволяють організаціям аналізувати великі обсяги даних, виявляти приховані ризики та приймати рішення в режимі реального часу. Fintech-рішення пропонують нові, більш ефективні методи аналізу та контролю фінансових ризиків. Управління фінансовими ризиками залишається важливим і важливим завданням для організацій у сучасному світі. Сучасні підходи та практики включають різноманітні інструменти та методи, правильний вибір яких залежить від специфіки діяльності та ризиків, з якими стикається компанія. Ефективне управління фінансовими ризиками сприяє забезпеченню фінансової стабільності та підвищенню конкурентоспроможності організації в сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Хомініч І. 1. Фінанси організацій: управління фінансовими ризиками : підручник. Київ : Юрайт, 2019. 345 с.
2. Guan H.-J., Shi G.-Q. Research on Rough Set of Risk Management of Suppliers // International Journal of Intelligent Information Technology Application. 2010. Vol. 2. № 2. P. 66—70.
3. Фінансові ризики суб'єктів господарювання : навч. посібник / ред. О. Кнейслер. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2017. 138 с.
4. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. / П. Куцик та ін. Львів : Растр-7, 2016. 318 с.

Кондрашева Д.В., студентка Університету митної справи та фінансів
Дьолог Є.,
студентка Білефельдського університету, м. Білефельд, Німеччина
(науковий керівник – Сальникова Т.В., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану надзвичайно важливим є забезпечення оперативного, належного та безперервного виконання Державного та місцевих бюджетів. На 2023 р. було затверджено “воєнний” бюджет країни, що обороняється, або “бюджет для перемоги”, адже більша частка всіх ресурсів спрямовується на армію та оборону. Через війну зросла кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО), малозабезпечених та тих, хто втратив здоров'я внаслідок бойових дій чи російських обстрілів. Для їх забезпечення соціальні видатки та субвенції з Державного бюджету склали

35 % бюджету [3]. Аналіз витратів державного бюджету за останні роки свідчить про стрімке збільшення витрат на погашення та обслуговування державного боргу, що ускладнено зростанням курсу валют (табл. 1).

Таблиця 1

Виконання Державного бюджету України за 2018–2022 рр. [1]

Роки	Доходи		Видатки		Сальдо
	млн грн	% до ВВП	млн грн	% до ВВП	% до ВВП
2018	928108,3	26,08	985842,0	27,70	1,66
2019	998278,9	25,12	1072891,5	26,99	-1,96
2020	1076016,7	25,66	1288016,7	30,71	-5,18
2021	1296852,9	23,75	1490258,9	27,30	-3,63
2022	1787395,6	34,43	2705423,3	52,12	-17,62
Відхилення	859287	8,35	1719581	24,42	-19,28

За 2022 р. виконання доходної частини ДБУ склало 101.49% за рахунок міжнародної допомоги від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій та донорських установ, а виконання видаткової частини – 82,86%. Основним пріоритетом у видатках з Держбюджету на 2023–2024 рр. є забезпечення Збройних сил та обороноздатності держави, підтримка внутрішньо переміщених осіб та соціальний захист військовослужбовців і цивільних громадян. Аналізуючи обсяги витратів на оборону, соціальний захист і забезпечення та охорону громадського порядку, деякі дослідники вказують на те, що ситуація на початок 2022 р. була ускладнена падінням доходів бюджету внаслідок пандемії та несприятливих економічних процесів у світі та Україні. Початок повномасштабного вторгнення позначився на необхідності значно збільшити видатки на оборону та соціальний захист. Однак, негативною тенденцією до 2022 р. було те, що, попри наявну загрозу з боку РФ, починаючи з 2014 р., уряд не збільшив видатки на оборону до необхідного рівня, щоб посилити обороноздатність країни на момент прогнозованого початку вторгнення.

Поточний бюджет відображає зростання проблем бюджетного дефіциту та державного боргу, адже наразі Україна потребує щомісяця 5 млрд дол США, які забезпечуються міжнародними партнерами через надання кредитів та грантів. США планувало на 2023р. надати допомогу в обсязі 44,5 млрд дол США, ЄС – 18 млрд євро. Гранти і фінансова допомога очікуються також від інших країн та міжнародних фінансових інституцій [2]. У проекті бюджету на 2024 р. закладені доходи в розмірі 1,7 трлн грн, що на чверть більше, ніж у кошторисі на 2023 р. Таке зростання пояснюється спрямуванням військового ПДФО з місцевих бюджетів до державного бюджету, а також оптимістичним макроекономічним прогнозом щодо номінального ВВП – 7,8 трлн грн.

У Міністерстві фінансів порахували, що Державна податкова служба зможе зібрати 940,2 млрд грн, а Державна митна служба – 597,6 млрд грн. Це притому, що структура податкових надходжень буде майже такою, як у 2023 р. Ключовими (понад 54%) стануть непрямі податки: 43,1% – ПДВ, 11,2% – акциз. Серед прямих податків найбільший внесок зробить ПДФО, який разом з військовим збором забезпечить 17,9% надходжень, 9,9% – податок на прибуток підприємств. Серед зборів найбільше зростання у 2024 р. закладене від ПДФО – на 73,6% до 313,1 млрд грн. Основним драйвером стануть 135,4 млрд грн “військового ПДФО”. Крім цього, у 2024 р. двічі зросте розмір мінімальної зарплати й очікується збільшення середньої зарплати до 21,9 тис грн. Дефіцит бюджету третій рік поспіль перевищує нормативні показники і на наступний рік запланований на рівні 20,4% ВВП. Відповідно, наприкінці 2024 р. очікуваний рівень держборгу сягне 110,7% ВВП порівняно з 97% у 2023 р. та 78% у 2022 р. Ключовим пріоритетом на 2024 р. є фінансування видатків на оборону та безпеку – 1 697,9 млрд грн. Видатки на соціальне забезпечення зростуть на 22,9 млрд грн [4].

Список використаних джерел:

1. Лютий І., Рожко О., Лютий О. Оптимізація видатків державного бюджету України в умовах війни. Світ фінансів. № 4 (72). 2022. С. 45–52.
2. Виконання державного бюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/2022>
3. Уряд розширив перелік пріоритетних видатків бюджету в умовах воєнного стану. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3682877-urad-rozsiriv-perelik-prioritetnih-vidatkiv-budzetu-v-umovah-voennogo-stanu.html>
4. Без реформ не обійтися: власних коштів Україні вистачить тільки на половину видатків. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/09/26/704763>

Корчемаха І.Ю.,
аспірантка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Лисяк Л.В., д.е.н., проф.,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ФІНАНСУВАННЯ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ

В умовах воєнного стану в Україні одним із важливих є питання збереження культурної спадщини, адже від цього залежить і збереження національної ідентичності. В 2016 році в Україні було схвалено Довгострокову стратегію розвитку української культури (далі – Стратегія), яка передбачає досягнення операційних цілей в напрямленнях модернізації менеджменту культури, культурної спадщини, музейної, театральної діяльності, бібліотечної справи, образотворчого мистецтва тощо. На основі зазначеної Стратегії на обласному рівні прийнято Програму розвитку культури у Дніпропетровській області на 2017–2025 роки (далі – Програма).

Програма передбачає реалізацію Переліку завдань і заходів, у рамках яких проводяться ремонти, закуповується обладнання для обласних комунальних закладів/підприємств культури, проводяться культурологічні заходи, забезпечується виплата заробітної плати працівникам галузі культури тощо. Програма має такі напрями діяльності: збереження культурної спадщини, розвиток та підтримка музейної діяльності, популяризація та доступність театральної діяльності, удосконалення бібліотечної справи та розвиток читання, підтримка та розвиток мистецької освіти, підтримка та розвиток кіномистецтва, модернізація мережі культури, інформування населення щодо культурного розвитку області та подій культурного життя Дніпропетровщини. Програма була розроблена з урахуванням особливостей Дніпропетровського регіону і передбачала такі обсяги фінансування: усього з державного бюджету 6 175,61 тис. грн, обласного – 483 223,32 тис. грн, місцевого – 162 183,3 тис. грн, інших джерел – 52 382,52 тис. грн; з них у 2023 р. усього 95 495,8 тис. грн, зокрема, з державного бюджету 100,0 тис. грн, обласного – 84 375,8 тис. грн, місцевого – 3 550,0 тис. грн, інших джерел – 7 470,0 тис. грн. Однак, у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні, виділення видатків з обласного бюджету на виконання завдань і заходів скорочено, зокрема Програми розвитку Українського козацтва в Дніпропетровській області на 2008–2025 роки, Програми розвитку туризму у Дніпропетровській області на 2014–2025 роки. Реалізація Програми розвитку та функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя у Дніпропетровській області на 2022–2030 роки – призупинені.

Подібною є ситуація по всій країні. Відповідно до звіту з реалізації проекту «Restoring Ukraine Together» частка фактичного фінансування видатків на культуру з місцевих бюджетів у 2022 році знизилася порівняно з 2021 роком [1]. Також зменшилася і частка видатків на культуру з державного бюджету – із 0,48% у 2021 році до 0,16% у 2022 році. [2, с. 10]. Низькою залишається і заробітна плата працівників галузі культури. Так, середньомісячна заробітна плата працівників бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури складає 70,5 % по відношенню до середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці [2, с. 15]. В 2022 році у порівнянні з 2021 роком видатки державного бюджету в національній валюті та дол. США за КФКВК 0820 «Культура та мистецтво» скоротилися на 39,78% у гривневому еквіваленті і на 49,19% – у доларовому, місцевих бюджетів – на 12,09% та 25,82% відповідно [2, с. 31]. Зазначимо, що більша частина видатків із місцевих бюджетів йде на оплату праці і нарахування до неї (більше 60%). У 2023 році по областях України було заплановано на 40,6% менше видатків зі спеціального фонду місцевих бюджетів на культуру та мистецтво ніж профінансовано у минулому році. Проте у ряді областей (включаючи Дніпропетровську) видатки в 2023 році заплановані вищими ніж у 2022 році.

За результатами виконання Програми розвитку культури у Дніпропетровській області на 2017–2025 роки за I півріччя 2023 року на реалізацію заходів з охорони культурної спадщини направлено та освоєно коштів обласного бюджету на суму 1038,7 тис. грн. Для затвердження у

статусі щойно виявлених об'єктів було підготовлено перелік на 394 об'єкта. Для включення пам'яток до Державного реєстру нерухомих пам'яток України підготовлено переліки на 1443 пам'ятки. Щодо сільських, міських та районних закладів культури, то за I півріччя 2023 року на оновлення технологічного та технічного стану 61 закладу фактично освоєно 11 813,0 тис. грн з місцевого бюджету, з інших джерел – профінансовано та освоєно 1 675,3 тис. грн.

Потенційним джерелом фінансування Програм у сфері культури може стати Фонд допомоги України, створення якого ініціювала Єврокомісія та підтримав Європарламент (у сумі 50 мільярдів євро) [3]. Запропонований ЄС Фонд допомоги Україні передбачає реалізацію нового інструменту під назвою Ukraine Facility. За допомогою нього Україні протягом 2024 – 2027 років виділять вказану суму у вигляді грантів та позик на відновлення. Зважаючи на це, важливо включити рекомендації щодо підтримки галузі культури в Україні в програму фінансування від ЄС.

Список використаних джерел:

1. Проект «Restoring Ukraine Together» презентував звіт про фінансування культури з місцевих бюджетів у 2022 році. URL: <https://mcip.gov.ua/news/proyekt-restoring-ukraine-together-presentuvav-zvit-pro-finansuvannya-kultury-z-misczevyh-byudzhativ-u-2022-rocz>

2. Аналітичний звіт. Стан фінансування культури та мистецтва з місцевих бюджетів у 2022 році: основні тенденції. Київ: 2023. с. 183. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/1297/Аналітичний_звіт_Культура.pdf

3. Європарламент підтримав виділення 50 млрд євро Україні у наступні 4 роки. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/10/17/7171563>

Корягіна К.О., студентка Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (науковий керівник – Коломієць Г.Б., к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана)

ВПЛИВ ЗМІН ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ НА ФІНАНСОВІ РИЗИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Податкова система є одним з ключових факторів, що впливають на діяльність суб'єктів господарювання. Реформи оподаткування, зміни ставок, зміна порядків справляння податків завжди несуть певні фінансові ризики для підприємств. Українське податкове законодавство характеризується постійними змінами та адаптаціями, спрямованими на покращення економічного середовища та сприяння сталому розвитку країни. Специфічності регулювання області оподаткування, зокрема ПДВ, податку на прибуток підприємств, акцизного збору, єдиного митного тарифу, податку з доходів фізичних осіб та місцевих податків та зборів, мають значний вплив на фінансові ризики підприємств.

Щоб детальніше розглянути вплив змін податкової системи на фінансові ризики підприємств, слід проаналізувати загальну кількість модифікацій, внесених в податкове законодавство України.

Рис. 1. Кількість змін, внесених в податкове законодавство України за окремими податками та зборами, 2020 р.

Джерело: складено автором на основі [1].

Отже, такі чисельні показники вказують на значний обсяг змін у податковому законодавстві України. Зокрема, велика кількість змін у ПДВ та податку на прибуток підприємств свідчить про активний характер регулювання цих податків. Частота змін в акцизному зборі та єдиному митному тарифі може бути пов'язана з потребою адаптації до міжнародних стандартів та торговельних угод. Зміни в податку з доходів фізичних осіб та місцевих податках свідчать про спроби оптимізації співвідношення фіскальних надходжень та стимулювання розвитку регіональних галузей.

Зміни в податковому законодавстві мають певні негативні наслідки щодо фінансових ризиків підприємства, а саме :

- Нестабільність і несприятливі умови оподаткування: постійні зміни у податковому законодавстві створюють невизначеність та ризик непередбачуваності для підприємств. Підприємства повинні адаптуватися та переглядати фінансові стратегії відповідно до нових правил, що може призвести до збільшення ризику невірної стратегічної оцінки [2].

- Фінансові обтяження: збільшення податкового тиску, зокрема зміни в ПДВ та податку на прибуток підприємств, може призвести до збільшення фінансового навантаження на підприємство, що вплине на його ліквідність та прибутковість [3].

- Адміністративні витрати та складність обліку: зі змінами в податковому законодавстві пов'язана необхідність перегляду бухгалтерського обліку та звітності, що збільшує адміністративні витрати підприємства та ризик виникнення помилок.

Для мінімізації цих ризиків підприємства повинні проводити постійний моніторинг змін податкового законодавства, своєчасно коригувати облікову політику, плани та цінову стратегію. Важливим інструментом є оцінка та оптимізація податкових ризиків із залученням фахівців [4]. Підприємствам також слід створювати резерви для непередбачуваних податкових витрат та оновлювати фінансові плани для врахування нових оподатковуваних елементів. Навчання працівників компанії щодо внесених змін в податковому законодавстві та їхнього впливу на діяльність підприємства також допоможуть мінімізувати фінансові ризики.

Отже, зміни в податковому законодавстві України мають суттєвий вплив на фінансові ризики підприємств. Зокрема, вони призводять до фінансових обтяжень, нестабільності та адміністративних витрат. Ефективне управління цими ризиками вимагає глибокого аналізу та адаптації фінансових стратегій підприємств до нових умов оподаткування, а також постійного моніторингу та вдосконалення процесів фінансового управління.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 16.10.2023).
2. Іванов Ю.Б. Податкові ризики та шляхи їх мінімізації. Фінанси України. 2017. № 5. С. 7–19.
3. Соколовська А.М. Вплив податкового навантаження на фінансові результати підприємства. Фінанси України. 2021. № 3. С. 56–64.
4. Селюченко Н.Є. Внутрішній аудит і контроль податкових ризиків. Київ: ЦУЛ, 2021. 186 с.

Корнійчук А.,
студентка Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова
(науковий керівник – Захаркевич Н.П., к.е.н., доцент,
в.о. завідувачки кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова)

СУЧАСНІ МОДЕЛІ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО

Здатність управляти витратами підприємства є основним пріоритетом діяльності підприємств. Одним з найважливіших завдань управлінського обліку в системі управління витратами підприємства можна назвати визначення собівартості виробництва одиниці продукції. В теперішній час досить стрімко зростає потреба у вивченні методів обліку витрат задля їх скорочення в подальшому та для ефективного управління. Отже, оскільки ця тема є досить актуальною, ми вирішили її висвітлити у даній роботі та дослідити, які моделі обліку витрат на виробництво існують.

Дослідженням поняття «витрати» займалися багато вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема в літературі домінує визначення, згідно з яким витрати трактуються, як зменшення економічних вигод внаслідок вибуття грошових коштів чи іншого майна [1]. Вітчизняні науковці Климко Г. Н. та Нестеренко В. П. розрізняють витрати підприємства та соціальні витрати. Витрати підприємства розглядають витрати виробництва у вигляді вартості спожитих засобів виробництва та вартості необхідної робочої сили. На їхню думку, суспільні витрати складаються з витрат підприємства та додатково витраченої робочої сили. Однак виробництво може повторюватися лише за умови відтворення засобів виробництва та робочої сили [2].

В цілому існуючі системи калькулювання виробничих витрат можна класифікувати за такими критеріями:

1. За об'єктами групування – позамовний та процесний;
2. За ступенем нормування – фактичні та нормативні витрати;
3. За кількістю продуктів – однопродуктовий та багатопродуктовий;
4. За місцем виникнення – часткова участь у випуску продукції, попередній розподіл витрат за носіями;
5. За способом розподілу непрямих витрат – однокоефіцієнтний та багатокоефіцієнтний;
6. За часом укладання – плановий та звітний [1, с. 150–151].

Слід зазначити, що існує досить багато методів обліку витрат. У таблиці 1 ми систематизували основні з них та навели їх переваги та недоліки в Україні.

Таблиця 1

**Основні методи обліку витрат
та їх можливість використання в Україні [2, с. 62]**

Назва методу	Суть	Переваги	Недоліки	Можливість використання
Стандарт-кост	Відбувається попереднє складання нормативної калькуляції, співставлення виробничих витрат зі встановленими стандартами, відхилення варто відносити на винних у цьому осіб	Універсальний та контролює ефективно використання усіх ресурсів	Складність виконання такого методу, залежить від процесів інфляції, вузький спектр використання	Можна використовувати окремі методи або застосовувати їх при окремих виробничих етапах

Директ-костинг	Визначається виробнича собівартість, обліковуються постійні витрати, встановлюється взаємозалежність обсягів продажів, собівартості і прибутку	Точний обрахунок собівартості, відсутній розподіл постійних витрат між видами продукції, можливість проведення порівняльного аналізу	Використовується тільки при витратах, які переважають, витрати важко поділити на постійні і змінні	Можна використовувати в управлінських цілях, процес калькулювання ускладнюється непрямими витратами
Система «точно в строк»	Мінімізувати зайві витрати і ефективно використовувати виробничий потенціал підприємства	Менеджерам легше керувати та регулювати витрати, непрямі витрати переводяться до прямих, спрощуючи порядок визначення собівартості	Не має можливості окремо оцінити розмір незавершеного виробництва, наявні ресурси підприємства не достатньо контролюються	Допомагає вирішити стратегічні цілі та майбутнє управління діяльністю підприємства
Метод ABC	Передбачається групування накладних витрат за видами діяльності, а тоді розподіл між видами продукції. Витрати поділяються: одиниця продукції, виробництво продукції	Надає доступ до оперативної інформації усіх рівнів, відбувається спрощення собівартості на всіх етапах виготовлення продукції	Складний розподіл операцій, окремі статті майже не визначають базу розподілу	Буде доречний для підприємств, які мають різномірну продукцію із високотехнологічною структурою

З даної таблиці, найбільш коректними методами для використання можна назвати директ-костинг та «точно в строк», оскільки вони охоплюють більш широкий спектр витрат і мають достатню кількість переваг для використання.

Моделі обліку витрат на виробництво мають досить багато класифікацій та методів визначення. Нами узагальнено поняття «витрати» і виокремлено методи, які будуть найбільш доречними для використання на вітчизняних підприємствах.

Список використаних джерел:

1. Воронова Л. К. Витрати. Словник фінансово-правових термінів. 2-ге вид. К.: Алерта, 2011. 558 с.
2. Климко Г. Н. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Вища шк. Знання, 1997. 743 с.

Кубіна А.П.,

здобувачка вищої освіти на бакалаврському рівні
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
(науковий керівник – Гриценко О.М., к.е.н.,
викладач кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова)

КАСОВІ ТА ФАКТИЧНІ ВИДАТКИ ЯК НАЙВАЖЛИВІШІ ОБ'ЄКТИ ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Видатки бюджетних установ є ключовим інструментом управління державними фінансами. Вони включають в себе ресурси, виділені для виконання державних функцій, забезпечення соціального захисту населення, розвитку інфраструктури та економічного росту, а також, визначають пріоритети та політику держави, впливаючи на якість життя громадян та загальний стан економіки.

Видатки бюджетних установ піддаються деталізації і поділяються на різні категорії, проте одним з найважливіших є поділ в залежності від стану руху бюджетних коштів. Ця подільність розглядає два основних аспекти: фактичні та касові видатки.

Фактичні видатки відображають реально витрачені кошти в рамках бюджету і вказують на реальну кількість грошей, які були витрачені на певні програми, проекти чи послуги. Вони є об'єктивним показником фінансової активності бюджетних установ.

Касові видатки, у свою чергу, відображають реальні грошові перекази та видачі, які відбулися протягом певного періоду. Ця категорія враховує рух фінансових ресурсів, що фіксуються на рахунках і в касах бюджетних установ. Вони є основою для забезпечення ліквідності та контролю за доступними фінансовими засобами [1, с. 92–94].

Різниця між касовими та фактичними видатками полягає в часовому аспекті обліку коштів. Касові видатки відображають фактичні грошові перекази і видачі, які сталися в конкретний період, тоді як фактичні видатки відображають реальні витрати коштів, незалежно від того, коли кошти були фактично оплачені.

Схему руху облікової інформації щодо обліку видатків установи подано на рис. 1.

Касові видатки в обліку фінансової діяльності організації представляють собою витрати, які здійснюються грошовими коштами з каси підприємства або спеціального фонду. Вони можуть включати в себе

різноманітні операції, такі як виплата заробітної плати, перерахунок єдиного соціального внеску (ЄСВ), оплата постачальникам за матеріальні цінності та послуги, а також комунальні послуги та енергоносії.

Рис. 1. Загальна схема руху облікової інформації щодо обліку видатків установи

Джерело: [2, с. 31].

Облік касових видатків є важливим елементом фінансового управління організації, оскільки дозволяє точно відстежувати та аналізувати витрати, контролювати бюджет і забезпечувати фінансову дисципліну.

Синтетичний облік касових витрат виконується двома способами:

Загальний фонд. Інформація про ці витрати реєструється у меморіальному ордері № 2 під назвою «Накопичувальна відомість руху грошових коштів загального фонду в органах ДКУ» ф. 381 (бюджет).

Спеціальний фонд. Відомості про витрати цього фонду відображаються у меморіальному ордері № 3, який називається «Накопичувальна відомість руху грошових коштів спеціального фонду в органах ДКУ» ф. 382 (бюджет).

Касові та фактичні видатки є одними з найважливіших об'єктів обліку в бюджетних установах, оскільки вони відображають реальні витрати коштів та грошових ресурсів, які були витрачені в рамках бюджету. Ці дані надають можливість здійснювати контроль за фінансовою діяльністю та ефективністю використання коштів, а також відстежувати виконання бюджетних програм

та проектів. Касовий облік дозволяє виявляти відхилення між запланованими та реальними витратами, а також своєчасно реагувати на фінансові проблеми та оптимізувати бюджетне фінансування [3, с. 45].

Фактичні видатки слугують основною інформацією для звітності перед громадськістю та органами контролю, що сприяє відкритості та прозорості в управлінні публічними фінансами.

Розрізнення між фактичними та касовими видатками допомагає забезпечити точний фінансовий облік та контроль витрат, дозволяючи бюджетним установам управляти бюджетом з урахуванням фінансових обмежень та забезпечувати ефективне використання коштів для досягнення стратегічних цілей та завдань держави.

Таким чином, касові та фактичні видатки є ключовими елементами бюджетного обліку, які забезпечують ефективне управління фінансовими ресурсами та виконання бюджетних завдань.

Список використаних джерел:

1. Мікрюкова Л.В., Гуцайлюк Л.О. Адаптація обліку витрат і доходів суб'єктів державного сектору до змін чинного законодавства. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Економічні науки. 2019. № 1. С. 91–97.

2. Андренко О. А. Конспект лекцій з курсу «Облік у бюджетних установах» (для студентів 5 курсу заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво» напряму підготовки 6.030509 – «Облік і аудит» і слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.03050901 «Облік і аудит»). Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків: ХНАМГ, 2012. 108 с.

3. Тополенко Н.М., Мельніченко І.С. Особливості обліку касових і фактичних видатків бюджетних установ. Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук. м. Дніпро, 20–21 грудня 2019. С. 43–48.

Кузьмічова М.Ю.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Сальникова Т.В., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

МИТНІ ПЛАТЕЖІ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

Відповідно до законодавства [1], поняттям митних платежів охоплюється мито (ввізне мито за 2022 р. – 23,3 млрд грн.), акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (сума за 2022 р. в межах митних платежів – 41,7 млрд грн.) та податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (сума за 2022 р. – 253 млрд грн.) [3]. Ситуація в сфері торгівлі в межах країни істотним чином залежить від митної політики. Метою митної політики є

забезпечення підтримки та зростання обсягу українського експорту, стимулювання експортерів та врівноваження імпорту товарів з експортом. Ці завдання вирішуються маніпулюванням ставками мита, податку на додану вартість, акцизного податку з імпортованих товарів, обсягами пільг, пільгових ставок та преференцій [2, с. 271].

В результаті обраної митної політики Державна митна служба за 2022 р. перерахувала до Держбюджету близько 318 млрд (60% від плану та на 36% менше за 2021 р.). За період 2018–2022 рр. частка митних платежів у доходах Державного бюджету скоротилась на 22 в.п. (з 39,8% у 2018 р. до 17,8% у 2022 р.). При цьому частка митних платежів у структурі податкових надходжень Держбюджету скоротилась на 15,5 в.п. з 49,04% у 2018 р. до 33,49% у 2022 р. До 2022 р. частка була стабільно близько 45% від податкових надходжень. Найбільша частка у митних платежах належить ПДВ із ввезених товарів (близько 80%), ввізне мито в структурі платежів займає в середньому 7%, акцизний податок із ввезених товарів – 15% [4]. Митні платежі у країнах ЄС складають вагому частину податкових надходжень на рівні 22,6–33,4%.

Протягом січня–березня 2023 р. забезпечено надходження митних платежів до Державного бюджету 100,9 млрд грн (при плані 99,7 млрд грн – 101,2% плану). У порівнянні з аналогічним періодом 2022 р., надходження митних платежів у 1 кварталі 2023 р. збільшились на 16,3 млрд грн (19,3%) за рахунок імпорту інсектицидів, гербіцидів, дезінфекційних засобів – на 0,6 млрд грн; легкових автомобілів – на 0,5 млрд грн; добрив – на 0,4 млрд грн; вантажних автомобілів, тягачів та причепів (напівпричепів) – на 0,3 млрд грн [6].

Оскільки проблема стягнення митних платежів поєднується з проблемою митних пільг, то поточна політико-економічна ситуація спричинила на початок 2022 р. введення додаткових пільг, які переважно стосувалися товарів та транспортних засобів, призначених для оборонної сфери, медичних виробів, лікарських засобів та гуманітарної допомоги [3].

За даними Держмитслужби, внаслідок звільнення від митних платежів окремих видів товарів за 2022 рік, надходження до бюджету від митних платежів були на третину меншими, ніж могли б бути. Втрати бюджету склали 173,3 млн грн. Найбільші втрати бюджету були спричинені пільговим оподаткуванням пального (46,2 млн грн), безмитним імпортом товарів оборонного призначення (31,4 млн грн), звільненням від акцизу імпортованої сировини (28,1 млн грн) та звільненням імпорту від митних платежів у квітні-червні (28,8 млн грн). Нові пільги, спрямовані на відновлення енергосистем та забезпечення громадян електроенергією, протягом листопада – грудня 2022 р. склали 4,8 млрд грн, у тому числі з імпорту електрогенераторів – 3,8 млрд грн. З початку 2023 р. запроваджено нову пільгу зі сплати ПДВ при

імпорті природного газу, яка зменшила фактичні надходження лютого та березня 2023 р. на 3,6 млрд грн. За твердженням експертів, за скасування податкових пільг з митних платежів надходження до Державного бюджету митних платежів зросли б на 53,6% [5].

З урахуванням необхідності компенсації втрат, які за підсумками 2022 р. були заподіяні державному бюджету (приблизно 50 % у порівнянні з 2021 р.) [3], слід чекати зміни нормативного масиву, які протягом другої половини 2023 р. забезпечать збільшення надходження митних платежів. Відповідні заходи мають передбачати скасування більшості митних та податкових пільг, запроваджених на початку повномасштабного вторгнення, та збільшення митних ставок на деякі імпорتنі товари. Ці заходи здатні забезпечити відновлення стабільності митних надходжень до бюджету та формування бази для їхнього збільшення у перспективі, проте для цього необхідно забезпечити ефективність системи адміністрування митних платежів й упорядкувати митне законодавство [3].

Для підвищення ефективності справляння митних платежів в умовах війни необхідні злагоджені зусилля, які мають вирішити як проблему надання митних пільг у площині ввезення продукції для оборони країни, так і проблему підвищення надходжень до державного бюджету.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. Ст. 552 (Редакція від 17.10.2023).

2. Абрамова А.С., Савчук Т.М., Жаворонок А.В. Митні платежі як складова доходів державного бюджету. *Проблеми і перспективи економіки і управління*. 2015. № 4. С. 270–275.

3. Легкоступ І.І., Саїнчук Н.В., Соколюк М.В. Митні платежі як складова формування доходної частини Державного бюджету України. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-43>

4. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>

5. Вінокуров Я. Десятки мільярдів повз касу. Кому і як держава роздає податкові пільги. *Українська правда*. 20.06.2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/06/20/701342/#:~:text>

6. Державна митна служба України: Щодо результатів роботи Держмитслужби у напрямку забезпечення надходжень митних платежів до Державного бюджету. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/shchodo-rezultativ-roboti-derzhmitsluzhbi-u-napriamku-zabezpechennia-nadkhodzen-mitnikh-platezhiv-do-derzhavnogo-biudzhetu-1125>

Лебідь Г.А.,
аспірантка кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Лисяк Л.В., д.е.н., проф.,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

Трансфертне ціноутворення – це процес визначення цін на товари, послуги та інтелектуальну власність, який використовується в бізнес-відносинах між пов'язаними компаніями, щоб передати товари чи послуги з однієї компанії до іншої [1]. Пов'язані компанії – це компанії, які мають певний рівень контролю чи власності одна над іншою, наприклад, материнська компанія і її дочірні філії.

Загалом, трансфертне ціноутворення відіграє важливу роль у формуванні доходів бюджету, знижуючи чи збільшуючи об'єкт оподаткування. Сутність та роль трансфертного ціноутворення у формуванні доходів бюджету можна розглядати у наступному контексті: а) запобігання податковому уникненню; б) забезпечення адекватних доходів бюджету; в) забезпечення рівності у конкуренції; г) збільшення довіри до системи оподаткування. Тому правильне регулювання цього інституту з огляду на зарубіжний досвід є важливим для забезпечення справедливого та стабільного оподаткування в Україні.

У багатьох країнах існують спеціальні органи та правила, які регулюють трансфертне ціноутворення, щоб забезпечити справедливе оподаткування та збільшити доходи бюджету. Таким чином, трансфертне ціноутворення впливає як на фінанси держави, так і глобальну економіку.

Зарубіжний досвід податкового регулювання трансфертного ціноутворення відображається в різних підходах та практиках, які застосовуються в різних країнах.

Важливо розглянути основні аспекти і приклади зарубіжного досвіду.

Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) впровадила ініціативу щодо боротьби зі знизженням податкових платежів навіть за «стрибків» у прибутках, що свідчить про їх переведення до існуючих податкових «гаваней» та низькоподаткових юрисдикцій [4; 5]. У рамках цієї ініціативи були розроблені стандарти BEPS (базельські стандарти про податкову оптимізацію та уникнення податків), включаючи стандарти для регулювання трансфертного ціноутворення [2; 3].

Зарубіжні країни використовують різноманітні методи для регулювання трансфертного ціноутворення, такі як метод порівняльних цін, метод витрат, метод маржі. Багато країн використовують комбінацію цих методів.

У багатьох країнах компанії повинні представляти звіти та обов'язкові документи, що стосуються їхнього трансфертного ціноутворення, як частина податкової звітності.

Ряд країн мають спеціалізовані агенції або відділи, які відповідають за регулювання трансфертного ціноутворення та виконання податкових правил у цій сфері.

З ростом глобалізації та збільшенням перетину кордонів більшість країн активно співпрацюють у питаннях регулювання трансфертного ціноутворення. Це включає взаємні угоди та обмін інформацією між податковими органами різних країн для виявлення податкових ухилянь.

У деяких країнах спірні питання трансфертного ціноутворення можуть розв'язуватися через судовий процес. Судова практика в регулюванні трансфертного ціноутворення також важлива для розвитку норм та стандартів.

В Австралії, Аргентині, Італії, Новій Зеландії, Франції, Японії правила про трансфертні ціни застосовуються лише щодо міжнародних правочинів.

У ряді країн боротьба з трансфертним ціноутворенням ведеться при вчиненні не лише міжнародних, але й внутрішніх правочинів. Так, у Великобританії прийняття зобов'язань недискримінації в рамках європейського права та двосторонніх податкових договорів потягло за собою поширення норм про трансфертні ціни і на внутрішні операції. У таких країнах, як Данія, Португалія, Індонезія, Іспанія, Норвегія, США, Чехія ці норми можуть поширюватись також і на міжнародні правочини.

Загалом зарубіжний досвід показує, що дієве регулювання трансфертного ціноутворення потребує співпраці між країнами, встановлення міжнародних/національних стандартів та методів контролю, а також посилення їх відповідності інституційним умовам і факторам ризику для забезпечення справедливого оподаткування та мінімізації податкових ухилень.

Підсумовуючи, зазначимо, що Україна стежить за міжнародними тенденціями та стандартами у галузі трансфертного ціноутворення і регулярно вносить зміни до свого законодавства, щоб відповідати вимогам глобальної спільноти. Регулювання трансфертного ціноутворення в Україні є важливим аспектом податкової системи та сприяє забезпеченню адекватних податкових доходів та боротьбі з податковим уникненням/ухиленням.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодексу України від 02.12.2010 №2755-VI (із змінами та доповненнями).
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення: Закон України від 04.01.2013 № 408-VII.
3. Дорожня карта реалізації плану дій BEPS розроблена Міністерством фінансів України спільно з Національним банком України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/beps-440>

4. Трансфертне ціноутворення сучасний стан та проблеми правозастосування: монографія за ред. А. М. Котенка ; Харків: Право, 2021, 162с. URL: <https://ndipzir.org.ualwprcontentiuploads/1/2021/TransLtsinoutv/Full.pdf>

5. Угода між Урядом України і Організацією економічного співробітництва та розвитку про відновлення дії Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України і Організацією економічного співробітництва та розвитку https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-21#Text

Левіна Д.М.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Дудчик О.Ю., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ЛІЦЕНЗУВАННЯ І СЕРТИФІКАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ І СПОЖИВАЧІВ

Важливим важелем впливу держави на процес господарської діяльності є її ліцензування, яке на законодавчому рівні регулює право на здійснення окремих видів підприємницької діяльності лише за умови отримання відповідного дозволу.

Ліцензування – засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, спрямований на забезпечення безпеки та захисту економічних і соціальних інтересів держави, суб'єктів господарювання, суспільства, прав та законних інтересів, життя і здоров'я людини, екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища.

Ліцензування – це процес надання офіційних документів, що дозволяють фізичним особам або підприємствам здійснювати певну діяльність або виробляти певні товари.

Ліцензування впливає на різні сфери життя суспільства. З одного боку, це дозволяє створювати умови для безпечної та ефективної економічної діяльності, з іншого боку, неправильне використання ліцензування може спричинити надмірні обмеження та заважати розвитку підприємництва.

Один з основних аспектів ліцензування – це можливість держави контролювати і регулювати різні види діяльності. Це важливо для забезпечення дотримання стандартів, правил та нормативів у різних галузях, таких як медицина, право, фінанси, освітня діяльність, енергетика, торгівля, захист інформації, будівництво, транспортні послуги, зовнішньоекономічна діяльність тощо.

Ліцензування може регулювати конкуренцію на ринку, обмежуючи доступ до деяких видів діяльності, що може бути корисним для збереження стабільності та балансу в певних галузях. Ліцензування може бути пов'язане із забезпеченням безпеки і якості товарів і послуг, які надаються споживачам. Відповідність ліцензійним умовам може гарантувати, що споживачі отримують високоякісні і безпечні продукти та послуги.

Не менш важливим для забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємств і споживачів продукції є її сертифікація.

Сертифікація – це процес оцінки та підтвердження відповідності продукту або послуги певним стандартам якості, безпеки та ефективності. Сертифікати можуть видаватися незалежними організаціями або відповідними галузевими установами. Вони служать як доказ того, що продукт або послуга відповідають встановленим стандартам і можуть використовуватись споживачами та іншими зацікавленими сторонами. Наприклад, сертифікація може бути важливою для продуктів харчування, медичних пристроїв, автомобілів та будівельних матеріалів. Сертифікація допомагає запобігти продажу низькоякісних чи небезпечних товарів, захищаючи права споживачів на безпеку та якість. З іншого боку, сертифікати підтверджують якість продукції, що робить підприємства більш конкурентоспроможними.

На початок 1999 року в Україні обов'язковій сертифікації підлягали 32 види продукції. Однак, у зв'язку з втратою чинності з 1 січня 2018 року Декрету Кабінету Міністрів України № 46-93 «Про стандартизацію і сертифікацію», припинила роботу Державна система сертифікації, що спростило процедуру сертифікації якості продукції і зробило її добровільною. Добровільна сертифікація зазвичай проводиться за заявою виробника, постачальника або продавця продукції. Вона дозволяє виробникам самостійно вибирати характеристики своєї продукції, які вони хочуть засвідчити споживачам. Добровільна сертифікація проводиться з метою просування товару, освоєння нових ринків збуту, створення і підтримки іміджу підприємства, а також при обговоренні умов договору поставки товару. Що, в свою чергу, сприяє розвитку підприємств і підвищенню рівня їх фінансової безпеки.

Українське законодавство не вимагає обов'язкової сертифікації більшості видів продуктів, але наявність сертифіката відповідності для виробників та імпортерів є найважливішим маркетинговим та комерційним інструментом, який самостійно забезпечує відповідність стандартам, вимоги до безпечності, складу та маркування продукції. Усі оператори продовольчого ринку несуть відповідальність за якість та безпечність продукції, сертифікація продукції може підтвердити таку відповідність. Для більшості торгових мереж наявність сертифіката відповідності є одним з основних аргументів для укладення договору поставки. Також наявність сертифікату є перевагою при участі в державних закупівлях.

Ліцензування та сертифікація допомагають запобігти поширенню низькоякісних або небезпечних товарів і послуг на ринку, забезпечуючи високу якість та безпеку для споживачів.

Сертифікація допомагає підтвердити якість продуктів перед споживачами, що підвищує їхню довіру до брендів та товарів.

Ліцензування та сертифікація є важливими інструментами для забезпечення якості та безпеки товарів і послуг у сучасному світі. Вони відіграють

значущу роль у захисті прав споживачів, створенні конкурентоспроможних ринків та підтримці економічного розвитку. Важливо підтримувати і розвивати ці процеси для стабільного функціонування суспільства та бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 р. №222-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>

2. Закон України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 р. № 1315-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1315-18#Text>

Литвин Р.В.,
магістр Дніпровського державного аграрно-економічного університету
(науковий керівник – Водолазська О.А., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровського державного аграрно-економічного університету)

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ДИНАМІКУ РИНКУ БАНКІВСЬКОГО СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Споживче кредитування в економічному розвитку країни можна визначати у такому контексті. З одного боку, споживчі кредити відіграють ключову роль у активізації економічного зростання, стимулюючи споживчий попит. З іншого боку, неконтрольоване та надмірне розширення споживчого кредитування може призвести до потенційних криз. Тому розуміння динаміки та основних факторів, що формують цей ринок, є життєвоважливим для сприяння сталому зростанню та запобігання кризовим ситуаціям.

Ринок споживчих кредитів в Україні зазнав помітних змін протягом останніх 10 років. Сьогодні це складна система, яка включає різні фінансові установи, такі як банки, кредитні спілки, фінансові компанії та ломбарди, кожна з яких надає широкий спектр інструментів кредитування. Завдяки стрімкому розвитку фінансових технологій і цифровізації цей ринок різко зріс.

Серед учасників споживчого ринку банки залишаються основними кредиторами. Зокрема, у 2021 році споживче кредитування банків суттєво зросло, сягнувши 214 134 млн грн. Зростання становить приблизно 70% порівняно з 2011 роком. Їхні найближчі конкуренти, фінансові компанії, суттєво зміцнили свої позиції у кредитуванні домогосподарств, продемонструвавши значний обсяг у 12 119 млн. грн. у 2021 році, що різко контрастує з 1037 млн грн кредитів, наданих як компаніям, так і домогосподарствам у 2011 році [3].

До ключових факторів, які визначають розвиток споживчого банківського ринку в Україні, належать вплив центрального банку, рівень економічного зростання, рівень конкуренції між банками та небанківськими установами, а також наявність альтернативних варіантів кредитування або інвестування.

Політику центрального банку можна розділити на монетарну та макропруденційну. При цьому слід підкреслити чутливість попиту на кредити до коливань процентних ставок. Так, підвищення облікової ставки (інструмента монетарної політики) призводить до зменшення попиту на кредити. Крім того, негативно впливає на банківське кредитування і впровадження вимог щодо ліквідності та інших кредитних обмежень (інструменти макропруденційної політики). Дохід банку від споживчих позик залежить від рівня видачі позик і резервних вимог. Відтак при збільшенні резервних вимог відбувається зменшення кількості виданих кредитів, отже зменшується дохід банку від кредитування [2].

Відомо, що зв'язок між змінами ВВП і пропозицією споживчих кредитів банками є позитивним у періоди економічного зростання, оскільки банки стають більш оптимістичними щодо кредитоспроможності домогосподарств. Це призводить до збільшення обсягів кредитування домогосподарств, що супроводжується послабленням стандартів кредитування. Однак це може мати негативні наслідки при переході економіки до фази спаду, бо призводить до погіршення якості кредитів, зростання непрацюючих кредитів і потенційної нестабільності в банківському секторі.

Поява фінансових технологій (FinTech) значно вплинула на банківське споживче кредитування. Фінтех-компанії успішно пропонують позики через альтернативні кредитні платформи, з нижчими стандартами кредитування та підходами, орієнтованими на позичальників. Вони кидають виклик традиційним банкам, які працюють із грошима вкладників і дотримуються суворіших правил. Банки реагують на вплив фінансових технологій цифровізацією своїх процесів, щоб збільшити свою конкурентну перевагу. Однак зі зменшенням попиту на кредити банки можуть зменшити кількість наданих кредитів і потенційно послабити свої стандарти ризику, щоб залучити позичальників [1]. Як наслідок, рівень проблемних кредитів (NPL) може зрости, коли банки знижують свої вимоги до ризику на висококонкурентному ринку кредитування.

Дохідність державних облігацій впливає на попит на банківські споживчі кредити. Коли дохідність державних облігацій зростає, це може зменшити готовність банків надавати кредити домогосподарствам. В іншому випадку пропозиція може залишатися на тому ж рівні, але з вищими процентними ставками. Тому збільшення інвестицій у державні облігації призводить до уповільнення загального зростання кредитування. Вплив зміни прибутковості державних облігацій на доходи банків від споживчих кредитів залежить від стратегічного вибору, який роблять банки.

Таким чином, підвищення облікової ставки призводить до зниження попиту на банківські споживчі кредити та зниження прибутковості кредитування. Зменшення ВВП призводить до зменшення пропозиції банківських споживчих кредитів і зменшення прибутку від кредитування. І навпаки, зменшення портфеля фінансових технологій призводить до зростання попиту на банківські споживчі кредити. Крім того, зростання дохідності державних облігацій зменшує пропозицію споживчих позик.

Ці результати підкреслюють важливість ретельного моніторингу та адаптації до змін ключових економічних факторів для ефективного управління стратегіями кредитування і прибутковістю на ринку споживчих кредитів.

Список використаних джерел:

1. Волкова Н.І., Статкевич Г.В. Розвиток споживчого кредитування в кризових умовах. *Економіка та держава*. 2021. № 11. С. 106–111. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.11.106>

2. Черниш О.В. Банківські послуги з кредитування фізичних осіб в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. № 1 (4). URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-4-08-01>

3. Kaminskyi A., Versal N., Petrovskiy O., Prykaziuk N. Dynamic framework for strategic forecasting of the bank consumer loan market: Evidence from Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2023. 18 (3). P. 87–100. URL: [doi:10.21511/bbs.18\(3\).2023.08](https://doi.org/10.21511/bbs.18(3).2023.08)

Лубенець О.А.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Григораш О.В., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розгортання воєнних дій та запровадження воєнного стану на усій території України серйозно змінили умови функціонування підприємств (організацій). Виникла необхідність щодо коригування методики проведення аналізу фінансового стану на підприємстві. Проведення аналізу фінансово-господарської діяльності можливе у декількох випадках:

1) для потреб керівництва підприємства – оперативний, поточний та стратегічний аналіз;

2) при проведенні аудиторської перевірки з метою виявлення правильності та достовірності відображення показників бухгалтерського обліку в звітних документах.

Аналіз передбачає коригування існуючих показників на понесені втрати та знищені матеріально-технічні цінності, що відображаються у Балансі підприємства, та врахування можливих несприятливих подій на господарську діяльність у коротко-, середньо- та довгостроковому періодах функціонування [1].

Розглянемо стан основних галузей економіки нашої країни в сучасних воєнних реаліях. Вагомим втрачає галузь металургії, що пов'язано з активними бойовими діями в південній та східній частинах України, де розташована переважна частина підприємств цієї сфери. Позитивним аспектом є продовження видобутку та відвантаження залізної руди на підприємствах Кривого Рогу.

У важких умовах опинився також аграрний сектор, що пов'язано з сезонним характером робіт, територіальною прив'язкою, що виключає релокацію, та гострою нестачею трудових ресурсів, оборотних засобів, пального, засобів обробки рослин, добрив та насіння.

Проблема нестачі трудових ресурсів на аграрних підприємствах ускладнюється мобілізацією та відсутністю можливостей перенесення такого бізнесу в інші регіони. Блокування експорту зерна призводить до відсутності в аграріїв грошових коштів для фінансування своєї діяльності.

Через проблеми логістики було порушено налагоджені та відпрацьовані системи постачань, як для сфери виробництва, так і для сфери послуг, що в підсумку призвело до закриття бізнесу, призупинення діяльності, зростання безробіття та скорочення сукупного рівня доходів населення. Відбулося скорочення попиту на внутрішньому ринку одночасно з вимушеним зменшенням експорту. Важливим аспектом воєнного стану в Україні є також перехід діяльності великої кількості підприємств в напрямку забезпечення військових потреб. Виходячи з вищенаведеного, для активізації бізнес-процесів ключової роль набуває необхідність використання державою фінансових стимулів в контексті підтримки національної економіки в умовах війни [2].

Дійсно, протягом дії воєнного стану Національний банк України продовжує реалізовувати заходи, спрямовані на підтримання фінансової стійкості держави та регулювання фінансового сектору.

За даними Державної служби статистики України, у вересні 2023 р. споживча інфляція в річному вимірі у відсотках до попереднього року сповільнилася до 7,1 % з 8,6 % у серпні. Проте ціни у місячному вимірі після двох поспіль місяців дефляції зросли на 0,5 %.

На 01 жовтня 2023 р., обсяг міжнародних резервів країни становив 39 708 млн дол. США. Починаючи з 16 вересня 2023 р., НБУ пом'якшив низку валютних обмежень з метою поліпшення роботи готівкового сегменту валютного ринку, збільшення можливостей отримувати сучасні види реабілітації за кордоном для воїнів, постраждалих від бойових дій, та інших категорій населення, а також створення умов для реструктуризації зовнішніх кредитів державними компаніями. Розглянемо докладніше пом'якшення обмежень на валютному ринку.

Доброю новиною є те, що після початкового призупинення діяльності підприємств поступово відновлюють свою діяльність. Однак навряд підприємства повністю відновлять потужності у 2023 році. Щоб підтримати відновлення, сектор потребує підтримки для оновлення бізнесу, перебудови ланцюгів постачання, створення нових зв'язків і ділових партнерств, оптимізації витрат і отримання фінансової підтримки.

Швидкість українських підприємств у пристосуванні до умов війни має кілька коренів. Мабуть, найпомітнішими є економічні структури управління, аварійні виробничі плани та логістичні інновації, розроблені під час обмежень COVID-19. Вони також скористалися навчальними

програмами з управління кризою, організованими міжнародними донорами і спеціальною програмою тимчасового переміщення, яку швидко запусив український уряд у березні 2022 року. Офіційна статистика показує, що 745 підприємств отримали урядову допомогу для переміщення виробництва на західну Україну [3].

Список використаних джерел:

1. Михайленко О. В., Ніколаєнко С. М. Особливості аналізу і аудиту господарської діяльності підприємств в умовах воєнного стану. Вісник Хмельницького національного університету. 2022. № 4. С. 163–169.

2. Сакун О. С., Щур Р. І., Мацьків В. В. Фінансові аспекти підтримки бізнес-сектору України в умовах воєнного стану. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2022. Вип. 18 (1). С. 50–60.

3. Огляд інструментів фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (вересень – жовтень 2023 року). Національний інститут стратегічних досліджень. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voyennoho-stanu-v-0>

Лукашевич С.В.,
студент Нововолинського навчально-наукового інституту
економіки та менеджменту ЗУНУ
(науковий керівник – Римар О.Г., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Нововолинського навчально-наукового інституту
економіки та менеджменту ЗУНУ)

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Досить важливою категорією, яка відповідає за стабільність банківської сфери, є фінансова стійкість комерційних банків. Вона є індикатором фінансового стану банківських установ і визначає їх подальший розвиток. Для забезпечення фінансової стійкості банку в сучасних умовах, і, загалом, для ефективного управління, керівництву банку необхідно оцінити його реальний фінансовий стан. Дослідження показали, що особливо актуальними на сьогодні є питання щодо оцінки фінансової стійкості банків з позицій відкритого інформаційного простору. Разом з тим, для банку важливий не тільки внутрішній аналіз його діяльності, але і порівняння результатів його роботи з результатами інших банків.

Під час глибоких фінансово-економічних криз, що обумовлені війною у нашій країні, спостерігається відтік коштів з рахунків банків, погіршення стану їх ліквідності та платоспроможності, порушення фінансової стійкості, зменшення довіри населення, зростання частки проблемних кредитів. Усе це призводить до погіршення фінансового стану банківських установ.

З метою нівелювання тих чи інших фінансово-економічних негараздів, у вітчизняній банківській практиці, застосовують різноманітні методи оцінки діяльності комерційних банків – залежно від мети, яку ставлять перед собою експерти. Найбільш поширеними, є підходи до оцінювання фінансового стану банківських установ, що базуються на коефіцієнтному аналізі, рейтингових оцінках тощо.

Зокрема, аналіз методів оцінки фінансової стійкості вітчизняних комерційних банків свідчить про те, що багато внутрішніх банківських методик застосовуваних в Україні побудовані на основі коефіцієнтного аналізу. Дані методики передбачають:

- структурний аналіз для виявлення ризиків, викликаних особливостями структури активів, пасивів, позабалансовою позицією банку;
- оцінку рентабельності діяльності банку, а також його окремих операцій;
- оцінку достатності власного капіталу;
- аналіз кредитного ризику, ринкового ризику, ризику ліквідності.

Для кожного з коефіцієнтів емпіричним шляхом визначають діапазон значень, вихід за межі якого є тривожним сигналом. Зокрема, на основі такого підходу побудовано коефіцієнтний аналіз офіційних економічних нормативів НБУ.

Також поширеним підходом щодо оцінки фінансового стану комерційних банків є практика застосування систем рейтингової оцінки, зокрема системи CAMELS, що має наступні переваги:

- чіткість критеріїв оцінки грошово-кредитних інститутів (за більш як 20 років оціночні підходи залишилися практично незмінними);
- уніфікована основа проведення рейтингу, що передбачає застосування стандартної методики;
- простота основних понять даної системи, що забезпечило можливість застосування даної системи органами нагляду України;
- охоплення найсуттєвіших аспектів діяльності банку та його фінансової стійкості, що забезпечує можливість отримати чітке уявлення про фінансовий стан конкретного комерційного банку;
- гнучкість даної системи, тобто перелік компонентів оцінки не є обмеженим і може бути доповнений для достовірнішого аналізу тими, що глибше відображають специфіку відповідного банку [1].

Саме тому, методику CAMEL, у її варіації CAMELS використовує і НБУ вже близько десяти років, що є позитивним, оскільки дана система побудована на оцінці базових компонентів фінансової стійкості, що, відповідно, дає змогу докладно оцінити кожний із них і, як результат, об'єктивно оцінити фінансову стійкість. Ефективно в Україні використовуються і рейтингові методики, на базі розрахунку основних, ключових фінансових показників.

Необхідно зазначити, що з метою оцінки банківського сектору в межах взаємодії з міжнародними фінансовими інститутами здійснюють розрахунок і аналіз також ключових показників для визначення індикаторів фінансової стабільності (ІФС), що розробив МВФ [2].

Список використаних джерел:

1. Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія. Тернопіль. 2009. 316 с.

2. Національний банк затвердив нову процедуру інспектування та оцінки банків. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zatverdiv-novu-protseduru-inspektuvannya-ta-otsinki-bankiv> (дата звернення 25.10.2023).

Лущик В.І.,
студент Нововолинського навчально-наукового інституту економіки та менеджменту ЗУНУ
(науковий керівник – Римар О.Г., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Нововолинського навчально-наукового інституту економіки та менеджменту ЗУНУ)

ПРОБЛЕМАТИКА УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сучасні підприємства України функціонують у важких воєнних умовах, та ще й знаходяться під впливом залишкових посткризових явищ вітчизняної економіки. За даними публічних фінансових звітів можна простежити негативні тенденції зниження основних показників діяльності суб'єктів господарювання. Для усунення виявлених проблем у бізнесі, а також запобігання їх виникненню в майбутньому застосовують різні інструменти. Одним із таких інструментів є управління грошовими потоками, що дозволяє контролювати розвиток діяльності суб'єкта господарювання.

Управління грошовими потоками здійснюється у рамках фінансової політики підприємства, мета реалізації якої полягає у побудові ефективної системи управління фінансами для досягнення стратегічних та тактичних цілей. Вся фінансова робота та фінансові відносини пов'язані з рухом коштів, дані про які відображаються у річній фінансовій звітності. Підприємства самостійно обирають принципи, механізми та методи організації та якісного управління грошовими потоками[3].

Рівень удосконалення інструментарію управління грошовими потоками досить високий, але водночас фінансові менеджери часто стикаються з проблемами у цій галузі. На основі результатів вивчення теоретичних та практичних аспектів даного питання можна виділити кілька проблемних питань в управлінні грошовими потоками, з якими стикаються багато підприємств, а саме:

1. Способи і важелі, що застосовуються в управлінні грошовими потоками підприємства недосконалі, зокрема виникають труднощі при бюджетуванні коштів та регулюванні фінансових операцій.

2. Недостатньо чи повністю відсутні власні джерела формування коштів.

3. Неефективна стратегія фінансування і контролю оборотного капіталу підприємства, що у результаті призводить до збільшення необхідності додаткового фінансування через зростання дебіторської заборгованості.

4. Низька ефективність політики комерційного кредитування контрагентів.

5. Низький рівень договірної та платіжної дисципліни.

6. Недостатня якість чи повна відсутність податкового планування для підприємства.

7. Негативний вплив інфляційних процесів управління грошовими потоками [2].

Дослідження зазначених вище проблем дозволяє зробити висновок, що ефективність управління грошовими потоками сучасного підприємства істотно залежить від того, наскільки досконалі методи, що застосовуються, які у свою чергу вимагають постійного удосконалення відповідно до сформованих економічних тенденцій. На допомогу фінансовому менеджменту приходять сучасні автоматизовані системи управління, у складі яких є необхідні підсистеми для проведення аналізу, здійснення планування та складання бюджетів. Але слід зазначити, наявність даних підсистем ще є запорукою успіху їх застосування, оскільки ефективність використання яких залежить від навичок і умінь користувачів, тобто самих фінансових менеджерів та керівництва підприємств, що загалом можна назвати «проблемою людського фактору»[1].

Проблема наявності та відсутності власних джерел формування коштів є традиційною. Агресивність фінансової політики та ступінь залежності від зовнішніх кредиторів визначається фінансовою стабільністю підприємства та його кредитоспроможністю. Оптимальна структура співвідношення власних та позикових джерел формування коштів визначається відповідно до масштабів бізнесу та галузевих особливостей конкретного підприємства.

Стратегія фінансування та система контролю оборотного капіталу загалом та його складових елементів також визначає стабільність роботи підприємства. Вирішенням цієї проблеми може стати впровадження системи фінансового моніторингу, яка особливо актуальна для середніх та великих підприємств, де в організаційних структурах вже створено необхідні фінансові служби.

Оптимальна забезпеченість оборотними активами веде до мінімізації витрат, покращення фінансових результатів, до ритмічності та злагодженості роботи підприємства. Усі представлені інструменти направлені на побудову ефективної системи управління грошовими потоками на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Гут Л.В. Грошові потоки в системі управління підприємства: теоретико-практичний аспект. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2020. Випуск I–II (77–78). С. 259 – 269.

2. Кошельок Г., Грінченко Р. Аналіз грошових потоків у системі управління підприємством. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 2 (63). С. 231–242.

3. Крилова О. В. Грошові потоки в системі забезпечення платоспроможності підприємства. *Економіка і держава*. 2019. № 7. С. 30–33.

Лященко С.В.,
студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Лисяк Л.В., д.е.н., проф.,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ЄДИНИЙ КАЗНАЧЕЙСЬКИЙ РАХУНОК: СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ДІЇ, ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ

Зростання складності фінансових процесів та потреба в їх ефективному управлінні приводять до постійного пошуку нових інструментів та методів. Один з таких інструментів є єдиний казначейський рахунок (далі – ЄКР). ЄКР – це рахунок, відкритий Державному казначейству України в Національному банку України для обліку коштів та здійснення розрахунків у Системі електронних платежів Національного банку України. ЄКР консолідує кошти з різних джерел, таких як державний та місцеві бюджети, фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування та кошти інших клієнтів, які обслуговуються Державним казначейством України [2]. Залишки на цьому рахунку визначають наявні фінансові ресурси, які теоретично доступні для фінансування всіх бюджетних сфер України на початок звітного місяця.

В Україні ЄКР існує вже більше двох десятиріч. На рисунку зображені обсяги використання ЄКР з 2010 року (рис. 1).

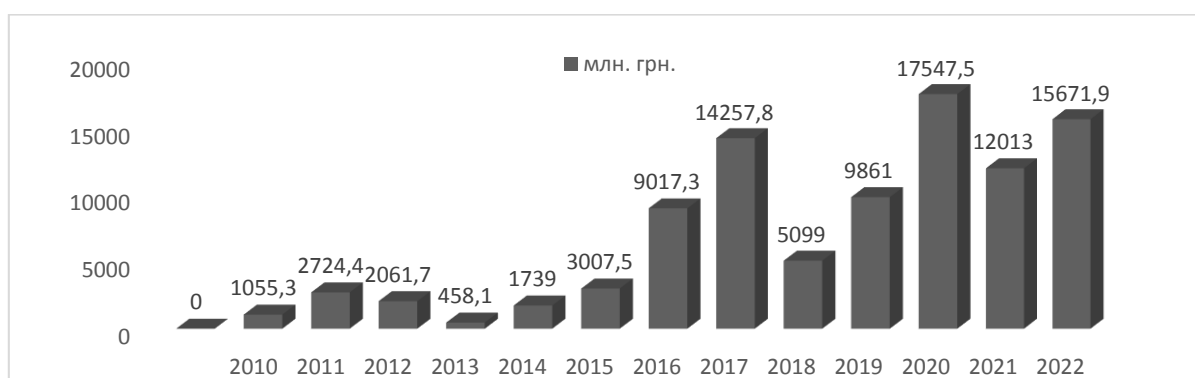

Рис. 1. Динаміка показників Єдиного казначейського рахунку за 2010–2022 рр., млн грн (джерело: побудовано автором за даними [1])

Принципи або механізм дії ЄКР в Україні можна узагальнити так:

1) Централізація коштів: Усі кошти державного та місцевих бюджетів України зосереджуються на ЄКР в Національному банку України.

2) Безготівкові перекази: Платежі за видатками державного бюджету здійснюються безготівковим шляхом, шляхом перерахування коштів через систему електронних платежів Національного банку України.

3) Контроль за використанням ресурсів: Державне казначейство та територіальні органи казначейства здійснюють контроль за використанням коштів на ЄКР. Територіальні органи здійснюють попередній контроль в межах встановлених лімітів.

4) Мобілізація коштів: ЄКР забезпечує можливість швидкої мобілізації коштів, які надходять на рахунки органів казначейства протягом дня, для проведення бюджетних видатків та інших операцій, що не суперечать законодавству.

5) Інформаційна система: ЄКР організовується, контролюється і забезпечується через єдину інформаційно-обчислювальну систему казначейства.

Перелічені принципи сприяють ефективному управлінню коштами державного та місцевих бюджетів, контролю за їх використанням та забезпечують прозорість та відповідність вимогам законодавства [3].

Серед основних переваг ЄКР можна виділити:

– Централізація: Всі грошові потоки держави та інших клієнтів консолідуються на одному центральному рахунку, що забезпечує централізоване управління фінансовими ресурсами.

– Прозорість: ЄКР сприяє забезпеченню прозорості фінансових операцій, оскільки всі доходи та витрати ретельно фіксуються та контролюються.

– Ефективність: ЄКР дозволяє оптимізувати фінансові процеси, спрощує збір та звітність, а також зменшує дублювання операцій, що покращує ефективність використання коштів.

– Контроль: Система ЄКР забезпечує контроль за фінансовими операціями, мінімізує ризики корупції, невідповідності фінансових процедур та втрати коштів.

– Безпека: ЄКР має високі стандарти безпеки, що захищають фінансові ресурси від несанкціонованого доступу та зловживань.

Отже, ЄКР є центральною системою управління коштами державного та місцевих бюджетів в Україні. Він базується на принципах централізації коштів, контролю за їх використанням та використанням інформаційної системи казначейства. ЄКР забезпечує ефективне функціонування бюджетної системи, прозорість управління коштами та зменшення ризиків корупції. Використання ЄКР спрощує процес платежів, сприяє уніфікації фінансового обліку та звітності, що робить його важливим інструментом у фінансовому управлінні країни.

Список використаних джерел:

1. Дані про Єдиний казначейський рахунок. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/ekr/>

2. Наказ Державного казначейства України, Положення від 26.06.2002 № 122. «Про затвердження Положення про єдиний казначейський рахунок» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0594-02#Text>

3. Єдиний казначейський рахунок – основа платіжної системи виконання бюджетів. URL: https://lubbook.org/book_600_glava_4_4.%C2%A0%D0%84diniijkaznachejjsk.html

Маріненко В.В.,
студентка Бердянського державного педагогічного університету
(науковий керівник – Костенко Г.П., к.е.н., доц.,
доцент кафедри економіки, підприємництва та фінансів
Бердянського державного педагогічного університету)

АНАЛІЗ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ЗАКЛАДУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розвиток національної економіки України в сучасних умовах супроводжується негативним впливом різноманітних чинників, серед яких за останні роки слід виділити світову фінансову кризу, епідемію коронавірусної інфекції, що поширилася світом, ведення бойових дій на території нашої країни. Вплив таких чинників розповсюджується з макrorівня на мікрорівень, а саме на можливість ефективного здійснення діяльності суб'єктів господарювання. Тому, питання, що пов'язані із фінансовою стійкістю суб'єктів господарювання мають вагомe значення на даному етапі розвитку нашої країни. У той час, коли більшість ланок фінансової системи нашої держави опинилися у кризовому стані, висувається необхідність створення механізму з фінансової стабілізації суб'єктів господарювання для виведення їх із кризового стану.

Особливо гостро на даний час стоїть питання забезпечення й ефективності управління фінансовою стійкістю суб'єктами господарювання курортно-рекреаційної індустрії, на яких покладається виконання важливих соціальних функцій з лікування та оздоровлення населення нашої країни, відновлення його людського потенціалу.

Фінансова стійкість суб'єкта господарювання виступає його здатністю функціонувати і забезпечувати розвиток, зберігати свої активи і пасиви, а також є гарантією його постійної платоспроможності й інвестиційної привабливості у рамках допустимого рівня ризику [1].

Фінансові ресурси підприємств курортно-рекреаційної індустрії є найбільш дефіцитними й обмеженими. Якщо такі ресурси набувають найбільш мобільного стану, то вони перетворюються у ключовий чинник ефективності й подальшого розвитку підприємства в умовах швидких змін ринкової кон'юнктури та зовнішнього середовища. При цьому, прийняття відповідного управлінського рішення на підприємстві курортно-рекреаційної індустрії має базуватися на результатах проведеного моніторингу й оцінці майна, джерел його утворення, враховуючі допустимі коливання рівня його фінансової стійкості.

Аналіз стану фінансової стійкості санаторно-курортного закладу здійснювався на основі фінансових даних ДП «Клінічний санаторій «Карпати» ПрАТ «Укрпрофоздоровниця», який розташований у Закарпатській області Мукачівського району та має усі можливості для надання якісних санаторно-курортних послуг [2].

Результати дослідження складу і структури джерел утворення майна санаторно-курортного закладу свідчать про їх зростання за 2020-2022 рр. Майно утворено переважно за рахунок власного капіталу. Так, у структурі джерел утворення майна на кінець досліджуваного періоду власний капітал займає 60,9 %, а поточні зобов'язання та забезпечення – 39,1 % [3]. Нерозподілений прибуток за 2019–2022 р. скоротився на 39,8 %, проте його значення залишається на достатньому рівні, що складає 8 189,0 за 2022 р. Довгострокові зобов'язання наявні протягом досліджуваного періоду окрім 2022 р., а саме спостерігаються інші довгострокові зобов'язання у обсязі 174,0–256,0 тис. грн.

Отримані значення показників фінансової стійкості ДП «Клінічний санаторій «Карпати», які представлені двома групами – коефіцієнтів капіталізації та коефіцієнтів покриття, свідчать про позитивну динаміку розвитку. Поряд з цим, коефіцієнт фінансової автономії має значення більше за нормативне протягом усього досліджуваного періоду й дорівнює 0,61 у 2022 р. Коефіцієнт маневреності власного капіталу має від'ємне значення протягом 2020-2022 рр., що свідчить про використання власного капіталу й наявних довгострокових фінансових ресурсів на формування необоротних активів підприємства. При цьому забезпечення оборотними активами підприємства має здійснюватися за рахунок позикових (залучених) джерел фінансування, що може призвести до зниження рівня його фінансової стійкості. Подальший аналіз фінансової стійкості вказав на наявність кризового фінансового стану, що може призвести до втрати фінансової рівноваги у довгостроковій перспективі. Проаналізовані значення коефіцієнтів ділової активності свідчать про отримані переважно позитивні результати.

Отже, в цілому, досліджуваний санаторно-курортний заклад ДП «Клінічний санаторій «Карпати» має задовільний стан розвитку. При цьому враховувалися ті сучасні умови, в яких він функціонує, що супроводжуються негативними наслідками коронавірусної хвороби (пандемії) у діяльності суб'єктів підприємництва, запровадженням воєнного стану в країні.

Список використаних джерел:

1. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. Ефективна економіка. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8776>
2. Характеристика видів діяльності ДП «Клінічний санаторій «Карпати» ПрАТ «Укрпрофоздоровниця». URL: <http://www.sankarpaty.com> (дата звернення: 25.08.2023).
3. Фінансова звітність за ДП «Клінічний санаторій «Карпати» ПрАТ «Укрпрофоздоровниця» за 2020–2022 рр. URL: https://clarity-project.info/edr/02649615/finances?current_year=2022 (дата звернення: 25.08.2023).

Мартиненко В.А.,
студент Дніпровського державного аграрно-економічного університету
(науковий керівник – Качула С.В., д.е.н., проф.,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровського державного аграрно-економічного університету)

ОЦІНКА РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Банки – це комерційні установи, які надають фінансові послуги, з метою отримання прибутку. Вони здійснюють свою діяльність на ринку, конкуруючи з іншими банками та фінансовими установами. Банківська діяльність – це сукупність фінансових операцій та послуг, які надаються банками та іншими фінансовими установами. Банківська діяльність включає різноманітні операції, пов'язані з управлінням грошовими коштами, фінансовими ризиками та фінансовими активами. Тобто, банківська діяльність включає в себе підприємницький підхід, який передбачає генерацію прибутку та управління ризиками.

Банки ведуть бізнес, обираючи збалансований підхід між здійсненням фінансових операцій та зменшенням ризиків. Ризики діяльності банків можна розділити на три групи:

1. Фінансові ризики:

- кредитний ризик – ризик, що виникає при видачі кредитів клієнтам, які можуть не виконати свої зобов'язання перед банком. Він пов'язаний із можливістю дефолту або неспроможністю позичальників погасити кредит;

- ринковий ризик – включає в себе ризики, пов'язані зі змінами на фінансових ринках: зміни процентних ставок, курсів валют, цін на цінні папери та ін.;

- операційний ризик – виникає при незадовільному функціонуванні бізнес-процесів та систем банку, а також внаслідок людських помилок та збоїв в інфраструктурі, включає в себе ризики, пов'язані з кібербезпекою та шахрайством.

2. Легальні та регуляторні ризики:

- регуляторний ризик – ризик, пов'язаний зі змінами урядових законів, нормативів та наглядових вимог, які можуть вплинути на діяльність банку;

- легальний ризик – ризик пов'язаний з можливістю позовів, судових справ та інших правових питань, які можуть виникнути в процесі діяльності банку.

3. Стратегічні та репутаційні ризики:

- стратегічний ризик – ризик, що виникає, коли стратегічні рішення банку можуть виявитися неефективними або неправильними, що може призвести до фінансових втрат або втрати конкурентоспроможності;

- репутаційний ризик – можливість негативного впливу на репутацію банку або ставлення до нього громадськості, клієнтів, партнерів та інших зацікавлених сторін. Виникає внаслідок подій, ситуацій або дій, які викликають негативні відгуки, обурення чи недовіру до банку. Репутаційний

ризик може мати серйозні фінансові наслідки, оскільки негативна репутація може вплинути на клієнтську базу, здатність банку залучати нових клієнтів і його спроможність видачі позик та приваблення капіталу.

Кожен з цих видів ризиків має свої унікальні особливості і вимагає від банку розробки стратегій управління, контролю та мінімізації цих ризиків для забезпечення стабільності та успішної діяльності.

Оцінка ризиків банківської діяльності – це процес визначення, аналізу та управління різними видами ризиків, з якими стикається банк у своїй діяльності. Цей процес включає в себе наступні кроки: перший крок – це визначення всіх можливих видів ризиків, які можуть впливати на банк. Наступним кроком є визначення ймовірності виникнення ризику та впливу на фінансовий стан та діяльність банку. Оцінка ризиків може використовувати дані минулих періодів, аналітичні моделі та експертні оцінки. Після оцінки ризиків банк розробляє стратегію управління ризиками, включаючи прийняття заходів для зменшення ризиків, передбачення можливих наслідків ризиків, встановлення механізмів контролю та управління кризовими ситуаціями. Банки встановлюють внутрішні системи контролю для моніторингу та управління ризиками, тобто встановлення стандартів, процедур та механізмів звітності для виявлення ризиків та їхнього вирішення. З метою мінімізації ризиків, банки формують звітність, яка може бути як внутрішньою, для управління ризиками власних операцій, так і зовнішньою, для регуляторів та акціонерів.

Взагалі оцінка ризиків – це постійно триваючий процес, мета якого полягає в ідентифікації, вимірюванні, контролі та зниженні ризиків, з якими банк може зіткнутися у своїй діяльності. Процес оцінки ризиків допомагає банку забезпечити фінансову стабільність, дотримуватися регулятивних вимог, зменшити потенційні збитки та підтримувати довіру клієнтів і інших зацікавлених сторін. Відсутність оцінки ризиків може призвести до фінансових втрат, особливо в умовах нестабільності ринків.

Отже, банківська діяльність є важливою складовою фінансової системи кожної країни і відіграє ключову роль у підтримці економічного розвитку та фінансової стабільності країни. Загалом, оцінка ризиків є важливою частиною банківської діяльності, оскільки допомагає забезпечити стійкість і стабільність банку, захистити інтереси клієнтів і інших учасників ринку, а також відповідати регуляторним вимогам.

Список використаних джерел:

1. Качула С.В., Жучик М.А. Теоретико-практичний аспект дослідження прибутковості комерційного банку. Ефективна економіка. 2022. № 10. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee>. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.10.13>

2. Добровольська О.В., Качула С.В., Льовкіна А. С. Фінансовий менеджмент кредитного ризику як запорука безпеки кредитної діяльності банку. Ефективна економіка. 2022. № 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.2.6>. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10005>

Мацигон Л.О., Новосад А.М.,
студенти Західноукраїнського національного університету
(науковий керівник – Савонік Т.П.,
викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Нововолинського навчально-наукового інституту економіки
та менеджменту ЗУНУ)

УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ І ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ ЇЇ ФІНАНСОВОГО РОЗВИТКУ

В умовах сьогоденного стану української економіки, яка постійно зазнає кризових явищ та законодавчих змін, ускладненої діючим воєнним станом, багато страхових компаній відчують чимало труднощів у підтримці своєї фінансової стабільності. Однак, вітчизняні страховики продовжують працювати, звертаючи особливу увагу на питання оцінки ефективності своєї роботи.

Так, одним з найвагоміших показників ефективності діяльності будь-якого підприємства є його вартість. Отже, розробляючи стратегію фінансового розвитку, менеджери компанії повинні враховувати вплив стратегічного планування на вартість компанії та приймати такі рішення в інвестиційній та виробничій діяльності, які збільшуватимуть вартість капіталу в довгостроковій перспективі [1].

Вартість страхової компанії є комплексним показником, що характеризує як внутрішній стан підприємства, так і вплив на нього зовнішніх факторів. У зв'язку з цим визначення ринкової вартості підприємства є дуже складним процесом, оскільки його формування відбувається під впливом багатьох факторів (фінансових і нефінансових) і є дуже чутливим до змін. Так, можна виділити внутрішні (ендогенні) та зовнішні (екзогенні) фактори (рис. 1).

Невіддільною від вартості є платоспроможність страхової компанії, тобто її здатність своєчасно та в повному обсязі відповідати за своїми зобов'язаннями. Економічною передумовою, що зумовлює важливість оцінки платоспроможності саме страхових компаній у сучасному ринковому середовищі, є те, що вони мають вищі вимоги до фінансової ліквідності, ніж багато інших учасників ринку.

Українські страхові компанії дотримуються моделі, яка використовується в Європейському Союзі, основною метою оцінки платоспроможності в якій є визначення мінімального розміру власних коштів страховика, вільних від зобов'язань. В процесі аналізу фінансового стану компаній використовуються коефіцієнти платоспроможності, тобто показники обсягу коштів, вивільнених страховиком від своїх зобов'язань. Чим вищі коефіцієнти платоспроможності, тим вища здатність страхової компанії виконувати свої зобов'язання перед клієнтами [3].

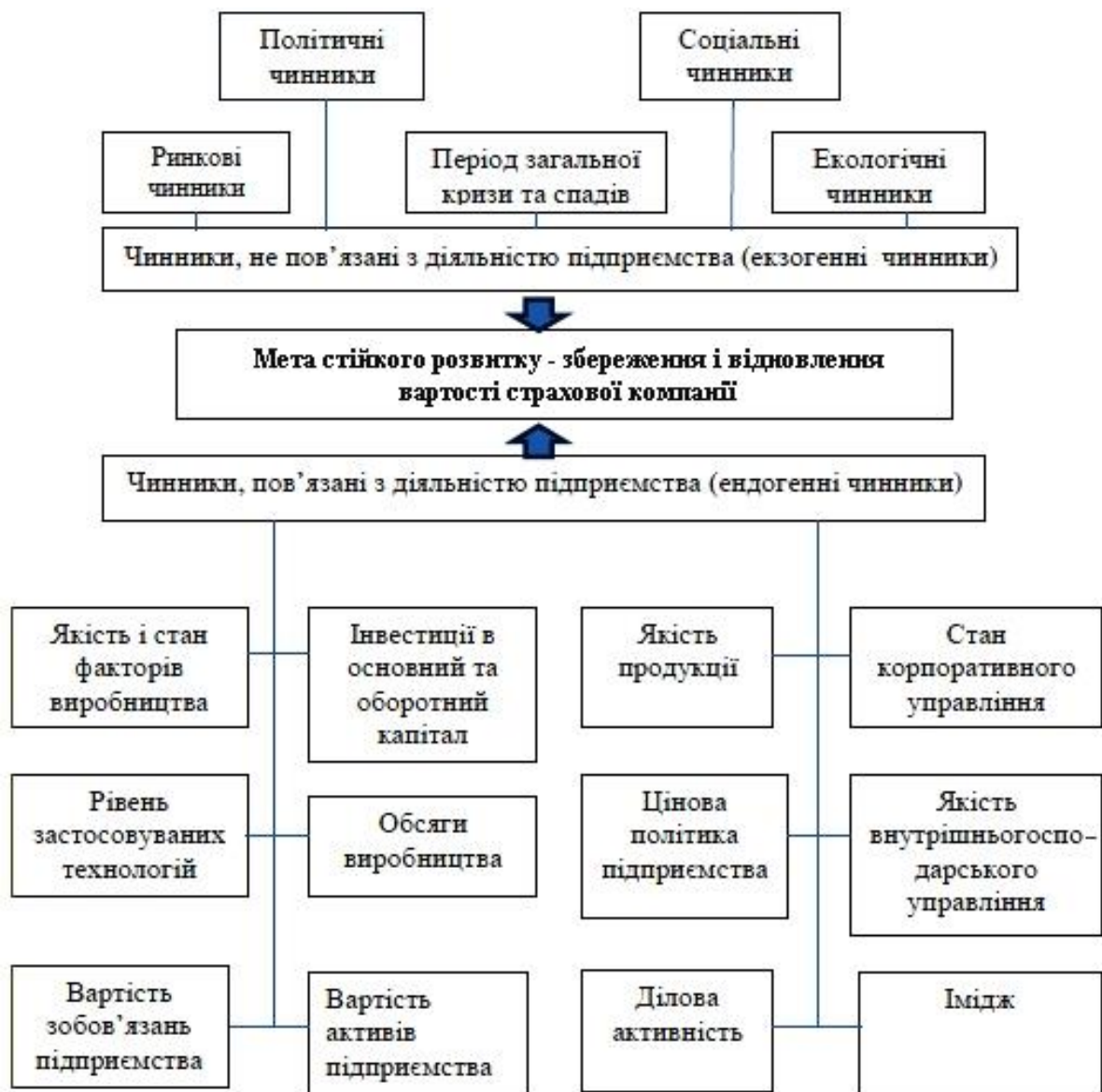

Рис. 1. Система чинників, що формують величину вартості страхової компанії

Джерело: сформовано автором на основі [2].

Загалом методи визначення платоспроможності страхових компаній у різних країнах світу різняться. Однак науковці сходяться на думці, що величезне значення мають страхові резерви і, якщо їх недостатньо для виплати страхових відшкодувань, страховики повинні мати можливість здійснювати виплати з власних коштів. Так, країнами Європейського Союзу було виділено 7 основних факторів, під впливом яких формується система страхових резервів:

- інверсія циклу страхової організації;
- стійкість страхового портфеля;
- ризикова структура страхового портфеля;
- організаційна структура страхової організації;

- задіяність страхової організації в інвестиційній діяльності;
- рівень розвитку перестраховання на ринку;
- інфляція [3].

Україна може спиратися на досвід країн ЄС у формуванні страхових резервів, і він може бути використаний з користю. Однак слід звернути увагу на дотримання всіх семи факторів системи формування страхових резервів у комплексі.

Таким чином, ефективна стратегія розвитку відіграє важливу роль у діяльності страхових компаній і базується на постійному моніторингу їх фінансового стану, зміни вартості та платоспроможності. Виходячи з цього, механізм управління фінансовою стійкістю страхових компаній повинен враховувати фактори впливу на вартість, а також звертати особливу увагу на специфічні особливості платоспроможності страхових компаній для вчасного реагування на зміну основних показників та з метою прогнозування перспектив майбутньої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Балицька М. В. Основні принципи та механізм управління фінансовою стійкістю страхової організації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 19. С. 61–64.
2. Бердар М. М. Управління вартістю підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 15. С. 57–61.
3. Крилова А. О. Умови забезпечення платоспроможності страховика в Україні. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2004. № 44. Ч. 2. С. 42–46.

Мацьоха Д.В., Шипелик О.В.,
студенти Західноукраїнського національного університету
(науковий керівник – Савонік Т.П.,
викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Нововолинського навчально-наукового інституту економіки
та менеджменту ЗУНУ)

ЦІНОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Орієнтація економіки на модернізацію та інноваційний розвиток, зростаюча непередбачуваність ринкових процесів, глобальні та регіональні зміни ставлять ряд проблем перед операційною діяльністю промислового підприємства. Тому при веденні бізнесу керівництво підприємства приділяє особливу увагу зміцненню власних ринкових позицій, виробництву конкурентоспроможної продукції, і, зокрема, фінансовому стану як кінцевому результату своєї діяльності.

Так, суб'єкт господарювання має можливість конкурувати лише тоді, коли він здатен створювати і підтримувати відмінну якість товарів. Крім того на конкурентоспроможність та економічну стабільність підприємств мають вплив: низький рівень системи управління ціновою політикою підприємства, недооцінка факторів, що впливають на якість процесу управління та рівень застосування інструментів системи управління ціновою політикою [2].

Невід'ємним фактором впливу на систему управління ціновою політикою підприємства є облікове забезпечення, яке в питаннях оперативності, достовірності та повноти облікової інформації, на більшості підприємств, потребує доопрацювання. Облік повинен бути побудований таким чином, щоб забезпечити наявність не лише звітних даних, але й іншої інформації, необхідної для прийняття стратегічних управлінських рішень щодо цінової політики суб'єкта господарювання [4].

У цьому контексті необхідно впроваджувати облікові моделі для отримання інформації про ціни на товарну продукцію підприємств. Модель повинна бути структурована за трьома напрямками:

- 1) збір та аналіз інформації про внутрішній процес ціноутворення;
- 2) собівартість реалізованої продукції;
- 3) креативний блок як частина майбутнього управління витратами в обліку.

Орієнтовні складові такої моделі показані на рис. 1.

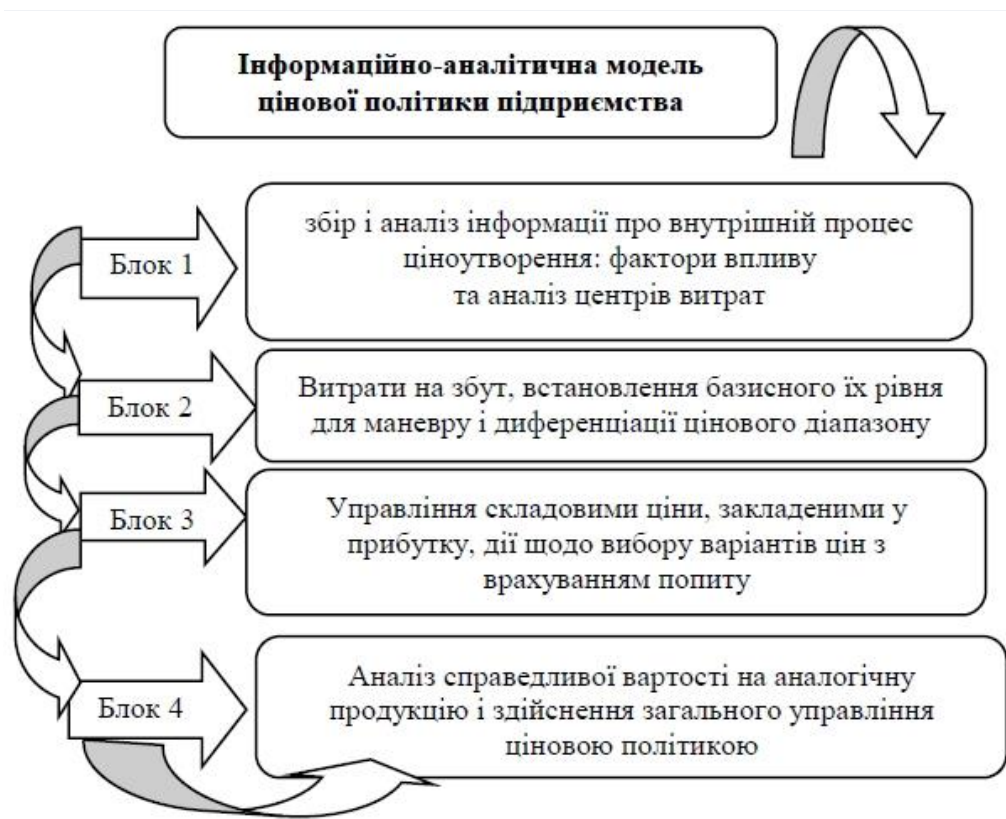

Рис. 1. Облікова модель формування цінової політики щодо товарної продукції підприємств

Джерело: [4].

Основними елементами системи обліково-аналітичного забезпечення управління ціновою політикою є, як і в загальному управлінні бізнесом, нормативні правила бухгалтерського обліку, первинні та зведені облікові документи, облікові реєстри, внутрішня та фінансова звітність в розрізі готової продукції та її життєвого циклу (руху). Модель показує, що справедлива вартість аналогічної продукції на ринку та володіння інформацією про можливі зміни ціни реалізації своєї продукції дає можливість ефективно управляти ціноутворенням на власну продукцію, певним чином знижувати собівартість, підвищувати рентабельність та коригувати відпускні ціни для різних каналів збуту та споживачів [3]. В той же час система управління ціновою політикою є індивідуальною для кожного підприємства, оскільки вона повинна враховувати специфіку фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання та особливості ринкового середовища збуту. Тому керівництву важливо розробляти та впроваджувати ефективні управлінські заходи, спрямовані на оптимізацію обсягу доходу від реалізації продукції, робіт і послуг саме свого виробництва, а також забезпечувати стійке зростання прибутковості й економічного розвитку в довгостроковій перспективі, використовуючи спеціальний інструментарій системи управління ціновою політикою саме свого підприємства.

Таким чином, цінова політика є важливим функціональним елементом загальної стратегії підприємства, дієвим інструментом, як на внутрішньому ринку, так і в процесі забезпечення високої конкурентоспроможності виробників, орієнтованих на зовнішні ринки. Її формування в контексті операційної діяльності покликано сприяти реалізації глобальних цілей, сформованих на рівні суб'єкта господарювання [1]. У свою чергу, управління ціновою політикою «має бути перманентним, тобто в процесі реалізації розроблених цінових заходів необхідне управління ключовими показниками, відповідні значення яких дозволять оцінити ефективність запропонованих заходів». Невід'ємним є і обліково-аналітичне забезпечення управління ціновою політикою товарної продукції підприємств, яке являє собою систему збору, обробки, узагальнення, представлення та аналізу фінансової інформації про комплекс заходів, спрямованих на визначення цін і забезпечення виживання підприємства в ринковому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Єфіменко Т. І. Узгодження категоріального апарату в бухгалтерському обліку запасів. *Збірник наукових праць [Буковинського університету] / Економічні науки*. 2014. Вип. 10. С. 337–344.
2. Литвиненко М. В. Аналіз сутності поняття «цінова політика». *Управління розвитком*. 2014. № 13. С. 51–54.
3. Никофорчин М. Д. Сутність операційної ефективності підприємства в контексті сучасних управлінських теорій. *Фінансовий простір*. 2017. № 4 (28). С. 134–139.

4. Правдюк Н. Л. Цінова політика щодо товарної продукції підприємства: обліково-аналітичний аспект. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2017. Вип. 1 (36). С. 153–172.

Межуєва М.В.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Григораш О.В., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У СФЕРІ ФІНАНСІВ

Цифрові технології є основним трендом розвитку глобальної економіки сьогодні. У сфері фінансових технологій відбуваються радикальні зміни, пов'язані з підвищенням рівня автоматизації та орієнтованості на споживача. Україна активно залучається до процесів глобалізації цифрового економічного простору, а також здійснює трансформацію економіки до цифрової.

Фінансові технології – нова галузь не тільки в Україні, але і у всьому світі. У економічній літературі цей термін виник на початку 1990-х рр. [1].

Фінансові технології або скорочено фінтех – нова галузь не тільки в Україні, але і у всьому світі. У економічній літературі термін «фінансові технології» виник на початку 1990-х рр., коли почала розвиватися мережа Інтернет [1].

Серед факторів, які сприяли розвитку фінтех у світі, можна виділити такі: активне поширення мережі Інтернет, що дає можливість перебувати в кіберпросторі цілодобово; світова економічна криза 2008 р. та її наслідки; розвиток соціальних мереж та месенджерів, що призвело до появи нових видів фінансових послуг; ріст попиту на системи цифрових платежів та розрахунків завдяки залежності сучасного покоління від автоматизованих і ефективних технологій та послуг; поява успішних компаній, які запропонували більш конкурентні продукти і послуги; збільшення оборотів онлайн-торгівлі [2].

Особливе місце у розвитку фінансових технологій посідають вбудовані фінанси.

Вбудовані фінанси (embedded finance, EF) – це практика впровадження фінансових продуктів у начебто далекий від фінансів користувацький досвід [3]. Існує багато типів вбудованих фінансових продуктів і послуг: вбудований банкінг (за його допомогою нефінансові компанії пропонують своїм користувачам поточний рахунок для зберігання коштів і здійснення платежів); вбудовані платежі (спосіб підключення та збереження методу оплати для подальшого використання одним натисканням кнопки); брендові платіжні картки (ці платформи зазвичай пришвидшують процес реєстрації, пропонують ширший доступ до бізнес-кредитів і дозволяють

компаніям створювати скільки завгодно брендових кредитних карток) [4]; вбудоване кредитування (позики виплачують щомісячно або щотижнево протягом заздалегідь визначеного періоду без відсотків); вбудоване страхування (пропонується людям, без необхідності окремої взаємодії зі страховою компанією чи агентом).

Слід відзначити, що технології активно використовуються й у сфері фінансової безпеки.

Штучний інтелект поступово трансформує фінансовий сектор. Алгоритми ШІ помічають нетипову поведінку, яка може свідчити про шахрайські дії. Штучний інтелект може прораховувати цілі клієнтів, готовність до ризику, а також фінансову ситуацію. Це допомагає їм правильно інвестувати кошти та управляти інвестиційними портфелями. Чат-боти на основі ШІ можуть надавати персоналізовані фінансові поради та відповідати на питання [5].

Zero trust (нульова довіра). Zero trust це нова модель захисту, яка ефективніше пристосовується до складного сучасного середовища й захищає дані незалежно від їхнього розташування. В межах ЗТ ніхто не отримує повноваження та доступи до ресурсів за замовчуванням. ЗТ розглядає всіх як потенційне джерело загрози, тож мають перевірятись ретельно та безперервно [3]. Принципи нульової довіри запроваджують у своїх продуктах такі техногіганти як Microsoft, Oracle, Cisco, IBM та інші.

SupTech – набір технологій, які використовують наглядові органи та регулятори ринків для виконання своїх функцій та адміністративних задач. RegTech – пошук технологій для спрощення дотримання вимог фінансового нагляду, для розробки нових вимог під новітні інструменти. Регуляторні технології покликані допомагати приватним установам мінімізувати ризики за допомогою хмарних платформ, периферійних обчислень та засобів машинного навчання [6].

У сьогоднішніх реаліях реалізація трендових технологій сприятиме перспективному розвитку фінтеху в Україні. Для ефективного функціонування і розвитку цифрових фінансових технологій необхідно дотримання грамотного і системного підходу з боку держави; підвищення рівня фінансової грамотності населення; формування компетентного кадрового потенціалу у сфері фінтех.

Отже, цифрові технології в сфері фінансів покращують доступ до фінансових послуг, спрощують фінансові операції і зменшують ризики. Вони також сприяють інноваціям та розвитку нових бізнес-моделей у фінансовій галузі.

Список використаних джерел:

1. Волосович С. В. Regtech в екосистемі фінансових технологій. Modern economics. 2019. № 15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2019_15

2. Рудич Л.В., Шевченко О.М. Розвиток фінансових технологій в умовах цифровізації економіки України. Ефективна економіка. 2020. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8053>

3. Інтернет ресурс: <https://speka.media/prognozujemo-klyucovi-trendi-fintech-u-2023-zanepad-ci-novi-mozlivosti-vryqnp>

4. Інтернет ресурс: <https://fintechinsider.com.ua/embedded-finance-chomu-zrostaye-aktualnist-vbudovanyh-finansiv-ta-yak-czej-trend-zminyt-finteh>

5. Інтернет ресурс: <https://fintechinsider.com.ua/shtuchnyj-intelekt-dlya-finansiv-sim-prykladiv-vykorystannya>

6. Інтернет ресурс: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/suptech-regtech>

Мелюс Д.Д.,

здобувач вищої освіти факультету економіки

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Бобирь О.І., к.е.н., доц.,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Пенсійна система за своєю структурою та змістом є складною сукупністю інститутів, відносин і механізмів, які утворюють пенсійний фонд і створюють сприятливі умови для пенсійного забезпечення осіб з інвалідністю. Пенсійне забезпечення є невід’ємною складовою пенсійної системи.

Чинна солідарна пенсійна система в Україні є однією з найсерйозніших соціально-економічних проблем сучасної України. Існує значний дефіцит пенсійного фонду та розрив між виплатами пенсіонерам і доходами фонду. Все це має серйозний вплив на соціально-економічний розвиток нашої країни, загрожує економічному зростанню та перешкоджає інвестиціям в інші соціально важливі сфери. У нинішніх умовах дуже важливо дослідити та проаналізувати показники, що впливають на пенсійне забезпечення.

Аналізуючи пенсійні системи країн, слід зазначити, що всі економічно розвинені країни у сфері недержавного пенсійного забезпечення демонструють ефективність функціонування таких соціально-економічних інститутів, як недержавні пенсійні фонди. Пенсійні фонди можуть стати важливим інструментом структурних змін в економічній системі України. Важливими факторами розвитку програм недержавного пенсійного забезпечення є темпи економічного зростання країни, політична стабільність суспільства та зміцнення довіри населення до добровільних пенсійних виплат.

Безумовно, важливою рисою сучасних соціально-економічних стратегій провідних країн світу є ідея фінансового забезпечення гідного життя непрацездатних членів суспільства.

Основними елементами пенсійного забезпечення є пенсійні внески (як джерело накопичення коштів) та пенсії (як засіб розподілу накопичених коштів). Базова модель пенсійної системи складається з п’яти рівнів: 0-й рівень (базова або соціальна пенсія), I-й рівень (державні пенсії), II-й рівень

(професійні або індивідуальні пенсії) - всі вони є обов'язковими, III-й рівень (професійні або індивідуальні пенсії, засновані на принципі добровільного членства), IV-й та V-й рівні (індивідуальне фінансове та нефінансове страхування на основі активів) та ін. У міжнародній практиці широко використовується модель, що поєднує I, II та III рівні. Існують різні підходи до класифікації пенсій. До них належать: структура власності страховика (державна чи недержавна), обов'язковість участі (обов'язкова чи добровільна) та механізм фінансування (солідарна чи накопичувальна) [1, с. 302].

Процес реформування пенсійної системи країни встановив стандарти ефективності пенсійної системи, включаючи фінансову стійкість, надійність, соціальну справедливість та адекватність. Нинішня пенсійна система не відповідає потребам пенсіонерів [3, с. 117].

Пенсійна система функціонує в умовах значного бюджетного дефіциту і перебуває на перехідному етапі свого розвитку. Однак пенсійна система ще не завершена і реформи все ще тривають. Реструктуризація сучасної пенсійної системи вимагає вдосконалення солідарної системи, запровадження концепції накопичувальних пенсій та розвитку добровільного пенсійного забезпечення.

Для досягнення належного рівня пенсійного забезпечення в Україні необхідно запровадити загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне страхування як ключовий елемент пенсійної системи (2-й рівень), формувати пенсійні накопичення та підвищити брутто-агентський коефіцієнт, який є основним індикатором адекватності пенсійних виплат.

Функціонуюча загальнообов'язкова накопичувальна пенсійна система дозволить громадянам України отримувати додаткові пенсійні виплати після виходу на пенсію за рахунок їхніх внесків до накопичувальної пенсійної системи. Внески інвестуються протягом усього періоду фінансування. Заощадження кожної особи вносяться на індивідуальний накопичувальний пенсійний рахунок і можуть бути передані у спадок [2, с. 270].

Запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні, безперечно, є дуже важливим. У якнайшвидшому запровадженні накопичувальної системи пенсійного забезпечення зацікавлені як держава, так і населення, адже рівень пенсійних виплат напряму залежить від економічного розвитку країни. А пенсійні накопичення можуть стати джерелом інвестицій, яких в сучасній Україні значною мірою бракує.

Управління пенсійними коштами здійснюється компаніями з управління активами (діяльність яких є спеціалізованою та ліцензованою), що обираються на конкурсній (тендерній) основі.

Список використаних джерел:

1. Жмурко І. Сутність пенсійної системи та її місце в системі соціального захисту населення / І. Жмурко // Бізнес Інформ. 2014. № 12. С. 303–306.

2. Лібанова Е. М. Пенсійна реформа в Україні: напрямки реалізації : колективна монографія. Київ : Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2010. 270 с.

3. Стопчак А. Світовий досвід розвитку недержавного пенсійного страхування / А. Стопчак // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2014. № 5 (1). С. 117–122.

Мелюс Д.Д.,

здобувач вищої освіти факультету економіки

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Бобирь О.І., к.е.н., доц.,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ЧИННИКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Світ стає все більш чутливим до ризиків. Масштаби кризи, особливо у фінансовому секторі, змусили країни переосмислити свої національні програми розвитку у світлі ризиків останнього десятиліття. Ці ризики включають економічну нерівність та глобальну неплатоспроможність урядів, які стосуються як розвинених країн, так і країн з ринками, що розвиваються, в тому числі й України [1, с. 46].

Посилення глобалізаційних процесів та прагнення України інтегруватися у світове співтовариство призвели до виникнення значних дестабілізуючих факторів та ризиків для фінансово-економічного розвитку країни, які посилюються внаслідок кризи, спричиненої пандемією COVID-19 та масштабним військовим вторгненням росії.

Як наслідок, вітчизняна фінансова система зазнала значних деструктивних змін, поглибилася макроекономічна нестабільність та боргова залежність від зовнішніх кредиторів, знизився рівень фінансової безпеки держави. Наявність значних кризових явищ і процесів у фінансовому секторі, про що свідчать грошово-кредитні, фінансові, банківські та податкові дисбаланси, а також неспроможність держави своєчасно реагувати на наявні та потенційні ризики і загрози, вимагають належної уваги до проблем національної економічної системи.

У цьому контексті проблематичним є дослідження ролі та місця фінансової безпеки в системі зміцнення економічної безпеки держави та виявлення основних проблем у її забезпеченні. У сучасних економічних умовах одним із ключових чинників незалежності України є її фінансова безпека.

Сьогодні держави стикаються з зовнішніми і внутрішніми загрозами, які негативно впливають на стабільність їхніх фінансових систем, обмінні курси та економічні умови. [2, с.5].

Як правило, загрози економічній безпеці оцінюються по відношенню до різних секторів економіки. Однак сьогодні все більшого значення набуває вивчення загроз, які створює глобалізація для економічної безпеки України, та пошук шляхів їх подолання.

Україна має трирівневу фінансову систему, яка потребує особливого захисту: бюджетне фінансування; банківські кредити; прямі інвестиції через механізми ринку капіталу.

Фінансова безпека держави як складова економічної безпеки залежить від факторів, що впливають на загальну безпеку держави.

Загалом фінансова безпека загрожує фінансовій безпеці окремих громадян, домогосподарств, населення, держав (національна фінансова безпека включає такі елементи, як бюджетна, валютна, інвестиційна, інфляційна, цінова, валютна та боргова безпека), різних міжурядових організацій, а також світової спільноти, тощо [3, с. 391].

Сучасні загрози фінансовій безпеці включають:

- кібертероризм у фінансовому секторі (потужні вірусні атаки на банківські установи);
- інші кіберзлочини;
- зовнішня агресія та сепаратизм на Сході;
- присутність організацій з російським капіталом в українській економічній системі;
- глобальна фінансова нестабільність та вплив кризи на українську економіку;
- корумпованість влади;
- недостатнє регулювання фінансово-кредитного сектору.

Таким чином, для подолання існуючих загроз фінансовій безпеці України необхідно:

- розробити та впровадити механізми запобігання цим загрозам;
- модернізувати законодавство у сфері економічної безпеки;
- налагодити сучасну взаємодію між різними органами та установами у сфері фінансової безпеки та фінансового нагляду;
- аналізувати, оцінювати та координувати реалізацію заходів;
- підвищити фінансову грамотність та обізнаність населення; забезпечити соціальну та фінансову стабільність суспільства та зміцнити довіру населення до фінансової системи країни;
- не допустити будь-якого впливу російського капіталу на внутрішні процеси в Україні.

Держава повинна гарантувати захист фінансових інтересів, уможливити проведення реформ у всіх проблемних сферах суспільного життя і таким чином подолати конфлікт на сході країни. Лише за таких умов Україна матиме європейське майбутнє і стане цивілізованою правовою державою.

Список використаних джерел:

1. Кубах Т. Г. Сутність фінансової безпеки як складової економічної безпеки держави / Вісник Української академії банківської справи, 2017. № 2 (23). С. 46– 50.
2. Лисяк Л. В., Подружна Я. Ю. Сучасний стан та основні проблеми фінансової безпеки України / Ефективна економіка, 2015. № 12.

3. Предборський В. А. Економічна безпека держави : монографія. Київський юрид. ін-т МВС Укр. Київ : Кондор, 2015. 391 с.

Моня Н.В.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Лисяк Л.В., д.е.н., проф.,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ЄДИНИЙ ПОДАТОК ЯК СКЛАДОВА ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

З поглибленням в Україні процесів податкової децентралізації все більшої актуальності та практичної значущості набувають дослідження дохідних джерел бюджетів територіальних громад. В умовах децентралізації цілком очевидним є той факт, що розвиток територіальних громад залежить від стабільності та достатності власних джерел доходів їх бюджетів. Доходи місцевих бюджетів є інструментом, що не тільки забезпечує місцеві бюджети фінансовими ресурсами, а й впливає на економічну безпеку держави та суспільства загалом, виконуючи фіскальну, регулюючу та соціальні функції.

На сьогодні вважається, що єдиний податок є одним з найважливіших та найбільш прогресивних місцевих податків, адже сприяє розвитку малого та середнього бізнесу в межах адміністративно-територіальних одиниць. Це пояснюється тим, що існування єдиного податку на сьогодні нерозривно пов'язане з спрощеною системою оподаткування, обліку та звітності, що дозволяє його платникам звільнитися від сплати податку на прибуток, ПДФО (для ФОП), ПДВ з операцій з постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України (за винятком обмежень, визначених Податковим кодексом України), земельного податку за земельні ділянки, що використовуються платниками єдиного податку першої – третьої груп для провадження господарської діяльності, зборів за спеціальне використання води, спеціальне використання лісових ресурсів та за провадження деяких видів підприємницької діяльності [1]. Даний підхід дозволяє знизити податкове навантаження на представників малого та середнього бізнесу та, відповідно, сприяє соціально-економічному розвитку територіальних громади.

Місцеві ради, відповідно до норм Податкового кодексу України, зобов'язані обов'язково встановлювати єдиний податок в межах територіальної громади. Встановлення розміру єдиного податку (в межах, які визначено Податковим кодексом України) належить виключно до компетенції органів місцевого самоврядування [1], отже вони мають реальні можливості для впливу на обсяги податкових надходжень до відповідного місцевого бюджету. Але при цьому вкрай важливо встановлювати адекватні та обґрунтовані ставки єдиного податку, оскільки у іншому випадку він може стати невідомим тягарем для його платників.

Упродовж 2018–2022 років спостерігалась стійка тенденція щодо збільшення обсягу надходжень від єдиного податку до місцевих бюджетів в абсолютному вимірі (рис. 1). Проте у 2019–2020 роках зафіксовано зниження темпу приросту надходжень даного податку, що стало наслідком локдауну та закриття частини підприємств малого та середнього бізнесу. Надходження єдиного податку у 2021 році склали 46,2 млрд грн. Завдяки послабленню карантинних вимог та поживавленню економічної діяльності в країні, збільшення надходжень у 2021 році проти 2020 року становить 21,7 %, або на 8,2 млрд грн більше.

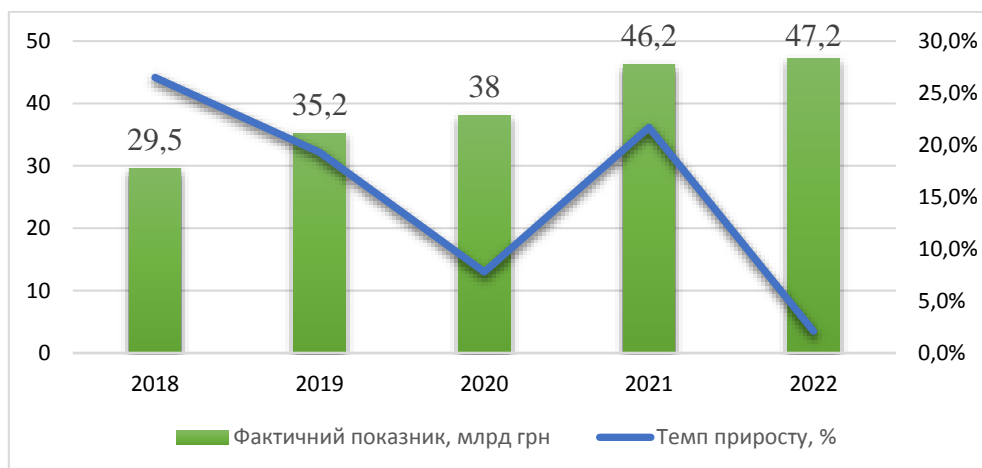

Рис. 1. Динаміка надходжень від єдиного податку до місцевих бюджетів у 2018–2022 роках (побудовано за даними [2])

У 2022 році відбувся приріст надходжень єдиного податку по місцевих бюджетах порівняно з 2021 роком на 1,0 млрд грн (+2,1%), що вдалося забезпечити в результаті внесених змін до податкового законодавства, якими суб'єктам господарювання із значними доходами (великий бізнес) було надано право переходити на спрощену систему оподаткування: сплата єдиного податку в розмірі 2% замість сплати податку на прибуток (18%) та ПДВ. Питома вага єдиного податку у складі доходів загального фонду місцевих бюджетів у 2022 році складала 11,8%.

Найнижчі темпи зростання надходжень єдиного податку в III кварталі 2023 р. – в областях, де ведуться бойові дії та є тимчасово окуповані території. У структурі фактичних надходжень до загального фонду місцевих бюджетів (без міжбюджетних трансфертів) у III кварталі 2023 р. єдиний податок складає 13%.

Таким чином, можна зробити висновок, що податок є важливою частиною надходжень до місцевих бюджетів. Ефективне використання даного податку може дати органам місцевого самоврядування можливість підвищити рівень економічного розвитку громади, ефективно використовувати економічний потенціал території, вивести суб'єкти малого бізнесу з тіні, створити нові робочі місця, зменшити трудову міграцію та відтік осіб працездатного віку тощо.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua>

Моня Н.В.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Новікова Л.Ф., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА НБУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Монетарна політика НБУ зорієнтована на досягнення цінової стабільності в країні, що передбачає помірне зростання цін відповідно до інфляційних цілей. За низької та стабільної інфляції доходи та заощадження українців захищені від знецінення, підприємці можуть здійснювати довгострокові інвестиції у вітчизняну економіку, що сприяє постійному розвитку економічної системи.

До органів прийняття рішень з монетарної політики НБУ належать:

- Рада НБУ (7 осіб), яка затверджує основні засади грошово-кредитної політики та здійснює контроль за її проведенням;
- Правління НБУ (7 осіб), що ухвалює рішення щодо застосування інструментів монетарної політики;
- Комітет з монетарної політики (10 осіб), засідання якого є майданчиком для обговорення рішень з монетарної політики, у тому числі щодо рівня облікової ставки, перед їх ухваленням Правлінням НБУ [1].

Для досягнення цінової стабільності в країні з 2015 року НБУ здійснив модернізацію основних принципів монетарної політики, перейшовши до принципу інфляційного таргетування (ІТ), режиму плаваючого обмінного курсу та використання облікової ставки як основного інструмента монетарної політики.

Перехід до принципу ІТ дозволив НБУ забезпечити сталий та прозорий порядок ухвалення монетарних рішень. Порівняльна характеристика основних засад здійснення монетарної політики до та після запровадження принципу ІТ відображено в табл. 1.

Основним результатом, який вдалося досягти НБУ завдяки впровадженню ІТ, є зрозуміла та передбачувана монетарна політика, яка формує довіру населення і суб'єктів господарювання до ухвалених рішень НБУ та сприяє досягненню інфляційних цілей.

Проте в умовах широкомасштабної збройної агресії росії та введення воєнного стану в Україні ефективність здійснення монетарної політики в умовах ІТ з плаваючим обмінним курсом була зведена до мінімуму. Тому НБУ довелося оперативно адаптувати основні засади здійснення монетарної політики відповідно до викликів воєнного часу.

Принципи здійснення монетарної політики НБУ

Монетарна політика НБУ до 2015 року	Монетарна політика НБУ після 2015 року
Незрозумілість механізму ухвалення рішень з монетарної політики	Чіткий, відомий всім порядок ухвалення рішень з монетарної політики
Рішення ухвалюються де-факто індивідуально	Рішення ухвалюються колегіально – простою більшістю голосів
Закритість центрального банку, незрозумілість очікуваних результатів	Пояснення причин ухвалених рішень, очікуваних результатів, подальших дій
Відсутній аналітичний супровід	Ґрунтована аналітична підтримка ухвалених рішень

Джерело: [1].

В умовах перших шоків від війни (3 місяці з початку активних воєнних дій) НБУ задля забезпечення безперебійного функціонування банківської і платіжної систем країни, запобігання паніці, фінансування потреб оборони України та інших критичних видатків бюджету здійснив фіксацію обмінного курсу на рівні 29,25 грн за 1 дол. та запровадив жорсткі валютні обмеження.

З подальшою адаптацією економіки до функціонування в умовах воєнного стану в період з червня 2022 року по липень 2023 року НБУ здійснив ряд заходів:

- калібрування операційного дизайну монетарної політики та посилення монетарної трансмісії;

- повернення до активної процентної політики. Для стримування темпів інфляції в червні 2022 р. НБУ підвищив облікову ставку на 15 в. п. (з 10 % до 25%);

- разове коригування офіційного курсу гривні до долара США та підтримання нового рівня курсу. 21 липня 2022 р. валютний курс було скориговано на 25 % до 36,5686 грн/дол. з огляду на зміну основних характеристик економічної системи України та необхідність зниження різниці між фіксованим та реальним курсом відповідно до потреб ринку;

- калібрування валютних обмежень.

Перелічені заходи були спрямовані на підтримання адаптації економіки до умов воєнного стану, зниження монетарного фінансування державного бюджету, управління інфляційними очікуваннями населення та бізнесу.

Для монетарної політики НБУ у період липня-жовтня 2023 року є характерними такі дії:

- повернення до активної процентної політики. З 28 липня 2023 року НБУ знизив облікову ставку з 25% до 22%, з 15 вересня – до 20%, з 27 жовтня – до 16%;

- повернення до більш гнучкого обмінного курсу (перехід до режиму керованої гнучкості);
- нормалізація операційного дизайну монетарної політики, посилення монетарної трансмісії, збереження макрофінансової стабільності.

Швидкому початку циклу зниження облікової ставки НБУ, послабленню валютних обмежень та підвищенню гнучкості валютного курсу сприяли цінові тенденції (сповільнення інфляції, поліпшення інфляційних очікувань та очікуване подальше сповільнення інфляції), стійкість валютного ринку та рекордне збільшення міжнародних резервів України.

Подальші завдання монетарної політики за прогнозами НБУ будуть зорієнтовані на збільшення гнучкості валютного курсу та поступове послаблення валютних обмежень, продовження циклу зниження облікової ставки та, в підсумку, повернення до принципів ІТ [2].

Таким чином, монетарна політика НБУ в умовах війни стала надійною опорою для української економіки та фінансової системи країни. Важливим, з огляду на основні закони функціонування ринку, є поступове, обґрунтоване та виважене повернення до засад здійснення монетарної політики, що зорієнтовані на принцип саморегулювання фінансового ринку України. Це допоможе запобігти виникненню зовнішніх дисбалансів та негативних наслідків для управління державними фінансами.

Список використаних джерел:

1. Сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>
2. Публічна версія Стратегії пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_for_easing_FX_restrictions_07-07-2023.pdf?v=4

Музика А.В.,
студент Дніпровського державного аграрно-економічного університету
(науковий керівник – Качула С.В., д.е.н., проф.,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровського державного аграрно-економічного університету)

МЕТОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Під надійністю комерційного банку розуміють його здатність виконувати фінансові зобов'язання перед клієнтами, зберігати стабільність та забезпечувати безпеку вкладених у нього коштів. Це важливий аспект для клієнтів, тому що вони довіряють банкам свої гроші і очікують, що банк зможе повернути вкладені кошти в будь-який час, коли це буде потрібно. Для оцінки надійності комерційного банку проводяться різні аналізи та рейтинги, що враховують такі фактори, як капіталізація банку, рівень його резервів, історія фінансової стійкості, кредитоспроможність, захист інтересів клієнтів тощо.

Тобто оцінка надійності комерційного банку є складним процесом і може включати безліч аспектів. Аналізуючи точки зору різних науковців можна виокремити декілька методів, які можуть бути враховані при оцінці надійності банку:

1) Фінансова стійкість:

– капіталізація банку – коефіцієнти капіталу і показники адекватності капіталу можуть бути використані для оцінки фінансової стійкості банку;
– аналіз бухгалтерських звітів – аналіз балансу, звіту про прибутки і збитки, грошових потоків та інших фінансових показників.

2) Якість управління:

– оцінка корпоративного управління – аналіз організації управління банком;
– репутація та методи управління банком.

3) Ризики:

– кредитний ризик – оцінка якості кредитного портфеля банку та його здатності керувати кредитними ризиками;
– ринкові ризики – аналіз організації управління банком ринковими ризиками (процентні ставки, валютні курси та довгострокові цінні папери);
– операційні ризики – ідентифікація та оцінка ризиків, пов'язаних з операційною діяльністю банку.

4) Регуляторне дотримання:

– дотримання законодавства та регулювання – оцінка дотримання банком правил і нормативів, встановлених фінансовими регуляторами.

5) Структура активів та пасивів:

– активи та пасиви банку – аналіз структури активів та пасивів банку, включаючи диверсифікацію активів та їх ліквідність.

6) Оцінка ліквідності:

– аналіз ліквідності – оцінка можливості банку задовольнити поточні та майбутні фінансові зобов'язання.

7) Стрес-тести:

– стрес-тести – моделювання екстремальних сценаріїв для визначення, як банк подолає фінансові кризи.

Фінансові інститути та регулятори можуть використовувати методи та моделі оцінки надійності банків в залежності від цілі перевірки банківської установи. Методи та моделі можуть бути комбіновані для більш всебічної оцінки надійності. Наприклад, в США для оцінки фінансової надійності комерційних банків застосовується система відома як "CAMELS", тобто це абревіатура в якій кожна літера означає одне із наступних аспектів, оцінюваних при регуляторному нагляді:

C – Capital Adequacy (капіталізація);

A – Asset Quality (якість активів);

M – Management Quality (якість управління);

E – Earnings (прибутковість);

L – Liquidity (ліквідність);

S – Sensitivity to Market Risk (чутливість до ринкових ризиків).

Регулятори та наглядові органи США використовують систему CAMELS для регулярного моніторингу фінансового стану комерційних банків. Кожен із цих аспектів оцінюється за шкалою і на основі загальної оцінки банку присвоюється рейтинг від 1 до 5, де 1 свідчить про відмінний фінансовий стан, а 5 свідчить про критично низький фінансовий стан. Рейтинг CAMELS є важливим інструментом для визначення надійності та стабільності банку і може мати вплив на рішення про регулювання та нагляд.

Сучасні методи оцінки фінансової надійності комерційних банків орієнтовані на більш ґрунтовний аналіз фінансового стану, враховуючи різноманітність ризиків і динамічних змін у світовій економіці. Вони відіграють важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності та надійності банків в умовах розвитку сучасного фінансового ринку. В Україні доцільно здійснювати комплексний підхід оцінки фінансової надійності комерційних банків враховуючи існуючі методи, які враховують капіталізацію, якість активів, управління, прибутковість, ліквідність, ринкові ризики та з врахуванням практики світового досвіду.

Список використаних джерел:

1. Kachula S., Zhytar M., Sidelnykova L., Perchuk O., Novosolova O. The Relationship between Economic Growth and Banking Sector Development in Ukraine. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2022. Vol. 19. P. 222–230. URL: <https://wseas.com/journals/articles.php?id=1456>. DOI: <https://doi.org/10.37394/23207.2022.19.21>

2. Добровольська О.В., Качула С.В., Льовкіна А. С. Фінансовий менеджмент кредитного ризику як запорука безпеки кредитної діяльності банку. *Ефективна економіка*. 2022. № 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.2.6>. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10005>

Мухіна А.С.,
студентка ХНЕУ ім. С. Кузнеця
(науковий керівник – Українська Л.О., д.е.н., проф.,
професор кафедри державного управління,
публічного адміністрування та економічної політики
ХНЕУ ім. С. Кузнеця)

ЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні велика кількість підприємств доволі часто стикається з проблемами, що тісно пов'язані з залученням інвестицій з метою підвищення ефективності інвестиційної діяльності. Підвищення конкурентоспроможності, а також забезпечення високих темпів розвитку будь-якого бізнесу залежить саме від діапазону інвестиційної діяльності. Підприємці мають потребу в зовнішньому фінансуванні.

Без залучення інвестицій в ту чи іншу галузь важко уявити вдалу та ефективну діяльність будь-якого підприємства. Адже вони є дійсно важливим чинником, що сприяє розвитку. Саме від ефективної реалізації інвестицій залежить стан виробництва продукції, ефективність діяльності, оснащеність підприємства необхідною для виробництва товарів (продукції) технікою, подальший прибуток та інші чинники, що забезпечують вдалу і продуктивну діяльність будь-якого підприємства [1].

Інвестиційна діяльність – це система дій інвесторів та учасників, яка стосується здійснення інвестицій з метою отримання прибутку. Інвестиційна діяльність підприємства представляє собою сукупність управлінських, а також підприємницьких заходів, що використовують інвестиції для збільшення виробничого потенціалу, в ході реалізації певних планів, проєктів та програм, пов'язаних з інвестиціями.

В ході ухвалення рішень, котрі стосуються управління інвестиційною діяльністю, варто перш за все детально проаналізувати стан виробництва на момент проведення аналізу. А пізніше, на основі отриманих результатів створити план, що буде містити певні заходи, які будуть спрямовані на подальший розвиток певної галузі підприємства.

З метою досягнення бажаного результату залучення інвестицій варто обов'язково звернути увагу на узгодження інтересів між сторонами, що зацікавлені отримати прибуток – підприємство, котре отримує та розподіляє інвестиційний капітал, та інвестор, який цей капітал надає. Саме вони є ключовими елементами інвестиційної діяльності [2].

Сьогодні інвестиційна діяльність підприємства має суттєве значення в процесі стабільного розвитку, а також для підвищення ефективності діяльності цього підприємства. Тобто цей фактор потребує обов'язкового врахування на етапах розробки плану з підвищення ефективності.

Інвестиційна діяльність будь-якого підприємства зазвичай спрямована на вирішення таких завдань:

- визначити основні напрями інвестиційної діяльності підприємства, відповідно до загальної стратегії його розвитку;
- дослідити інвестиційний клімат, а також оцінити інвестиційну привабливість підприємства, в яку планують інвестувати;
- визначити обсяг ресурсів, що необхідні в якості інвестицій, а також оптимізувати їх структуру;
- сформуванню інвестиційний план, в якому необхідно врахувати всі можливі ризики, а також проаналізувати рівень прибутковості діяльності підприємства після залучення інвестицій;
- проаналізувати та оцінити, наскільки ефективно реалізувати інвестиційний проєкт;
- контролювати інвестиційну діяльність кожного інвестиційного проєкту та підприємства загалом.

Інвестиція – це направлення (спрямування) або вкладення капіталу (коштів) інвестора на тривалий період часу в певну галузь підприємства, з метою отримання в майбутньому додаткового прибутку.

Інвестиція – це один з надзвичайно важливих елементів, що впливають на розвиток діяльності будь-якого підприємства. Вони відіграють суттєве значення під час впливу на ефективність підприємства, а також на змогу в довгостроковій перспективі. Інвестиції впливають на зайнятість та дохід працівників підприємства. Основна мета – покращення продукту, що випускається в результаті діяльності, а також подальший розвиток виробництва. Вплив інвестицій на будь-яку галузь певного підприємства дозволяє йому забезпечити ефективну, якісну, продуктивну та прибуткову роботу. Тому варто правильно розподіляти отримані інвестиції та спрямовувати їх саме на ті галузі, які потребують вдосконалення та розвитку. Адже лише таким чином можна досягти успіху та підвищити ефективність діяльності підприємства.

Інвестиційний клімат – це середовище, в якому власне і здійснюється інвестиційна діяльність будь-якого підприємства. Він враховує загальні умови інвестування, а також аналізує рівень інвестиційної привабливості бізнесу, в який планують інвестувати. Інвестиційна привабливість – показник, який вказує на те, наскільки буде доцільно для інвестора вкладати кошти в певне підприємство.

Інвестиційний проект – сукупність заходів, що спрямовані на розвиток певних галузей та на виробництво підприємства загалом. Йому притаманні такі характеристики: вартість, бажаний результат, алгоритм реалізації, а також тимчасові обмеження. Сутність інвестиційного проекту полягає в тому, щоб реалізувати певну інноваційну ідею, на основі інвестицій. Інвестиційний проект – комплекс заходів, що пов'язані з описом та рекламою ідеї, пропозицією для інвесторів, а також оцінкою його ефективності. Також це система з досягнення мети, яка була поставлена в ході розробки плану. В цьому і полягає сутність інвестиційного проекту.

З точки зору інвесторів, основна мета проекту полягає в тому, щоб отримати максимально можливий прибуток від вкладень в певне обране підприємство.

Інвестиційна діяльність підприємства в довгостроковому періоді неможлива без чіткої та зрозумілої стратегії. Оскільки обмеженість інвестиційних ресурсів – це основа для розробки стратегії інвестиційної діяльності будь-якого підприємства [3].

Інвестиційна стратегія – система, що включає мету інвестиційної діяльності підприємства, що спрямована на його загальний розвиток, за допомогою ефективних шляхів досягнення цього розвитку. Іншими словами, це план дій в сфері інвестиційної діяльності. В ньому визначені форми, характер, напрями формування інвестиційних ресурсів та їх використання для досягнення поставленої мети. Тобто в ході розробки інвестиційної стратегії передбачається також розробка цілей інвестування, визначення пріоритетних напрямів та форм інвестиційної діяльності, оптимізація структури сформованих інвестиційних ресурсів, а також підтримку взаємовідносин з зовнішнім інвестиційним середовищем.

Всі стратегії, які створюють підприємства, в першу чергу визначають мету своєї діяльності. Головною метою, яку ставлять за основу керівники, що прагнуть розвивати свій бізнес, залучити нових клієнтів, просувати продукцію на ринку, але при цьому зберігаючи високу прибутковість виробництва, є підвищення ефективності підприємства. А завдяки залучення інвестицій це дає змогу досягнути бажаного значно швидше та ефективніше.

З метою підвищення ефективності роботи підприємства за рахунок інвестиційної діяльності варто запровадити наступні заходи:

- Заходи, які стосуються розширення бази інвестиційних ресурсів, що спрямовуються в інноваційну сферу;
- Заходи, що стосуються впровадження нових цілей та завдань з вдосконалення організації аналітичного забезпечення методичного апарату управління інвестиційною діяльністю;
- Заходи, що стосуються безперервного вдосконалення управління інвестиційною діяльністю підприємства;
- Заходи, що стосуються відповідності характеру роботи потенційним можливостям виконавця;
- Заходи, що стосуються проведення оцінки інвестиційних проєктів з врахуванням факторів ризику, ліквідності та інфляції.

Список використаних джерел:

1. Безус А. М. Роль інноваційного розвитку у стійкості підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 8. С. 22–25.
2. Вагонова О. Г., Госалова С. В., Терехов Є. В. Сучасний стан інноваційної діяльності на промислових підприємствах України. Економічний вісник. 2020. № 3. С. 189–196.
3. Юрчук Н.П., Вовк В.Ю., Топіна Р.П. Інноваційно-інвестиційна діяльність як основа реалізації концепції сталого розвитку економіки України. Агросвіт. 2019. № 3. С. 53–61.

Назаренко А.О.,
магістр Одеського національного технологічного університету
(науковий керівник – Згадова Н.С., к.е.н., доц.,
доцент кафедри економічної теорії та фінансово-економічної безпеки
Одеського національного технологічного університету)

СИСТЕМА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ТА ЇЇ ЕЛЕМЕНТИ

Необхідність підтримання економічної безпеки в будь-який час визначається тим, що доступно для кожного об'єкта керування завданням забезпечення стабільності роботи, доступу та постановкою цілей. Останнім часом у фінансово-економічній безпеці зростає інтерес до впровадження радикально нових методи управління. Розглядаючи питання фінансово-економічної безпеки будь-якої економічної системи будь-якого рівня, необхідно виходити з її здатності протистояти загрозам, що загрожує досягненню поставлених цілей. А це неможливо без формування відповідної системи фінансово-економічної безпеки.

Слід зазначити, що в умовах глобалізації фінансово-економічна безпека банківської діяльності, економічні інституції стають не лише національною а й міжнародною проблемою. Для допомоги у боротьбі з економічною злочинністю задіяні керівники спецслужб, великі світові банки та банківські групи і корпорації.

Об'єднав зусилля під егідою Міжнародної асоціації банківської безпеки, її завдання – сприяти обміну інформацією між членами асоціації та взаємодопомоги запобігання дій, спрямованим проти банків та банківської діяльності.

Безпека банків є ведучою частиною фінансової безпеки країни. Банківська система є найважливішою складовою фінансово-кредитного сектору будь-якої держави. Отже, рівень фінансової забезпеченості держави визначає стан банківського сектора.

Фінансові посередники є каталізаторами глобалізації завдяки новітнім сучасним інформаційним технологіям, які інтегрують банківській сектор.

Нестабільна банківська система України у контексті світового фінансового простору загрожує фінансовій стабільності через військову агресію росії.

Банки, змушені працювати під економічним впливом та в умовах кризи, але водночас з'являться нові можливості для розвитку вітчизняного фінансового сектору.

Забезпечення безпеки банківських установ є складним і багатогранним питанням. Фінансово-економічна безпека банківської системи розглядається у двох аспектах.

По-перше, фінансові наслідки діяльності комерційних банків із забезпечення економічної безпеки всієї країни та окремих клієнтів і контрагентів. По-друге, з позицій запобігання та виключення очевидної та потенційної загрози фінансовому стану банківської системи на рівні центрального банку держав і комерційних банків.

Це питання банківської безпеки відображає постійне збільшення поточної кредитно-фінансової системи, відбуваються значні якісні зміни на фоні невирішених проблем функціонування як системи взагалі так і окремо взятого банку.

Головною метою забезпечення функціонування фінансово-економічної системи безпеки банківських установ можна розглядати як досягнення максимальної стабільності її функціонування та створення умов для подальшого фінансово-економічного розвитку з внутрішньою і зовнішньою профілактикою погрози У свою чергу, забезпечення фінансово-економічної безпеки роботи банку потребує створення системи власної фінансово-економічної безпеки.

Розкриваючи сутність фінансово-економічної безпеки комерційних банків, на нашу думку, необхідно враховувати те, що комплексність має бути подана як динамічна характеристика єдиної цілісної системи.

Ми вважаємо, що комерційний банк повинен мати систему фінансово-економічного забезпечення, представлену як набір внутрішніх систем, пов'язаних з кредитними, валютними, розрахунковими, інвестиційними

операціями, а також операціями, пов'язані зі збором, обробкою, зберіганням, використанням та запобіганням пошкодження, фальсифікації та розкраданню інформації з використанням технічних і технологічних ресурсів і без них.

Особлива увага приділяється забезпеченню безпеки операцій, які здійснюються з платіжними документами банків і формуванням системи захисту банку по результатам своєї господарської діяльності, запобігання шахрайської та злочинної діяльності третіх осіб, фізичних особи та працівників банку.

Фінансово-економічна безпека окремого банку має вплив на безпеку банківської системи країни та національну безпеку. Ми вважаємо дослідження науковою задачею особливості державного регулювання фінансово-економічної безпеки банківської діяльності як пріоритетний напрям для державних закладів, встановивши його на належному рівні з обов'язковими норми банківської діяльності та спостереженнями за їх станом.

Список використаних джерел:

1. Сидоренко-Стеценко Д.В. Сутність проблеми економічної безпеки України та методи її моделювання. Вісник Черкаського університету. 2009. № 38. С. 102–107.

2. Сухонос В.В. Концептуальні організаційно-правові засади функціонування системи економічної безпеки банків. Правовий вісник Української академії банківської справи. 2011. № 1. С. 64–66.

3. Панасенко І.М. Банківський нагляд як інструмент забезпечення стабільності банківської системи України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 23. С. 518–523.

4. Ярошенко С.П., Сало І.В., Крухмаль О.В., Кобичева О.С. Управління залученням ресурсів банку з депозитних джерел. Університетська книга. Монографія. 2023. 105 с.

Наполов Д.Б.,
студент Дніпровського національного університету ім. Олеса Гончара
Бобирь О.І., к. е. н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровського національного університету ім. Олеса Гончара

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

«Якби ви роздали всьому населенню Землі рівну кількість грошей, то через деякий час у багатих було б їх більше, а у бідних менше»

(Мільтон Фрідман)

Ситуація, яка склалася в Україні останніми роками, свідчить про нагальність проблеми податкової оптимізації та про необхідність розробки дієвих напрямків таких змін. З огляду на означену потребу названих змін, доцільним було б їх деталізувати та охарактеризувати для більш ретельного пошуку подальших оптимальних моделей їхнього розвитку. Приблизний перелік таких основних напрямків наведено нижче.

– Високі податки. Високий рівень оподаткування може значно затягнути розвиток бізнесу та інвестицій у країні. Один із способів подолання цієї проблеми – перегляд податкових ставок. Зниження ставок податків на прибуток, податку на додану вартість (ПДВ), а також інших податків може зробити Україну більш привабливою для бізнесу та інвесторів. Потрібно також забезпечити, щоб зменшення податкових ставок було справедливим і не зменшило бюджетні доходи.

– Корупція та недоліки в системі збору податків. Корупція у сфері збору податків може значно підірвати довіру до системи оподаткування і веде до недостачі бюджетних коштів. Для боротьби з цією проблемою, важливо вдосконалити систему контролю та нагляду над збором податків. Це може включати в себе впровадження ефективної системи електронного декларування та моніторингу оподаткування. Поширена доступність інформації про податкові обов'язки і права платників може також допомогти зменшити корупцію.

– Подвійне оподаткування. Подвійне оподаткування може виникати, коли доходи оподатковуються як в Україні, так і в іншій країні через відсутність податкових угод. Україна може укласти податкові угоди з іншими країнами, щоб уникнути подвійного оподаткування. Ці угоди можуть визначати правила для розподілу податкових обов'язків між країнами та зменшувати оподаткування доходів, отриманих за кордоном.

– Податковий борг. Заборгованість перед бюджетом може вимагати посиленого контролю за сплатою податків та створення механізмів для врегулювання боргів. Це може включати в себе створення прозорої системи розстрочки платежів, яка дозволить платникам розподілити свій податковий борг на більш тривалий термін з можливістю погашення.

– Спрощення податкової системи. Спрощення податкової системи може включати в себе зменшення кількості податків, розширення зони податкового звільнення, а також вдосконалення процедур декларування та сплати податків. Мета полягає в тому, щоб зробити систему більш зрозумілою для платників і менше вразливою до податкових обманів.

– Сприяння малому та середньому бізнесу. Полегшення оподаткування для малого та середнього бізнесу може включати в себе зменшення податкових обов'язків для цих підприємств, надання фінансових пільг та підтримки для їх розвитку. Такі заходи можуть сприяти створенню нових робочих місць і зменшенню сірих схем.

– Соціальна відповідальність бізнесу. Залучення бізнесу до соціально відповідальних практик може включати в себе підтримку проектів та ініціатив, спрямованих на поліпшення якості життя громади, в якій бізнес діє. Це може включати в себе благодійні внески, заходи з охорони навколишнього середовища та соціальні програми для співробітників.

Для подолання цих проблем українська влада може розглядати різні стратегії, такі як податкова реформа, посилення контролю за сплатою податків, поліпшення бізнес-середовища та співпраця з міжнародними

організаціями. Безперечно, розв'язання проблем оподаткування важливо для стимулювання економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення в Україні.

Список використаних джерел:

1. Проблеми податкового регулювання в Україні та шляхи їх вирішення. URL: https://www.researchgate.net/publication/277308004_Problemi_podatkovogo_reguluvanna_v_Ukraini_ta_slahi_ih_virisenna
2. Інституційні проблеми української податкової системи та шляхи їх вирішення. URL: <https://www.rpr.org.ua › files › source › Logos>
3. Податкова система України, її недоліки та шляхи реформування. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/6433/3/42-47.pdf>
4. Бондаренко Н.М., Бобирь О.І. Практика застосування грошової парадигми Сільвіо Гезеля та її переваги в мінімізації ризиків / Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 9–10. С. 44–49.

Невідомська А.В.,
студентка ВСП Роменського фахового коледжу КНЕУ ім. В. Гетьмана
(науковий керівник – Баляба Ю.В., викладач економічних дисциплін
ВСП Роменського фахового коледжу КНЕУ ім. В. Гетьмана)

СВІТОВІ ФІНАНСОВІ КРИЗИ:

ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Сучасна світова фінансова система є складним динамічним механізмом, стабільне функціонування якого є необхідною умовою розвитку як національних економік, так і світового господарства в цілому. Водночас, світова фінансова система може бути небезпечним джерелом виникнення шоків та потрясінь.

Світові фінансові кризи мають значний вплив на економіку та фінансову систему будь-якої країни, в тому числі України. Вони можуть призвести до падіння ВВП, інфляції, зростання безробіття, а також до інших негативних наслідків [2]. Для України є вкрай актуальним аналіз досвіду країн ЄС у подоланні фінансових криз в умовах нестабільної економіки та адаптація фінансових інструментів до українських реалій.

Фінансові кризи слід розглядати не тільки як суттєві порушення стабільності фінансової системи, а і як інструмент впровадження змін та інновацій у її функціонування. Поняття фінансової кризи розглядається багатьма вченими (табл. 1).

У сучасному світі фінансові ринки тісно пов'язані між собою, що підвищує ризик поширення кризи з однієї країни на іншу. Фінансові ринки часто перебувають у стані нестабільності, що може призвести до спекуляцій та інших ризикованих дій, які можуть спричинити кризу.

Недостатня регуляція фінансового сектору може призвести до того, що фінансові установи будуть брати на себе надмірні ризики, які можуть призвести до кризи.

Наукові погляди на проблему фінансової кризи [2]

А. Мельник	Виникнення фінансових криз зумовлювалось невідповідністю макроекономічного розвитку окремих держав і відхиленням макроекономічних показників від нормативних значень, а саме таких показників, як співвідношення грошової маси (М2) до величини валютних резервів, обсяг заборгованості державного сектору, зміна реального валютного курсу, обсяги кредитування
О. Барановський	Фінансова криза, стверджує він, передбачає виникнення якісних змін в економічній системі, які спричиняють порушення пропорцій у розвитку, його призупинення, видозміни чи руйнування фінансової системи країни або світових ринків в цілому
А. Шварца	Світові фінансові кризи виникають у результаті порушення функціонування банківської системи, основними ознаками якої виступають: наочна банківська паніка, падіння довіри економічних суб'єктів до банків, масштабне неповернення депозитів
П. Кругман	Визначає основною причиною виникнення фінансових криз нерівновагу платіжного балансу країни. Ця теорія отримала назву «криза першого покоління»

Досліджуючи досвід країн ЄС, доцільно впровадити наступні заходи стабілізації фінансової системи України:

З досвіду подолання фінансових криз в Німеччині доцільним було б запровадження наступних підходів:

1) регулярне проведення стрес-тестів фінансових установ для оцінки їх стійкості до економічних потрясінь;

2) зміцнення пруденційних вимог до фінансових установ;

3) впровадження прозорості та відкритості фінансового сектору.

Аналізуючи досвід Польщі, мало б сенс звернути увагу на наступне:

1) розширення ролі Національного банку в регулюванні фінансового сектора:

2) удосконалення системи гарантування вкладів;

3) створення ефективної системи управління фінансовими активами та пасивами.

Фінансові структури Чехії під час подолання фінансових криз застосовують:

1) надання фінансової допомоги фінансовим установам, які потрапили в скрутне становище;

2) впровадження заходів для стимулювання економічного зростання;

3) підтримка банківських депозитів.

Інструментами подолання фінансових криз в останні п'ять років в Румунії:

1) зміцнення пруденційних вимог до фінансових установ;

2) впровадження системи гарантування вкладів;

3) запровадження заходів для стимулювання економічного зростання.

Ці заходи будуть сприяти підвищенню ефективності фінансової системи України і забезпеченню її доступності для всіх громадян. Враховуючи досвід країн ЄС, Україні в період післявоєнного відновлення для подолання фінансової кризи слід звернути увагу на наступні підходи:

Зміцнення фінансової системи. Це включає в себе підвищення пруденційних вимог до фінансових установ, впровадження системи гарантування вкладів, а також створення ефективної системи управління активами та пасивами.

Список використаних джерел:

1. Ортіна Г.В. Причини виникнення і наслідки економічних криз в ринковій економіці як об'єкти державного впливу Державне управління: удосконалення та розвиток № 2. 2015. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1∓z=1101> (дата звернення: 29.10.2023).

2. Мельник А. О. Теоретичні підходи висвітлення фінансових криз // Наука й економіка. 2009. № 4 (16). С. 106–110.

Новікова К.В.,

студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Вакульчик О.М., д.е.н., проф.,
зав. кафедрою обліку, аудиту, аналізу і оподаткування
Університету митної справи та фінансів)

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

У процесі функціонування бюджетних установ та організацій виникає потік різнобічної інформації про їх діяльність, що потребує відображення у обліку та фінансовій звітності. Перехід України до ринкових умов господарювання вимагає такої організації обліку, яка б забезпечувала учасників ринку необхідною інформацією, дозволяла зацікавленим користувачам звітності мати достовірні дані про майновий і фінансовий стан організації, результати та ефективність її діяльності відповідно до міжнародних стандартів. Фінансова звітність для розпорядників бюджетних коштів, яка складається за національними та міжнародними стандартами, суттєво відрізняється. Але, починаючи з 2017 р. склад фінансової звітності бюджетних установ в Україні зазнав суттєвих змін, які наближають нас до міжнародних стандартів.

Проблемам проведення аналізу в державному секторі та зокрема в бюджетних установах України присвячено ряд праць вітчизняних науковців, серед яких М. Болюх, С. Левицька, К. Назарова, Т. Чередниченко, які присвятили свої дослідження методиці аналізу фінансово-господарської діяльності бюджетних установ.

Метою дослідження є визначення особливостей методичних підходів та аналітичних показників, які використовуються при аналізі фінансової звітності бюджетних установ.

Міжнародна методологія розробила певні підходи до аналізу фінансової звітності підприємств, які ґрунтуються на абсолютних та відносних типових показниках, що дають можливість проводити аналіз статей балансу, звіту про фінансові результати та звіту про рух грошових коштів підприємств. Але аналогічні форми фінансової звітності бюджетної установи містять дещо інші статті та показники, що пов'язано із специфікою їх фінансування та діяльності, що вимагає адаптації існуючих аналітичних методик.

Основними методами аналізу звітності є:

- горизонтальний аналіз – дозволяє визначити абсолютні і відносні зміни різних статей звітності у динаміці;

- вертикальний (структурний) аналіз спрямований на визначення структури фінансових показників з виявленням впливу кожної позиції звітності на результат у цілому;

- факторний аналіз – аналіз впливу окремих факторів (причин) на результативний показник за допомогою детермінованих або стохастичних прийомів дослідження;

- коефіцієнтний аналіз – базується на розрахунку співвідношення різних абсолютних показників фінансової звітності організації між собою.

Саме фінансові коефіцієнти, які розраховуються на основі даних фінансової звітності, надають характеристику найважливіших якостей організації. Так, показники платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, автономії бюджетної установи розраховуються на основі Форми № 1 (Баланс) за моделями, які застосовуються для підприємств, але значення цих показників набувають нестандартних значень, що вимагає відповідної інтерпретації (табл. 1).

Таблиця 1

**Платоспроможність та фінансова стійкість відділу КНРТМС
Магдалинівської селищної ради за 2021–2022 рр.**

Показник	2021 рік	2022 рік
Коефіцієнт загальної ліквідності	41,59	159,52
Коефіцієнт поточної ліквідності	41,59	159,52
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	28,63	95,92
Коефіцієнт автономії	1,00	1,00
Коефіцієнт загальної заборгованості	0,0008	0,0002
Коефіцієнт фінансової залежності	1,00	1,00

Бюджетні організації є неприбутковими і не можуть розподіляти отримані доходи серед засновників, а використовують свої доходи виключно для фінансування видатків на утримання і організації для реалізації поставлених цілей і завдань. Відповідно при аналізі Форми № 2 (Звіт про фінансові результати), застосовуються зовсім інші показники:

- коефіцієнт достатності фінансування бюджетних програм;
- коефіцієнт профіциту/дефіциту;
- коефіцієнт бюджетних асигнувань у доходах;

- коефіцієнт бюджетних програм;
- коефіцієнт боргового навантаження.

Також для оцінки ефективності функціонування бюджетних установ науковці пропонують різні методичні підходи, серед яких:

- використання інтегрального показника фінансової ефективності суб'єктів державного сектора економіки, який базується на аналізі показників рентабельності діяльності, ефективності використання оборотних активів та рентабельності основних засобів;
- застосування факторної схеми Ніко Моля, що містить три напрямки: оцінку економії бюджетних коштів, економічної ефективності бюджетних установ та соціальної ефективності витрачання бюджетних коштів.

Список використаних джерел:

1. Кононенко О. Л. Підходи до аналізу фінансової звітності бюджетних установ України // Наук. вісник Ужгородського національного університету. Вип.11. 2017. С. 220–222.

Огребчук В.А.,
студентка Львівського національного університету ім. Івана Франка
(науковий керівник – Ясіновська І.Ф., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансового менеджменту
Львівського національного університету ім. Івана Франка)

ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

В умовах воєнного стану фінансовий стан підприємств України набуває особливого значення, оскільки він стає важливим фактором в забезпеченні стійкості економіки та національної безпеки. Діяльність підприємств в сучасних надзвичайно складних умовах підвищує значення фінансового аналізу підприємств, зокрема його фінансового стану як невід'ємної складової управління підприємством. Здійснення аналізу фінансового стану підприємства має на меті, передусім, виявлення можливостей для підвищення ефективності функціонування підприємства та визначення перспектив для його подальшого розвитку.

Фінансовий стан підприємства здійснюється за допомогою кількох груп показників: майнового стану, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості та рентабельності, ділової активності [1].

В умовах повномасштабного вторгнення росії підприємства стикнулись із проблемою залучення коштів. Це змусило частину із них перейти на самофінансування, відмовитись від товарних кредитів, що в свою чергу призводить до зростання значень показників фінансової стійкості, які характеризують структуру джерел фінансування ресурсів, ступінь фінансової стійкості та незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування його діяльності. Пільгове кредитування дає можливість зробити кредитні ресурси більш доступними для бізнесу. Так, державна програма «5–7–9» дозволяє отримати банківські кредит на вигідних для бізнесу умовах під час війни. Багато підприємств скористались даною програмою.

Наступною проблемою є нестача грошових коштів, яка призводить до невідповідності нормативним значенням показників ліквідності, які показують спроможність підприємства відповідати за своїми поточними зобов'язаннями. Бізнес опинився у складному становищі та змушений адаптуватися до сучасних умов. Значна частина підприємств відновлюють свою діяльність та напрацьовують нові підходи щодо управління ліквідністю.

Воєнні дії призвели до того, що більшість підприємств зменшили обсяги продажів, адже стикнулись із проблемами у сфері логістики, транспортування, відбулось скорочення клієнтів та замовлень, знизився рівень платоспроможності населення, зменшення його чисельності. Все це призвело до скорочення оборотності, погіршення показників ділової активності.

Аналіз фінансових результатів підприємства набув ширшого значення в сучасних умовах, адже прибутковість підприємства дає можливість сплачувати податок на прибуток, який є одним із ключових надходжень до бюджету. Зокрема, згідно даних веб-сайту OpenBudget [2], надходження податку на прибуток за січень-серпень 2020-2023 рр. наступні: 2020 рік – 71,3 млрд грн, 2021 рік – 147,8 млрд грн, 2022 рік – 117,0 млрд грн, 2023 рік – 101,9 млрд грн. Згідно даних можна сказати, що динаміка надходжень у 2022–2023 рр. не є позитивною, однак порівняно із 2020 р. показники є значно втішними. Адже, 2020 рік, коронакриза, також неабияк вплинула на фінансовий стан підприємства. Нові виклики та загрози в умовах пандемії додала повномасштабна війна. Досвід «виживання» підприємства застосували і під час війни, що дало змогу податку на прибуток не досягати таких значень, як в умовах пандемії.

Слід зауважити, що нестабільність фінансового стану підприємств спостерігалась ще й до початку війни. Зокрема, одними із головних чинників цього були: зменшення реальних доходів населення; збільшення собівартості продукції; інфляція; підвищення ставок оподаткування; зниження ефективності управління; недостатньо кваліфіковані кадри; неефективність фінансової стратегії та маркетингу.

Результати усіх видів діяльності підприємства є пов'язаними між собою та у кінцевому результаті відображаються на його фінансовому стані. Саме фінансовий стан комплексно відображає ефективність діяльності підприємства, його потенційні можливості, його рейтинг.

Вивчення впливу війни на фінансовий стан підприємств України стає дуже актуальною та важливою задачею в умовах сучасної геополітичної нестабільності. Підсумовуючи, варто зазначити, що воєнні дії мають значний негативний вплив на фінансовий стан суб'єктів підприємництва. Це призводять до дефіциту бюджету, інфляції та девальвації національної валюти. Підприємства стикаються зі складнощами у веденні бізнесу, втратами активів та прибутку, а також підвищеним ризиком неплатоспроможності. Фінансовий аналіз в умовах війни стає більш складним завданням, оскільки структурні зміни та нестабільність ринків можуть суттєво вплинути на фінансові показники підприємств.

Важливо розробляти та впроваджувати стратегії фінансового управління, спрямовані на збереження стійкості та життєздатності підприємств в умовах кризи. Також, це підкреслює необхідність активної участі уряду та міжнародних спільнот у підтримці економіки та фінансової стабільності. Подальше дослідження та розробка стратегій фінансового управління в контексті війни є надзвичайно важливим завданням для забезпечення стійкості та економічного відновлення України та її підприємств як в часі війни, так і в повоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф. за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 402 с.
2. OpenBudget. Державний веб-портал бюджету для громадян: веб-сайт. URL: <https://openbudget.gov.ua> (дата звернення: 08.10.2023).

Олексенко В.В., студент Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Тополенко Н.М., к.держ.упр., доц., доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування Університету митної справи та фінансів)

ПОНЯТТЯ І КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ТА ПОДАТКОВОМУ ОБЛІКУ

Відповідно до п. 4 положення (стандарту) бухгалтерського обліку (далі – П(с)БО) 7 основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, виконання робіт і надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [1]. Аналогічне визначення основних засобів містять і Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів 561 (далі – Методичні рекомендації 561), що є позитивним моментом і свідчить про узгодженість у законодавстві визначення даного поняття.

Особливістю даного визначення у бухгалтерському обліку є те, що в ньому відсутнє визначення вартісного критерію основних засобів. Саме тому кожне підприємство в своїй обліковій політиці обов'язково має встановлювати та зазначати такий вартісний критерій. Рекомендується встановлювати однаковий вартісний критерій для бухгалтерського та податкового обліку основних засобів. Найчастіше на виконання даної рекомендації в обліковій політиці підприємства встановлюють вартісний критерій 20000 грн., але він може бути і відмінним від такої суми, це залежить від рішення керівника підприємства.

Визначення основних засобів у податковому обліку інше, ніж наведене в П(с)БО) 7 та в Методичних рекомендаціях 561. Згідно із п. 14.1.138 ПКУ основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин

наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20 000 грн, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20 000 грн і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [2]. Тобто визначення, притаманне податковому обліку, є більш конкретизованим, в ньому зазначаються виключення та вартісний критерій 20 000 грн.

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються за такими групами:

- основні засоби;
- інші необоротні матеріальні активи.

При цьому маємо чіткий перелік засобів, що відносять до основних. Зокрема, до них відносять:

- земельні ділянки;
- капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом;
- будівлі, споруди, та передавальні пристрої;
- машини та обладнання;
- транспортні засоби;
- інструменти, прилади, інвентар (меблі);
- тварини, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю;
- багаторічні насадження, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю, а також плодоносні рослини;
- інші основні засоби.

Дана класифікація використовується для чіткого віднесення основних засобів на рахунки бухгалтерського обліку відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та П(с)БО) 7, між якими також є повна законодавча відповідність.

Для цілей податкового обліку ПКУ не наводить такої чіткої класифікації за групами основних засобів, як у бухгалтерському обліку. Проте п.138.3.3 ПКУ наводить мінімально допустимі строки корисного використання основних засобів та інших необоротних активів (за виключенням випадків застосування виробничого методу нарахування амортизації). Так, наприклад, земельні ділянки відносяться до групи 1 і вони не мають мінімально допустимих строків корисного використання. Будівлі, споруди та передавальні пристрої відносять до групи 3, але, незалежно від цього, вони мають різні мінімально допустимі строки корисного використання – відповідно 20, 15 та 10 років. ПКУ всього передбачає мінімально допустимі строки корисного використання для 9 груп основних засобів та 7 груп інших необоротних матеріальних активів.

Слід зазначити, що у податковому обліку є ще одна важлива класифікаційна ознака, яку потрібно враховувати: основні засоби поділяються на виробничі та не виробничі. Якщо до виробничих відносять основні засоби, які безпосередньо використовуються для господарської діяльності платника податку, то, відповідно, до невиробничих відносять основні засоби, які не призначені для використання в господарській діяльності платника податку (пп. 138.3.2 ПКУ).

Особливістю відображення у бухгалтерському обліку невиробничих основних засобів є відсутність їх розмежування з обліком звичайних основних засобів, їх не виділяють на окремому субрахунку.

Отже, якщо від класифікації основних засобів в бухгалтерському обліку залежить правильне їх віднесення на субрахунки бухгалтерського обліку, то класифікація основних засобів в податковому обліку впливає на порядок нарахування амортизації, мінімальний строк корисного використання, формування та присвоєння основному засобу інвентарного номера.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 № 92 URL: <http://ips.ligazakon.net./document/REG4509> (дата звернення 29.10.2023).

2. Податковий кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення 03.09.23. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/print> (дата звернення 27.10.2023).

3. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів від 30.09.2003 № 561. URL: <http://ips.ligazakon.net./document/REG4509> (дата звернення 27.10.2023).

Олійник А.А., студент Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Роменська К.М., к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Університету митної справи та фінансів)

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Ефективні міжбюджетні відносини, серед інших ланок бюджетного процесу, є одним із ключових напрямків діяльності органів державної влади. Повномасштабне вторгнення російських військ на територію нашої держави 24 лютого 2022 р. дезорганізувало роботу всіх галузей народного господарства України та державних органів, які змушені були швидко пристосовуватися до організації роботи в екстремальних умовах. Значною кількістю окремих державних інституцій створено інструкції та довідкові матеріали для організації міжбюджетної взаємодії. Водночас, враховуючи мінливість існуючих умов роботи бюджетних установ та інших державних структур, це питання і сьогодні потребує додаткового дослідження та доопрацювання задля побудови більш ефективного бюджетного забезпечення функціонування економічної та соціальної сфери країни.

В Україні в рамках реформи децентралізації органи місцевого самоврядування отримали широкі повноваження та значні фінансові ресурси. Нові економічні відносини вимагають радикальних змін у бюджетній політиці, перегляду співвідношення між різними ланками бюджетної системи, а також зміни їх масштабів і внутрішньої структури. В таких умовах дуже актуальним є дослідження проблеми оптимізації внутрішньо-системних відносин з метою визначення перспективних напрямків їх подальшого розвитку як важливого чинника забезпечення сталого соціально-економічного зростання та його соціальної складової.

В умовах бойових дій місцеве самоврядування отримало нові функції, повноваження та завдання, які потребують застосування ефективних підходів до вирішення нових проблем. Досягнення цих цілей неможливе без належного рівня соціально-економічного розвитку відповідних територій, їх фінансового забезпечення та джерел поповнення місцевих бюджетів, достатніх для реалізації соціальних програм. Тому фінансова складова є одним із найважливіших чинників, від якого значною мірою залежить успішність функціонування органів місцевої влади.

Наявність економічно активних суб'єктів господарювання, достатньої кількості кваліфікованих працівників, розвиненої виробничої та соціальної інфраструктури є передумовою подальшого успішного розвитку громади. У нашій державі вже створено ґрунтовну законодавчу базу, яка регулює міжбюджетну співпрацю на місцевому рівні.

Завдяки фінансовій децентралізації в територіальних громадах з'являються фінансові ресурси, що є запорукою того, що територіальна громада має можливість надавати своїм мешканцям найякісніші та різноманітні адміністративні послуги. Необхідними умовами ефективного використання фінансових ресурсів об'єднаних територіальних громад є:

- формування оптимальної структури бюджетних видатків;
- соціальна співпраця у відносинах між суб'єктами всередині громади;
- створення в об'єднаній територіальній громаді високопрофесійного і водночас ефективного апарату управління;
- здійснення ефективного моніторингу доходів і видатків бюджету, запобігання випадків нераціонального та необґрунтованого витрачання коштів.

Структура міжбюджетних відносин включає низку фінансових інструментів і методів, використання яких дозволяє їх спеціально спланувати для усунення диспропорцій у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування та сприяння ефективному використанню ресурсного потенціалу територій.

Громадська та міжрегіональна співпраця є перспективним та ефективним напрямком оптимізації міждержавних відносин. Так, у серпні 2022 р. було досягнуто значного прогресу в євроінтеграції у податковій та митній політиці. Зокрема, Дніпропетровська область в цілому є регіоном-донором серед регіонів України. Частки коштів, що вилучаються з бюджетів

територіальних громад даної області, суттєво відрізняються залежно від прогнозу виконання власних бюджетів. На рівні оподаткування існують різні рівні сплати податку на одиницю валової доданої вартості за регіонами. Зокрема, Дніпропетровська область як традиційно високододатковий регіон забезпечує значні податкові надходження на одиницю домогосподарств, тоді як депресивні регіони перераховують лише дуже незначні суми коштів через нерозвиненість промисловості.

Ескалація війни в Україні деструктивно вплинула не лише на економічну інфраструктуру країни, а й на всі без винятку складові соціального середовища. Міжбюджетна співпраця є однією з найбільш вагомих сфер в Україні, яка сьогодні стикається з новими викликами, що потребують дослідження з метою вивчення наявного досвіду антикризового управління та пошуку шляхів оптимізації ситуації.

Список використаних джерел:

1. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. Київ, 2017. 119 с.

2. Результати оцінки системи управління місцевими фінансами в об'єднаних територіальних громадах. Звіт інституту бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД) за підтримки Програми «ULEAD з Європою» у період з липня по листопад 2019 р. Київ, 2020. 66 с.

Омельницька В.І.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Лисяк Л.В., д.е.н., проф.,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

КУЛЬТУРНА СУБВЕНЦІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИДАТКІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Згідно зі ст. 32 Закону України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» до власних (самоврядних) повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать управління закладами освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, організація їх матеріально-технічного, фінансового забезпечення, до делегованих повноважень – забезпечення охорони пам'яток історії та культури, збереження та використання культурного надбання [1].

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. № 27-р затверджено Концепцію реформування системи забезпечення населення культурними послугами (далі – Концепція), метою якої є визначення основних шляхів і способів створення умов для збільшення кількості, підвищення якості та доступності культурних послуг, розвитку людського капіталу України через стимулювання створення та споживання культурних послуг [2].

Основними джерелами фінансування заходів щодо реалізації Концепції визначено кошти державного та місцевих бюджетів, програм, проектів міжнародної технічної допомоги, а також інших джерел, не заборонених законодавством [2]. Зазначимо, що обсяги фінансування (матеріально-технічних і трудових ресурсів), необхідних для виконання плану заходів щодо реалізації Концепції, визначаються з урахуванням реальних можливостей державного та місцевих бюджетів.

Відповідно до статті 89 Бюджетного України (далі – БКУ) до видатків, що здійснюються з бюджетів об'єднаних територіальних громад віднесені освіта, охорона здоров'я, державні культурно-освітні та театральновидовищні програми (сільські, селищні та міські палаци і будинки культури, клуби, центри дозвілля, інші клубні заклади, бібліотеки, музеї, школи естетичного виховання та інше) [3]. Як свідчить аналіз БКУ, передбачено освітню субвенції, також додаткову дотацію на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я. Водночас, культура в громадах залишається без фінансової підтримки за рахунок коштів державного бюджету.

Так, у результаті об'єднання територіальних громад (далі – ТГ), до зобов'язань їх керівників належить фінансування взятих на баланс установ культури до бюджету відповідної громади має надходити достатньо коштів, адже «якість та доступність публічних послуг, що надаються в об'єднаній територіальній громаді, не можуть бути нижчими, ніж до об'єднання» [4]. Тобто, населення ТГ необхідно забезпечити культурно-мистецькими послугами, що надаються бібліотечними, клубними установами в обсягах, не менших тих, що надавались до створення об'єднаної територіальної громади.

Оцінюючи склад видатків бюджетів територіальних громад, зазначимо, що по установах закладів культури фінансується лише заробітна плата та видатки на комунальні послуги й енергоносії [5]. Кошти на розвиток цих установ взагалі не виділяються, що негативно впливає на стан їх матеріально-технічної бази. За таких умов без фінансової підтримки від держави ТГ неможливо буде досягти очікувані результати від реалізації Концепції реформування системи забезпечення населення культурними послугами, а саме:

- ✓ впровадити ефективні механізми фінансування системи надання культурних послуг в цілому та фінансового забезпечення комплексу культурних послуг, що надаються громадянам, зокрема на безоплатній основі;

- ✓ підвищити ефективність використання бюджетних коштів у сфері забезпечення населення культурними послугами та запровадження індикаторів ефективності їх використання;

- ✓ підвищити культурний та духовний рівень населення, що сприятиме укріпленню національної ідентичності українських громадян і підвищенню індексу людського розвитку в Україні;

✓ якісно оновити матеріально-технічне та кадрове забезпечення системи надання культурних послуг населенню [2].

Таким чином, закономірним є висновок, що культурна субвенція до місцевих бюджетів із державного бюджету є необхідною умовою зміцнення фінансової спроможності ТГ, сприятиме розвитку установ культури, відтак – забезпечення охорони пам'яток історії та культури, збереження та використання культурного надбання для розвитку людського потенціалу України.

Список використаних джерел:

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про схвалення Концепції реформування системи забезпечення населення культурними послугами: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. № 27-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/27-2019-%D1%80#Text>
3. Бюджетний кодекс України. Закон України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
4. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
5. Офіційний сайт Децентралізація/ Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16105>
6. Про культуру: Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>

Павленко А.А., студентка ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
(науковий керівник – Коломієць Г. Б., к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»)

ПОДАТКОВА СИСТЕМА В УМОВАХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація призводить до збільшення міжнародної торгівлі та інвестицій. Це в свою чергу призводить до збільшення податкових надходжень від зовнішньоекономічної діяльності. У зв'язку з цим національні податкові системи повинні адаптуватися до нових обставин, щоб забезпечити ефективне оподаткування міжнародних операцій.

Податкові системи та податкова політика стають ключовими інструментами для ефективного функціонування країни та забезпечення її конкурентоспроможності у світовій економіці. Як суверенна держава, яка активно бере участь у світовій економіці, Україна не уникає впливу глобалізації на її податкову систему та податкову політику. Як і весь світ, сучасна економіка України зазнає впливу процесів глобалізації.

Окремі країни та регіони в межах однієї країни можуть брати участь у податковій конкуренції. Відповідно до напрямку, в якому відбувається конкуренція, податкову конкуренцію можна розділити на вертикальну та горизонтальну. Горизонтальна податкова конкуренція виникає між міждержавними органами місцевого самоврядування в різних країнах або на одному рівні. Вертикальна конкуренція стосується конкуренції за розподіл податкових надходжень між органами влади в одній країні (наприклад, між центральними та регіональними або між регіонами та місцевостями), оподатковуючи ту саму податкову базу [1, с. 49–50].

Податкова система країни має великий вплив на громадян, бізнес та загальний економічний розвиток. Порівняння податкового тягара в різних країнах може допомогти з'ясувати, яка з них пропонує більш вигідні умови для інвестування, розвитку бізнесу та соціального розвитку. Тому розглянемо порівняльний аналіз індексу податкового тягара в Україні, Болгарії та Нідерландах (рис. 1).

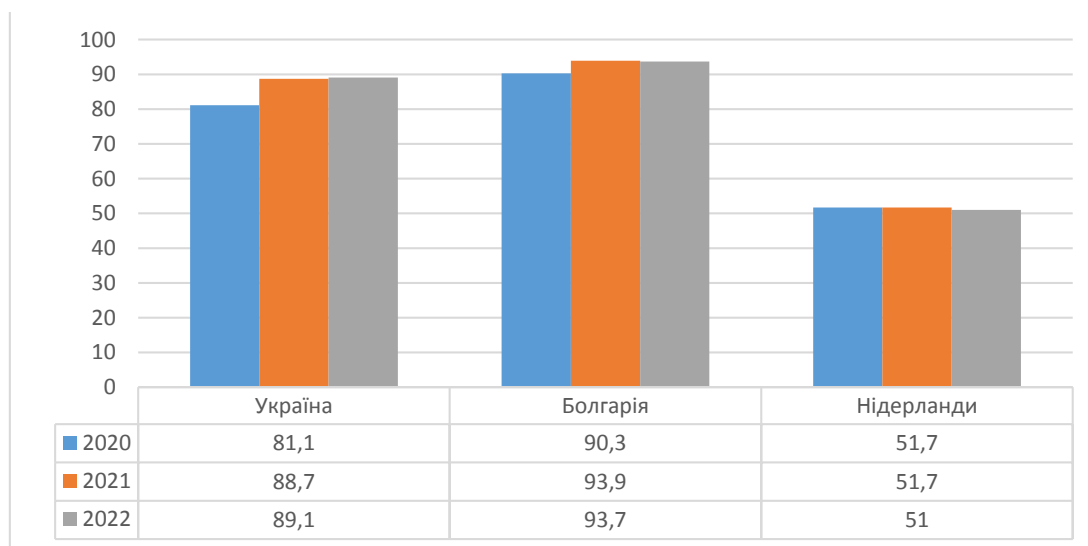

Рис. 1. Динаміка податкового тягара між країнами 2020–2022 рр. [2]

Розглядаючи динаміку податкового тягара, можна побачити, що Україна має високий рівень податкового тягара, який зростає з року в рік. Це може впливати на привабливість країни для бізнесу та інвестицій, оскільки високий податковий тягар може призвести до зменшення прибутку підприємств та інвесторів. Якщо брати до уваги індекс Болгарії, то вона також має високий рівень податкового тягара, який варіюється, але залишається високим. Це може впливати на конкурентоспроможність країни і може змушувати підприємства та інвесторів шукати інші ринки. Нідерланди мають найнижчий рівень податкового тягара серед розглянутих країн, і цей рівень стабільний або знижується. Це може робити країну більш привабливою для бізнесу та інвесторів. Підсумовуючи, можна сказати, що у великій мірі, аналіз цих даних свідчить про те, що Україна та Болгарія мають високий податковий тягар, який може створювати виклики для бізнесу та інвестицій, тоді як Нідерланди мають більш сприятливий податковий клімат.

Отже, глобалізація підсилює податкову конкуренцію між країнами та регіонами, і це призводить до зниження податкових ставок, податкових пільг і інших заходів для привертання бізнесу та інвестицій. Для України важливо розглянути можливості поліпшення своєї податкової системи та політики, щоб створити сприятливий клімат для бізнесу та інвестицій та підвищити конкурентоспроможність на світовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Frolova N.V. Podatkova konkurentsia: novi vyklyky reformi podatkovoi systemy Ukrainy [Tax competition: new challenges of reforming Ukraine's system of taxation]. *Ekonomika i prohnozuvannia – Economy and Forecasting*, 2009 (7). № 3, P. 48–60 [in Ukrainian].

2. Порівняльний аналіз податкового тягара між країнами 2020–2022 рр. URL: <https://www.heritage.org/index/visualize>

Палажченко А.С., студент

Роменського фахового коледжу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

(науковий керівник – Несветов О.О., к.е.н., доц.,

викладач економічних наук Роменського фахового коледжу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова стійкість є важливим критерієм для підприємства, що впливає на його прибутковість у майбутньому. Такий критерій створює вплив і на основну діяльність підприємства, і на його майбутні результати: розвиток, рівновагу, збереження активів та пасивів. Фінансова стійкість досягається методами ефективного управління фінансами, оптимізацією виробництва, контролем основних засобів, та забезпеченням їх власним та позиковим капіталом [1].

Підприємство має знати показники своєї фінансової стійкості для подальшого їх застосування в своїй діяльності. Низький показник фінансової стійкості на підприємстві може стати причиною його неплатоспроможності. Високий показник може створювати надлишок запасів і резервів, в результаті чого вірогідне зростання видатків на їх утримання. Також може вбачатися подальше недоотримання прибутку та зниження темпів розвитку підприємства. Якщо підприємство є фінансово стійким, то воно має паритет перед іншими підприємствами та може налагодити міцні зв'язки з державою, її установами та органами місцевого самоврядування в питаннях оподаткування, здійснення неподаткових платежів та іншого.

Аналіз економічної літератури показав, що, залежно від контексту дослідження, науковці під фінансовою стійкістю підприємства розуміють характеристику стану його фінансових ресурсів та результативність їх розміщення, фінансовий стан підприємства. Філімоненковим О. С. було надано чітке визначення фінансової стійкості, в якому ним узагальнено, поняття стану, а далі роз'яснено який саме, і до чого він приводить [2].

Савицька Г. В. розглядає фінансову стійкість як спроможність суб'єктів чи підприємств задовольняти та створювати рівновагу активів та пасивів [3].

Деякі з авторів вважають, що вищезазначений критерій підприємства забезпечується при відповідності попиту і пропозиції на ринку, а також незалежністю поведінки підприємств-партнерів. Проте, на нашу думку, це є лише факторами впливу безпосередньо на фінансову стійкість. Отже, фінансової стійкості можна досягти при виконанні визначених заходів, що спрямовані на ефективне утворення, розподілення та використання фінансового ресурсу, а також за умови збереження платоспроможності, яка є показником стійкості підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках. Фінансова стійкість підприємства є одиницею фінансового управління, господарської діяльності, характеристикою фінансового стану підприємства, його ресурсів.

Аналіз фінансової стійкості підприємства можливо провести розглянувши його фінансову звітність. Така документація збирає в собі загальну інформацію про фінансовий стан підприємства та може бути використана в подальшому ним для прийняття рішень щодо напрямів діяльності. Тому, фінансовий стан є головним фактором правильного та ефективного управління підприємством, що в свою чергу забезпечує його прибуткову діяльність та розвиток в майбутньому [4].

При розгляді поняття фінансової стійкості потрібно звернути увагу на визначення ліквідності підприємства. Ліквідність уявляє собою показник фінансового стану, наприклад, визначає наскільки швидко підприємство зможе продати свої активи, одержати прибуток чи повернути борги у визначений для цього термін. Показником ліквідності відображають результати розвитку підприємства: фінансового, економічного, поточного [5].

Проведення аналізу такого показника як ліквідність надає можливість оцінити і прогнозувати майбутні напрямки діяльності підприємства. Забезпечуючи фінансову стійкість підприємства, не слід забувати про ділову активність і рентабельність. Ці показники забезпечують ефективну діяльність підприємства, а саме: дохід, прибуток, формування джерел самофінансування.

Розглянувши поняття фінансової стійкості, проаналізувавши його як критерій фінансового стану підприємства можна дійти наступних висновків: фінансова стійкість являється основним критерієм, що впливає на показник фінансового стану підприємства, його стабільність та економічне зростання; для досягнення фінансової стійкості, підприємству необхідно враховувати всі фактори які впливають на його формування та запобігати виникненню негативних станів підприємства; для набуття підприємством статусу незалежного, прибуткового, перспективного та платоспроможного, необхідно виконувати системний аналіз фінансової звітності підприємства, віднаходити методи коригування його діяльності та в майбутньому обирати такі шляхи його функціонування, що можуть забезпечити фінансову стійкість підприємства.

Список використаних джерел:

1. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства: анотація / DOI: 10.32702/2307-2105-2021.4.76 // 29.04.2021.
2. Філімоненков О.С. Фінанси підприємства: навч. посіб. / О.С. Філімоненков. – К.: Кондор, 2005. – 400 с.
3. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства. – К.: Знання, 2005. – 662 с.
4. Єчина К. А. Особливості сучасного кредитування підприємств / К. А. Єчина // Управління розвитком. – 2015. – № 22. – С. 53–55.
5. Зінь Е. А. Планування діяльності підприємства : підруч. / Е. А. Зінь, М. О. Турченко. – К. : Професіонал, 2013. – 214 с.

Панасейко М.С.,
аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Архірейська Н.В., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

УДОСКОНАЛЕННЯ РОЛІ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Основним завданням Державної податкової служби України є реалізація податкової політики та здійснення контролю за надходженнями податків, зборів та платежів до бюджетів та державних цільових фондів [1]. В умовах військової агресії росії проти України виконання цього завдання значно ускладнюється, що вимагає розробки комплексних оперативних та стратегічних заходів, які б сприяли вдосконаленню роботи податкових органів.

Сучасний стан справ в сфері оподаткування в Україні свідчить, що не дивлячись на те, що на різних рівнях законодавчої та виконавчої влади протягом багатьох років розробляються документи, в яких декларуються заходи по вдосконаленню діяльності податкових органів, багато принципових проблем в діяльності податкової служби та взаємовідносинах з платниками податків залишаються не вирішеними, або вирішуються частково. Особливу чутливість питання оподаткування набувають в періоди загострення кризових процесів у будь – яких сферах життєдіяльності держави.

Політика держави у сфері оподаткування повинна охоплювати заходи з подальшого реформування «внутрішньої» діяльності податкових органів; підвищення ефективності процесів адміністрування податків; покращення взаємовідносин органів ДПС з платниками податків, створення зручних технічних умов для сплати податків.

Заходи по подальшому реформуванню діяльності податкових органів повинні включати оптимізацію структури ДПС, забезпечення прозорості та результативності виконання планів діяльності, постійний моніторинг функціональних повноважень та уникнення дублювання функцій і

процедур, що виконуються різними підрозділами, подальшу автоматизацію робочих процесів ДПС, скорочення часу на здійснення певних податкових процедур, розвиток ІТ – систем та захист інформації.

Важливим аспектом реформування ДПС є усунення корупційних ризиків в її діяльності, здійснення аналізу причин їх виникнення та умов здійснення, запровадження заходів щодо виявлення та запобігання корупції в діяльності податківців, контроль за дотриманням ними антикорупційного законодавства, підвищення етики їх поведінки

Заходи по підвищенню ефективності адміністрування податків повинні включати спрощення адміністрування податків і зборів, що призведе до формування більш зрозумілої, стабільної податкової системи, сприятиме скороченню часу, що витрачає платник на податковий облік та складання податкової звітності, сприятиме зменшенню ненавмисних порушень податкового законодавства. В прогнозно-аналітичній роботі податкових органів необхідно приділяти більше уваги точності прогнозування, проводити ретельний аналіз звітів про виконання тих чи інших заходів. Не менш важливими є проблеми удосконалення процедур та підвищення ефективності податкових перевірок, врегулювання механізму погашення податкового боргу, запровадження системи моніторингу оподаткування доходів фізичних осіб.

В умовах загальної зовнішньої та внутрішньої нестабільності потрібно приділяти більше уваги управлінню податковими ризиками, аналізувати їх причини, оцінювати їх вплив на діяльність платників та доходи бюджету, запроваджувати заходи щодо їх мінімізації. Основними фіскальними ризиками на даному етапі в Україні є ризики, пов'язані з змінами в макроекономічному середовищі (основними з яких є війна в Україні та світова макроекономічна нестабільність), ризики, пов'язані з функціонуванням банківського сектору, ризики, пов'язані з управлінням державним боргом, ризики, пов'язані з діяльністю державних підприємств, невиконанням плану надходжень від приватизації державного майна, реалізацією проектів державно – приватного партнерства, ризики, пов'язані з проблемами розвитку окремих галузей народного господарства та соціальною сферою [2].

Важливою складовою податкової політики України, яка вимагає підвищеної уваги з боку ДПС, є розвиток та координація міжнародної співпраці з фіскальними органами інших країн, посилення міжнародного обміну інформацією, контроль за дотриманням міжнародного податкового законодавства, забезпечення виконання податкових правил, удосконалення процедури обміну звітів від фінансових агентів через міжнародний обмін.

Таким чином, вдосконалення діяльності податкової служби сприятиме підвищенню ефективності реалізації податкової політики в Україні.

Список використаних джерел:

1. Положення про Державну податкову службу України від 6.03.2019 р. № 227. Дата оновлення: 22.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#n15>

2. Третьяк Д., Медведкова Н. Управління фіскальними ризиками державного бюджету України в умовах війни. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. 2022. № 4 (221). С. 64–73. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2023/04/%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0_221_64-73.pdf

Панченко О.Д.,
старший викладач ВП НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний інститут»

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ У КРАЇНАХ ЄС

Податок на додану вартість (ПДВ) – це непрямий податок на споживання, який застосовується до товарів і послуг у країнах Європейського Союзу (ЄС) [2].

Зміни в податковому законодавстві забезпечують більш гармонізований підхід до ПДВ в ЄС, що сприятиме зміцненню Єдиного європейського ринку шляхом зменшення ухилення від сплати податків. Ці реформи в оподаткуванні товарів і послуг на рівні ЄС відбувалися в декілька етапів (табл. 1).

Таблиця 1

Короткий огляд останніх змін у сфері ПДВ в ЄС

Рік	Назва	Значення
2020	Пакет для справедливого та простого оподаткування	Модернізує податки та робить їх більш справедливими, простими та адаптованими до сучасних технологій
2021	Пакет ПДВ для електронної комерції	Зміна правил ПДВ для транскордонної електронної комерції між бізнесом та споживачем (B2B)
2022	ПДВ в епоху цифрових технологій	Адаптація правил ПДВ до зростаючої цифрової економіки
	Директива Ради (ЄС) 2022/542 – Директива про знижені ставки ПДВ	Надає державам-членам можливість застосовувати знижені ставки ПДВ

Джерело: [3].

На рис. 1 відображено ставки ПДВ серед країн-членів Європейського Союзу та Сполученого Королівства станом на січень 2023 року.

Найвищі ставки ПДВ в 2023 році в Угорщині (27%), Данії, Хорватії, Швеції (по 25%); найменша – у Люксембурзі (16%). Середня ставка податку в досліджених державах становить 21%.

Коли в 1991 р. було прийнято одну з основних директив ЄС щодо ПДВ, деякі країни Європейського Союзу застосовували знижені, суперзнижені або нульові ставки до товарів і послуг, які не були визначені новими правилами як такі, що підпадають під нульову або знижену ставку [1].

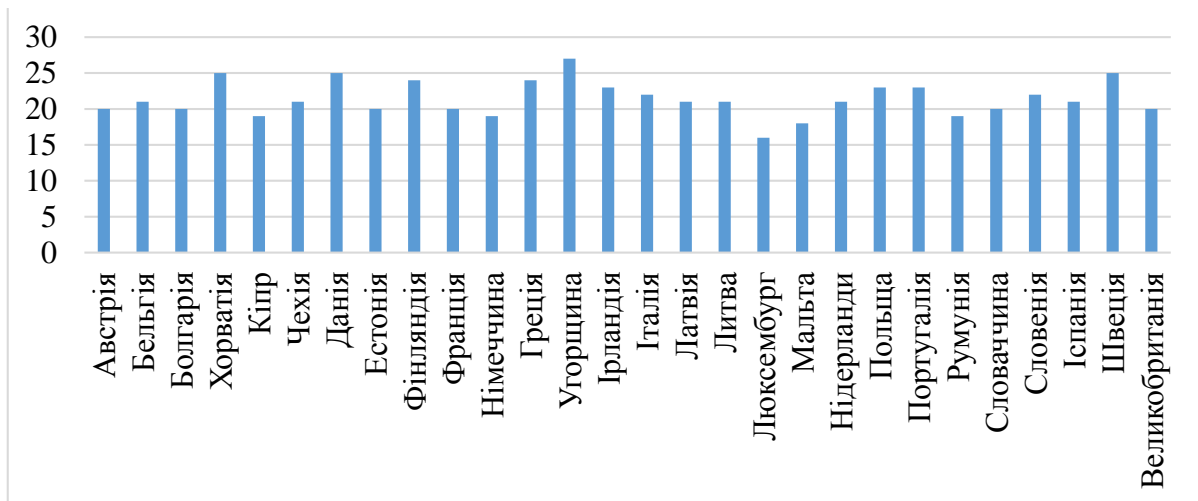

Рис. 1. Ставки ПДВ серед країн – членів ЄС та Великобританії на січень 2023 р.

Джерело: побудовано за даними [1].

Директива Ради ЄС 2022/542 від 5 квітня 2022 року оновила законодавчу базу щодо ставок ПДВ у Європейському Союзі. Ця система дозволяє державам-членам визначати ставки та певною мірою категорії продуктів (рис. 2) [4].

У всіх країнах ЄС за винятком Данії також діють знижені ставки. Вони коливаються в діапазоні від 5% у Хорватії, Угорщині, Італії, Латвії, Литві, Румунії, Словенії, на Кіпрі та Мальті і у Великобританії до 18% в Угорщині. Суперзнижені ставки використовуються у Франції (2,1%), Люксембурзі (3%), Італії й Іспанії (4%), Ірландії (4,8%).

Стандартна ставка	• ставка, яку країни ЄС повинні застосовувати до всіх незвільнених товарів і послуг. Вона не може бути меншою за 15%. Проте обмежень законодавство не встановлює.
Знижені ставки (понад 5%)	• країни ЄС можуть використовувати дві надзвичайно знижені ставки ПДВ понад 5%. Вони можуть застосовуватися лише до 24 видів товарів і послуг, перелічених у Додатку III Директиви про ПДВ.
Знижені ставки (нижче 5%)	• її можна застосовувати лише до семи категорій товарів і послуг, перелічених у Додатку III Директиви 2006/112/ЄС.
Ставка 0%	• може застосовуватися лише до семи категорій товарів і послуг, перелічених у Додатку III Директиви 2006/112/ЄС.

Рис. 2. Класифікація ставок ПДВ в країнах ЄС

Джерело: побудовано за даними [4].

Отже, оподаткування ПДВ в країнах ЄС здійснюється за єдиним загальноприйнятим підходом. Законодавство в даній сфері регулярно оновлюється та вдосконалюється відповідно до вимог часу та потреб економіко-правового середовища.

Список використаних джерел:

1. Enache C. 2023 VAT Rates in Europe. 2023. URL: <https://taxfoundation.org/data/all/eu/value-added-tax-2023-vat-rates-europe>
2. Find out what the 2023 VAT rates are in EU countries. 2023. URL: <https://www.eurofiscalis.com/en/vat-rates-in-eu>
3. Parliamentary Budget Office. Recent Reforms to European Union Value Added Tax 2020-2022. 2023. URL: https://data.oireachtas.ie/ie/oireachtas/parliamentaryBudgetOffice/2023/2023-09-12_recent-reforms-to-european-union-value-added-tax-2020-2022_en.pdf
4. VAT rate 2023 in the European Union. URL: <https://www.easytax.co/en/tax-mag/info/vat-rates-in-europe>

Патлаха В., студентка Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Вакульчик О.М., д.е.н., проф., зав. кафедрою обліку, аудиту, аналізу і оподаткування Університету митної справи та фінансів)

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

У процесі своєї діяльності підприємство здійснює господарські операції, пов'язані з покупкою сировини і матеріалів та реалізацією своєї продукції, внаслідок чого, періодично, виникає дебіторська заборгованість. З економічної точки зору дебіторська заборгованість – це кошти підприємства, які тимчасово обслуговують фінансовий обіг інших підприємств. Збільшення дебіторської заборгованості призводить до зниження платоспроможності підприємства, зниження його конкурентної переваги на ринку і загалом справляє негативний вплив на фінансову стійкість підприємства. Це відбувається через гостру нестачу грошових коштів, які «зависають» у складі дебіторської заборгованості. Звісно, нестача фінансових ресурсів може покриватися за рахунок кредитних ресурсів, але вони є на сьогодні дуже дорогими. Таким чином, надмірна величина дебіторської заборгованості в активах підприємства є однією з найбільш гострих проблем сучасного підприємства.

Управління дебіторською заборгованістю – це складний, різноплановий процес, який залежить від тісної співпраці різних підрозділів підприємства та комплексного врахування широкого кола впливових чинників, а також зведення до мінімуму негативних проявів дебіторської заборгованості та запобігання виникненню сумнівної та безнадійної заборгованостей. Аналіз стану дебіторської заборгованості здійснюється за допомогою кількісних показників на основі даних звітності підприємства, а результати такого аналізу є основою розробки управлінських рішень.

За результатами аналізу дебіторської заборгованості ТОВ «ХХХ» за 2020–2022 рр. (табл. 1) можна зробити висновок про те, що за цей період відбувається зменшення дебіторської заборгованості підприємства, що є позитивним фактором, але її частка у активах підприємства залишається досить високою і складає більше половини їх загального обсягу.

Порівняння дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві показало, що переважає сума дебіторської заборгованості, але період її обороту зменшився з 44 до 8 днів. Протягом 2020–2022 рр. результат політики товарного кредиту є негативним. Це означає, що підприємство розраховується із своїми постачальниками раніше, ніж отримує кошти від споживачів своєї продукції. Але підприємство правильно проводило політику товарного кредиту, внаслідок чого її результат за три роки зменшився з –27 до –6 днів.

Аналіз кількісних показників дає змогу комплексно оцінити стан управління дебіторською заборгованістю за визначеними критеріями та прийняти обґрунтовані управлінські рішення, але для більш ефективного управління доцільно застосовувати також аналіз платоспроможності потенційних покупців, що збільшить ефективність управління дебіторською заборгованістю та дозволить знизити ризик її несвоєчасного непогашення або непогашення. Для своєчасного надання необхідної інформації про стан розрахунків з дебіторами доцільно також щомісячно складати відповідну відомість, де вказувати: форму розрахунку, плановий та фактичний термін погашення заборгованості, суму простроченої заборгованості та суму нарахованої пені.

Таблиця 1

Аналіз дебіторської заборгованості ТОВ «ХХХ» за 2020-2022 рр.

Показник	Рік			Абс. відх. 2022/2020 (+,-)	Темп зростання 2022/2020 (%)
	2020	2021	2022		
Поточна дебіторська заборгованість, тис. грн	917121	871661	896434	-20687,00	-2,26
Частка дебіторської заборгованості в оборотних активах підприємства, %	92,78	87,43	92,99	0,21	0,22
Частка дебіторської заборгованості в активах підприємства, %	56,24	53,36	56,05	-0,20	-0,35
Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	2,64	2,50	3,27	0,63	23,81
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	8,13	17,58	44,76	36,64	450,75
Період оборотності дебіторської заборгованості, днів	44	20	8	-36	-82
Строк наданого товарного кредиту- СТНК, днів	44	20	8	-36	-82
Строк отриманого товарного кредиту-СОТК, днів	17	3	2	-15	-86
Різниця між СОТК та СТНК, днів	-27	-17	-6	-21	-79

З метою забезпечення платоспроможності та конкурентоспроможності підприємства необхідно починати контролювати дебіторську заборгованість ще до процесу її виникнення. При цьому доцільно проводити рейтинговий розподіл потенційних покупців на основі визначеного рівня ризикованості їх діяльності.

Список використаних джерел:

1. П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення: 20.10.2023).

2. Кунін Е. Л. Модель оцінки ризику непогашення сумнівної дебіторської заборгованості при її управлінні. Ефективна економіка. 2014. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_5_23 (дата звернення 19.10.2023).

Пеня А.Ю.,
студентка Дніпровського національного університету ім. О. Гончара
(науковий керівник – Бобирь О.В., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровського національного університету ім. О. Гончара)

ДОБРОВІЛЬНЕ МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Життя та здоров'я людини є найвищою соціальною цінністю. Конституція України передбачає, що всі громадяни України мають право на безоплатну медичну допомогу, але, на жаль, якісна медична допомога, особливо при складних захворюваннях, вимагає досить великих фінансових витрат. Саме тому медичне страхування сьогодні є незамінним. Медичне страхування – це вид індивідуального страхування, який гарантує отримання медичної допомоги та покриття витрат, пов'язаних з проблемами зі здоров'ям, що покриваються страховкою.

На відміну від країн з розвинутою економікою, в Україні діє система добровільного медичного страхування. Медичне страхування, яке є більш наближеним до європейських стандартів, здійснюється через Програму медичних гарантій, яка управляється державою і надає безкоштовні послуги. Програма працює наступним чином. З частини податків, які сплачують громадяни України, створюється страховий фонд. Гроші з цього фонду виділяються лікарням, куди надходять пацієнти. На ринку також існує низка приватних компаній, які пропонують послуги медичного страхування (рис. 1). Раніше цими компаніями користувалися переважно корпоративні клієнти, які хотіли, щоб їхні співробітники отримували якісну медичну допомогу в приватних клініках. Після 24 лютого 2022 року на перший план вийшло питання страхування здоров'я та життя від ризиків, пов'язаних з війною [1].

У воєнний час страховики за чинними полісами добровільного страхування продовжують виконувати свої зобов'язання перед клієнтами та надавати медичну допомогу. Водночас страховики не завжди можуть

організувати медичну допомогу в районах, де відбуваються активні бойові дії. З цієї причини багато страховиків запровадили медичну допомогу онлайн. У регіонах, де страховик не може організувати або оплатити медичне лікування, застрахована особа може самостійно звернутися до медичного закладу і отримати компенсацію від страховика. При цьому застрахована особа повинна надати лист-направлення на лікування, документальне підтвердження призначень лікаря тощо, а також вартість послуг та медикаментів [2].

Незважаючи на війну, реформування страхового ринку та наближення його до європейських стандартів триває. Багато змін очікується для ринку після введення в дію нового Закону України “Про страхування” (з 1 січня 2024 року) [2]. Зокрема, з’являться вимоги щодо договорів страхування, продажу страхових продуктів, надання інформації клієнтам про страхові продукти та надання інформації самим страховим компаніям. Щоб зробити медичне страхування доступнішим для більшої кількості людей, НБУ разом з учасниками страхового ринку розробив проект змін до Податкового кодексу України, який у травні було передано до Міністерства фінансів та Комітету Верховної Ради з питань фінансів, податкової та митної політики [2].

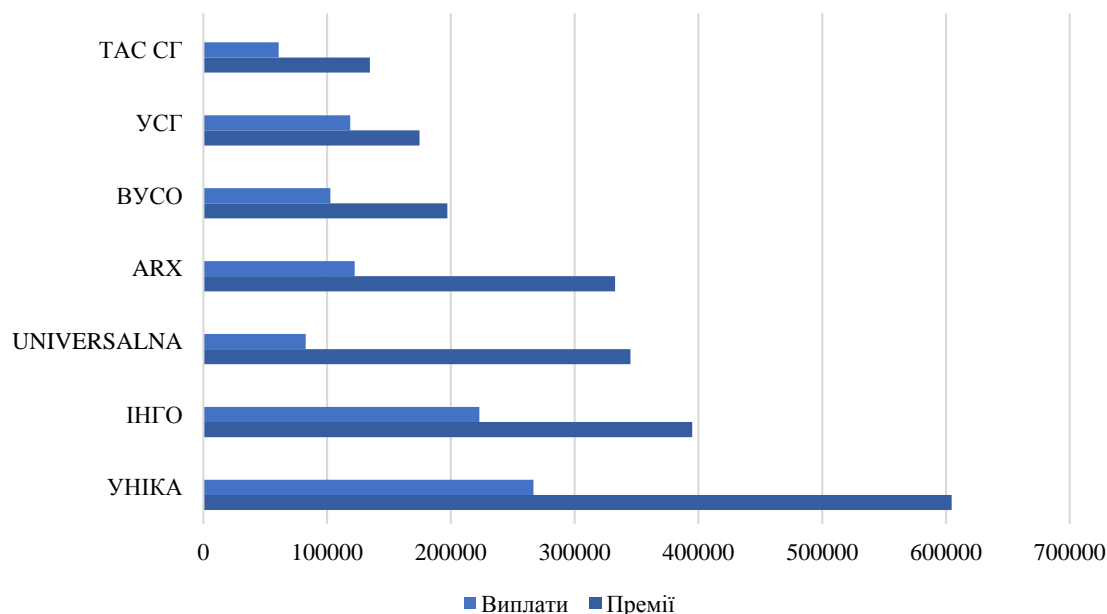

Рис. 1. Рейтинг страхових компаній, які проводять добровільне медичне страхування за перше півріччя 2023

Джерело: [3]

НБУ пропонує уточнити визначення договорів добровільного медичного страхування для цілей оподаткування. Крім того, НБУ пропонує скасувати штрафні санкції за порушення вимог до договорів страхування, в тому числі добровільного медичного страхування.

Отже, можемо сказати, що українська сфера медичного страхування потребує більшої організації та відповідності з нормативно-правовими актами. Зокрема, стосовно медичного страхування на добровільній основі особам, які проживають на територіях з активними бойовими діями та відповідно на деокупованих територіях; особам, які покинули країну на довготривалий термін; внутрішньо переміщеним особам та стосовно надання якісного онлайн консультування.

Список використаних джерел:

1. Дячкіна А. Страхування життя та здоров'я під час війни: що пропонують українцям // Економічна правда. – 2023. – URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/07/6/701956/index.amp>

2. Що змінилося у сфері медстрахування під час війни? // Дебет-кредит. – 2022. – URL: <https://news.dtki.ua/society/community/77233-shho-zminilosya-u-sferi-medstraxuvannya-pid-cas-viini>

3. Рейтинг страхових компаній України // Forinsurer. – 2023. – URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/23/6/45>

Пеня А.Ю.,

студентка Дніпровського національного університету ім. О. Гончара (науковий керівник – Бобирь О.В., к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Дніпровського національного університету ім. О. Гончара)

УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС У МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРИ

Попри війну росії проти України, український бізнес все ще намагається адаптуватися до нестабільного середовища. Незважаючи на економічні втрати, війна відкрила багато перспектив для українського бізнесу. Найголовніша з них – можливість кинути виклик зовнішнім ринкам. Загалом можна виділити низку причини, чому міжнародна інтеграція є корисною для вітчизняної економіки, а саме: збільшення продажів, а з цим і зростання прибутку, створення короткострокової та довгострокової економічної безпеки, якщо внутрішній ринок дестабілізується, підвищення інноваційного потенціалу за рахунок розширення на міжнародному рівні бази клієнтів та покращення навичок українських підприємців. Компанія може покращити свої показники, беручи участь у різних міжнародних проектах, і це технічне та якісне покращення призводить до фінансової стабільності підприємств [2].

На момент 2021 року економіка України, а саме експорт зазнавав збитків – спостерігалось скорочення на п'ять мільярдів доларів, що не могло не пройти без уваги. Аналізуючи ситуацію, яка склалася, аналітики представили п'ять перешкод, які заважають розвиватися експорту повною мірою. По-перше, це бюрократія. Підприємці зазначили, що отримання експортних ліцензій та проходження митних процедур може бути дуже складним. Це особливо актуально, якщо вони стикаються з експортними

ліцензіями та митними процедурами вперше і не мають спеціального експерта з питань зовнішньої торгівлі. По-друге, брак знань та обізнаності. Експортери повинні мати можливість отримувати швидкі та прості відповіді на свої запитання без зайвих перешкод. Однак в Україні поки що не існує відповідного “єдиного контактного центру”. Подібний портал нещодавно було запущено в рамках платформи Дія.

По-третє, це потреба в практичній допомозі. Брак фінансів та інші чинники займають два останні місця відповідно [3].

Але навіть враховуючи ці мінуси, сотні українських підприємців поступово освоюють ринки ЄС. Статистика Forbes Ukraine свідчить, що у 2022 році експорт товарів впав на 35,1% до 44,1 мільярда доларів США, а експорт послуг – на 28,2% до 9,2 мільярда доларів США. Серед причин падіння – тимчасова окупація території, руйнування сотень виробництв та логістичні труднощі. Однак є й інші тенденції в макропоказниках. Бізнес активізувався, і компанії, які раніше не експортували, тепер експортують. І мова йде не тільки про такі відомі приклади, як “Нова пошта”, “Розетка” та “Дніпро М”. Сотні малих і середніх підприємств відкрили для себе західний ринок і познайомили громадян ЄС з товарами та послугами Made in Ukraine.

“З початком окупації України українські компанії як ніколи зацікавлені у виході на зовнішні ринки”, – розповідає Андрій Литвин, заступник директора офісу. “Українська продукція стала альтернативою білоруській та російській, і українські виробники заповнюють ці ніші”, – додає пан Литвин. Іноземні компанії стали більше цікавитися тим, що Україна може запропонувати світові.

В топ-10 країн куди імпортувати вітчизняні компанії входять Польща (15,1 % від загального експорту), Румунія (8,7%), Туреччина (6,7%), Китай (5,6%), Угорщина (5,1%), Німеччина (5,1%), Італія (3,7%), Іспанія (3,6%), Нідерланди (3,5 %) та Словаччина (3,4%).

З кожним місяцем кількість українських експортерів на міжнародному ринку збільшуються, що звісно не може не радувати. Гарними прикладами стануть такі компанії як «Львівські круасани», «Gnizdo», «Metalix», «Ninja Sushi», «Бренд Руміо» та багато інших [1].

Також не менш важливим є те, що міжнародні ринки, зокрема ринки ЄС зацікавленні в появі нових обличь. Як заявляє Мінекономіки, українські компанії отримали 7,5 млн євро від Європейської Комісії в рамках програми ЄС “Єдиний ринок”. Програма ЄС “Єдиний ринок” – це семирічна (2021–2027) програма фінансової допомоги на суму 4,2 млрд євро. Україна братиме участь у таких елементах програми, як посилення конкурентоспроможності та стійкості малих та середніх підприємств (близько 1 млрд євро), а також виробництво та поширення високоякісної європейської статистики (близько 546 млн євро). Такі ініціативи в рамках програми ЄС “Єдиний ринок” допоможуть вітчизняним підприємцям знайти нових ділових партнерів в ЄС та вийти на нові ринки. Це також надасть нові можливості європейським компаніям зміцнювати ділові зв’язки з Україною, інвестувати в бізнес-проекти в Україні та сприяти відновленню України [4].

Список використаних джерел:

1. Петрушенко Л. Українська хвиля. 40 вітчизняних компаній, які вперше вийшли на міжнародні ринки під час війни // Forbes. – 2023. – URL: <https://forbes.ua/company/ukrainska-khvilya-znayomtesya-40-vitchiznyanikh-kompaniy-yaki-vpershe-viyshli-na-mizhnarodni-rinki-pid-chas-viyni-22092023-16125>
2. Сергієнко Д. Вихід на міжнародні ринки для українського бізнесу. – 2023. – URL : <https://sb1.com.ua/vyhid-na-mizhnarodni-rynky-dlya-ukrayinskogo-biznesu>
3. Шевченко В. Чого бракує українському бізнесу для виходу на міжнародні ринки // Економічна правда. – 2021. – URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/09/20/677979>
4. Мінекономіки: Український бізнес отримає підтримку від Європейської Комісії на 7,5 млн євро в рамках Програми ЄС «Єдиний ринок» // Gov.ua. – 2023. – URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiky-ukrainskyi-biznes-otrymaie-pidtrymku-vid-ievropeiskoi-komisii-na-75-mln-ievro-v-ramkakh-prohramy-ies-iedynyi-rynok>

Петрусенко К.В., студент Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Новікова Л.Ф., к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Університету митної справи та фінансів)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ КРЕДИТНОГО ПРОЦЕСУ ТА УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

Питання щодо організації кредитного процесу та суті управління кредитним ризиком є на сьогоднішній день надзвичайно актуальними для різних кредиторів, а особливо для банківських установ, оскільки банківська система є одним із стратегічних сегментів сучасної ринкової економіки будь-якої країни. Визначення умов кредитних договорів і подальший контроль протягом їх терміну вимагають розгляду можливостей зниження ризиків, включаючи кредитний ризик. Ефективне управління цим ризиком включає низку етапів, починаючи з ідентифікації факторів та завершуючи постійним моніторингом. Важливо підкреслити, що це питання не є одноразовим, оскільки моніторинг ризику повинен проводитися регулярно та безперервно, постійно перевіряючи рівень ризику.

Кредитна діяльність банку – це складний процес, який починається з пошуку, та залучення коштів за умови, коли вартість цих коштів нижча, ніж вартість кредиту, який банк надає своїм клієнтам, надання кредитів та управління ризиками. Основною метою кредитної діяльності будь-якої банківської установи є досягнення комерційного зростання завдяки зміцненню та підвищенню надійності кредитного портфеля. Під якістю кредитного портфеля мається на увазі структура портфеля, при якій банк має можливість отримати максимальний прибуток при мінімізації рівня кредитного ризику та забезпеченні оптимальної ліквідності балансу [2].

Згідно з даними, опублікованими Національним банком України (НБУ), українські банки у 2022 році скоротили розмір свого кредитного портфеля на 1,4% – до 1,134 трлн грн. Тим часом, обсяг непрацюючих кредитів (NPL) збільшився на 25,2% або на 87 млрд грн. – до 432 млрд грн. Це призвело до зростання частки непрацюючих кредитів у банківській системі країни з 30,02% у 2021 році до 38,12% у 2022 році (рис. 1) [4].

Повномасштабне військове вторгнення росії в Україну відзначилося тим, що воно порушило тривалу тенденцію послідовного зменшення частки NPL в українських банках, яка тривала з 2018 року. За цей період, до початку березня 2022 року, обсяг NPL скоротився майже на 300 млрд грн, і частка цих непрацюючих кредитів у кредитному портфелі зменшилася з 55% до 27% [4].

Наслідки війни, такі як руйнування активів та заставного майна, втрата доходів і погіршення фінансової стійкості позичальників, призводять до зниження їхньої здатності виплачувати кредити, погіршують якість кредитних портфелів банків і призводять до збільшення відрахувань у резерви. Наразі банки вже відзначають значні втрати у кредитному портфелі – після початку повномасштабної війни суми резервів для покриття кредитів перевищили 100 мільярдів гривень, що складає понад 12% всього кредитного портфеля, яким володіли банки на кінець лютого 2022 року [4].

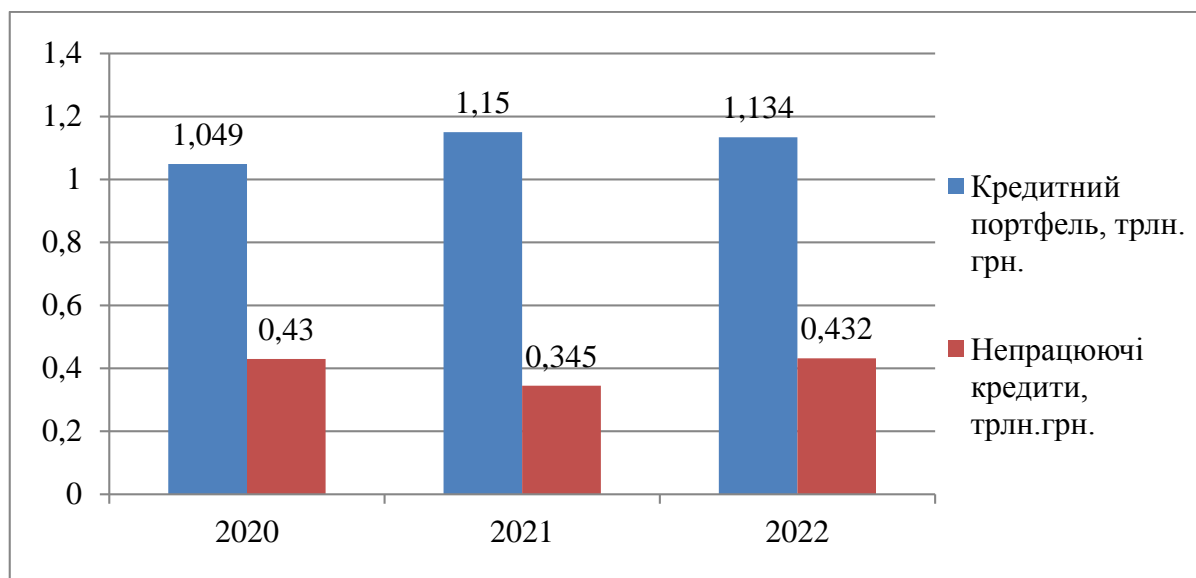

Рис. 1. Динаміка непрацюючих кредитів у кредитному портфелі вітчизняних банків за 2020–2022 рр.

Потенційні втрати у кредитному портфелі внаслідок війни, економічної кризи та енергетичного тиску з боку країни-агресора можуть досягнути 30% [3]. Коефіцієнт покриття NPL (відношення всіх резервів під покриття кредитів до NPL) вже становив 95% на кінець 2022 року.

Згодні з думкою науковців [1], які відзначають, що для відстеження ефективності управління кредитним портфелем банкам потрібно встановити внутрішній стандарт для коефіцієнта ефективності управління кредитним портфелем. Ця межа визначатиме коли надання кредиту вважатиметься нецільовим, що допоможе банкам створити оптимальний кредитний портфель з урахуванням балансу між доходом та ризиком. В умовах повномасштабної війни управління кредитним ризиком банку має стати надзвичайно гнучким та своєчасно реагуючим на зміни у зовнішньому середовищі та реалії сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Артем'єва О. О., Бестюк А. М. Вплив кредитних ризиків на розвиток банківської системи України в умовах трансформаційних процесів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2020. Випуск 37. С. 62–67.

2. Волкова Н.І., Кункель А.О. Тенденції та особливості кредитної діяльності вітчизняних банків на сучасному етапі розвитку економіки. *Економіка і організація управління*. 2018. № 29. С. 52–63.

3. Дорошенко Н. О., Кулик Н. О., Погореленко А. К. Банківські ризики та методи їх попередження. *Соціальна економіка*. 2021. № 62. С. 138–147.

4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: bank.gov.ua (дата звернення 14.10.23).

Плотнікова А.О.,
студентка Одеського національного економічного університету
(науковий керівник – Няньчук Н.Ю., к.е.н.,
доцент кафедри банківської справи
Одеського національного економічного університету)

ОЦІНКА ПРОБЛЕМНОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Питання непрацюючих кредитів є актуальною проблемою сьогодення в багатьох країнах світу. Проблема заборгованості становить серйозну загрозу стабільності не лише окремих банків, а й всієї банківської системи країни. За даними порталу IndexMundi, Україна опинилася на третьому місці за рівнем непрацюючих кредитів у кредитному портфелі банків у рейтингу з 139 країн у 2021 році [1]. З того часу, під дією зовнішніх та внутрішніх чинників відсоток NPL (non-performing loan – непрацюючий кредит) зріс до 38%, не дивлячись тенденцію до поступового скорочення частки непрацюючих кредитів, яке тривало з 2018 року.

Перше бурхливе зростання NPL в Україні сталося після світової фінансової кризи 2008 року. Тоді кредити, видані у процесі побудови піраміди під переоцінені активи, що не могли генерувати достатній грошовий потік, перетворились на NPL. Другий вибух було спричинено початком російської агресії у 2014 році. Криза 2014–2015 років призвела до

девальвації гривні, що мало негативний вплив на кредити видані в іноземній валюті. Також «поганими» стали кредити, на які вплинула окупація частини країни, втеча частини старої еліти та переорієнтація від російського ринку. Бізнеси, які і до цього мали проблему з ефективністю не змогли пристосуватися до нових економічних реалій. Як зазначають в Ощадбанку, тоді більша частина їхнього кредитного портфеля перетворилась на суцільний NPL [2].

Економічні кризи в Україні 2008–2009 та 2014–2016 років продемонстрували вразливість банківської системи до швидкого збільшення непрацюючих кредитів.

Наступним випробуванням для української економіки стала криза, викликана пандемією Covid19. Проте, Центр економічної стратегії зазначає, що вперше в історії України економічна криза не супроводжується банківською. Рівень непрацюючих кредитів в Україні, за даними НБУ, з січня 2020 року до січня 2021 року впав на 7,4 в.п. з 48,4% до 41% [3].

Але повномасштабне військове вторгнення росії в Україну переломило поступове скорочення частки NPL в Україні. На 1 січня 2023 року частка непрацюючих кредитів у банківському секторі зросла до 38%. Обсяг непрацюючих кредитів за березень – грудень 2022 року збільшився на 127 млрд грн до 432 млрд грн. Близько 75% NPL сектору сконцентровано в державних банках, зокрема понад 40% припадає на Приватбанк. Наслідки війни, зокрема руйнування активів та заставного майна, падіння доходів населення, знижують спроможність позичальників обслуговувати кредити та знижують якість кредитних портфелів банків [4].

Згідно з результатами опитування соціологічної групи “Рейтинг”, третина українців, які мали роботу до війни, наразі не працюють, а кожен десятий – втратив практично всі доходи, що суттєво вплинуло на частку непрацюючих кредитів [5].

Крім зовнішніх факторів, які впливають на рівень непрацюючих кредитів в Україні, можна відокремити і внутрішні фактори, такі як: надмірно ризикове кредитування минулих років за наявності досить низьких стандартів оцінювання платоспроможності позичальників; відсутність належних законодавчих гарантій захисту прав кредиторів; практики кредитування пов’язаних осіб [6]. А також неефективність системи стягнення заборгованості; неефективний менеджмент кредитів; відсутність рейтингових агентств для позичальників; низька фінансова грамотність населення.

Отже, для зменшення рівня NPL в портфелі українських банків необхідно змінити кредитну політику банків, тобто дотримуватися більш суворих стандартів оцінювання платоспроможності позичальників; удосконалення законодавства в сфері регулювання заборгованості та прав кредиторів; підвищення фінансової грамотності населення; розвиток рейтингових агентств.

Список використаних джерел:

1. Сайт статистичного порталу IndexMundi // Bank nonperforming loans to total gross loans (%) – Country Ranking. URL: <https://www.indexmundi.com/facts/indicators/FB.AST.NPER.ZS/rankings> (дата звернення: 20.10.2023).
2. Сайт Ощадбанку // Стягнути не можна реструктуризувати: куди ставлять кому держбанки, які намагаються вирішити проблему «поганих» кредитів. URL: <https://www.oschadbank.ua/news/stagnuti-ne-mozna-restrukturizuvati-kudi-stavlat-komu-derzbanki-aki-namagautsa-virisiti-problemu-poganih-kreditiv> (дата звернення: 20.10.2023).
3. Сайт Центру економічної стратегії // Як банківський сектор пережив коронакризу? URL: <https://ces.org.ua/yak-bankivskyy-sektor-koronakryzu> (дата звернення: 20.10.2023).
4. Сайт Національного банку України // Частка непрацюючих кредитів (NPL) в Україні становила 38% на початок 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl> (дата звернення: 20.10.2023).
5. Сайт інформаційної агенції УНІАН // Життя у кредит: як організувати особисті фінанси та не потрапити в боргову яму. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/zhittya-u-kredit-yak-organizuvati-osobisti-finansi-ta-ne-potrapiti-v-borgovu-yamu-12147816.html> (дата звернення: 20.10.2023).
6. Сайт громадської організації Асоціація працівників України // Непрацюючі кредити або про показник NPL у банківській системі. URL: <https://uba.ua/ukr/news/8906> (дата звернення: 20.10.2023).

Пономарьова І.С., Шевельов А.В.,
студенти Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Заруцька О.П., д.е.н.,
завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ СТРАХОВИКІВ В УМОВАХ ПІДВИЩЕНОЇ РИЗИКОВОСТІ

Страхові компанії є потужним сектором небанківських фінансових послуг в Україні. Для успішного функціонування на фінансовому ринку страховим компаніям необхідно формувати ефективну систему управління фінансовими ресурсами підтримуючи фінансовий потенціал та підвищуючи конкурентоспроможність компаній в умовах підвищеної ризиковості.

Фінансові ресурси страхової компанії – це сукупність тимчасово вільних коштів, що знаходяться в обігу страхової організації та використовуються для здійснення фінансової, інвестиційної та страхової діяльності.

Джерелами фінансових ресурсів є власний, залучений та позиковий капітали. Власні фінансові ресурси страхової компанії є показником фінансової стійкості страховика. Їх обсяг має виконувати норму для повного і своєчасного та якісного виконання страхових зобов'язань

страхової компанії. Рівень достатності страхової компанії встановлюється внутрішніми та зовнішніми вимогами до платоспроможності страховика. Щоб мати гарантії з фінансової безпеки величина власного капіталу має бути достатньою, тому її необхідно планувати і контролювати.

Залучені фінансові ресурси у вигляді страхових премій не належать страховикові, вони лише тимчасово, на період дії договорів страхування, перебувають в розпорядженні страхової компанії й використовуються на страхові виплати або перетворюються в прибуткову базу за умови беззбиткового проходження договорів.

Фінансові ресурси відіграють досить важливу роль у функціонуванні страхових компаній та в їх здатності виконувати свої зобов'язання перед клієнтами. Наявність достатніх фінансових ресурсів допомагає страховику забезпечити стабільність та надійність своєї діяльності. Це важливо для того, щоб в разі страхового випадку компанія могла вчасно виплатити відшкодування клієнтам. Фінансові ресурси гарантують, що страховик здатен виконувати свої фінансові зобов'язання перед клієнтами, забезпечуючи їхні інтереси та захищаючи їх від фінансових ризиків.

Раціонально сформована система управління фінансами має визначальний вплив на розвиток всього страхового ринку. Ефективне управління фінансовими ресурсами страхових компаній, прямо залежить від якості їх активів і страхових резервів – саме ці показники є основними з нормативних [1].

Воєнні дії вплинули на управлінські процеси у страхових компаніях. Згідно даних НБУ, кількість страхових компаній України на кінець червня 2023 р. зменшилась за рік до 115 компаній. На кінець серпня на страховому ринку залишилось 109 страхових компаній: 99 страховиків non-life (активно працює на ринку близько 50 компаній – з виплатами більше 1 млн грн) та 11 life-страховиків (активно працює на ринку 10 компаній).

Загальний обсяг активів страховиків, за даними НБУ, станом на 31 червня 2023 р. зріс з 65,7 млрд грн до 70,8 млрд грн. Обсяг активів страховиків життя збільшився на 3%, а за весь 2022 рік – на 18% до 20,6 млрд грн. Активи страховиків, що займаються ризиковими видами страхування, дещо зменшилися за квартал. Власний капітал скоротився до 21,7 млрд грн.

Страхові резерви зросли з 36,6 млрд грн до 42,5 млрд грн. Відрахування у резерви із страхування життя 692,2 млн грн. Резерви із страхування життя на кінець звітного періоду перевищили 17,6 млрд грн. Сума інвестиційного доходу, одержаного українськими страховиками життя від розміщення коштів резервів, склала 375 млн грн [2].

При управлінні фінансовими ресурсами, в умовах сучасних ризиків, страхові компанії стикаються з наступними проблемами:

1. Зростання ризиків: сучасне середовище характеризується зростанням різних видів ризиків, таких як природні катастрофи, кібератаки, економічні коливання, геополітичні конфлікти тощо. Страхові компанії повинні бути готові управляти цими новими і зростаючими ризиками.

2. Потреба в інноваціях: страхові компанії повинні постійно розвивати нові продукти та рішення для покриття сучасних ризиків.

3. Вимоги до кібербезпеки: страховики повинні захищати свої власні фінансові ресурси від кіберзагроз та одночасно пропонувати страхові продукти для клієнтів, які потребують захисту від кіберризиків.

4. Вимоги до фінансової транспарентності: клієнти та регулятори все більше вимагають відкритості та транспарентності управління фінансами страхової компанії, що може вимагати більшого нагляду та звітності.

5. Динамічний ринок: ринок страхових послуг постійно змінюється, і страхові компанії повинні бути гнучкими та адаптивними, щоб залишатися конкурентоспроможними.

Отже, для формування ефективного та якісного механізму управління фінансовими ресурсами страхової компанії, необхідно дотримуватися принципів системності та комплексності, що стає особливо актуальним у зв'язку із російською військовою агресією в країні, глобалізацією бізнесу, збільшенням підприємницьких ризиків.

Таким чином, управління фінансовими ресурсами страховиків в умовах підвищеної ризиковості вимагає стратегічного планування, інновацій, високого рівня керівництва та ефективних систем управління ризиками для забезпечення стійкості і успішності компанії на страховому ринку.

Список використаних джерел:

1. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96. Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>

2. Страховий ринок України за 1 півріччя 2023. URL: <https://forinsurer.com/news/23/08/25/43011>

Правник А.М.,
студентка Державного торговельно-економічного університету
(науковий керівник – Любчак І.С., асистент кафедри фінансів
Державного торговельно-економічного університету)

ВІЙСЬКОВІ ОБЛІГАЦІЇ: СУТНІСТЬ ТА МЕХАНІЗМ РОЗМІЩЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Фінансово-економічна система України зазнала суттєвих втрат внаслідок повномасштабного вторгнення. Відповідно до чого, вагомими постали питання щодо підвищення якісного рівня наповнення бюджету, як елементу макроекономічної рівноваги. У цьому напрямку задля можливості залучення додаткових (альтернативних) фінансових ресурсів Держава почала випускати та розміщувати військові облигації.

Випуск ОВДП врегульовано Постановою КМУ від 31.01.2001 р. № 80, яка передбачає, що їх емітентом виступає Міністерство фінансів України. Саме воно визначає час та обсяги випуску ОВДП, строк їх обігу, відсоткову ставку та інші умови емісії [1]. Законодавчий базис фінансових відносин саме

щодо військових облігацій ґрунтується на постулатах Постанови КМУ «Про випуск облігацій внутрішньої державної позики «Військові облігації»» від 25.02.2022 р. Військові облігації мають цільове призначення – підтримка економіки держави та Збройних сил України під час дії воєнного стану. Цим військові ОВДП відрізняються від звичайних облігацій. Військові облігації доступні до придбання у гривні, доларах США та євро.

Фактично, держава залучає кошти фізичних та юридичних осіб для потреб Збройних сил на умові, що поверне їх через певний період часу з доходом у вигляді річних відсотків. Вагомою перевагою придбання військових облігацій є те, що заробіток (дохід у вигляді відсотків) не оподатковується, на відміну від депозитних вкладів банківських та фінансових установ. Це означає, що власники облігацій не сплачують податок на прибуток та військовий збір.

Зі своєї сторони Національний банк України [4] сформував преференції задля популяризації даного виду облігацій, а саме через пом'якшення умов для купівлі військових ОВДП: не потрібно підтверджувати походження коштів, за які особа придбає військові облігації. Завдяки цьому механізм купівлі цінних паперів значно спрощується, а у держави з'являється можливість пришвидшити фінансування військових потреб.

Держава в особі Міністерства фінансів гарантує своєчасне погашення та виплату річних відсотків за облігаціями. Національний банк є установою, яка веде централізований облік ОВДП в бездокументарній формі та обслуговує випуск та погашення облігацій. Первинне розміщення облігацій (їх перший продаж) здійснюється серед первинних дилерів, перелік яких формує Міністерство фінансів України [2].

Зазвичай на аукціонах первинні дилери скуповують військові облігації у великих обсягах, після чого вже здійснюють їх продаж своїм клієнтам на так званому вторинному ринку. Такі аукціони зазвичай проводяться щотижня. Первинними дилерами є банки, в тому числі державні, а також фінансові установи, інвестиційні фонди. Особа, яка бажає придбати військові облігації, може придбати їх у первинних дилерів на тих умовах, які ними встановлюються [3].

Умови придбання та обслуговування з покупки військових облігацій є різними. Для прикладу, Sense Bank пропонує придбати облігації з доходністю до 19% річних у гривні, до 4,75% річних у доларах/євро, а АТ КБ «ПриватБанк» до 18,35% річних у гривні, до 4,25% у доларах США, у євро – 1,5% річних [4].

За звітний 2022 р. військові облігації серед покупців структурно поділились так: юридичні особи придбали 51,5% випущених облігацій, фізичні особи – 48,11% обсягу облігацій та нерезиденти лише 0,39%.

Загалом частка акумульованих фінансових ресурсів Державного бюджету через НБУ, за рахунок військових облігацій, становила 23,58%, а частка одержаних коштів від розміщення ОВДП, в тому числі військових, на аукціонах, складала 14,78%. Дані показники свідчать про результативність провадження інвестиційної діяльності через випуск військових облігацій [1].

Зауважимо, що вкладаючи гроші в облігації не можна захистити їх від інфляції, але можна сповільнити їх знецінення. На нашу думку, фізичні та юридичні особи вкладають кошти в облігації в більшій мірі для того щоб підтримати державу, а не для власного збагачення.

Отже, відповідно до умов сьогодення, інвестування фінансових ресурсів у військові облігації допомагає функціонуванню держави, починаючи від залучення додаткових фінансових ресурсів до Державного бюджету, підтримки Збройних сил України та закінчуючи сприянням роботи державних органів та органів місцевого самоврядування. Держава надала максимально сприятливі умови для придбання даного активу як для громадян нашої країни, так і для іноземців. Підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що інвестування у військові облігації – це вагомий внесок у майбутнє нашої незалежної України.

Список використаних джерел:

1. Військові ОВДП. Міністерство фінансів України : веб-сайт. URL: https://mof.gov.ua/uk/local_bonds_issued_during_the_war_time-572 (дата звернення: 23.10.2023).

2. Гаврилюк М. Що таке військові облігації та як їх придбати. ЛІГА ЗАКОН. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/210357_shcho-take-vyskov-oblgats-ta-yak-kh-pridbati (дата звернення: 25.10.2023).

3. Ізвеків В. Військові облігації – можливість кожному підтримати країну. Юридична Газета. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/viyskovi-obligaciyi--mozhlivist-kozhnomu-pidtrimati-krayinu.html> (дата звернення: 25.10.2023).

4. Національний банк України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 24.10.2023).

Притула А.Ю.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Архирейська Н. В., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ І НАУКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогоднішній день фінансування освіти дещо змінилося. У зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ на територію України в бюджеті дещо змінилися видатки на освіту. В держбюджеті вперше було передбачено кошти для забезпечення надійних та належно обладнаних укриттів. В 2023 році 1,5 млрд грн передбачено для облаштування понад 300 укриттів та безпечних умов в установах загальної середньої освіти; 1 млрд грн – на придбання понад 300 шкільних автобусів; 0,8 млрд грн – на видання та придбання понад 5,7 млн підручників та посібників; 0,3 млрд грн – проведення додаткових психолого-педагогічних та корекційно-розвивальних занять для близько 45 тис. осіб з особливими освітніми потребами.

Від початку повномасштабного вторгнення ключовим акцентом проекту бюджету є оборона й безпека нашої країни. На ці цілі буде спрямовано більше половини всіх ресурсів. Другий пріоритет – це соціальна сфера. Третій пріоритет – медицина та освіта. У зв'язку з цим витрати на освіту значно скоротилися. Загалом у 2022 р. видатки зведеного бюджету на освіту становили 290,76 млрд грн (6,2 % ВВП); на 2023 р. заплановано 302,25 млрд грн (4,8 % ВВП). Видатки на освітню субвенцію у 2022 р. дорівнювали 99,09 млрд грн, на 2023 р. заплановано 87,52 млрд грн. На субвенцію на надання державної підтримки особам з ООП заплановано 304 595,3 тис. грн.

Скорочення видатків бюджету спричинило призупинення фінансування субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення НУШ на 2023 р. Водночас, незважаючи на те що показники Державного бюджету України на 2023 рік готувалися в умовах високого ступеня невизначеності, а основні фінансові ресурси країни спрямовувалися на обороноздатність, для освіти було запроваджено дві нові субвенції: – субвенцію на облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти – 1,5 млрд грн; – субвенцію на придбання шкільних автобусів – 1 млрд грн.

З початком повномасштабної збройної агресії рф проти України МОН активізувало співпрацю з міжнародними партнерами, сформувавши потужну міжнародну коаліцію для пошуку всебічної допомоги з розвитку української освіти й науки. За результатами цієї співпраці у 2023 р. різноманітна підтримка сферам освіти та науки України здійснювалась у рамках понад 160 проєктів і програм із загальним обсягом фінансування близько 1,2 млрд євро. Загалом відгукнулися більш ніж 50 організацій та урядів іноземних країн, серед яких спеціалізовані структури ООН, органи ЄС, уряди країн, міжнародні громадські організації. Допомога фокусувалась на шкільній (38 проєктів і програм), фаховій передвищій та вищій (24), професійній (20) освіті. При наданні допомоги міжнародними партнерами враховувалися пріоритети МОН зі створення безпечних умов для навчання й викладання та забезпечення якісного дистанційного і змішаного навчання.

Діяльність Міністерства освіти і науки України із забезпечення якості освіти в період дії воєнного стану було спрямовано на формування та реалізацію державної політики у сфері здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю закладів освіти. Забезпечення якості освіти у важких умовах війни, всебічний розвиток учнів/студентів, а також психологічне й фізичне здоров'я учнів стали пріоритетним завданням МОН з початку введення воєнного стану в Україні.

На відбудову шкіл ЄС надано грант 100 млн євро на відбудову 74 українських шкіл до початку 2023/2024 н.р. у рамках Fast Recovery Plan, яким опікується Директорат Єврокомісії з цивільного захисту і гуманітарної допомоги (DG ECHO). Зокрема, на відбудову шкіл у Миколаївській, Київській, Харківській, Чернігівській, Сумській областях спрямовується 34 млн євро через Програму розвитку Об'єднаних Націй (UNDP) та 66 млн євро через використання інструменту Сусідства,

розвитку та міжнародного співробітництва (NDICI). Директорат Єврокомісії DG ECHO також відповідає за грант близько 15 млн євро, який через благодійну організацію Finn Church Aid спрямований на безпечне повернення українських учнів до навчання.

Таблиця 1

Видатки зведеного бюджету на освіту у 2022–2023 рр. (за рівнями освіти)

Напрямок	Фактичні видатки 2022 р., млрд грн	Чисельність здобувачів освіти, 2022 р., осіб	На одного здобувача, 2022 р., грн	Видатки план 2023 р., млрд грн	Чисельність здобувачів освіти, 2023 р., осіб	На одного здобувача 2023 р., грн
Дошкільна освіта	40,7	1 111 358	36 629,53	51,4	739 722	69 550,45
Загальна середня освіта	145,3	4 230 358	34 346,84	145,1	4 041 976	35 898,28
Професійна освіта	15,5	243 825	63 571,73	17,3	230 474	75 049, 68
Фахова передвіща освіта	14,9	362 485	41 059,28	15,2	331 488	45 747,66
Вища освіта	45,9	973 205	47 116,50	48,3	1 112 965	43 400,02
Позашкільна освіта та заходи з позашкільної роботи з дітьми	13,0	980 789	13 208,17	14,5	1 011 403	14 361,04

Тобто можна зробити висновок, що з початком повномасштабного вторгнення фінансування освіти значно змінилося. На перший план вийшла галузь оборони, але і освіта не залишилася осторонь. Проте видатки на освіту значно скоротилися в порівнянні з довоєнним часом. Але додатково почали виділятися кошти на забезпечення безпеки учнів та коригування їхнього психічного здоров'я. Також не залишилися осторонь міжнародні партнери. Загалом відгукнулися більш ніж 50 організацій та урядів іноземних країн. Вони допомагають з фінансування навчальних закладів та відбудовою пошкоджених.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України. URL: <https://investory.news/minfin-finansuvannya-osviti-pid-chas-vijni>
2. Матеріали сайту «Освіта юа». URL: <https://osvita.ua/news/90023>

Пугач В.С., студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Книшек О.О., к.е.н., доц.,
доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування
Університету митної справи та фінансів)

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність організації обліку, аналізу та аудиту доходів і фінансових результатів діяльності підприємств та потреба їх вдосконалення зумовлена катастрофічними наслідками початку 2022 р., збройна агресія якого призвела до отримання значних збитків багатьма українськими суб'єктів господарювання.

Фінансові результати підприємств застосовуються для перевірки обґрунтованості плану (прогнозу) досягнення доходів, оцінки динаміки показників прибутку і рентабельності, виявлення резервів підвищення ефективності підприємства тощо.

Доходи в підсумку, прибутки або збитки на підприємствах є об'єктами бухгалтерського обліку, що забезпечуються відповідними нормативними вимогами ВРУ [2], Міністерства фінансів України [3], і тому потребують детального дослідження та врахування при застосуванні у практичній діяльності задля недопущення погіршення фінансових результатів.

Базове визначення доходу міститься в П(с)БО 15 «Дохід» ним визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена [4].

На підприємствах зазвичай облік доходів як складової фінансових результатів має наступні недоліки:

- відсутність прив'язки до періоду закриття доходів;

- недостатність аналітики обліку доходів за видами діяльності;
- неврегульованість моменту визнання доходів, окрім виручки від реалізації;
- відсутність розмежування доходів в аналітиці, пов'язаних із специфікою операційної діяльності.

Суб'єктам господарювання в обліку фінансових результатів доцільно:

- визначати валовий прибуток, прибуток від іншої операційної діяльності та іншої діяльності вже на рахунках бухгалтерського обліку;
- здійснювати планування чистого прибутку в розрізі трьох його таких складових як складових як різниці між виручкою та собівартістю, а також результатів іншої операційної діяльності та іншої діяльності;
- отримати інформативні дані щодо обраних видів фінансових результатів та факторів, які на нього впливають з урахуванням специфіки отриманих доходів та витрат, а також їх класифікації в обліку;
- застосовувати розраховані норми відсотків для управління доходами та витратами всіх інших видів діяльності, особливості оцінки та прогнозування доходів і витрат іншої діяльності при зміні стану матеріально-технічної бази.

На відміну від НП(С)БО МСБО не мають регламентації відносно відображення доходів від реалізації продукції. За МСБО підприємство має право самостійно обирати показувати валовий дохід або тільки чистий дохід від реалізації. Відображення у Звіті про фінансові результати чистого доходу є підходом до відображення реалізації, згідно з яким ПДВ не відображаються на рахунку «Продаж» [5, с. 176].

Прибуток підприємства визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату, отриманого за рік до оподаткування, визначеного у фінансовій звітності підприємства, відповідно до вимог МСФЗ, на різниці, які виникали відповідно до вимог обчислення прибутку згідно з ПКУ [1].

Отже, вдосконалення розкриття інформації про доходи та фінансові результати в звітності підприємства полягає в наступних елементах:

- гармонізації податкового та бухгалтерського обліку в деклараціях з ПДВ та податку на прибуток із звітом про фінансові результати [6, с. 63];
- внесенні змін до форми ф.2 щодо відповідності статей в розрізі видів діяльності за видами діяльності згідно звіту про рух грошових коштів (фінансової та інвестиційної).
- зведення статистичних даних від реалізації в окремі рядки фінансової звітності як основної (операційної діяльності) так і інших видів діяльності.

Отже, облік доходів і фінансових результатів діяльності підприємств, загалом, є детально регламентований чинним законодавством, однак, дещо більші можливості є саме в інформаційному полі щодо забезпечення їх аналізу, які дозволяють ефективно керувати наявними та залученими ресурсами задля підвищення ефективності бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України № 2755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 02.12.2010).
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996–ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 16.07.1999).
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», № 73. URL : <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 07.02.2013).
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», № 290. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 29.11.1999).
5. Загородній А. Г., Партин Г. О., Пилипенко Л. М., Партин Т. І., Тивончук О. І. Бухгалтерський облік. Основи теорії та практики : підручник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2022. – 416 с.
6. Давидов Г. М., Савченко В. М., Пальчук О. В. Облікова політика: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Кропивницький: ПП «Ексклюзив-Систем», 2017. 362 с.

Рибакова Т.В., студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Роменська К.М., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ БАНКІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА В УМОВАХ НЕОБХІДНОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Роль банків державного сектору відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності країни. Вони надають фінансову підтримку та ліквідність галузям економіки, що сприяє зменшенню фінансових криз та забезпечує стабільний розвиток. Банківська система є важливою складовою фінансового ринку, а її стабільність та ефективність – необхідна умова розвитку національної економіки. Основним завданням банківського сектору в сучасних умовах розвитку економіки є перерозподіл фінансових ресурсів між державою, суб'єктами господарювання та домогосподарствами у важливі галузі економіки.

Крім того, банківська система України виступає фактором щодо забезпечення ефективного здійснення відтворювальних процесів підприємств, є головним джерелом інвестування фінансових ресурсів в економіку країни.

Нижче перелічені основні ролі та функції банку в забезпеченні галузі економіки та соціальної сфери.

1. Мобілізація та розподіл ресурсів: державні банки забезпечують мобілізацію фінансових ресурсів, зокрема, збирають депозити від громадян та підприємств. Це дозволяє їм розподілити ці ресурси туди, де вони найбільше потрібні, включаючи галузі економіки та соціальні програми.

2. Кредитування галузей економіки: державні банки надають кредити підприємствам, які можуть бути спрямовані на розвиток різних галузей економіки, такі як сільське господарство, промисловість, будівництво тощо. Це стимулює економічний ріст та розвиток.

3. Підтримка соціальних програм: державні банки можуть брати участь у фінансуванні соціальних програм, таких як охорона здоров'я, освіта та житлове будівництво. Вони надають кредити або фінансують проекти, спрямовані на поліпшення якості життя населення.

4. Стабільність фінансової системи: державні банки можуть грати роль у забезпеченні стабільності фінансової системи, надаючи ліквідність та підтримку в разі кризи або фінансових труднощів.

5. Регулювання та нагляд за фінансовим сектором: вони можуть мати важливу роль у регулюванні та нагляді за іншими фінансовими установами, забезпечуючи дотримання нормативних вимог та стандартів.

6. Забезпечення функціонування платіжної системи: державні банки грають ключову роль у забезпеченні надійності та ефективності платіжних систем, що є важливим для функціонування економіки.

7. Формування грошової політики: вони можуть брати участь у формуванні грошової політики країни, визначаючи ставки рефінансування та інші ключові параметри монетарної політики.

Державні банки допомагають забезпечити фінансову стабільність, розвиток економіки та соціальний розвиток країни, виконуючи ці різноманітні функції. Банки державного сектору також можуть брати участь у фінансуванні проектів сталого розвитку, таких як екологічні ініціативи та інфраструктурні проекти. Це сприяє збереженню довкілля та розвитку інфраструктури.

Визначена стратегією бізнес-модель ПриватБанку передбачає зосередження на напрямі малий та середній бізнес (МСБ), зокрема зростання кредитування сегменту МСБ на 150% (включаючи підтримку держпрограми «Доступні кредити 5–7–9%»), а також подальше зростання еквайрингового бізнесу, який приведе до потужного зростання доходів на 8,5 млрд грн.

Отже, банки державного сектору виконують важливі функції щодо фінансового забезпечення галузей економіки та соціальної сфери, що сприяє економічному розвитку та поліпшенню якості життя громадян. Їх роль у державній економіці надзвичайно важлива і вимагає ефективного управління та нагляду для забезпечення стабільності та ефективності.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/banki-derzhavnogo-sektoru>
2. Кабмін затвердив стратегію розвитку ПриватБанку до 2024 року. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/761081.html>
3. Офіційний сайт АТ КБ «Приватбанк» URL: <https://privatbank.ua>
4. Офіційний документ-Рамкова угода АТ КБ Приватбанк URL: <https://mof.gov.ua/uk/banki-derzhavnogo-sektoru>

Романовський В.О., студент Нововолинського навчально-наукового інституту економіки та менеджменту ЗУНУ
(науковий керівник – Римар О.Г., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Нововолинського навчально-наукового інституту економіки
та менеджменту ЗУНУ)

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Формування та підтримка якісного інформаційного поля на підприємстві є непростим завданням, яке може бути вирішене лише за умови нормального функціонування інформаційних потоків підприємства.

На підприємстві існує два найважливіші інформаційні потоки;

- 1) інформаційний потік, що обслуговує рух матеріального потоку;
- 2) інформаційний потік, що обслуговує процес управління підприємством.

Отже, інформаційне забезпечення управлінської діяльності є не тільки невід'ємним процесом, що протікає в організації, але також обов'язковою сферою діяльності для будь-якого сучасного підприємства, яке бажає вести свою діяльність успішно та прибутково. Тому виникає потреба удосконалювати інформаційне поле, аби наповнити потрібним інформаційним забезпеченням усі сфери підприємницької діяльності.

У ході дослідження було виявлено, що найвужчими місцями в інформаційно-аналітичному забезпеченні багатьох господарюючих суб'єктів є: документообіг; швидкість обміну інформацією у період здачі звітності; недосконала система моніторингу фінансового стану підрозділів підприємства.

Документообіг є основою інформаційно-аналітичного забезпечення, тому без модернізації цього елемента неможливо удосконалити усю систему управління.

Головна мета удосконалення документообігу – це структуризація і оптимізація усіх процесів пов'язаних з його рухом.

Для оптимізації документообігу існує безліч методів, але у рамках досліджуваного підприємства найбільш актуальним методом є закріплення певної ділянки документообігу за конкретним співробітником.

На підприємстві розроблено графік документообігу, але схеми руху конкретних документів немає. Відсутність схеми документообігу призводить до того, що на обліково-контрольну групу підприємства припадає найбільше документаційне навантаження, оскільки через плутанину більшість документів обробляється бухгалтерами.

Введення схеми руху документів, а, як наслідок, закріплення конкретних функцій обробки документів за конкретними співробітниками дозволить скоротити втрати робочих годин, і навіть зменшити витрати

роботодавця. Дані позитивні зміни будуть створені за рахунок того, що роботодавець більше не матиме необхідності призначати додаткову відпустку співробітникам бухгалтерії, відбудеться оптимізація робочого процесу. Відомо, співробітники бухгалтерії мають право на додаткову відпустку у розмірі 7 календарних днів на рік у зв'язку з ненормованим графіком роботи. Таким чином, при впровадженні схеми документообігу та закріплення конкретних функцій за відповідними співробітниками дозволить оптимізувати фінансові процеси підприємства та моральний клімат усередині компанії. Схема документообігу сприятиме прискоренню процесу обробки документації на підприємстві, що дозволить значно знизити втрати робочого часу та структурувати цей процес.

Як правило, аналіз фінансового стану підприємства відбувається з часовим лагом, а саме після складання та затвердження фінансової звітності, що не дозволять в оперативному режимі вживати заходів щодо покращення фінансового стану підприємства. Для того, щоб фінансові проблеми вирішувати в оперативному режимі, а також не допускати їх виникнення, необхідно ввести систему моніторингу фінансового стану підприємства. Система моніторингу фінансового стану повинна бути побудована на основі оперативної звітності з сигнальних показників. До сигнальних показників ми відносимо такі коефіцієнти, як: платоспроможність; рентабельність продажів; ліквідність; оборотність оборотних активів.

Також варто впровадити сигнальний внутрішній звіт, що буде містити інформацію про дебіторську заборгованість і інформацію, що відображає коефіцієнт плинності кадрів. Коефіцієнт плинності кадрів є важливим показником, оскільки саме він показує, чи здатне підприємство працювати без перебоїв та генерувати прибуток. Сигнальна звітність буде представлена у вигляді таблиці, що включає інформацію про попередній період, поточний період, рекомендовані значення і відхилення. Частота проведення моніторингу, що рекомендується – 1 місяць. Бухгалтерська служба щомісяця закриває звітний місяць, що дає змогу об'єктивно оцінювати роботу кожного підрозділу.

Отже, така система моніторингу фінансового стану підприємства є ефективним методом удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення, оскільки вона дозволить своєчасно визначати проблеми, що виникають на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Валькова Н.В. Аналіз інформаційних конкурентних переваг підприємства в інтернет-середовищі. Івано-Франківськ: Плай, 2013. Випуск № 2 (22). С. 9–18.

2. Мізюк Б.М. Інформаційна природа управління. *Міжнародний науково-практичний журнал «Економіка та держава»*, 2012. Випуск № 2. С. 8–13.

Роменська К.М., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів
Лапа М.О.,
аспірант Університету митної справи та фінансів

ЛІКВІДНІСТЬ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ ПОТОКАМИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початку повномасштабної війни органами державної влади здійснено заходи щодо переорієнтування бюджету країни на воєнні цілі та здійснення найнеобхідніших соціальних видатків, спрямованих на підтримку життєдіяльності населення. В умовах зміни пріоритетів та обмеженості бюджетних потоків держава та органи місцевого самоврядування мають своєчасно реагувати на потреби фінансового забезпечення заходів функціонування бюджетної сфери, державних, комунальних підприємств тощо.

Управління бюджетними потоками в Україні сьогодні як ніколи має бути спрямованим на цільове, прозоре, ефективне формування та використання бюджетних потоків для орієнтованого на результат фінансового забезпечення сектору безпеки і оборони та вирішення першочергових питань.

Управління ліквідністю бюджетних потоків є важливим напрямом: забезпечення відкритості фінансових потоків державного та місцевих бюджетів із дотриманням захисту інформації з питань бюджету, що передається та обробляється, для підвищення рівня фінансової безпеки держави; створення можливостей держави та органів місцевого самоврядування максимально точно здійснювати прогнозування в умовах середньострокової структури витрат; удосконалення взаємодії розпорядників та одержувачів бюджетних коштів з органами Казначейства України.

Досконале управління фінансовими потоками полягає в обґрунтованому плануванні та використанні фінансових потоків державного й місцевих бюджетів і дає можливість учасникам бюджетного процесу усувати структурні диспропорції у соціальній сфері та економіці. Налаштування збалансованого руху фінансових потоків в бюджетному процесі є важливою складовою забезпечення функціонування фінансової системи держави, основне призначення якої є формування та використання фінансових ресурсів, необхідних для реалізації її функцій.

Ефективність управління фінансовими потоками необхідно посилювати забезпеченням їх ліквідності. Збалансування вхідних та вихідних потоків бюджетів дасть змогу своєчасно та оперативно реагувати на потреби фінансового забезпечення заходів оборони, захисту безпеки населення та функціонування бюджетної сфери, державних та комунальних підприємств різних сфер і галузей у період воєнного стану.

Сьогодні на управління бюджетними потоками здійснюють вплив багато чинників, що визначають рівень безпеки життєдіяльності та рівень економічної діяльності в країні. Одним із таких чинників є зростання дефіциту бюджету через нестачу доходних джерел для покриття усіх витрат, переважна частка яких компенсуються за рахунок міжнародної фінансової допомоги. Це зумовлює органи державної влади вносити зміни до бюджетного законодавства та зміни до бюджетів, пов'язані з перерозподілом та пріоритетністю здійснення видатків.

Підвищення управління ліквідністю передбачає реалізацію комплексу взаємоузгоджених напрямів (табл. 1).

Таблиця 1

Ліквідність управління бюджетними потоками

Напрямок	Результат:
Своєчасне та повне отримання інформації про стан залишків єдиного казначейського рахунку	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Оперативне, прозоре обґрунтоване рішення з питань управління бюджетними потоками
Наявність точних прогнозів руху коштів на єдиному казначейському рахунку, а саме поденних - на три місяці, помісячних – на шість місяців	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Відсутність потреби утримувати більші залишки коштів на єдиному казначейському рахунку або валютних рахунках Казначейства, ніж це необхідно; ✓ Запобігання ситуації тимчасової нестачі коштів для безперебійного фінансування видатків відповідного бюджету та інших витрат
Низька активність розпорядників бюджетних коштів у першому півріччі, нерівномірність використання бюджетних асигнувань на здійснення капітальних видатків	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Чіткі плани і прогнози з рівномірним використанням бюджетних асигнувань на здійснення капітальних видатків протягом бюджетного року; ✓ Раннє інформування розпорядників та одержувачів про очікувані разові платежі; ✓ Складання та дотримання графіків платежів
Удосконалення взаємодії розпорядників та одержувачів бюджетних коштів з органами казначейства України	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Покращення координації між органами Казначейства України з розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів; ✓ Спрощення процедур обміну інформацією; ✓ Впровадження автоматизації обміну необхідними даними із забезпеченням захисту цих даних

Ключовим напрямом бюджетних видатків залишається безпека та оборона, тому центральні органи виконавчої влади приймають низку ефективних, оперативних рішень з метою ефективного та у повній мірі фінансування програм та заходів, передбачених бюджетом. Підвищення ефективності та ліквідності управління бюджетними потоками у поєднанні з проведенням інвестиційної політики, міжнародного інвестиційного співробітництва органами державної влади та органами місцевого самоврядування дасть значний поштовх відновленню економіки та фінансової системи України у найближчій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 червня 2021 р. № 590. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text>

2. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435

Рубайко Є.А.,
студентка Державного торговельно-економічного університету
(науковий керівник – Мисюк В.О., к.е.н.,
доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту
Державного торговельно-економічного університету)

АУДИТ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Розвиток інновацій і цифрових технологій впливає на усі сфери суспільного життя, у тому числі на економічну сферу, спричиняючи докорінні зміни в організації та управлінні діяльністю суб'єктів господарювання. Початком до діджиталізації процесів вітчизняних підприємств стала прийнята 2016 р. Концепція розвитку електронних послуг, створення Міністерства цифрової трансформації України. Діджиталізація хоча і знаходиться в процесі формування, вже сьогодні володіє потужним потенціалом, що надає при його реалізації шанс на досягнення і компаніями, і країнами лідируючих позицій за ключовими напрямками соціально-економічного розвитку [1].

Незважаючи на виклики, спочатку пов'язані з розповсюдженням коронавірусної інфекції, а згодом у політико-економічному середовищі, спричинені воєнним станом на території України, більшість суб'єктів господарювання продовжують свою діяльність. Підтверджуючи достовірність та правдивість фінансової звітності підприємств, питання аудиту є актуальним, особливо в період значної трансформації в процесах управління й контролю завдяки процесу діджиталізації.

Широке коло зацікавлених осіб покладають на аудиторів надію на отримання від них незалежної й об'єктивної думки щодо сформованої фінансової звітності підприємства для можливості прийняття подальших управлінських рішень. Це потребує професіоналізму з боку аудитора, адже очікується, що він дасть оцінку реального стану підприємства та надасть рекомендації щодо покращення процесу управління та функціонування підприємства.

Підприємства проходять цифрову трансформацію для докорінної зміни традиційних бізнес-моделей. Це, в свою чергу, відображається і на методах, які змушені використовувати аудитори при наданні аудиторських послуг, адже, у зв'язку з діджиталізацією підприємств, генерується все більше даних,

виникає потреба в розвитку функцій аудиторів [2]. У такому разі аудитори повинні бути ознайомленими із особливостями роботи систем автоматизації обліково-аналітичних процесів, а також раціонально використовувати свої ресурси, щоб робота здійснювалася якісно, швидко та вчасно.

Використання цифрових технологій допомагає аудиторам охопити повну сукупність даних, при цьому скорочує час на перевірку та розширює коло аудиторських завдань, і дає змогу зосередитися на виявленні ризиків, що збільшить якість аудиторських послуг. Але зміна підходів до проведення аудиту не повинна впливати на якість та усі цілі повинні бути досягнуті.

Оскільки аудит проводиться відповідно до умов підприємства-клієнта, то масова діджиталізація та передові технології, які вже використовуються більшістю успішних підприємств-клієнтів аудиторських фірм, вимагають від останніх бути більш інноваційними та в повній мірі використовувати переваги, які надають новітні інформаційні технології в аудиті.

Одним із перспективним напрямом діджиталізації у сфері аудиту є впровадження технологій Інтернету речей. Впровадження цієї технології відкриває нові перспективи удосконалення організації первинного обліку на підприємстві. Удосконалення процедури проведення аудиту є похідним від переваг, одержаних внаслідок такого впровадження. Автоматичне отримання даних за окремими об'єктами обліку, для вимірювання обсягів витрачання (надходження) яких можуть бути використані діджитал-технології, усуває необхідність перевірки первинного документообігу аудитором або проведення інвентаризації для встановлення їх фактичної наявності, оскільки надання достовірних даних про такі об'єкти (у окремих випадках у режимі реального часу) забезпечує облікова система, яка побудована із використання технологій Інтернету речей. Таким чином, для проведення аналізу правомірності здійснених господарських операцій та встановлення достовірності бухгалтерської звітності у аудитора з'являються нові засоби контролю, що в цілому сприяє мінімізації ризиків аудитора та пришвидшує процес його здійснення [3].

Вимогами до аудиторів, що здійснюють свою професійну діяльність в умовах діджиталізації є професійна універсальність, гнучкість і рішучість у прийнятті рішень, крос-функціональність, уміння збирати й аналізувати великі обсяги даних [4]. Прогресивні трансформації привели до зміщення акцентів аудиту: люди й комунікація між собою в командах мають більше значення, ніж процеси та інструменти, застосовувані під час роботи; перехід від планування діяльності до експериментування та реалізації креативних ідей, від закритості до прозорості [4].

Отже, процеси діджиталізації обумовлюють зростання ролі аудиту, що пов'язано із процесами зближення процедур обліку і аудиту. Діджиталізація процесів аудиту не замінює сам процес, а є лише інструментом, що мінімізує час і ресурси. Водночас при запровадженні діджитал-технологій варто враховувати правило «ефект – витрати», наявності системи кіберзахисту та існування ризиків від впровадження цифрових технологій.

Список використаних джерел:

1. Жосан Г. Стан розвитку діджиталізації в Україні. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 1. Частина 2. С. 44–52.
2. Карпенко Є. А., Коба О. В. Підвищення якості аудиту в умовах діджиталізації. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. № 1(01) / С. 56–61.
3. Легенчук С. Ф., Городиський М. П., Майстренко Н. М. Захист бухгалтерських даних в умовах використання Інтернету речей: проблеми і перспективи діджиталізації обліку. *Облік і фінанси*. 2021. № 1. С. 12–19.
4. Бойко О. Еволюція аудиту задля сталого розвитку: симбіоз нових технологій, компетенцій та досвіду. *Вісник МСФЗ*. №08, 2019р. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001944

Рубайко К.А.,
студентка Державного торговельно-економічного університету
(науковий керівник – Любчак І.С., асистент кафедри фінансів
Державного торговельно-економічного університету)

ВІЙСЬКОВІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ІНВЕСТУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Після початку повномасштабного російського вторгнення фінансово-економічні показники України суттєво знизились, що призвело до зменшення дохідної частини Державного бюджету та доходів громадян зокрема, що, відповідно, супроводжується зростанням соціальної напруженості. Значні кошти спрямовуються на протидію збройній агресії, на оборону та захист нашої країни, вирішення гуманітарних проблем, відновлення критичної інфраструктури, соціальний захист населення. Це змушує шукати додаткові фінансові ресурси задля фінансування нагальних потреб та покриття дефіциту бюджету.

Війна дала поштовх до зростання рівня ділової та інвестиційної активності населення. Інвестування коштів у військові облігації є універсальним способом підтримки економіки України в умовах війни. Адже з одного боку, покривається бюджетний дефіцит та створюється стабільний потік грошових коштів на потреби оборони, а з іншого боку, є можливість отримання інвестиційного доходу.

Військові облігації є різновидом облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП), які випускає держава під час воєнного стану. Це цінні папери, що розміщуються виключно на внутрішніх ринках капіталу і підтверджують зобов'язання України щодо відшкодування пред'явникам цих облігацій їхньої номінальної вартості з виплатою доходу відповідно до умов розміщення облігацій [1].

Військові облігації мають цільове призначення – вони використовуються на безперебійне забезпечення фінансових потреб (у т. ч. соціальних та оборонних) держави в умовах воєнного стану.

Емітентом військових ОВДП є Міністерство фінансів України, а Національний банк України провадить депозитарну діяльність цих облигацій. Ці облигації розповсюджуються шляхом первинного розміщення та дорозміщення. З березня 2022 року МФУ розпочало аукціони з продажу військових ОВДП, які проводяться кожен вівторок за участі первинних дилерів та НБУ. Інвестори можуть їх придбати через банки-первинних дилерів або ліцензованих брокерів.

Військові облигації можна придбати виключно в електронній формі як у національній валюті, так і в іноземній (доларах США та євро); номінальною вартістю однієї облигації – 1000 грн, 1000 дол. США або 1000 євро. Інвестор, який є власником, отримує високий рівень дохідності в залежності від виду валюти, терміну розміщення та повернення. Найвищу дохідність мають гривневі військові облигації – більше 18% зі строком погашення від 10 місяців до 1,7 років; валютні мають дохідність менше 5% на строк від 6 місяців до 1 року [3].

Військові облигації, як і всі ОВДП, є найнадійнішими цінними паперами та мають низький рівень ризику, оскільки держава гарантує їх погашення у повному обсязі. Інвестиційний дохід від військових облигацій не оподатковується ПДФО і військовим збором.

Банки України не здійснюють заходів із перевірки джерел походження коштів у разі проведення фінансових операцій, спрямованих на придбання військових ОВДП. Також запроваджено спрощений механізм ідентифікації та верифікації інвестора при подачі документів на придбання військових ОВДП як для фізичних осіб-резидентів України, які постійно проживають або тимчасово перебувають за межами України, так і для фізичних осіб-нерезидентів (крім резидентів Російської Федерації, Республіки Білорусі) [2]. Спрощена процедура придбання військових облигацій, особливо дистанційна, актуальна в сучасних умовах для українських громадян, які знаходяться за кордоном та хочуть підтримати армію та економіку України.

Залучені кошти від розміщення військових облигацій зараховуються до Державного бюджету. За 2022 р. від розміщення ОВДП залучено 666,9 млрд грн, при цьому, за рахунок випуску військових ОВДП – 597,2 млрд грн. За січень–вересень 2023 року від розміщення ОВДП акумульовано до бюджету 388,2 млрд грн., за рахунок випуску військових ОВДП – 183,2 млрд грн [3].

Фізичні особи (громадяни України) з 3 жовтня 2022 року можуть придбати військові облигації у цифровому порталі Дія. У застосунку можна купити лише гривневі облигації від 900 грн., які відрізняються термінами погашення та відсотком фактичного доходу, а також можна вибрати будь-якого брокера із запропонованих. Військові облигації названі на честь тимчасово окупованих міст та територій: Нова Каховка, Севастополь, Ялта, Сімферополь, Євпаторія тощо.

Отже, військові облигації – дієвий інвестиційний інструмент підтримки економіки України в умовах воєнного стану. Все більше громадян вкладають кошти у військові облигації, що робить цей інструмент

інвестування популярним та доступним. Залучені кошти направлені на фінансування пріоритетних статей видаткової частини Державного бюджету, що здійснює ефективний та результативний вплив на загальну макроекономічну ситуацію в країну.

Список використаних джерел:

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України № 3480-IV від 23.02.2006 р. Редакція від 29.07.2023 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (дата звернення: 21.10.2023).

2. Про особливості виконання окремих вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду з питань реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) протягом дії воєнного стану : Постанова Правління НБУ № 60 від 23.03.2022 р. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0060500-22#Text> (дата звернення: 21.10.2023).

3. Військові ОВДП. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 21.10.2023).

Садчикова І.В., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національного університету «Чернігівська політехніка»
Колотило Л.Л.,
здобувач наукового ступеня доктора філософії
Національного університету «Чернігівська політехніка»

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

Різні типи фінансових установ України повинні організовувати свою безпеку в умовах непередбачуваності, невизначеності, загроз та небезпек, породжених умовами сучасного розвитку економічних відносин між різними суб'єктами економічних відносин. Неоднозначна організація визначених бізнес-процесів, що взаємодіють між собою у сфері безпеки саме банківських установ, як основних гравців на фінансовому ринку – є основою фінансової безпеки держави та визначення ступеню самостійності її економіки, залежності чи незалежності прямого чи опосередкованого впливу інших суб'єктів економіки чи зовнішніх факторів. Саме розробка ефективних та дієвих принципів безпеки банківських установ є базою та домінантою функціонування системи їхньої безпеки. Дані принципи повинні базуватися на таких базисах:

1. Банківські установи самостійно, без зовнішнього втручання, вибудовують вертикаль та горизонталь системи безпеки, що не суперечить діючому законодавству.

2. Банківські установи мають пропонувати виключно безпечні фінансові послуги, що не будуть спонукати до виникнення загроз банківській системі.

При цьому, треба відмітити, що проблеми, які виникають у великих представників банківської системи, неодмінно та безповоротно, а в деяких випадках – іміджево, негативно позначаються на функціонуванні системи загалом, частіше за все із втратою довіри її споживачів.

Визначені загрози, окремо взятій банківській установі (навіть найменшому гравцеві ринку), визначають комплекс заходів для ефективної реалізації стратегії безпеки та запобіганню втрати стійкості та стабільності системи загалом, а також визначають зміст діяльності основних завдань управління заходами банківської безпеки та захисту. Серед них можна відмітити основні:

1. Належна оцінка рівней безпеки банківської установи (градація видів небезпек).

2. Визначення інструментарію, що буде протидіяти загрозам.

3. Моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища, в якому функціонує банківська установа.

Основними стратегічними цілями функціонування банків в Україні є [1]:

- прозорість банківського сектору (здатність відкрито вести бізнес процеси);

- рівень стійкості фінансового сектору до загроз, що формуються (зовнішні та внутрішні);

- підвищення якості управління ризиковими бізнес-процесами та можливість законодавчого закріплення порядку дій в різних ситуаціях (рекомендаційний характер);

- посилення законодавчих ініціатив в захисті прав споживачів фінансових послуг.

Таким чином, можемо визначити основні принципи безпеки банківських установ України, що ґрунтуються на вищезазначеному [2].

Принцип законності – полягає у тому, що всі суб'єкти фінансового ринку повинні дотримуватися норм чинного законодавства, нормативно-правових актів, розпоряджень, положень, інструкцій тощо.

Принцип повноти – полягає у тому, що всі факти, що містять ознаки або прояви небезпек чи загроз та загрожують безпеці банківської установи повинні бути визначені та описані в повному обсязі, для створення максимально можливих заходів протидії визначеним загрозам з боку банку.

Принцип безперервності визначає постійний моніторинг внутрішнього і зовнішнього середовища з метою виявлення можливих загроз або небезпек та своєчасну реакцію на них.

Принцип своєчасності передбачає сукупність попереджувальних заходів щодо формування безпеки банку.

Принцип системності – полягає у захисті діяльності банку та визначає системні підходи для його ефективної діяльності.

Принцип комплексності – враховує загрози зовнішнього та внутрішнього характеру, що прямо або безпосередньо впливають на діяльність банку.

Даний перелік принципів є неповним, але формування принципів безпеки банківських установ в Україні є досить складним і трудомістким процесом, що проводиться на постійній основі і в декілька етапів (поетапне впровадження рівні безпеки банку) – безперервно, цілеспрямовано і наполегливо, з необхідним ступенем активності.

Список використаних джерел:

1. Petrushko Y. Security of the bank credit activity: analysis of conceptual categorical apparatus and selection of principles. *Modern Science*. 2018. № 3. S. 45–51.

2. Zachosova N. V. Characteristics of threats to economic security of financial institutions in Ukraine. *Information aspects of socioeconomic systems' development : Series of monographs. Monograph 5* [ed. by A. Ostenda and T. Nestorenko]. – w. Katowicach: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej, 2016. 450 p.

Садчикова І.В., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національного університету «Чернігівська політехніка»
Корнієць Ю.М., здобувач наукового ступеня доктора філософії
Національного університету «Чернігівська політехніка»

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Активізація страхування та розвиток страхового ринку є одним із пріоритетів економічного розвитку країни. Це зумовлено необхідністю ефективності страхової діяльності як активізації руху інвестиційних ресурсів, а також необхідністю страхування як елемента захисту та передачі ризиків суб'єктами господарювання, що створює умови «вितягнутої руки». При цьому розширення страхового ринку України та збільшення попиту на страхові послуги мають відбуватися в гармонії та відповідно до здатності та бажання страховиків надавати якісні страхові послуги в обсязі, відповідному потребам. Аналіз публікацій, що описують стан і перспективи розвитку страхового ринку, дозволяє стверджувати про труднощі вітчизняних страховиків, особливо в сучасних умовах економічного розвитку, задовольнити вимоги необхідного ресурсного забезпечення, розміру капіталу та ефективності управління в відповідно до вимог, встановлених суб'єктом регулювання. Порушення цих вимог, зрештою, призводить до порушення фінансової стійкості самого страховика та створює передумови для фінансової безпеки загострення на всьому страховому ринку [5]. І, як відомо, фінансова безпека страхового ринку України є важливим і потужним елементом фінансової безпеки держави в цілому. Отже, подальше ефективне функціонування страхового ринку зберігає актуальність питання фінансової безпеки страхових компаній, особливо в контексті трансформацій соціально-економічного розвитку держави.

Питанням безпеки страхових компаній приділено увагу у різних наукових працях як вітчизняних так і закордонних авторів. Так, напрацювання авторів В. Базилевич, В. Волкової, В. Вірченко, Л. Матвійчук, С. Очкасова, О. Рубан, Г. Толкачова та ін. присвячені окремим аспектам визначення сутності фінансової безпеки страхових компаній. В свою чергу науковці А. Єрмошенко, О. Папка дають комплексну характеристику фінансової безпеки страхових компаній. Проте незважаючи на ґрунтовні наукові дослідження значної кількості авторів, на сьогодні необхідно по-новому підходити до характеристика складових фінансової безпеки страхових компаній з врахуванням інституційних змін та зовнішніх загроз.

Метою є визначення сутності фінансової безпеки страхових компаній з урахуванням сучасних зовнішніх викликів.

На сьогодні немає єдиного підходу щодо визначення поняття «фінансова безпека страхової компанії, а тому наведемо декілька з них. Так, В. Базилевич [4], під фінансовою безпекою страхової компанії розуміє здатність виконувати взяті зобов'язання за договорами страхування за умови дії несприятливих чинників, а також зміни в економічній кон'юнктурі. О. Рубан [1, 3] дає наступне трактування, в якому фінансова безпека страхової компанії представляє собою інтегральну характеристику успішного функціонування страхової компанії, що включає ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість та характеризує фінансовий стан страхової компанії у довгостроковому періоді. В свою чергу О. Журавко [2] комплекс дій, спрямованих на постійну підтримку балансу між витратами та зобов'язаннями страховика й фінансовими ресурсами, необхідними для їх покриття або виконання, в результаті чого досягається ефективний розвиток страхової компанії, незважаючи на зміну зовнішніх та внутрішніх факторів функціонування економіки.

Таким чином, можна стверджувати, що фінансова безпека страхової компанії це здатність страховика виконувати взяті на себе страхові та інші зобов'язання за умови збалансованого та оптимального підходу до використання та управління своїми фінансовими ресурсами, а також спроможність своєчасно визначати як внутрішні, так і зовнішні загрози і займатись розробленням заходів для стабілізації та підтримки платоспроможності, ліквідності та ділової активності компанії в нестабільному зовнішньому середовищі.

Отже, фінансова безпека є головним підґрунтям для ефективної діяльності страхової компанії, що означає всебічну підтримку інтересів не тільки засновників, а і страхувальників, а також спроможність продуктивно працювати за різних умов зовнішнього середовища. Саме фінансова безпека страхової компанії є тією якісною та кількісною характеристикою її діяльності саме у довгостроковому періоді, управління якою направлене на забезпечення її належного рівня. Саме тому, дослідження основних складових фінансової безпеки страхової компанії є актуальним питанням і потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Братюк В.П. Фінансово-економічна безпека діяльності страхових організацій / В.П. Братюк. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/211007269.pdf>
2. Журавка О. С., Темченко А. Р., Федорченко В. Г. Теоретичні підходи до визначення фінансової стійкості страхових компаній. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 22 (1). С. 117–122.
3. Рубан О. О. Фінансова безпека страхової компанії як інтегральна характеристика фінансового стану. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2011. № 33. С. 33–42.
4. Страхування: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. К. : Знання, 2008. 1019 с.
5. Zavora Taina Фінансова безпека страхової компанії: оцінювання та напрями забезпечення. / Taina Zavora, Maryna Peretiata // Науковий журнал «Економіка і регіон». – Полтава: ПНТУ, 2019. – Т. 2 (73). – С. 6–11. – doi:[https://doi.org/10.26906/EiR.2019.2\(73\).1620](https://doi.org/10.26906/EiR.2019.2(73).1620)

Садчикова І.В., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національного університету «Чернігівська політехніка»
Сусленко С.В.,
здобувач наукового ступеня доктора філософії
Національного університету «Чернігівська політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТ»

Розвиток національної економіки та ринкових відносин неможливий без функціонування ефективного кредитного ринку, що забезпечує розподіл та перерозподіл фінансових ресурсів за допомогою фінансових інструментів між усіма секторами економіки держави. Відповідно, доступні та якісні фінансові інструменти є основою кредитного ринку, що сприятимуть активізації підприємницької діяльності та нагромадженню достатньої кількості обігового капіталу спрямованого на нарощення виробничого потенціалу та збагачення держави. Використання фінансових інструментів є основою для функціонування та існування різних фінансово-кредитних інституцій на кредитному ринку, що служать посередником руху капіталу в різних формах між суб'єктами кредитного ринку.

Дослідження питань щодо особливостей фінансових інструментів кредитного ринку присвячені праці вітчизняних та іноземних науковців, серед яких можна виділити В. Базилевича, Р. Вілсона, Ю. Колобова, О. Мозгового, Дж. Міллера, В. Міщенко, С. Науменкова, Н. Негропonte, В. Опаріна, С. Румянцева, Л. Шкварчука та ін., проте незважаючи на значну кількість наукових доробок присвячених вивченню окресленого питання, застосування фінансових інструментів та їх класифікація в умовах нової економічної парадигми не достатньою досліджені та потребують подальшого розвитку.

Метою дослідження є вивчення теоретичних підходів щодо тлумачення дефініції «фінансовий інструмент» та їх класифікація.

Нині у вітчизняній економічній літературі не існує єдиного консолідованого підходу до поняття «фінансовий інструмент». Так, Фінансовий словник [5] дає таке визначення категорії «фінансовий інструмент» – це будь-який документ, що є свідченням боргу, продаж або передання якого забезпечує продавцю отримання фінансів. Прикладами фінансових інструментів є векселі, облигації й інші цінні папери, а також депозитні сертифікати. В свою чергу, Л. Примостка [3] дає таке визначення: фінансовий інструмент – це будь-який контракт із чітко вираженими економічними наслідками, предметом якого є грошові кошти (або чинне право на отримання грошових коштів чи їх еквівалентів) і який зумовлює появу права одного суб'єкта господарської діяльності та зобов'язання чи інструменту капіталу іншого. Науковці О. Маслова та О. Опалова [1] під фінансовим інструментом розуміють особливі товари фінансового ринку, які мають фінансове походження та виступають об'єктом купівлі-продажу на відповідних сегментах фінансового ринку.

При дослідженні теоретико-методичних підходів щодо визначення поняття «фінансовий інструмент» їх доцільно розглядати з позиції наукових підходів, які представлені на рис. 1.

Рис. 1. Підходи щодо трактування сутності поняття «фінансовий інструмент»

Джерело: згруповано автором з використанням [2, 4].

Отже, на нашу думку, фінансові інструменти – це особливий вид продукту, що представлений на ринку, включає в себе формування договору або угоди на надання даного виду послуги і використовується для залучення (інвестування) однією стороною – надавачем послуги та отримання економічної вигоди іншою.

Список використаних джерел:

1. Данилевич А.П. Фінансові інструменти: особливості визначення, класифікації та обігу / А.П. Данилевич // Наукові праці НДФІ – 2009. – № 1(46). – С. 64–74.
2. Кравченко А.С. Інструменти фінансового ринку та їх класифікація в умовах цифровізації суспільства// Bulletin of Sumy National Agrarian University, (4 (82), 7–10. URL: <https://doi.org/10.32845/bsnau.2019.4.2>
3. Примостка Л. О. Фінансові деривативи: аналітичні та облікові аспекти: монографія / Л. О. Примостка. – К.: КНЕУ, 2001. – 263 с. – С. 6.
4. Садчикова І.В., Садчиков В. Фінансові інструменти розвитку кредитного ринку України в період воєнного стану. Науковий вісник Полісся. 2022. № 2 (25). С. 190–204.
5. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – 3-тє вид., випр. та доп. – К.: Знання, 2000. – 587 с.

Садчикова І.В., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національного університету «Чернігівська політехніка»
Терещук Д.В.,
здобувач наукового ступеня доктора філософії
Національного університету «Чернігівська політехніка»

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Фінансовий ринок України відіграє одну з головних ролей у економіці держави. Можна сказати, що це є індикатор рівня розвитку держави в цілому і фінансового сектора як такого, який вказує на існуючі прогалини та можливі перспективні напрямки розвитку.

Фінансовий ринок України є відкритою економічною системою, що являє собою сукупність всіх її учасників та інститутів, які пов'язані між собою перерозподілом капіталу.

Суб'єкти інфраструктури фінансового ринку забезпечують оброблення великої кількості трансакцій щодня, своєчасність, надійність та безперервність яких має важливе значення для забезпечення фінансової стабільності країни. Збій в роботі суб'єктів інфраструктури ринків капіталу можуть мати негативні наслідки та спричинити системний ризик для учасників фінансової системи.

Згідно діючого законодавства, всі важливі учасники фінансового ринку у межах управління операційним ризиком та забезпечення безперервності діяльності системно важливі та важливі платіжні системи, створені резидентами, зобов'язані [1]:

1. Здійснювати заходи щодо аналізу можливих загроз безперервному функціонуванню та планування дій у разі їх реалізації.

2. Розробити План заходів із забезпечення безперервності, який має передбачати:

- порядок та строки відновлення діяльності;
- технологію виконання операцій у надзвичайній ситуації;
- розроблення інструкцій для працівників у разі настання надзвичайної ситуації та з відновлення функціонування програмних засобів, їх регулярний аналіз та перегляд тощо.

Для системно важливих платіжних систем, створених резидентами, додатково передбачені такі вимоги:

– відновлювати діяльність не пізніше ніж через дві години після виникнення надзвичайної ситуації;

– надавати послуги в надзвичайній ситуації на рівні, не нижчому, ніж планові операційні показники діяльності, визначені в документах платіжної системи;

– здійснювати розрахунки в режимі реального часу або забезпечувати завершення розрахунків упродовж операційного дня;

– забезпечувати наявність резервної робочої зони тощо.

Стійкість української енергосистеми – ключова причина поліпшення прогнозів цього річного зростання економіки: ВВП підвищиться на 2%, а інфляція прогнозується нижчою за 15%.

Приплив капіталу за фінансовим рахунком забезпечила міжнародна фінансова допомога у вигляді позик. Крім того, знизилася заборгованість нерезидентів за торговими кредитами. Потреба у фінансуванні діяльності підприємств та стабільність валютного ринку сприяють припливу коштів приватного корпоративного сектору в країну. Ця тенденція може зберегтися і надалі.

Ситуація на валютному ринку поліпшилася. Порівняно з зимовими місяцями скоротилися обсяги інтервенцій НБУ. Цьому сприяло зростання обсягів продажу валюти аграрними підприємствами для проведення посівної кампанії та зменшення попиту на валюту з боку імпортерів енергоресурсів у весняні місяці. Також зменшилися відпливи коштів за операціями з платіжними картками. Купівельна активність на ринку житла залишається дуже низькою, ознаки відновлення слабкі. Ринкової іпотеки майже немає, а робота державних програм підтримки нині нестабільна. Номінальні доходи населення підтримуються значними обсягами виплат військовослужбовцям та відновленням обсягів зарплат у приватних та державних компаніях. Однак висока інфляція стримує відновлення реальних доходів: їхній рівень за перші п'ять місяців року майже

незмінний у річному вимірі. Пожвавлення економіки та сповільнення інфляції сприятиме поліпшенню фінансового стану домогосподарств, що збільшить схильність до споживання та попит на позики. З початку повномасштабної війни закредитованість населення знизилася. Однак окремі категорії позичальників, передусім із найнижчими доходами, мають значне боргове навантаження [2].

Банки зберегли значний запас високоліквідних активів навіть попри суттєве підвищення вимог НБУ до обов'язкових резервів. Коефіцієнти ліквідності як в усіх валютах так і в іноземних валютах більше ніж втричі перевищують мінімальні вимоги. Структура високоліквідних активів змістилася на користь довгих інструментів. Основними джерелами поповнення коштів останнім часом стали ресурси бізнесу, а от надходження коштів населення до банків значно сповільнилися. Натомість банки поліпшили строкову структуру вкладів населення. Тож ризик ліквідності для системи загалом помірний.

Список використаних джерел:

1. Zhuk Ye. (2016), "Foreign practice of financial markets regulation", *Ukraina finansova*, [Online], available at: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/drn/020.htm

2. The official site of the National Bank of Ukraine (2022), "Financial sector statistics", available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/schorichniy-zvit-z-oversaytu-golovni-fakti-pro-oversayt-infrastrukturi-finansovogo-rinku-u-2022-rotsi>

Світлик І.М.,

студент Дніпровського державного аграрно-економічного університету

(науковий керівник – Качула С.В., д.е.н., проф.,

професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Дніпровського державного аграрно-економічного університету)

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Дослідження проблематики організації системи банківського обслуговування є актуальним, оскільки банкінг є важливою частиною сучасної економіки та фінансової системи. Швидкий розвиток технологій, зокрема в галузі фінансових технологій (FinTech), забезпечує сталий розвиток фінансового сектору і впливає на банківські послуги. Дослідження організації системи банківського обслуговування допомагають визначити, як банки можуть адаптувати свої процеси та технології, щоб відповідати змінам в сучасному світі.

З появою нових учасників у фінансовому секторі, таких як інтернет-банки, електронні гроші та впровадження інших фінансових інновацій, банки вимушені конкурувати за клієнтів та зберігання їхньої лояльності. Фінансовий сектор піддається суворому регулюванню, і правила з часом

можуть змінюватися. Очікування та потреби клієнтів щодо банківських послуг постійно змінюються і задача банків адаптувати свої послуги до потреб клієнтів та забезпечити задоволення їх очікувань.

З поглибленням цифрової трансформації банківського сектору зростає загроза кібератак та порушень безпеки даних і банки розробляють ефективні заходи забезпечення кібербезпеки.

Стан системи банківського обслуговування в умовах цифровізації може бути оцінений як досить динамічний і змінюваний. Цифрові технології значно змінили способи надання банківських послуг та механізмів взаємодії з клієнтами. Серед основних напрямків розвитку системи банківського обслуговування в умовах цифровізації можна виокремити:

- мобільність і онлайн-послуги (банки активно розвивають мобільні додатки та онлайн-платформи для зручного доступу клієнтів до своїх банківських рахунків, переказів, платежів та інших послуг; це спрощує та прискорює процеси банківського обслуговування);

- інтернет-банкінг (банки активно інвестують у розвиток інтернет-банкінгу, за допомогою якого клієнти можуть самостійно виконувати різні операції онлайн, без необхідності відвідувати фізичні відділення);

- використання штучного інтелекту (ШІ) та аналітики даних (банки використовують ШІ та аналітику даних для збору та обробки великих обсягів інформації з метою покращення рішень щодо кредитування, ризик-менеджменту та обслуговування клієнтів);

- блокчейн і криптовалюти (технологія блокчейну відкрила можливості для удосконалення операцій з платежами, зменшення шахрайства та підвищення прозорості);

- кібербезпека (впровадження цифровізації призвело до зростання загроз кібербезпеці для банків і тому питання щодо забезпечення кібербезпеки стає надзвичайно важливим для захисту клієнтських даних та фінансових операцій);

- персоналізація та зв'язок з клієнтами (банки використовують дані та аналітику для створення персоналізованих пропозицій для своїх клієнтів, що сприяє покращенню взаємодії та лояльності клієнтів);

- розвиток екосистеми фінансових послуг (банки співпрацюють з іншими учасниками фінансового ринку, такими як FinTech-компанії, щоб створити екосистеми фінансових послуг, які надають клієнтам більше можливостей та вибору).

Взагалі, створення цифрових екосистем є одним із ключових трендів розвитку банківської галузі. Цифрові екосистеми об'єднують багато різних фінансових послуг та продуктів в одному місці. Це дозволяє клієнтам легко знаходити, порівнювати та вибирати послуги, які вони потребують. Створення цифрових екосистем може підвищити конкурентоспроможність банків, оскільки вони пропонують більше значущих послуг та функцій. Це також допомагає привернути нових клієнтів, зокрема молодше покоління, яке активно використовує цифрові технології.

Цифрові екосистеми стають важливим інструментом для банків у підтримці росту та підвищенні клієнтської лояльності. Однак вони також потребують інвестицій у технології, безпеку та співпрацю з іншими учасниками ринку для їх успішної реалізації. Майже всі великі банки в Україні надають доступ до банківських операцій у режимі 24/7 через різні канали, такі як інтернет-банкінг, мобільні додатки та банкомати: ПриватБанк; Ощадбанк; Raiffeisen Bank Aval; А-Банк; ПУМБ та ін. Проте, важливо враховувати, що конкретні операції та доступність послуг можуть різнитися в залежності від банку та типу рахунку. Фінтех став важливою галуззю, що розширює границі традиційного банківського сектору і впливає на спосіб взаємодії з фінансовими установами.

Отже, сучасною тенденцією розвитку банківської системи є перехід до більш цифрового та зручного банківського обслуговування, а також покращення безпеки та якості послуг. Банки, які ефективно впроваджують цифрові рішення та реагують на зміни в потребах клієнтів, матимуть конкурентні переваги.

Список використаних джерел:

1. Kachula S., Zhytar M., Sidelnykova L., Perchuk O., Novosolova O. The Relationship between Economic Growth and Banking Sector Development in Ukraine. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2022. Vol. 19. P. 222–230. URL: <https://wseas.com/journals/articles.php?id=1456>. DOI: <https://doi.org/10.37394/23207.2022.19.21>

2. Качула С.В., Півкач С. В. Роль ризик-менеджменту при оцінці фінансової стійкості підприємства. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. № 9. URL: DOI: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-9-08-04/2023-9-08-04>

Семеніхіна А.П.,
магістрант Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Васильєва В.Г., к.е.н., доц.,
доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування
Університету митної справи та фінансів)

РОЛЬ РОЗПОРЯДНИКІВ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ У ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОМУ МЕТОДІ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ

Однією з актуальних проблем, існуючих в Україні на сьогоднішній день, є проблема неефективного використання бюджетних коштів та відповідно пошук напрямів підвищення ефективності їх використання. Застосування у бюджетному процесі такого методу управління бюджетними коштами, як програмно-цільовий метод є дієвим способом для вирішення цього питання.

До особливостей цього методу, що зазначені у Бюджетному кодексі України, відносяться його зорієнтованість на досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету та застосування оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу [1].

До основних складових програмно-цільового методу відносяться: бюджетні програми, відповідальні виконавці бюджетних програм, паспорт бюджетної програми, результативні показники [4, с. 22].

Будучі невід'ємною частиною бюджетного процесу на головних розпорядників бюджетних коштів та розпорядників коштів нижчого рівня покладається ряд повноважень. І як наслідок, у разі застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі у них виникають повноваження пов'язані з основними складовими цього методу.

Деякі з них знайшли своє відображення у статті 20 Бюджетного Кодексу України, що саме присвячена застосуванню програмно-цільового методу у бюджетному процесі. Так, на головних розпорядників бюджетних коштів покладені повноваження щодо формування бюджетних програм та визначення їх відповідальних виконавців за погодженням з Міністерством фінансів України (місцевим фінансовим органом) [1]. В якості відповідальних виконавців можуть виступати, як головні розпорядники так і розпорядники бюджетних коштів нижчого рівня. Поєднує їх те, що ставши відповідальним виконавцем вони повинні, виконуючи бюджетні програми, забезпечувати цільове та ефективне використання бюджетних коштів.

Ще одним етапом програмно-цільового методу, де фігурує головний розпорядник бюджетних коштів, є розробка та затвердження паспортів бюджетних програм. До одного з видів інформації, що міститься в такому паспорті бюджетної програми є інформація про результативні показники. Розробка переліку результативних показників щодо кожної бюджетної програми також покладається на головних розпорядників бюджетних коштів. Потім на підставі аналізу цих показників буде здійснюватися оцінка ефективності бюджетної програми.

Оцінка ефективності бюджетних програм передбачає заходи з моніторингу, аналізу та контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів [3, с. 83].

Вона здійснюється відповідно до Методичних рекомендацій, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 17.05.2011 № 608. Ці рекомендації були розроблені для використання головними розпорядниками та іншими учасниками бюджетного процесу при здійсненні оцінки ефективності бюджетних програм [2].

У даних Методичних рекомендаціях наводиться форма за якою здійснюється оцінка ефективності бюджетних програм та відомості щодо того, яку інформацію повинні містити в собі різні пункти даної форми. Проте, можна побачити, що у даних Методичних рекомендаціях відсутній опис того, яку інформацію повинен містити в собі такий пункт форми, як «Виконання інвестиційних (проектів) програм». Отже, це свідчить про те, що існуюча нормативно-правова база щодо оцінки ефективності бюджетних програм потребує доробки.

Слід зазначити, що одним з проявів сутності внутрішнього аудиту ефективності бюджетних установ, організація якого покладена на розпорядників бюджетних коштів в особі їх керівників, є здійснення оцінки діяльності установи щодо ефективності виконання бюджетних програм та результатів її виконання. І як наслідок, недосконалість нормативно-правової бази щодо оцінки ефективності бюджетних програм може вплинути на якість внутрішнього аудиту в установі.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI : станом на 13 верес. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 22.10.2023).

2. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо здійснення оцінки ефективності бюджетних програм» від 17.05.2011 № 608 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0608201-11#Text> (дата звернення: 23.10.2023).

3. Планування місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу: навч. пос. / за заг. ред. В. В. Зубенко. К., 2015. 120 с. URL: https://www.ibser.org.ua/sites/default/files/ppb_5th_2015.pdf (дата звернення: 23.10.2023).

4. Савчук С. В., Дем'янюк А. В., Лободіна З. М. Програмно-цільовий метод бюджетування : навчальний посібник для студ. другого (магістерського) рівня вищої освіти. Тернопіль, 2017. 180 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41199/1/Програмно-цільовий%20метод%20бюджетування_навчальний%20посібник.pdf (дата звернення: 22.10.2023).

Синипостол В.В., студентка Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Новікова Л.Ф., к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Університету митної справи та фінансів)

ФІНАНСОВИЙ СТАН ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ

Державні банки України є невід'ємною складовою фінансової системи країни. Їх роль полягає не лише в забезпеченні фінансової стабільності, але й у фінансовій підтримці реалізації важливих соціально-економічних проектів.

Міністерство фінансів України та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб 22 липня 2023 року уклали договір купівлі-продажу 100% акцій системно важливого АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА “СЕНС БАНК”, згідно з яким банк переходить у власність держави [1]. Варто зазначити що всі п'ять державні банки України є системно важливими банками, що говорить нам про їхню велику системну важливість у фінансовій системі країни та їхню ключову роль у стабільності та функціонуванні фінансового сектору. В Україні працюють 64 банки, але державні банки володіють провідною часткою банківської системи, а саме: 55,7% від загальних активів, 53,9% від загальних зобов'язань, 47,3% від власного капіталу та 85% від загального статутного капіталу. Розглянемо детальніше основні показники фінансового стану банку (табл. 1).

**Основні показники фінансового стану державних банків України
на 01.09.2023 р., млн грн**

Банк	Активи	Зобов'язання	Власний капітал	Прибуток
Приватбанк	782 316	513 432	79 574	39 210
Ощадбанк	337 986	280 696	31 565	9 485
Укрексімбанк	269 630	242 820	6 565	3 073
Укгазбанк	168 603	142 788	11 240	2 621
Сенс Банк	103 395	72 249	11 617	5 438

Джерело: складено автором на основі [2].

ПриватБанк показує вражаючу прибутковість, заробивши 39,2 млрд грн, що створює значну відстань між ним та іншими державними банками, такими як Ощадбанк (9,5 млрд грн), Сенс Банк (5,4 млрд грн), Укрексімбанк (3,1 млрд грн) та Укргазбанк (2,6 млрд грн). Це фінансове лідерство ПриватБанку вказує на його важливу роль у банківському секторі України та може бути результатом добре організованих стратегій та управління банком. Варто звернути увагу що жоден з державних банків не поніс збитки, що є позитивним показником.

У цілому фінансовий стан державних банків України варіюється, і кожен з них має свої сильні та слабкі сторони. ПриватБанк залишається лідером у багатьох аспектах, що робить його ключовим гравцем на ринку.

Для оцінки перспектив розвитку державних банків і їхньої стійкості слід розглянути рейтинг стійкості від Мінфіну за 2 квартали 2023 р. Оцінка рейтингів стійкості може бути корисною для інвесторів, клієнтів та регуляторів, які бажають розуміти фінансову стабільність банку та його потенційні ризики. Рейтинги стійкості визначаються на основі аналізу різних аспектів фінансової діяльності банку і його здатності витримувати різні фінансові виклики та стрес-тести. Цікавим для порівняння з рейтингом стійкості є результати рейтингу по депозитах фізичних осіб, оскільки на сьогодні банки будують моделі бізнесової діяльності за клієнтоорієнтованим підходом.

Таблиця рейтингу стійкості банків на 01.07.2023 р.

Банк	Загальний рейтинг	Стресостійкість	Лояльність вкладників	Оцінка аналітиків	Місце в рейтингу за депозитами фізичних осіб
Приватбанк	3.91	3,7	3.8	4,56	1
Ощадбанк	3.67	3.13	3.9	4.47	2
Сенс Банк	3.39	2.87	3.8	3,84	5
Укрексімбанк	3.67	3.01	4,2	4.2	8
Укргазбанк	3.63	3.4	3.6	4.2	9

Джерело: складено автором на основі [3].

Порівнюючи отримані показники спостерігається що АТ КБ “ПриватБанк” є лідером майже по всіх показниках. Також помітно що загальний рейтинг АТ “СЕНС БАНК” є найнижчим, але варто зауважити увагу що рейтинг був складений на 01.06.2023 рік коли банк ще не був націоналізованим.

Державні банки України відіграють невід’ємну та стратегічно важливу роль у фінансовій системі країни. Державні банки є ключовими учасниками банківського сектору та найбільшими за величиною активів в Україні. За останніми фінансовими результатами, ПриватБанк виділяється найвищою прибутковістю та є лідером серед державних банків, з значним відставанням від інших. Це свідчить про успішну стратегію та управління банком. Важливо відзначити, що всі державні банки показали прибутковість та не понесли збитків, що є позитивним сигналом стабільності. Фінансовий стан державних банків варіюється, але загалом вони показують прибутковість та стабільність. Для подальшого розвитку державних банків важливо продовжувати моніторити їхню фінансову стійкість та розглядати можливості для посилення їхньої ролі у фінансовій системі країни.

Список використаних джерел:

1. Договір купівлі-продажу акцій АТ “СЕНС БАНК” підписано: держава стає власником банку. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/dogovir-kupivli-prodaju-aktsiy-at-sens-bank-pidpisano-derjava-staye-vlasnikom-banku>
2. Національний банк України. Наглядова статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
3. Рейтинг стійкості банків за підсумками 2 квартала 2023. Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating>

Скулинець К.В.,

студентка Львівського національного університету імені Івана Франка (науковий керівник – Західна О.Р., к.е.н., доц., доц. кафедри фінансового менеджменту Львівського національного університету імені Івана Франка)

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БАЗИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Для забезпечення соціально важливих якостей кожного члена суспільства й громадянина, а також стабільного функціонування і розвитку держави, сфера освіти повинна мати надійну фінансову підтримку. На жаль, в Україні існують проблеми із формуванням фінансової бази освіти. Зазвичай, це залежить від економічних, політичних, правових, соціально-культурних, моральних та психологічних особливостей. В останні роки спостерігається перерозподіл доходів і використання видатків відповідно до пріоритетних галузей розвитку у зв’язку з такими викликами масштабного характеру як поширення пандемії COVID-19 та збройна агресія російської федерації на усій території України.

Насамперед важливим проблемним питанням постає недостатнє фінансування освіти, яке є причиною поганих умов навчання та застарілої техніки, зменшення доступності освіти. В Україні за минулі роки можна помітити тенденцію до зменшення видатків на освіту та науку.

Таблиця 1

Бюджет для розвитку освіти і науки на період 2021–2023 рр., млрд грн

Рік	2021	2022	2023
Субвенції	103,7	97,7	90,3
Державні видатки	35,5	33,3	31,8
Загальний обсяг видатків МОН	139,3	131,0	122,1

Джерело: розроблено автором за даними [1].

Освіта характеризується низьким рівнем фінансування наукових досліджень. Із державних видатків на забезпечення діяльності НФД, грантової підтримки наукових досліджень і науково-технічних досліджень спрямовується лише невелика частка (рис. 1). Такі обсяги фінансових ресурсів є недостатніми для удосконалення якості освіти, інновацій та конкурентоспроможності на міжнародному ринку, залучення кваліфікованих викладачів.

У 2022 році за результатами Глобального інноваційного індексу Україна погіршила свій рейтинг порівняно з 2021 роком (49 позиція) та посіла 57 позицію у списку 132 країн. У 2023 році Україна піднялася на 2 позиції і посіла 55 місце в рейтингу. У сфері освіти, як однієї зі складових оцінювання, Україна у 2023 році посіла 31 позицію (– 5 позицій), у сфері знань та результатів наукових досліджень – 45 позицію (– 9 позицій) [2].

Вагомою проблемою забезпечення фінансової бази освіти є залежність навчальних закладів від державного бюджетування. Вона може бути усунена шляхом надання більшості державних і комунальних закладів вищої освіти та наукових установ статусу публічних, що дасть їм більшу фінансову автономію [3]. Така трансформація сприятиме покращенню освітнього аспекту завдяки як частини державних, так і власних надходжень.

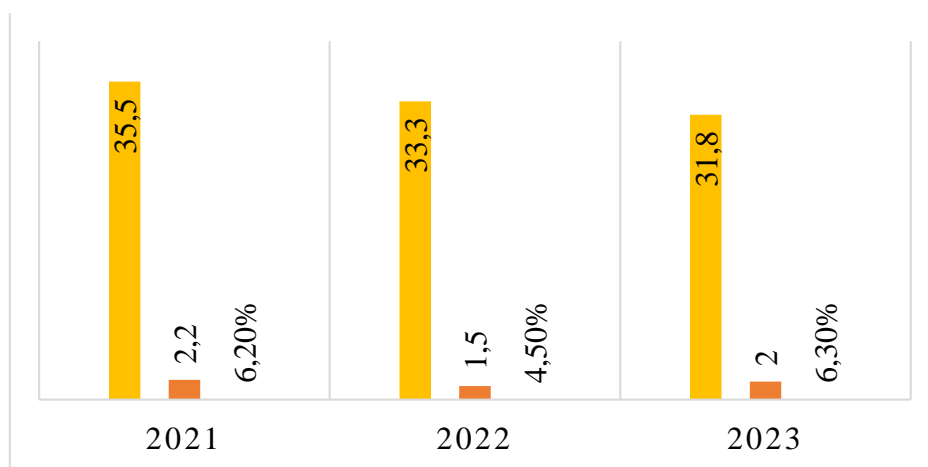

Рис. 1. Питома вага фінансування наукових досліджень

Джерело: розроблено автором за даними [1].

Актуальним і надалі, на жаль, залишається питання корупції. Міністр освіти і науки України Оксен Лісовий вважає, що найбільшою проблемою в українській освіті є формування толерантності до корупції в процесі навчання [4]. Як протидія цьому явищу розроблена Антикорупційна програма Міністерства освіти і науки України на 2021–2023 роки. Адже через хабарництво виникають втрати фінансів, зниження якості освіти, нерівність у доступі до освітнього процесу тощо.

Отже, можна виділити такі основні проблеми формування фінансової бази освіти як недостатнє фінансування даної сфери та досліджень у галузі науки, повне бюджетне фінансування закладів освіти та наукових установ, а також корупційні дії в сфері освіти та науки. Вирішення даних проблем та їх запобігання, зокрема завдяки збільшенню інвестицій, покращенню інновацій та дотриманням вимог законодавства, дасть можливість покращити систему фінансового забезпечення освіти, її якості та розвитку.

Список використаних джерел:

1. Держбюджет на 2023 рік: видатки на освіту та науку. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/derzhbyudzheth-na-2023-rik-vidatki-na-osvitu-ta-nauku> (дата звернення: 27.10.2023).

2. Ukraine ranking in the Global Innovation Index 2023. Global Innovation Index 2023. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023/ua.pdf> (дата звернення: 27.10.2023).

3. Бахрушин В. Освіта, наука та інновації. URL: <https://uareforms.org/pages/new-page-654> (дата звернення: 27.10.2023).

4. Interfax-Ukraine. Лісовий: В освіті найбільшою проблемою є формування толерантності до корупції в процесі навчання. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/902135-amp.html> (дата звернення: 27.10.2023).

Соболь В.В., студентка Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Івашина С.Ю., к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Університету митної справи та фінансів)

ЗОВНІШНІЙ БОРГ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ЙОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ У ВОЄННИЙ ЧАС

Вирішення боргової проблеми має важливе значення для України в плані підтримки макроекономічної стабільності та забезпечення економічного зростання в країні. З початком повномасштабного вторгнення, в Україні значно змінилася ситуація щодо забезпечення фінансування державного бюджету України. Особлива увага приділяється державному боргу, адже від нього зараз залежить економічне становище країни. Державний борг України характеризується значною часткою зовнішнього боргу, станом на 31.08.2023 р. – 72,6 % загальної суми боргу [1]. Спостерігаючи таку тенденцію зростання зовнішніх запозичень, значну увагу необхідно приділити його обслуговуванню. У табл. 1 представлено динаміку відношення валового зовнішнього боргу до ВВП.

**Динаміка відношення валового зовнішнього боргу до ВВП
за період 2013–2023 рр.**

Дата	Валовий зовнішній борг (ВЗБ)	Валовий внутрішній продукт (ВВП)	ВЗБ/ВВП
на 31.12.2013	142 079	183 310	77.5%
на 31.12.2014	126 308	131 805	95.8%
на 31.12.2015	118 729	90 615	131.0%
на 31.12.2016	113 518	93 270	121.7%
на 31.12.2017	116 578	112 154	103.9%
на 31.12.2018	114 710	130 832	87.7%
на 31.12.2019	121 739	153 781	79.2%
на 31.12.2020	125 690	155 582	80.8%
на 31.12.2021	129 711	199 770	64.9%
на 31.12.2022	131 998	160 500	82.2%
на 30.06.2023	148 578	–	–

За даними [2].

Наразі Україні вдається утримувати рівень боргового навантаження на економіку на рівні 82% ВВП, завдяки допомозі партнерів і підтримці кредиторів під час війни. Проблема виплат по боргам наразі не становить серйозного загрози. Однак після завершення війни ефективне управління боргом стане однією з ключових викликів. Протягом 2024–2027 років очікується, що прогнольні платежі за зовнішнім боргом України становитимуть 6% ВВП 2022 року. Це підвищить важливість управління піковими виплатами, які виникнуть після війни, порівняно з загальним рівнем боргу відносно розміру економіки. Зараз Україна продовжує залучати нові кредити для покриття бюджетного дефіциту. Проте, навіть під час війни, вибір джерела фінансування може базуватися на очікуваних впливах на майбутні післявоєнні платежі [3].

Незважаючи на фінансові труднощі, ми зобов'язані продовжувати розглядати питання погашення боргу, використовуючи частину фінансової допомоги, отриманої від наших партнерів, для цілей сплати боргів і відсотків. Відмовитись від виконання зобов'язань в односторонньому порядку, тобто оголосити дефолт, було б найгіршим сценарієм для країни.

Іншим варіантом є реструктуризація боргу. Важливою перевагою над дефолтом є те, що реструктуризація не руйнує довіру інвесторів до України і відкриває можливість навіть у найближчому майбутньому знову отримувати фінансову підтримку. Цей процес передбачає перегляд умов і

строки виплати боргу з метою зменшення фінансового тиску на державний бюджет та відновлення стійкості фінансової системи. Так, у березні 2022 року було розглянуто законопроект Н. R. 7081 “Ukraine Comprehensive Debt Payment Relief Act of 2022”, в якому Уряд США уповноважує шукати варіанти звільнення України від двосторонніх, багатосторонніх та комерційних боргів [4]. А у вересні 2022 року – підписано Меморандум про взаєморозуміння щодо призупинення виплат за державним та гарантованим державою боргом з групою офіційних кредиторів України з країн G7 та Паризького клубу [5]. Але ці заходи лише відстрочують виплати, чим створюють ще більше ризиків, а саме валютних, рефінансування та ліквідності.

Погашення зовнішнього боргу за рахунок репарацій від росії є найбільш бажаним та справедливим кроком для України. Агресор має заплатити за всі збитки. Проте, зрозуміло, що отримання коштів може затягнутися в часі, тому вже зараз слід активно працювати у напрямку конфіскації активів росії та її громадян в Україні, так і в дружніх до нас країн та передачі коштів Україні [3].

Таким чином, через проблеми з погашенням зовнішнього боргу, очевидним буде розглядання різних варіантів полегшення боргового навантаження. Самим привабливим є застосування інструментів реструктуризації та репарації, але важливо врахувати не тільки основну ціль, але і прорахувати ризики подальшого використання даної боргової стратегії, як реструктуризації або списання державного боргу.

Список використаних джерел:

1. Державний борг України. МінФін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov>
2. Валовий зовнішній борг. МінФін. URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/foreigndebt/2023>
3. Управління державним боргом України під час війни та післявоєнний період. Аналітичний звіт Центру економічної стратегії. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/upravlinnya-derdavnim-borgom-ukraini-pid-chas-vijni-ta-pislyavoennij-period.pdf>
4. A Bill H. R. 7081. To seek immediate bilateral, multilateral, and commercial debt service payment relief for Ukraine. URL: <https://docs.house.gov/billsthisweek/20220509/BILLS-117hr7081-SUS.pdf>
5. Україна підписала Меморандум про взаєморозуміння щодо призупинення виплат за офіційним боргом з міжнародними партнерами у G7 та Паризькому клубі. Міністерство фінансів України. 2022. 14 вер. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/ukraine_signs_memorandum_of_understanding_on_official_debt_payments_suspension_with_international_partners_in_the_g7_and_paris_club-3604

Сорока К.М., Варюха А.В.,
студентки ВСП Роменський фаховий коледж Київського
національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
(науковий керівник – Соколовська С.Ю., викладач економічних дисциплін
ВСП Роменський фаховий коледж Київського національного
економічного університету імені Вадима Гетьмана)

ПРОБЛЕМИ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Фондовий ринок відіграє важливу роль у забезпеченні стійкого економічного розвитку, оскільки забезпечує залучення інвестиційних надходжень, створення умов для інвесторів щодо розміщення капіталу, що є суттєво важливим в умовах нестабільної економіки, спричинених воєнним станом та значними економічними, соціальними, інфраструктурними втратами. На військовий стан фондовий ринок реагує миттєво, порушуючи рівновагу фінансової системи та негативно впливаючи на загальний економічний стан країни. Основними проблемами що виникають при цьому воєнний період є:

— падіння економіки України, що призводить до зниження прибутковості компаній і, як наслідок, до зниження попиту на їхні цінні папери;

— під час воєнного стану має місце значний відтік інвестиційного капіталу з України, що знижує ліквідність фондового ринку і впливає на його кон'юнктуру;

— посилення політичних ризиків, які негативно впливають на інвестиційний клімат в Україні і відповідно спричинюють значне падіння вартості державних цінних паперів;

— регуляторна політика, висуваючи певні обмеження для учасників ринку обмежує інвестиційну активність в Україні.

Проблемам фондового ринку України присвятили свої дослідження О. І. Заславська, Т. Рекуненко, Н. Шелудько та інші, визначаючи фондовий ринок – як місце, де інвестори здійснюють купівлю-продаж цінних паперів. Головну увагу науковці приділяють саме, формуванню ринкової вартості цінних паперів, регулюванню діяльності фондового ринку аналізу кон'юнктури фондового ринку тощо. Співвідношення попиту і пропозиції цінних паперів визначають динаміку фондового ринку, на якому реалізуються фінансові відносини з купівлі та продажу цінних паперів.

Найпоширенішим видом цінних паперів, що обертаються на фондовому ринку України є акції. Аналізуючи діяльність фондових бірж, можна зрозуміти, що за останні п'ять років збільшились обсяги торгів, у 2019 році вони зросли майже на 30% і цей показник тримався практично три роки. Це стало наслідком збільшення кількості компаній, котрі котируються на біржі та збільшують активність інвесторів. З'явилися нові технології, що збільшують ефективність та прозорість торгів на біржі. Однак у 2022 році (після початку повномасштабної війни) почалося

падіння фондового ринку. За інформацією Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, найбільше випусків акцій було здійснено у 2018 році, а найбільшою сумою угод з продажу 113,4 грн у 2019 р.

Торги цінними паперами в Україні забезпечуються 18 фондовими біржами (станом на 2018–2022 рр.) При цьому майже 98% всіх українських контрактів сконцентровані на трьох біржах: ПФТС, Перспектива та Українська біржа.

НКЦПФР запровадила нові правила лістингу, спрямовані на підвищення якості та прозорості фондового ринку України. Зокрема, починаючи з 2019 року, компанії, які бажають провести лістинг своїх акцій, повинні обов'язково пройти аудит своєї фінансової звітності. Це дозволило підвищити прозорість та надійність інформації про компанії. У 2020 році були підвищені вимоги до статутного капіталу, розмір якого мусить бути не менше 50 мільйонів гривень, що збільшило рівень захисту від інвестиційних ризиків.

Ситуація на фондовому ринку України у 2023 році викликає певний оптимізм. Іноземні інвестори готові вкладати свої грошові кошти в розвиток України, найбільшу зацікавленість інвесторів викликають фінансовий та енергетичний сектори економіки. Іноземні інвестори вкладають кошти в українські банки, страхові компанії, інші фінансові установи, а також вкладають іноземні кошти в проекти з видобутку та переробки ресурсів. Підтримка іноземних партнерів є життєво важливою для України у процесі відновлення країни [1].

Війна в Україні негативно впливає на формування фондового ринку. Ринок демонстрував позитивну динаміку між 2018 і 2022 роками, але у 2022 році ринок різко впав. Це пов'язано з рядом факторів, зокрема загальним зниженням економічної активності в Україні, відтоком капіталу та зростанням політичних ризиків. За очікуваннями МВФ, економіка України, за умови продовження бойових дій на її території, ВВП зросте на 3,5% у 2023 та на 4% у 2024 році. Що є позитивним сигналом для інвесторів. Також одним з факторів залучення інвестицій є підвищення прозорості фондового ринку, запроваджують ряд заходів, які підвищують прозорість фондового ринку та полегшення доступу для іноземних інвесторів до фондового ринку. Зокрема, було знижено розмір реєстраційного капіталу для іноземних емітентів, а також було спрощено процедуру реєстрації. Були зроблені значні кроки до поліпшення інвестиційного клімату, які допомогли розширити права інвесторів і сприяти активізації фондового ринку

Список використаних джерел:

1. Міністерство Фінансів України. Міністерство Фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>

2. Зельдіс В.В. Проблеми та перспективи розвитку в Україні фондових бірж: регулятивний аспект. Ефективна економіка № 4 2015. Журнал «Ефективна економіка». URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4119> (дата звернення: 30.10.2023).

3. Електронний репозитарій ДВНЗ “УжНУ”: Проблеми та перспективи розвитку фондових бірж в Україні. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/10613> (дата звернення: 30.10.2023).

4. Рекуненко І.І., Бочкарьова Т.О. Визначення рівня фінансової безпеки фондового ринку України. Поточний випуск. URL: <http://global-national.in.ua/issue-9-2016/17-vipusk-9-lyutij-2016/1791-rekunenکو-i-i-bochkarova-t-o-viznachennya-rivnya-finansovoji-bezpeki-fondovogo-rinku-ukrajini> (дата звернення: 30.10.2023).

Старенький М.О.,
аспірант Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(науковий керівник – Мірзоєва Т.В., д.е.н., проф.,
доцент кафедри економіки Національного університету біоресурсів
і природокористування України

ЩОДО СУТНОСТІ ГОСПОДАРСЬКИХ РИЗИКІВ

Головна мета кожного підприємця – забезпечення прибутковості та успішності власної господарської діяльності. У більшій чи меншій мірі кожне підприємство є залежним від внутрішніх і зовнішніх ризиків у процесі здійснення своєї діяльності. Підприємець, у свою чергу, мусить бути готовим до вирішення даних перепон підприємницької діяльності або, щонайменше, до мінімізації наслідків від зіткнення з ними. В Україні питання ризиків особливо загострюється в умовах сучасних загроз і викликів.

Ризик – це невід’ємна складова будь-якої економічної діяльності і впливає на всі галузі економіки. Він означає можливість непередбачених втрат або отримання додаткових прибутків в умовах невизначеності. Ризик може бути зумовлений низкою різних чинників і мати різноманітні наслідки для бізнесу та економіки загалом [1]. Тому управління ризиками в умовах економічних загроз є однією з найважливіших складових успіху будь-якого підприємства.

У свою чергу в умовах сьогодення видове різноманіття ризиків надзвичайно широке. Значний вплив на діяльність підприємств чинять господарські ризики, до яких відносяться виробничий, комерційний (маркетинговий), фінансовий, включаючи інвестиційні ризики (рис. 1).

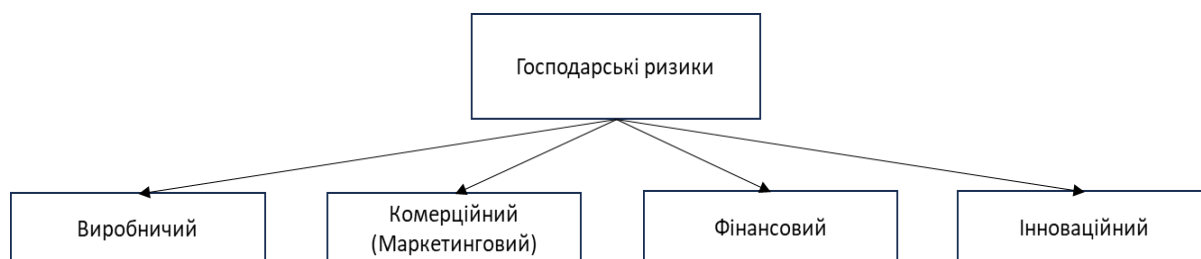

Рис. 1. Основні види господарського ризику [1]

Господарський ризик – це можливість зазнати фінансових втрат або несприятливих наслідків унаслідок невизначеності та непередбачуваних подій у господарській діяльності [3]. Цей ризик може виникнути з різних причин і вплинути на різні аспекти підприємства, включаючи фінансовий стан, репутацію, операційну діяльність та інші. Окрім того, основними видами господарського ризику є:

- ризик втрати майна в результаті стихійних лих;
- ризик виникнення цивільної відповідальності за збиток, який нанесено навколишньому середовищу;
- ризик втрати прибутку;
- ризик, пов'язаний із реалізацією продукції на внутрішньому й зовнішньому ринках;
- технічний ризик, який зв'язаний із експлуатацією обладнання, будівельно-монтажних споруджень тощо;
- комерційні ризики, що викликані недопоставкою продукції, невиконанням фінансових зобов'язань;
- валютний ризик, що зв'язаний із розширенням сфери зовнішньоекономічної діяльності [2].

Можна також виокремити основні чинники, що зумовлюють виникнення господарських ризиків у діяльності підприємств, зокрема:

- політичні: зміни в політичних режимах, правилах і законодавстві можуть впливати на діяльність підприємства. Цей ризик особливо актуальний у галузях, які значною мірою регулюються державою;
- економічні: зміни в макроекономічних показниках, такі як інфляція, безробіття та економічні кризи, можуть вплинути на фінансовий стан підприємства;
- технологічні: у галузях, де інновації важливі, втрата конкурентоспроможності може відбутися через застарілі технології й недостатню адаптацію до нових ринкових трендів;
- екологічні: зміни в екологічних стандартах і вимогах щодо довкілля;
- соціальні: зміни у споживчих вподобаннях і стосунках із працівниками та споживачами.

Загалом, господарський ризик є невід'ємною складовою будь-якої підприємницької діяльності. Він може виникнути з численних причин і вплинути на різні аспекти діяльності підприємства. Розуміння ризиків і їхній адекватний аналіз може стати ключем до успішного управління підприємствами в будь-якій галузі економіки. Основними методами мінімізації господарських ризиків, якими можуть скористатися підприємці є: розробка стратегій управління ризиками, використання страхування як інструменту зниження ризиків, диверсифікація ринків збуту та постачальників, діагностика й аналіз ризиків, фінансове планування і контроль ризиків.

Список використаних джерел:

1. Вараксіна О., Кругова А. Сутність підприємницького ризику в господарській діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. № 24. DOI:10.32782/2524-0072/2021-24-35

2. Герасимчук Н.А., Мірзоєва Т.В., Томашевська О.А. Економічні і фінансові ризики: (навч. посіб.). 2-е вид. Київ : Компринт, 2018. 366 с.

3. Диха В., Лук'янова В. Ризики енергоринку: Сутність дефініції та характеристики. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2023. № 1. С. 28–36. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-7-4>

Сударєва В.І., студентка ХНЕУ ім. С. Кузнеця
(науковий керівник – Черкашина Т.С., к.е.н., доц.,
доцент кафедри державного управління, публічного адміністрування
та економічної політики ХНЕУ ім. С. Кузнеця)

СТРУКТУРНІ ДИСПРОПОРЦІЇ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Податкові надходження відіграють важливу роль у перерозподілі валового внутрішнього продукту (ВВП) будь-якої країни і забезпечують значну частину доходів до її державного бюджету. Перерозподіл частини ВВП і фінансових ресурсів держави у бюджетах різних рівнів дає можливість проводити єдину державну фінансову політику, забезпечувати пріоритетні галузі економіки, задовольняти потреби соціальної сфери. Тому аналіз формування доходів до державного бюджету є актуальним науковим завданням.

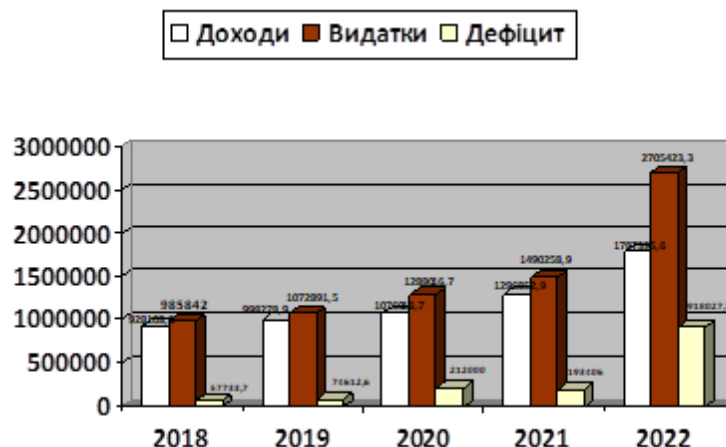

Рис. 1. Динаміка доходів, видатків та дефіциту державного бюджету України [2]

З рис. 1 видно, що формування доходів до державного бюджету України здійснюється за рахунок податків, зборів та обов'язкових платежів, які формують фіскальну політику держави [1, с. 51–59]. Як бачимо, спостерігається постійне перевищення витрат державного бюджету

України над його доходами, особливо у 2022 р. Можемо спостерігати, як протягом 2018–2020 рр. дефіцит державного бюджету України збільшився фактично у 3,5 рази: з 985 842 млн. грн у 2018 р. до 1 288 016,7 млн грн у 2021 р. Втім, слід відзначити і той факт, що впродовж 2020–2021 рр. спостерігалось зменшення дефіциту державного бюджету України: з 212 000 млн грн у 2020 р. до 193 406 млн. грн у 2021 р.

Тепер розглянемо структуру доходів державного бюджету України (табл. 1). У 2022 р. наповнення бюджету відбувалося в умовах глибокої соціально-економічної кризи, внаслідок чого доходи бюджетів усіх рівнів зазнали критичних втрат. За 2022 рік державний бюджет виконано з дефіцитом у сумі 911,1 млрд. грн. Але слід зазначити, що у 2022 р. українська економіка увійшла зі зростанням у 3,2 %, після падіння на 4% у 2020 р. Як бачимо, найбільшу частину складають податкові надходження, сума яких варіюється від 80 до 85%. Лише у 2022 р. суттєво збільшилися надходження від урядів зарубіжних країн і міжнародних організацій (з 0,1% у 2020 р. до 26,92% у 2022 р.). У свою чергу, неподаткові надходження (доходи від власності та підприємницької діяльності, адміністративні збори і платежі, доходи від некомерційного та побічного характеру, надходження від штрафів та фінансових санкцій та ін.) складають не більше 20% доходів державного бюджету України.

Таблиця 1

Структура доходів державного бюджету України [2]

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Податкові надходження, %	81,22	80,12	79,10	85,37	53,14
Неподаткові надходження, %	17,74	18,70	19,79	13,52	19,38
Доходи від операцій з капіталом, %	0,07	0,02	0,01	0,03	0,03
Надходження від урядів інших країн, %	0,16	0,11	0,10	0,10	26,92
Цільові фонди, %	0,02	0,18	0,02	0,02	0,01
Офіційні трансферти, %	0,79	0,87	0,99	0,97	0,53
Всього, %	100	100	100	100	100

Окрім цього, при формуванні державного бюджету України спостерігаються значні коливання: суттєве зменшення обсягу податкових надходжень обумовлено зростанням “тіньового сектору” в українській економіці, що підтверджують дані табл. 2. Так, у 2019 р. податкові надходження збільшились на 45 960,4 млн грн: з 753 815,6 млн. грн (2018 р.) до 799 776 млн грн (2019 р.). У 2020 р. податкові надходження становили 851 115,6 млн грн, порівняно з 2019 р. можемо спостерігати збільшення на 513 339,6 млн грн. Станом на 2021 р. дохід становив 1 107 090,9 млн грн, що на 255 975,3 млн грн більше ніж у 2020 р. Однак вже у 2022 р. ситуація змінилась: податкові надходження до Державного бюджету України становили 949 764,4 млн грн, що на 157 326,5 млн грн менше, ніж у 2021 р. Як бачимо, динаміка податкових надходжень України є позитивною.

Динаміка доходів державного бюджету України [2]

Показник (млн грн)	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Податкові надходження	753815,6	799776,0	851115,6	1107090,9	949764,4
Неподаткові надходження	164676,5	186684,2	212946,9	175358,0	346327,7
Доходи від операцій з капіталом	657,5	183,0	79,4	328,7	611,0
Надходження від урядів інших країн	1464,8	1139,9	1029,7	1289,9	481090,7
Цільові фонди	187,5	1770,8	187,1	209,4	136,2
Офіційні трансферти	7306,3	8725,0	10658,0	12576,1	9465,6
Сума доходів державного бюджету	928108,3	998278,9	1076016,7	1296852,9	1787395,6

Таким чином, проведений аналіз обсягу структури податкових надходжень державного бюджету України дозволяє зробити наступні висновки: по-перше, значне місце у структурі доходів Державного бюджету є податкові надходження, які посідають провідне місце серед інструментів регулювання економіки державою; по-друге, державна фіскальна політика спрямована на формування бюджету за рахунок податкових надходжень. Враховуючи викладене вище, подальші наукові розробки автора будуть присвячені оптимізації податкових та неподаткових надходжень у структурі Державного бюджету України.

Список використаних джерел:

1. Становлення та розвиток податкової системи України : монографія / М. Г. Волощук, І. І. Матьола, Т. О. Карабін, О. В. Білаш. – Ужгород : Видавництво О. Гаркуші, 2021. – 172 с.
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua.

Сушко Р.О., студент Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Роменська К.М., к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Університету митної справи та фінансів)

РОЛЬ ЄДИНОГО КАЗНАЧЕЙСЬКОГО РАХУНКА У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ

В умовах війни, що триває на території України, питання акумуляції державних фінансових ресурсів та ефективного контролю за їх цільовим використанням набуло надзвичайної актуальності, оскільки ці аспекти державного управління визначають рівень фінансової безпеки та, без перебільшення, ступінь і якість функціонування фінансово-економічної складової економіки країни. Виконання вище згаданих завдань покладено на Державну казначейську службу України, створення якої обумовлено необхідністю ефективного управління державними фінансовими ресурсами.

До запровадження єдиного казначейського рахунку (далі – ЄКР) для бюджетного обслуговування використовувалась система бюджетних рахунків державних органів, що відкривались в банківських установах, з яких здійснювались розрахунки. Одним із головних негативних наслідків розміщення бюджетних коштів на великій кількості поточних рахунків установ до створення сучасної фінансової системи бюджетного забезпечення України було невиправдане затримування платежів за захищеними статтями та державними програмами. Враховуючи наявні недоліки банківської системи, при виконанні бюджету виникла потреба в створенні нової системи управління фінансовими ресурсами, яка не тільки виконує бюджет за доходами та витратами, але й контролює їх використання відповідно до призначення. Реалізація функції управління потоками державного бюджету стала можливою завдяки консолідації фінансових ресурсів держави на ЄКР. Запровадження ЄКР, на який зараховуються доходи держави та з якого здійснюються видатки, дає змогу фінансовим органам отримувати вичерпну інформацію про стан державних фінансів і таким чином мати фінансові важелі макроекономічного регулювання.

Впровадження казначейської системи сприяло нагромадженню фінансових ресурсів у державному казначействі та забезпечило відносну ефективність управління фінансами держави. Ця система також дала змогу здійснювати контроль, забезпечити прозорість і спрямоване використання бюджетних коштів (рис. 1).

Відкриття ЄКР в Національному банку України, не зважаючи на те, що передбачає позбавлення комерційних банків можливості використовувати вільні бюджетні кошти, є виваженим кроком, який надає НБУ можливість користуватися перевагами статусу члена центрального банку України та вдосконалити процес управління фінансовими ресурсами. За наявності своєчасної та достовірної інформації про надходження до бюджету, понесені витрати та наявні зобов'язання можна оперативно приймати рішення про розміщення тимчасово вільних коштів або оформлення позик.

Рис. 1. Функціональне навантаження ЄКР при запровадженні сучасної казначейської системи України

Для оптимального використання фінансових ресурсів, які надаються державою підприємствам і організаціям через державний бюджет, створюються та реєструються в фінансових установах спеціальні фонди для розрахунків. Відкриття цих фондів для вирівнювання зобов'язань між розпорядниками та одержувачами коштів з державного бюджету дозволяє оптимізувати процес переказу бюджетних коштів та забезпечити їх результативне використання, при цьому мінімізуючи залишок коштів на рахунках. При цьому фінансування з державного бюджету здійснюється відповідно до встановленого бюджетного кошторису і не передбачає жодних відхилень.

Проте сьогодні особливу увагу слід приділити вирішенню проблеми ефективного використання залишків значних сум невикористаних бюджетних коштів на рахунках розпорядників. Формування залишків на рахунках розпорядників значною мірою виникає внаслідок розриву в часі між виділенням коштів головними розпорядниками бюджетних коштів підпорядкованим розпорядникам та прийняттям фінансових ресурсів суб'єктами господарювання. Завдяки ЄКР та інтеграції в систему електронних платежів казначейство має значні переваги перед іншими учасниками бюджетного процесу. Важко переоцінити роль даної складової фінансової системи в бюджетному процесі загалом і у виконанні бюджету зокрема. Сьогодні вона є значно вищою, ніж у роки, коли фінансова система тільки починала функціонувати.

Список використаних джерел:

1. Чечуліна О.О. Державне казначейство: правовий статус і напрямки діяльності. *Економіка. Фінанси. Право*. 2000. № 12. С. 18.
2. Охримовський О. Удосконалення організації в роботі територіальних казначейських органів. *Казна України*. 2004. № 11. С. 4–6.
3. Рубай О.В., Богач М.М. Управління фінансовими ресурсами в системі казначейства. *Економічний вісник*. 2020, № 3. С. 43–49.

Тарасевич Н.В., доцент кафедри банківської справи
Одеського національного економічного університету
Гончаров О.В.,
студент Одеського національного економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ТА ВИДИ СВІТОВИХ ВАЛЮТНИХ КРИЗ

Валютна система є механізмом, який зв'язує економіки окремих країн у єдине світове господарство. Головне завдання валютної системи – забезпечення умов міжнародних економічних відносин. Будь-які порушення функціонування валютної системи призводять до кризи валютної системи та валютного ринку, що викликає серйозні проблеми у розвитку економіки в цілому.

Основними причинами виникнення світових валютних криз є: невідповідність принципів світової валютної системи зміненим умовам виробництва та збалансованості у світовому господарстві; розбалансованість грошового обігу, заснованого на використанні незабезпечених грошових коштів; криза загальної системи відтворення [1, с. 334; 2, с. 35–36].

Типологія валютних криз в залежності від системоутворюючих факторів поділяє валютні кризи на чотири типи:

- 1) валютна криза, або криза платіжного балансу;
- 2) криза зовнішньої державної заборгованості (фінансова);
- 3) криза зовнішньої заборгованості приватних позичальників (банківська);
- 4) криза внутрішньої, тобто номінованої в національній валюті, боргу (приватного або державного) [3, с. 36].

Криза платіжного балансу за своєю економічною природою відбувається через фундаментальну невідповідність між напрямками фінансової політики, у типовому випадку між монетизацією бюджетного дефіциту та спробою зберегти режим валютного курсоутворення з фіксованим курсом або його проміжний аналог.

Криза зовнішньої державної заборгованості відбувається через надмірне накопичення суми державного боргу, коли в інвесторів виникають сумніви щодо платоспроможності уряду країни обслуговувати заборгованість. Втрата довіри до держави-позичальника викликає прагнення кредиторів повернути свої інвестиційні вкладення достроково, що може призвести до скорочення золотого – валютних резервів та валютної кризи.

Криза заборгованості приватних позичальників спричинена надмірним збільшенням зовнішнього боргу приватних компаній та банківських установ, може статися навіть тоді, коли державна заборгованість знаходиться в нормальному стані.

Важливо розрізнити кризу, викликану накопиченням внутрішньої та зовнішньої заборгованості приватного сектора та банківських установ. Недовіра населення до національної валюти може спровокувати вкладників банків до вилучення депозитів, номінованих у національній валюті, та переведенню їх в іноземну валюту. Це може призвести до банківської кризи, пов'язаною із тиском на іноземну валюту. При цьому банківські установи можуть мати зовнішню заборгованість, повернення якої опиниться під питанням, крім того, державна система гарантій депозитів вкладників банків потребує додаткових державних витрат.

Важливою умовою перетворення внутрішньої національної кризи приватної заборгованості у валютну є лібералізація руху капіталу в країну та з країни, а також високий рівень конвертованості валюти за капітальними операціями.

Формами прояву світових валютних криз є: коливання валютних курсових співвідношень; зниження вартості національної валюти по відношенню до стабілізаційних світових валют; валютна спекуляція (масовий продаж нестійких валют із заміною їх більш стабільними); скорочення золотого – валютних резервів та резервно-стабілізаційних фондів

та втрата довіри населення до національної валюти; падіння цін на внутрішні фінансові активи; збільшення короткострокових процентних ставок на фінансових ринках; зниження довіри до банківської системи та кредитної системи в цілому [4].

Для запобігання цих процесів відбувається активізація валютної інтервенції Центральних банків з метою підтримки курсу національної валюти, результатом цього є скорочення золото – валютних резервів Центральних банків та резервно-стабілізаційних фондів, втрата довіри населення до національної валюти. Ці прояви змушують Центральні регулятори підвищувати процентні ставки на фінансовому ринку, щоб захистити національну валюту від девальвації.

Отже, валютні кризи мають наслідком великі втрати для економіки країн світу, тому важливим завданням регулюючих органів країн світу є здатність прогнозувати терміни та масштаби валютних криз, теоретичне розуміння складних взаємодій між макроекономічними показниками, очікуваннями інвесторів та державною політикою кожної країни світу.

Список використаних джерел:

1. Ткач О. Особливості поширення валютно-фінансових кризових процесів у глобальній економічній системі. Економічний аналіз. 2013. Т. 12 (2). С. 333–336. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2013_12\(2\)__68](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2013_12(2)__68)
2. Жук В. М. Аналіз виникнення кризових явищ на валютному ринку. Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. 2013. Т. 146. С. 33–39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAe_2013_146_9
3. Сафаров Д.П. Криза міжнародної валютної систем, валютна криза та її моделі. Проблеми системного підходу в економіці. 2017. Вип. 6 (1). С. 33–39. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2017_6\(1\)__7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2017_6(1)__7)
4. Штефан Л.Б. Валютні кризи в Україні в контексті теорії циклів. Ефективна економіка. 2016. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_4_33

Тарасенко А.В., к.е.н., доц., докторант кафедри фінансів,
банківської справи та страхування

Національного університету «Чернігівська політехніка»

Михайлюк М.Т.,

аспірант Національного університету «Чернігівська політехніка»

Швець М.А.,

аспірант Національного університету «Чернігівська політехніка»

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Одним із критеріїв сучасного розвитку фінансового ринку країни є впровадження інформаційно-цифрових технологій в процес функціонування фінансових установ, що має великий вплив на стан економічної системи та розвиток її інститутів. Банки, страхові компанії та інші фінансові установи, для яких рівень задоволення споживачів наданими послугами та налагоджені комунікації є основними аспектами підвищення конкурентоспроможності та адаптивності до змін зовнішнього

середовища, що обумовлює актуальність поширення цифрових технологій в багатьох аспектах фінансової діяльності. Інформаційні технології в даний час бурхливо впроваджуються в усі сфери функціонування фінансового ринку та суспільні відносини і процеси. Процес розвитку інформаційної економіки, де інформація є невід'ємною частиною всіх аспектів соціально-економічного прогресу, фінансові установи повинні дотримуватись сучасних інноваційних тенденцій, що дасть змогу результативно реагувати на потреби бізнесу та громадян, забезпечувати зростання ринку фінансових послуг, підвищити ефективність взаємодії сектору державного управління та фінансових інститутів.

На сучасному етапі цифровізація фінансового ринку створила умови для:

- інформатизації організаційних структур управління фінансовими установами;
- орієнтування споживачів на використання трендових цифрових технологій;
- формування базових цифрових стандартів на основі міжнародних стандартів аналогічного призначення;
- інтеграції банківських комп'ютерних систем в глобальну інформаційну систему та доступу до фінансових баз даних;
- поширення застосування інтегрованих систем розповсюдження інформації;
- моніторингу можливостей використання цифрових технологій.

Цифровий розвиток економіки сприяє впровадженню інноваційних інструментів та технологій в процес управління фінансовими установами та ринком фінансових послуг. Найбільш поширеними з них є фінансовий маркетплейс, краудфандінг та штучний інтелект.

Фінансовий маркетплейс виступає поширеним цифровим сервісом, який поєднує пропозиції від постачальників фінансових послуг в межах однієї онлайн-платформи, що дає змогу обрати найбільш цікаві та привабливі фінансові продукти. Використання цього інструменту має наступні переваги:

1. Банківські, страхові та інші фінансові продукти стають доступними, незалежно від регіону проживання.
2. Можливість цілодобового доступу до банківського продукту різних інститутів.
3. Можливість порівняти різні фінансові продукти та обрати оптимальний.

Іншим популярним інструментом, що є актуальним в умовах розвитку цифровізації, виступає краудфандінг. Завдяки використанню цього інструменту стає можливим залучення коштів під різноманітні міні-проекти, ініціативи стартапу на основі внесків від великої кількості сторонніх незацікавлених осіб, що не пов'язані із реалізацією проекту та не виступають професійними бізнес-інвесторами. Для засновника проекту ці кошти мають невеликий ступінь ризику, оскільки залучаються на благодійній основі. Окрім фінансової допомоги, для підприємця краудфандінгові кошти означають моральну підтримку.

Технології штучного інтелекту виступають трендовим інструментом, що використовується банками для підвищення якості послуг та комунікації із споживачами банківських продуктів. Найчастіше дані технології знаходять застосування у запровадженні чат-ботів, голосових та віртуальних помічників для здійснення основних банківських операцій та взаємодії із клієнтами. Основна мета штучного інтелекту в банківській сфері – отримання уявлення про переваги клієнтів, рівень їхньої задоволеності банківськими послугами, сприяння у визначенні майбутніх очікувань клієнтів щодо нових фінансових продуктів та технологій. Наприклад, штучний інтелект може у рази швидше і точніше визначати вартість застрахованого майна.

Впливовим чинником на перспективний та стратегічний розвиток цифрових технологій та ефективної взаємодії банківських установ та споживачів фінансових послуг виступає інституційне середовище. На даний час основними інституційними факторами становлення цифрових технологій в банківській діяльності виступають нормативно-правове та організаційне регулювання, підготовлені відповідно до вимог та критеріїв цифрових кваліфіковані кадри; відповідні цифровим критеріям та вимогам дослідницькі компетенції та технологічні заділи. При цьому дуже важливо оперативне, але зважене та всебічне вирішення завдання зняття існуючих правових обмежень разом зі своєчасним створенням конкретних правових інститутів, діяльність яких буде націлена на вирішення пріоритетних завдань формування цифрових маркетингових технологій у банківській сфері.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук С., Лазебник М. Ринок маркетингових комунікацій України: огляд та тенденції розвитку. Маркетинг в Україні. 2016. № 3. С. 18–33.
2. Окландер М.А., Окландер Т.О., Яшкіна О.І. та ін. Цифровий маркетинг – модель маркетингу ХХІ сторіччя: монограф.; за ред. М.А. Окландера. Одеса: Астропринт, 2017. 292 с.

Філіппова В.Д.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Новікова Л.Ф., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ БАНКІВ УКРАЇНИ

Підвищення рівня розвитку національної економіки у будь-якій країні нерозривно пов'язане з ефективним функціонуванням банківської системи. Стабільність цієї системи має безпосередній вплив на економічний розвиток України і відкриває двері для активної участі національних підприємств та фінансових установ на міжнародних ринках.

Ключовою ланкою банкінгу є банки, які стають катализаторами для зростання бізнесу, підтримуючи підприємництво та сприяючи залученню іноземних інвестицій у національну економіку. Українські банки відіграють важливу роль у створенні фінансового середовища, яке сприяє розвитку бізнесу та стимулює національний економічний ріст.

Кількість банків України, що відображена на рис. 1, протягом 2020–2023 рр. мала тенденцію до зменшення. Значне скорочення почало відбуватися з 2022 р. через початок введення воєнних дій на території України, але попри це банківська система країни вистояла та продовжує функціонувати завдяки рішучим діям Національного банку України, який ввів низку обмежень та заходів для збереження стабільності фінансової системи. Зокрема, були введені обмеження на зняття готівки, обмеження на операції з валютою та фіксація валютного курсу. Банкам було заборонено виплачувати дивіденди, і встановлено “кредитні канікули” для позичальників.

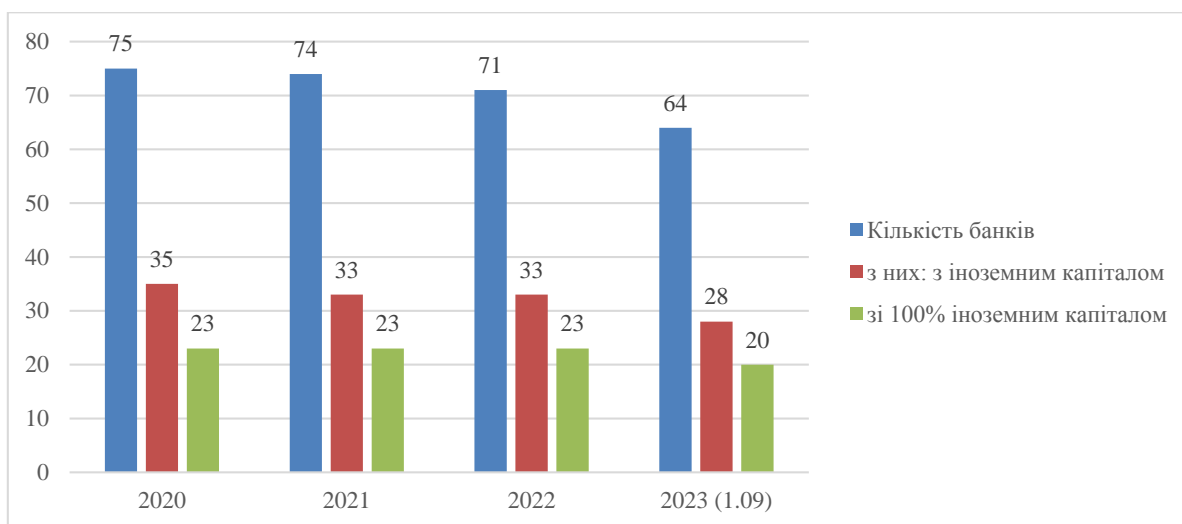

Рис. 1. Динаміка кількості діючих банків в Україні в 2020–2023 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [1].

Перші дні вторгнення призвели до ліквідації банків із російським капіталом, таких як АТ “Міжнародний резервний банк” та ПАТ “Промінвестбанк”, також далі сталося збанкрутування декількох українських банків, зокрема АТ “Мегабанк” та АТ “Банк Січ”. Загалом, кількість банків в Україні скоротилася на чотири підприємства протягом року вторгнення. На початку 2023 р. НБУ прийняв рішення призупинити діяльність ще двох банків – ПАТ “Айбокс Банк” та АТ “Банку Форвард” [2].

Аналізуючи основні показники діяльності банків України (табл. 1) можна стверджувати, що активи та пасиви банків кожного року збільшувалися. У період військової агресії проти України одним із основних чинників, що спричинив ріст банківських активів до рівня 2,6 трлн грн,

полягає в необхідній емісії гривні з боку Національного банку України, особливо на початкових етапах війни. Ця емісія спрямована на забезпечення фінансування нових бюджетних потреб, пов'язаних з витратами на військові та соціальні цілі.

Таблиця 1

Основні показники діяльності банків України за 2020–2023 рр. (млн грн)

Рік	Активи	Пасиви	Капітал	Доходи	Витрати	Чистий прибуток (збиток)
2020	1 754 736	1 754 736	212 577	250 171	210 445	39 727
2021	1 979 298	1 979 298	244 081	273 863	196 488	77 376
2022	2 243 915	2 243 915	218 910	357 388	332 673	24 716
2023	2 621 025	2 621 025	297 007	289 289	194 219	95 070

Джерело: розроблено автором за даними [1.]

Таким чином, прибуток банків збільшився у 2021 р. на 37 649 млн грн та впав у 2022 р. на 52 660 млн грн у порівнянні з попередніми роками. Таке зниження спричинене несприятливою економічною ситуацією в державі, розгортанням повномасштабних військових дій та ліквідацією неплатоспроможних банків з ринку надання фінансових послуг. Станом на 1 вересня 2023 р. ситуація стабілізувалася та прибуток зріс на 70 354 млн грн.

Отже, банківська система представляє собою ключовий елемент фінансової інфраструктури держави. У важкий час фінансової кризи і період війни в Україні багато банків зуміли зберегти свою стійкість та залишилися активними на ринку фінансових послуг. Однак не можна ігнорувати факт, що деякі банки не здатні були забезпечити свою платоспроможність та функціонувати в умовах нестабільності. Перед Україною стоїть нагальне завдання реформування банківської системи з метою її оздоровлення та подальшого розвитку. Ця реформа передбачає впровадження дієвих заходів для підвищення фінансової стійкості банків, зміцнення нагляду за ними та покращення регуляторного середовища. Крім того, важливо створити умови для залучення нових інвестицій у банківський сектор та сприяти його інноваційному розвитку.

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>
2. Плотнікова А.О. Вплив воєнного стану на стабільність банківської системи України. URL: http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/13038/1/2023_Conference_CHERNIIVTSI%20.pdf#page=128

Фурман О.О.,
студентка Львівського національного університету ім. Івана Франка
(науковий керівник – Ватаманюк-Зелінська У.З., д.е.н., проф.,
професор кафедри фінансового менеджменту
Львівського національного університету ім. Івана Франка)

ЕФЕКТИВНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ПЕРІОД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

У сучасному світі, коли війни та конфлікти негативно впливають на розвиток країн, важливо звернути увагу на процес післявоєнного відновлення, особливо для територіальних громад. Адже повноваження щодо підтримки економічного розвитку, надання соціальних послуг та вирішення екологічних проблем в межах територіальних громад належать місцевим органам влади. Така можливість зумовлена децентралізацією, яка дала змогу покращити фінансовий потенціал органів місцевого самоврядування.

В умовах післявоєнної відбудови перед територіальними громадами постануть завдання щодо забезпечення стабільного розвитку задля успішного подолання наслідків злочинних дій країни-агресора. Така мета має бути забезпечена достатнім обсягом фінансових ресурсів.

Бюджетне фінансування є основою ефективної діяльності територіальних громад. Відтак, підтримка з місцевого та державного бюджетів, а також залучення міжнародної допомоги та інвестицій є необхідними для забезпечення успішної реалізації програм і планів відновлення територій.

А недостатній рівень фінансових ресурсів для виконання власних та делегованих повноважень органами місцевого самоврядування компенсується за допомогою надання трансфертів місцевим бюджетам з державного бюджету України [1]. Саме фінансування дає змогу підтримувати соціальні програми, вирішувати інфраструктурні проблеми, надавати медичну та психологічну допомогу громадянам, а також сприяє стимулюванню економічного зростання територій.

Використання внутрішніх ресурсів також є важливим фактором при післявоєнному відновленні територій. Це означає, що місцеві громади повинні максимально використовувати наявні людські, природні та культурні ресурси для свого відновлення. Адже стимулювання підприємницької активності, а також залучення інвестиційних ресурсів дасть змогу розширити фінансові можливості органів місцевого самоврядування задля успішної реалізації проектів розвитку територій.

Також до джерел фінансової підтримки місцевого бізнесу відносяться кошти грантових програм та міжнародної фінансової допомоги. Держави-донори, благодійні фонди та міжнародні організації, які наголошують на важливості прозорих бюджетних та порівнянних показників економічної, екологічної та інформаційної безпеки, можуть надавати технічну й фінансову допомогу у відновленні пошкоджених об'єктів критичної інфраструктури на території України після повномасштабного вторгнення

агресора. Тому органам місцевого самоврядування важливо здійснювати ефективну координацію з такими організаціями, залучаючи їхні ресурси для реалізації проєктів, спрямованих на підтримку територіальних громад. Таким чином, Україна зможе ефективніше вирішувати свої економічні проблеми та будувати більш міцні відносини зі світовою спільнотою [2].

Окрім того, залучення громадян до процесів прийняття рішень, підтримка активних громадських ініціатив та співпраця між громадами може сприяти зміцненню місцевого самоврядування та економічному відновленню на місцевому рівні. Це важлива складова для успішної реалізації будь-якого проєкту, програми чи заходу місцевого рівня [3; 4].

Отже, було б доцільно систематизувати ключові напрями, що забезпечують функціонування територіальних громад в умовах післявоєнної відбудови:

1. Інфраструктура: одним з ключових завдань є відновлення та створення якісно нового житла та життєвої інфраструктури з захисними, стійкими та інклюзивними рішеннями.

2. Фінансово-кредитна підтримка: важливо досягти партнерських відносин між державою та бізнесом, а також покращити інвестиційний клімат з урахуванням особливостей екологічної й соціальної сфери. Економічне відновлення потребує фінансування, котре можна забезпечити шляхом кредитування бізнесу комерційними банками.

3. Соціальна підтримка: необхідно встановлювати об'єктивні та чіткі критерії для отримання права на соціальні послуги та соціальні виплати людям постраждалим від війни.

4. Інноваційні підходи: враховуючи особливості післявоєнного відновлення, важливо застосовувати інноваційні технології та методи, які сприяють ефективному використанню ресурсів та сталому розвитку.

Список використаних джерел:

1. Крайник О., Федорчак О. (2022). Фінансування розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. № 2 (43). С. 118–125. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.43.2022.3558>

2. Якимчук А. (2023). Розвиток територіальних громад: аспекти збереження природного капіталу та бюджетне фінансування. URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/1150/1/012004>

3. Решетілов Г. (2022). Місцевий економічний розвиток в територіальних громадах. Вісник аграрної науки Причорномор'я. № 26 (1). URL: <https://bsagriculture.com.ua/en/journals/tom-26-1-2022/mistsevy-ekonomichny-rozvitok-teritorialnikh-gromad>

4. Ватаманюк-Зелінська У.З., Павлишина В.І. Репарації як інструмент притягнення до відповідальності росії за скоєні воєнні злочини на території України. Економіка. Фінанси. Право. № 7'2023. С. 37–42.

Фурман О.О.,
студентка Львівського національного університету ім. Івана Франка
(науковий керівник – Грудзевич У.Я., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансових технологій та консалтингу
Львівського національного університету ім. Івана Франка)

КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЙОГО ЗАПРОВАДЖЕННЯ

Ще нещодавно термін «комплаєнс-контроль» асоціювався лише з великими міжнародними підприємствами та банками, проте зараз він починає відігравати важливу роль у діяльності малих та середніх підприємств. Незважаючи на те, що бізнес це завжди ризики, введення комплаєнсу в політику підприємства допомагає їх запобігти [1]. Адже, система комплаєнс-контролю має на меті запровадження низки заходів, які допоможуть дослідити, проаналізувати, провести відповідну оцінку ризиків і створити передумови щодо їх швидкого та успішного усунення. Таким чином основу комплаєнсу становлять:

- законодавство (національне, іноземне, міжнародне);
- внутрішні правила поведінки (етичні кодекси/стандарти);
- практика інших державних органів;
- звичаї;
- індивідуальні правочини (угоди з контрагентами/клієнтами) [2].

Попередження ризиків – це головна функція комплаєнса, вона є вкрай важливою для керівників, зацікавлених у сталому та довгостроковому розвитку компанії.

Комплаєнс-контроль допомагає запобігти таких загроз, як:

- податкові ризики;
- порушення при фінансових трансакціях;
- службові зловживання;
- корупційні дії;
- порушення умов контрактів;
- загрози бізнес репутації та інші протиправні дії.

Завдяки застосуванню комплаєнс-контролю у роботі підприємств виникає ряд переваг, зокрема:

- підвищення репутації та інвестиційної привабливості підприємства;
- мінімізація ризиків банкрутства та фінансових втрат;
- забезпечення сталого розвитку організації;
- можливість участі в зарубіжних тендерах;
- можливість встановлення тісного зв'язку з клієнтами;
- створення умов для постійного вдосконалення організації [3].

Важливо розуміти, саме комплаєнс усуває ризик навіть потенційної проблеми й без зайвих фінансових та репутаційних втрат допомагає отримати нових клієнтів.

У наш час репутація будь-якого підприємства є значущим фактором у визначенні довіри зовнішніх інвесторів та клієнтів. При укладанні

договорів або ж використанні послуг організації саме впевненість, належний рівень прозорості, відкритості та надійності у її добросовісності буде слугувати додатковою гарантією для контрагентів.

Для багатьох компаній впровадження комплаєнс-контролю під час війни є проблематичним, проте варто було б звернути увагу на такі аспекти:

- законодавчу базу: під час воєнного стану Україна може приймати нові закони та нормативні акти, на які мають звертати увагу підприємства для того, щоб відповідати новим вимогам;

- етичні аспекти: комплаєнс повинен включати етичні стандарти та процедури, які допомагатимуть працівникам вирішувати конфліктні ситуації у разі їх виникнення.

Отже, незважаючи на економічні реалії, які склались у наш час, вони зумовлюють потребу у покращенні управління організаціями, що в свою чергу можна досягти шляхом впровадження комплаєнс-контролю. Він дозволяє забезпечити сталий розвиток підприємства у довгостроковій перспективі. Однозначною перевагою комплаєнсу є його конкурентоспроможність, як функції внутрішнього контролю.

Список використаних джерел:

1. Завадська І. Для чого потрібен комплаєнс на підприємстві. URL: <https://zedsoft.com.ua/blog/?dlia-choho-potriben-komplaiens-na-pidpriemstvi>

2. Проєкт КАДРОВИК.UA. Комплаєнс-контроль: поняття, переваги й запровадження. URL: <https://www.kadrovik.ua/content/komplaiens-kontrol-ponyattya-perevagy-j-zaprovadzhennya>

3. Яценко М.С., Коваленко А.Б.. Управління комплаєнс-діяльністю підприємства в умовах глобалізаційних обмежень. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2020/No5/73.pdf>

4. Анісімова А. Для чого компаніям комплаєнс і хто має його впроваджувати? URL: https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/220806_dlya-chogo-kompanyam-komplans--khto-ma-yogo-vprovadzhuвати

Фурман О.О.,

студентка Львівського національного університету ім. Івана Франка

(науковий керівник – Смолінська С.Д., к.е.н., доц.,

доцент кафедри фінансового менеджменту

Львівського національного університету ім. Івана Франка)

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ПРИКЛАДІ КРАЇН – ЧЛЕНІВ ЄС

Фінансова звітність є незамінною складовою введення будь-якого успішного бізнесу. Побудова високоефективної фінансової звітності можлива лише за умови повного розуміння принципів її формування та подання, які в цілому формують системи регулювання й ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності. При цьому в кожній країні сформувались власні системи регулювання обліку і звітності обумовлені

політичними, історичними, культурними та соціально-економічними особливостями. Формування фінансової звітності в країнах ЄС регулюється національним законодавством, а також вимогами ЄС [1].

Довіра міжнародного ринку до національного бізнесу, спільний підхід щодо визначення фінансової звітності та можливість більш активного залучення інвестицій – це ті результати, яких можна досягнути за допомогою застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності. Тому варто було б звернути увагу на характеристики фінансової звітності в країнах Європейського Союзу:

1. Стандартизація. ЄС прагне стандартизувати правила ведення фінансової звітності для всіх країн-членів, щоб забезпечити стабільність та стійкість в межах всього Союзу.

2. Міжнародні стандарти. Фінансові звіти держав-членів ЄС мають відповідати МСФЗ, що дозволяє порівнювати їх фінансові результати, а також підвищує стан “прозорості” незалежно від країни або галузі.

3. Зобов’язання публічної звітності. В більшості країн ЄС ведення публічної фінансової звітності є обов’язковою процедурою, особливо для аналітиків, інвесторів та регуляторів.

4. Аудит. Фінансова звітність підлягає перевіркам на відповідність загальноприйнятим вимогам незалежними аудиторами, які допомагають встановити будь-які відхилення у діяльності бізнесу.

5. Інтегрована звітність. Нова парадигма звітності, яка розкриває не лише фінансові дані про компанію, але й ще про її соціальну, екологічну та інші не фінансові складові [2].

6. Структура звітності. Фінансова звітність за міжнародними стандартами має визначений формат та структуру. До прикладу, структура звітності має включати звіт про фінансовий стан, звіт про прибутки та збитки, звіт про зміни у власному капіталі, звіт про рух грошових коштів, примітки до фінансової звітності, порівняльну інформацію та звіт про фінансовий стан. Саме такий МСФЗ-звіт розкаже про компанію все, що важливо у бізнес-середовищі, а особливо на «міжнародній арені».

7. Національні вимоги. Незважаючи на розроблені міжнародні правила, кожна країна-член Європейського Союзу може розробити власні вимоги до структури фінансової звітності, тим самим регулювати її додатково.

Отже, на прикладі застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності у ЄС, можна зробити висновок, що вони сприяють прозорості фінансових ринків через зіставність звітності підприємств, що дозволяє ідентифікувати фінансові та інші ризики, а також приймати зважені управлінські рішення.

МСФЗ-звітність – це довіра партнерів, клієнтів та інших стейкхолдерів. Багато інвесторів вважають важливим вести фінансову звітність за Міжнародними стандартами фінансової звітності, оскільки вона надає необхідний рівень впевненості у достовірності показників компанії, прозору інформацію про її фінансовий стан та результати діяльності [3].

Список використаних джерел:

1. Правила (ЄС) N 1606/2002 Європейського Парламенту і Ради про застосування Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IAS). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_404#Text

2. Міжнародні стандарти обліку та звітності [Текст] : підручник / А. І. Крисоватий, В. М. Панасюк, І. В. Мельничук, Т. Г. Бурденюк ; за заг. ред. А. І. Крисоватого, В. М. Панасюк. – Тернопіль : Економічна думка, 2021. 30 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42590>

3. Дія.Бізнес. Міжнародні стандарти фінансової звітності: розширення можливостей для залучення фінансування та інвестицій у бізнес. URL: <https://business.diiia.gov.ua/cases/finansii/miznarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti-rozsirennia-mozlivostej-dla-zalucenna-finansuvanna-ta-investicij-u-biznes>

Фурман О.О.,

студентка Львівського національного університету ім. Івана Франка

(науковий керівник – Шот А.П., к.е.н., доц.,

доцент кафедри обліку, аналізу і контролю

Львівського національного університету ім. Івана Франка)

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК УМОВА УСПІШНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Основною метою діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку та стабілізація фінансового стану. На вказані показники безпосередньо впливає правильно розроблена облікова політика та в свою чергу її структура, а саме: елементи, принципи та методи. Формування та регулювання облікової політики підприємства здійснюється відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [1].

У свою чергу Міністерство фінансів України в листі № 31-34000-10-5/27793 від 21.12.2005 р. “Про облікову політику” запропонувало перелік варіантів процедур, оцінок та обліку, які повинні міститися в розпорядчому документі підприємства про його облікову політику. Серед них можемо виокремити: вартісні характеристики об’єктів, які включаються до складу малоцінних необоротних матеріальних активів; списання запасів та методи їх оцінки; періодичність розрахунку середньозваженої собівартості запасів; підхід до розрахунку резерву сумнівних боргів методи нарахування амортизації основних засобів та необоротних матеріальних чи нематеріальних активів; порядок та об’єкти проведення інвентаризації та інші [2].

Облікова політика підприємства є невід’ємним чинником формування якісних показників господарської діяльності, від неї залежать показники фінансового стану, прибутку, собівартості продукції та податків тощо.

До елементів облікової політики, які мають найбільший вплив на фінансові результати діяльності належать: методи нарахування амортизації, методи оцінки вибуття запасів та методи оцінки основних засобів.

При виборі методу нарахування амортизації необоротних активів необхідно враховувати особливості застосування методів прискореної амортизації. Їх застосування матиме вплив на зростання коефіцієнта поточної ліквідності й на показник оборотності основних засобів, та як наслідок – на зниження показників рентабельності продажів та активів.

У разі переоцінки основних засобів відбувається збільшення їх залишкової вартості, відповідно, і суми амортизації. У свою чергу, уцінка тягне за собою зменшення амортизаційних відрахувань та витрат, проте збільшення суми прибутку. Завдяки цьому фінансовий результат, збільшується на певну суму, яка включається до складу витрат звітного періоду і відповідно зменшується на розраховану суму дооцінки основних засобів. Тобто, переоцінка основних засобів має прямий вплив на величину першого розділу активу балансу, тому така зміна впливає і на показники ділової активності, а саме на оборотність основних засобів.

Щодо вибору методу оцінки вибуття запасів, то він завищує фінансові результати, оскільки при його використанні запаси списуються за нижчими «початковими цінами», що в свою чергу зменшує собівартість списаних запасів. З огляду на розрахунки показників платоспроможності, даний метод є більш вигідним видом оцінки вибуття запасів, але слід зазначити, що при його виборі відбувається збільшення суми податку на прибуток [3].

Для того щоб сформувавши якісну облікову політику, яка буде інформаційною базою для прийняття об'єктивних управлінських рішень необхідно, перш за все, проаналізувати стан бухгалтерського обліку, організаційну структуру підприємства та визначити фактичні умови господарювання, а також перевірити ефективність системи внутрішнього контролю.

За потреби облікова політика може також слугувати інструментом впорядкування та оптимізації руху грошових потоків і підвищення інвестиційної привабливості самого підприємства. Така інформаційно-орієнтована облікова політика стає доцільною при необхідності залучення додаткових фінансових ресурсів, тому вона повинна бути спрямована на створення максимально вигідної фінансової звітності для зовнішніх кредиторів та інвесторів.

Таким чином, облікова політика, а саме її елементи мають вагомий вплив на показники фінансового стану та фінансові результати діяльності підприємства, що показує важливість формування оптимально обраної моделі облікової політики для кожного господарюючого об'єкту. Її належне застосування дозволяє налагодити ведення бухгалтерського обліку на підприємстві; оптимізувати процес оподаткування прибутку та використовувати чітку та якісну інформацію про фінансові показники діяльності суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 40, ст. 365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

2. Майстерня для бухгалтера. Лист Мінфіну від 21.12.2005 р. № 31-34000-10-5/27793 «Про облікову політику». URL: <https://avbash.wordpress.com/2020/03/26>

3. Марина Дорошенко. Облікова політика: для чого, чим регулюється, на що впливає? URL: <https://ibuhgalter.net/material/1442/27937>

Фурман О.О.,
студентка Львівського національного університету ім. Івана Франка
(науковий керівник – Ясіновська І.Ф., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансового менеджменту
Львівського національного університету ім. Івана Франка)

НЕОБХІДНІСТЬ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

На господарську діяльність та фінансові результати діяльності підприємства зокрема, має вагомий вплив кредиторська заборгованість, адже для того, аби правильно та раціонально використовувати позикові кошти необхідно вміти правильно ними управляти. В умовах глобалізаційних перетворень та економічної кризи ефективне функціонування підприємства неможливе без раціональної організації розрахункових операцій.

Однією із розрахункових операцій, яка має вагомий вплив на результативність діяльності підприємства є кредиторська заборгованість. Вона становить значну частку поточних зобов'язань підприємства – в деяких галузях до 40–50%, це означає, що від достовірності цих показників залежить фінансова звітність загалом [1].

Раціональне та ефективне управління кредиторською заборгованістю дає можливість усунути негативні наслідки її наявності, а саме зниження показників ліквідності та платоспроможності. Тому задля удосконалення діючої практики обліку кредиторської заборгованості та правильності відображення розрахункових операцій необхідно вводити внутрішній контроль за рахунками з кредиторами.

Контроль передбачає:

- перевірку дотримання планових показників;
- налагодження системи моніторингу термінів сплати платежів;
- контроль за виконанням договірних відносин як контрагентами, так і персоналом;
- виявлення резервів зростання платоспроможності підприємства [2].

Окрім матеріальної вигоди, ефективний контроль сприяє підвищенню рівня довіри партнерів, формуванню позитивного іміджу підприємства в бізнес-середовищі та збільшує ймовірність підписання контрактів на більш вигідних умовах.

Попередній контроль розрахунків з контрагентами полягає в ретельному відборі клієнтів з метою мінімізації ймовірності невиконання ними зобов'язань. Для цього кожне підприємство може розробити власну

систему відбору, використовуючи різні критерії та показники. До основних аспектів, які враховуються в процесі прийняття рішення про співпрацю з тим чи іншим контрагентом, можна віднести наступні:

- надійність фінансового становища – вивчення та аналіз основних показників фінансової звітності контрагента (ліквідність, платоспроможність, стійкість, кредитоспроможність);

- репутація потенційного контрагента (покупця чи постачальника) – суб'єктивна оцінка, яка базується на стані платіжної дисципліни, досвіді попередніх відносин, а також власних спостережень та інформації, отриманої від інших контрагентів.

Облік та аналіз розрахунків з кредиторами завжди був і залишається актуальною проблемою для дослідження, адже реалізуючи продукцію або послуги партнерам, підприємство отримує дохід, що і є найважливішим показником фінансової діяльності організації [3].

Фінансові ресурси займають особливе місце в управлінні підприємством, оскільки є визначальними для безперервності виробництва і реалізації продукції підприємства, його ліквідності, платоспроможності і рентабельності. Адже наявність достатньої кількості фінансових ресурсів є необхідною умовою успішного функціонування будь-якої бізнес-структури [4].

Отже, задля якісного інформаційного забезпечення обліку заборгованості необхідно своєчасно контролювати співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості. Значне перевищення дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства та зумовлює необхідність залучення додаткових джерел фінансування. Для аналізу і прогнозування слід використовувати дані про структуру кредиторської заборгованості на кілька останніх звітних або проміжних дат. Порівнюючи дані за кілька місяців, аналітик може виявити нові рахунки з нестандартною заборгованістю і прострочені борги та прогнозувати час погашення платежів за ними.

Список використаних джерел:

1. Скляр Є. В. Взаємозв'язок дебіторської та кредиторської заборгованості в контексті фінансової безпеки підприємств харчової промисловості. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2019/2_2019/24.pdf

2. Акімова Н. С., Топоркова О. В. Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2017-11_0-pages-312_317.pdf

3. Москалюк Г. О. Система внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості: напрямки удосконалення і розвитку. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1899>

4. Yasinovska I., Bei I. Financial resources of domestic enterprises: problems of formation and efficient use. Бізнес Інформ. 2019. №9. С. 259–264. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/financial-resources-of-domestic-enterprises-problems-of-formation-and-efficient-use/viewer>

Харакоз Л.В.,
ст. викл. кафедри економічного моделювання, обліку та статистики
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
Мелюс Д.Д.,
здобувач вищої освіти факультету економіки
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

АУДИТ ЕФЕКТИВНОСТІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Аудит ефективності – це галузь державного фінансового менеджменту, яка має на меті визначити, наскільки ефективно, результативно та економічно адміністративні органи та бюджетні установи використовують кошти державного бюджету при здійсненні своїх функцій та виконанні покладених на них завдань.

Зарубіжні науковці наголошують на системному характері аудиту ефективності та ґрунтуються на трьох його основних принципах: економічність, ефективність та результативність. Ці принципи роблять сутність аудиту ефективності більш зрозумілою.

Принцип економічності означає мінімізацію витрат ресурсів, які повинні бути доступними в потрібний час, у потрібній кількості та якості і за оптимальною ціною [1].

Аудитори повинні проаналізувати, чи обрати найбільш прийнятний варіант із запропонованих. Слід зазначити, що низькі ціни не повинні впливати на якість.

Останніми роками аудит ефективності набув широкого розвитку та популяризації в багатьох країнах світу і став основним способом управління виконанням державного бюджету.

Процес аудиту ефективності складається з кількох етапів:

1. Планування аудиту. На цьому етапі визначають мету та масштаб аудиту, складають план аудиту та на підставі складеного плану складають програму та потім формують аудиторську групу в залежності від специфіки організації.

2. Збір та аналіз даних. Аудитор збирає аудиторські свідоцтва, формує робочі документи та аналізує інформацію про діяльність та систему управління. Даний етап включає перевірку документів, аналіз основних показників фінансової звітності, облікових реєстрів, а також отримання інформації від третіх осіб, здійснюється аналіз основних фінансових показників, на підставі наданої фінансової звітності.

3. Оцінка результатів діяльності. На цьому етапі аудитор оцінює ефективність діяльності компанії та системи управління. Аудитор порівнює результати діяльності з планами та цілями, поставленими компанією.

4. Визначення рекомендацій. Аудитор визначає проблеми та ризики, виявлені під час перевірки, і дає рекомендації щодо їх вирішення. Ці рекомендації можуть бути пов'язані з покращенням фінансової дисципліни, підвищенням ефективності використання ресурсів, удосконаленням процесів управління ризиками, оптимізацією виробничих процесів тощо.

5. Звітність. На завершальному етапі аудитор готує звіт про результати аудиту та надані рекомендації. Звіт надається керівництву компанії, яке відповідає за прийняття рішень щодо впровадження рекомендацій.

Як і інші види аудиту, аудит ефективності має свої переваги та недоліки [3].

Переваги:

- Забезпечує незалежну оцінку діяльності компанії та систем управління.
- Допомогає виявити проблеми та ризики і надати рекомендації щодо їх усунення.

- Забезпечує відповідність законодавчим та регуляторним вимогам.

- Підвищує ефективність та прибутковість компанії.

Недоліки:

- Висока вартість проведення аудиту.
- Тривалість та обсяг аудиту може бути обмеженим; може не дати чіткого уявлення про результати діяльності компанії.

- Не всі питання можуть бути виявлені та вирішені під час аудиту.

- Потенційний конфлікт інтересів між аудиторами та керівництвом компанії.

Варто зазначити, що основними відмінностями між аудитом ефективності та фінансовим аудитом є те, що:

- В аудиті ефективності аудиторі мають ширше поле для дослідження та власних висновків.

- Не визначені чітко критерії оцінки, при цьому аудитор формує власну думку «знеособлено».

- В аудиті ефективності докази є такими, що переконують, а не безапеляційними.

- Звіти мають дискусійний характер, а тому процес аудиту є менш формалізованим.

Аудит ефективності є важливим етапом управління, що дозволяє організації оцінити свою діяльність та виявити проблемні сфери. Але сучасний аудит ефективності в державному секторі не лише перевіряє, чи ефективно працюють програми, плани та операції, але й надає рекомендації щодо дій, необхідних для покращення ефективності.

Список використаних джерел:

1. ISSAI 300 «Performance Audit Principles». URL: <https://www.issai.org/professional-pronouncements/?n=300-399>

2. Мельниченко І. В., Дрозда І. С. Аудит ефективності управління: недоліки та переваги застосування // Економічна наука сьогодні. 2018. № 2. С. 84–88.

Чайковський С.О.,
студент Волинського національного університету імені Лесі Українки
(науковий керівник – Матвійчук Н.М., к.е.н, доц.,
доцент кафедри фінансів,
Волинського національного університету імені Лесі Українки)

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ

Проблеми формування фінансових ресурсів українських банків пояснюються як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками. На сьогодні основними проблемами, що пов'язані із залученням депозитів в Україні, є:

- низький рівень довіри як до окремих банків, так і до банківської системи загалом, в значній частки населення;
- відсутність узгодженої політики монетарного, фінансового та фіскального секторів економіки;
- низький рівень приросту ВВП;
- високі темпи інфляції, високі інфляційні очікування суб'єктів господарювання;
- високий рівень оподаткування відсоткового доходу;
- значні обсяги готівки в обігу;
- недостатній рівень фінансової грамотності населення;
- значна девальвація гривні та її нестабільність;
- суттєве падіння доходів населення та скорочення обсягів виручки у підприємств реального сектору економіки;
- нестабільність економічної та політичної ситуації в країні (загальний фактор системного ризику для емітента та інвесторів) [1, с. 55].

Формування депозитної бази будь-якого банку пов'язане і з великою кількістю проблем суб'єктивного характеру:

- неефективність управління фінансовими ресурсами банками (спрямованість ресурсів у державні цінні папери, скорочення кількості довгострокових кредитних операцій, їхня зависока вартість та ін.);
- відсутність зацікавленості керівництва банку в залученні коштів клієнтів, особливо населення;
- відсутність у більшості банків науково обґрунтованої концепції проведення депозитної політики;
- недоліки в організації депозитного процесу: відсутність відповідного підрозділу в банку, низький рівень маркетингових досліджень депозитного ринку, обмежений спектр пропонованих депозитних послуг тощо) [2, с. 92].

На нашу думку, основною проблемою в депозитній політиці вітчизняних банків є відсутність адекватних об'єктів вкладення депозитних коштів клієнтів. Банківська система України дуже повільно нарощує темпи кредитування, що є основним об'єктом спрямування депозитних коштів населення та бізнесу. Банки все частіше виступають посередниками між Міністерством фінансів України, яке випускає ОВДП для подальшої купівлі банками, і населенням, яке вкладає кошти на

депозити. Таким чином, через банки Мінфін виконує план по наповненню бюджету за рахунок депозитів населення, а банки отримують своєрідну винагороду за свої послуги, отримуючи різницю між відсотковими ставками за депозитами та відсотковими ставками за ОВДП. В умовах війни нові кредити, особливо на інвестиційні проекти, українськими банками майже не видаються, окрім державної програми «5–7–9». Тому вдосконалення депозитної політики в банках України повинно бути нерозривно пов'язано з активізацією кредитування.

Для стимулювання залучення банківських вкладів, зокрема строкових, перш за все потрібно підвищити довіру до банківської системи, створити передумови для стабілізації фінансової системи країни. Це потребує конкретних заходів з боку НБУ та інших державних органів, без яких заходи окремих банків не матимуть результату. До найважливіших напрямків відновлення та зростання депозитної бази комерційних банків в Україні слід віднести такі: забезпечення стабільності національної грошової одиниці; стимулювання своєчасного повернення в Україну валютних коштів експортерів; мінімізація темпів цінового зростання шляхом повернення до режиму інфляційного таргетування.

Формування депозитної політики комерційними банками здійснюється в умовах жорсткої конкуренції, тому депозитна політика перш за все повинна бути по максимуму виваженою та гнучкою, враховуючи ті динамічні зміни, що характерні для ринку фінансових послуг України. Для забезпечення стабільного конкурентного становища кожному банку необхідно запроваджувати інноваційні депозитні інструменти, розробляти програми лояльності та знаходити нові методи обслуговування.

До фінансових інструментів підвищення ефективності управління депозитним портфелем відносяться:

- розширення лінійки вкладів з можливістю надання додаткових послуг;
- формування депозитних послуг та продуктів для VIP-клієнтів;
- нарощування обсягів депозитів корпоративних клієнтів, оскільки вони коштують банкам набагато дешевше порівняно із вкладами фізичних осіб;
- конкурентна цінова політика у сфері депозитної діяльності.

Так як кожен банк зацікавлений в стабілізації депозитного портфеля, він повинен заохочувати перш за все строкові вклади клієнтів, завдяки яким банки можуть вільно маневрувати залученими ресурсами у межах визначених термінів. Основним способом досягнення цієї цілі є формування стійкої довіри вкладників. Однак, поки триває війна населення психологічно ще не буде готовим до довгострокових внесків.

Список використаних джерел:

1. Матвійчук Н. Проблеми залучення депозитів в Україні в умовах воєнного стану. *Соціально-компетентне управління та безпека підприємницьких структур в умовах воєнної економіки: матеріали I міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., (28–29 жовтня 2022 р.), м. Луцьк, 2022. С. 54–56.*

2. Приступа Л., Стахурська Л. Організаційно-економічне забезпечення депозитної політики банків в Україні. *MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS*. 2022. № 4. С. 88–99. URL: <https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/118>

Червякова В.В.,
к.е.н., доц., доцент кафедри економіки
Національного транспортного університету

БЮДЖЕТУВАННЯ НА НУЛЬОВІЙ ОСНОВІ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗУМНОГО ВИТРАЧАННЯ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Поточна невизначеність в глобальній економіці змушує компанії діяти поспішно, різко скорочуючи персонал і операційну діяльність, перш ніж умови погіршаться. Це особливо спокусливий підхід для промислового сегменту з його тривалими виробничими циклами, значними постійними витратами, високим споживанням енергії та залежністю від ланцюжків поставок, розтягнутих по всьому світу. Компанії, які не в змозі відповісти на кризові явища більш гнучкими методами управління витратами та перерозподілу ресурсів, стануть менш конкурентоспроможними та стійкими.

Кращим підходом є стара ідея, переосмислена в сучасних умовах: *бюджетування на нульовій основі*. Принцип нульової бази вимагає від компаній перегляду та обґрунтування кожного свого виду діяльності так, ніби він був зовсім новим. Повна видимість видатків діяльності – як тих, які марно витрачаються з низькою доданою вартістю, так і тих, що мають високу додану вартість – допомагає визначити, що робити далі в часи невизначеності.

Невизначеність – соціальна, політична й економічна – стала постійною рисою бізнес-середовища, вимагаючи від організацій переосмислення та реструктуризації того, як вони планують і здійснюють свою діяльність. Війна в Україні, пандемія, зміна клімату, зростання процентних ставок, зростання цін на енергоносії змінюють ланцюги постачання та сприяють інфляції цін у глобальному масштабі. Накладні витрати, такі як інформаційні технології та логістика, а також витрати на персонал зростають, що тисне на рентабельність компаній. Протидія поточним негативним тенденціям передбачає економію коштів, а потім перерозподіл цих фінансових ресурсів в ті сфери, що сприяють зростанню. Для цього потрібна організаційна гнучкість, невпинна зосередженість на управлінні витратами та відданість інвестиціям у розвиток.

За оцінками Бостонської консалтингової групи, бюджетування на нульовій основі забезпечує безпрецедентну прозорість і валову економію від 10% до 30% витрат. Заощадження застосовуються до найбільш стратегічних сфер, таких як реінвестиції для зростання основного та суміжних бізнесів, андеррайтинг злиттів і поглинань або прискорення трансформації бізнесу [1].

Хоча коротко- та довгострокове скорочення витрат є основною метою бюджетування на нульовій основі, воно також оптимізує ресурси, визначаючи важелі зниження попиту на них та тонко налаштовуючи процеси для усунення неефективності. Іншими словами, мета полягає не тільки в скороченні витрат, а й у розпізнаванні причин цих витрат [2].

Підприємства можуть перейти до бюджетування на нульовій основі у три кроки:

1. Забезпечити прозорість. Завдяки ретельному обліку витрат і вдосконаленій аналітиці даних компанії визначають кількісно витрати на кожен бізнес-одиницю на дуже детальному рівні. Це надає уявлення не лише про те, де відбуваються витрати, але й про те, які фактори на них впливають.

2. Ідентифікувати цінність. Важливим початковим завданням для організацій є визначення важелів створення цінності, виключення непрямих витрат третіх сторін і оптимізація витрат на персонал. Це породжує креативне мислення щодо потенційних заощаджень і спонукає до побудови нових моделей витрат. Наприклад, щоб визначити творців цінності в логістиці, заходи можуть включати створення прозорих основних витрат і вимог до транспортування (вид транспорту, митні збори, складування, упаковка), а потім розробку ініціатив щодо зниження витрат, таких як перехід запланованих авіаперевезень на морські або залізничні. Супутні ініціативи можуть запровадити нові механізми схвалення бізнес-кейсів для вибору найбільш економічно ефективного транспорту, зменшення складських площ або скорочення витрат на пакування.

3. Забезпечити виконання. Це ітеративний процес надання організації ресурсів, необхідних для досягнення стратегічних результатів, починаючи від простих змін політики до перегляду операційної моделі. Прикладом зміни операційної моделі може бути аутсорсинг або використання спільних сервісних центрів.

Перехід підприємства до бюджетування на нульовій основі дозволить:

- отримати міцну основу для майбутнього циклу ідентифікації та обліку витрат і бюджетування. Стійкий і довгостроковий потенціал економії коштів на кожен напрям діяльності буде обґрунтовуватися його внеском у загальну цінність бізнесу;

- створити мобільну, оптимізовану та гнучку організаційну структуру управління. Наприклад, зменшити кількість ієрархічних рівнів управління організації та збільшити повноваження менеджерів щодо контролю та ін.

Отже, в нинішніх економічних умовах компанії повинні вживати як захисних, так і проактивних заходів щодо управління витратами. Бюджетування на нульовій основі забезпечує основу для довгострокової стійкості компанії. Однак його запровадження і проведення пов'язаних культурних та організаційних змін може бути складним завданням через внутрішній опір. Враховуючи ці виклики, компаніям потрібно активно думати про трансформацію способів мислення та методів розподілу ресурсів, необхідних для досягнення довгострокового успіху.

Список використаних джерел:

1. Andreas Gräf, Mark Austin, Karin von Funck, and Luke Pototschnik (2022). The Zero-Based Approach to Smarter Spending for Industrial Companies. Boston Consulting Group. <https://www.bcg.com/publications/2022/zero-based-budgeting-for-industrial-companies>

2. Deloitte (2015). Zero-Based Budgeting: Zero or Hero? <https://www.deloitte.com/an/en/services/consulting/perspectives/gx-zero-based-budgeting.html>

Шевченко О.Л.,

студентка Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Фесенко В.В., д.е.н., проф.,

професор кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування

Університету митної справи та фінансів)

СЕРВІСИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБМІНУ ТА ЇХ ПЕРЕВАГИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ФОРМАТУ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В сучасних умовах господарювання підприємств в Україні, що характеризується значними обмеженнями та тиском, виникає багато практичних завдань, з якими щоденно стикаються керівники підприємств, які не перейшли на електронний документообіг. Може виникнути ситуація, коли необхідно терміново знайти якийсь документ, але він ніби зник, або пройшло багато часу, щоб структурувати та відправити необхідні документи своїм колегам чи контрагентам електронною поштою. Для вирішення таких завдань існує декілька програмних продуктів.

Linkos Group – це український розробник програмного забезпечення М.Е. Doc, веб-сервісу СОТА та підсистеми FlyDoc. Вони пропонують готові та індивідуальні рішення для електронного документообігу, які враховують галузь, масштаб компанії та інші індивідуальні особливості бізнесу замовника. Ця сучасна українська ІТ-компанія займається розробкою програм для зручного електронного документообігу понад 20 років.

М.Е. Doc (My Electronic Document) – поширене новітнє програмне забезпечення, яке призначене для подання звітності до контролюючих органів та обміну юридично значущими первинними документами між контрагентами в електронному вигляді. Це програмне забезпечення допомагає бухгалтерам з легкістю працювати із всіма типами документів: акти, рахунки, податкові накладні, звіти.

М.Е. Doc містить усі актуальні форми звітності, які оновлюються відповідно до законодавства України. Програма підтримує роботу з електронними цифровими підписами (ЕЦП) та з захищеними носіями ключів Secure Token.

Веб-сервіс «СОТА» – використовується для електронної звітності до державних контролюючих органів за затвердженими форматами та для обміну електронними документами між підзвітними організаціями.

FlyDoc – це сервіс, який призначений для обміну з контрагентами первинними документами, що мають юридичну силу, безпосередньо із облікової системи BAS.

Переваги використання вище перелічених програмних продуктів у практичній діяльності підприємств в Україні:

1. Працівники можуть працювати віддалено. У випадку, коли штат працівників на повну або частково працює віддалено, або така специфіка компанії, що працівники дуже часто знаходяться на виїзді та змушені працювати з мобільних пристроїв. В такому випадку слід потурбуватись про зручну та захищену систему обміну файлами. Сервіси електронного документообігу (ЕДО) забезпечують цілодобовий доступ з будь-якого пристрою, підключеного до інтернету. Співробітники у будь-який час можуть знайти, відкрити та завантажити потрібний документ.

2. Можливість відновлення бази даних. Існує багато випадків втрати важливих документів, тому варто забезпечити надійне і зручне зберігання. Хмарна система управління документообігом захистить від таких факторів: втрата паперових документів, втрата документів через вихід техніки з ладу, випадкове видалення, пошкодження документів під час пересилання чи обробки. Оскільки всі документи будуть зберігатися в систему ЕДО, то клієнт завжди зможе відновити необхідні документи, навіть якщо загубить локальну копію. Хмарні сервіси зберігають навіть старі версії документів, які можуть знадобитися на випадок втрати актуальної версії.

3. Оптимізація комунікації. ЕДО спрощує обмін документів з контрагентами. Якщо потрібно щоденно використовувати електронні листи чи відправляти надруковані документи, то сервіс ЕДО допоможе оптимізувати цю процедуру та не витратити кошти й час на паперові носії чи кур'єрські послуги. ЕДО забезпечує ефективний пошук необхідних документів, в тому числі і за назвою, ключовими словами, тегами, метаданими, датами та іншими критеріями.

4. Кіберзахист. Файлам, які зберігаються на звичайних комп'ютерах, а не в захищеному централізованому сховищі, загрожує куди більше потенційних небезпек. Наприклад, компанія може стикнутися з випадками несанкціонованого входу до власної мережі (кібератакою), спробою підробки документів, розсилкою з вкладеними комп'ютерними вірусами, спробою викрадення даних та інше. Системи ЕДО використовують захищені хмарні сервіси з брандмауерами (програма чи пристрій, що здійснює захист комп'ютерних мереж та інструментами кібербезпеки, які допомагають попередити несанкціоноване проникнення в мережу та розмежовувати права доступу до тих чи інших документів.

5. Скорочення зайвих витрат. Згідно дослідженню США, в середньому офісний працівник використовує на рік 10 000 аркушів паперу. Перехід на ЕДО скорочує не тільки витрати на фізичні носії, а також створює умови за яких працівник не витрачає робочий час на пошук файлів серед інших документів. В додаток до цього компанії немає необхідності витрачати додаткові кошти на жорсткі диски, внутрішні сервери чи інші носії аби зберігати інформаційні дані – це все можна тримати всередині системи ЕДО.

6. Дотримання нормативних вимог до електронних документів. Аби не витратити свій дорогоцінний час на слідкування за оновленими стандартами згідно чинного законодавства, система ЕДО самостійно забезпечить оновленими бланками відповідно до нормативних вимог.

Таким чином, завдяки використанню ЕДО проекти можуть проходити злагоджено, оскільки працівники витратять набагато менше часу на передачу документів та комунікацію, що дозволить їм вивільнити час, одночасно з колегами працювати в єдиному документі і у режимі реального часу відслідковувати зміни у ньому.

Список використаних джерел:

1. Електронний документообіг в Україні 26.11.2019 URL: <https://intelserv.net.ua/news/material/id/766> (дата звернення: 22.10.2023).

2. Офіційний веб-сайт М.Е.Доc URL: <https://medoc.ua> (дата звернення: 22.10.2023).

3. Офіційний веб-сайт СОТА. URL: <https://sota-buh.com.ua> (дата звернення: 22.10.2023).

4. Офіційний веб-сайт FlyDoc URL: https://flydoc.in.ua/?gclid=CjwKCAjw7c2pBhAZEiwA88pOF7yreXP7HlwGslgNvQJ0uA_jh2ArZWDut3dUB0wsnnvavfqtrDHUjRoCQn0QAvD_BwE (дата звернення: 22.10.2023).

5. Сімончук О. «Як електронний документообіг допомагає економити». URL: <https://agravery.com/uk/posts/author/show?slug=ak-elektronnij-dokumentobig-dopomagaе-ekonomiti> (дата звернення: 22.10.2023).

Шишкіна О.В., д.е.н., доц.,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національного університету «Чернігівська політехніка»
Волошин Д.М., здобувач наукового ступеня доктора філософії
Національного університету «Чернігівська політехніка»

АКТУАЛЬНІ ТИПИ КІБЕРЗАГРОЗ ФУНКЦІОНУВАННЮ І РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

В сучасному світі фінансові установи є інституціями, що не тільки забезпечують кредитування та інвестування економічних суб'єктів, а й сприяють соціально-економічному розвитку країни та підтримують фінансовий порядок. Тобто вагомість і значущість фінансових установ як важливої складової сучасної економічної системи не викликає заперечень. Нині, в умовах активного розвитку і провадження цифрових технологій фінансовими установами, які володіють великою кількістю конфіденційних даних, таких як особисті та фінансові дані клієнтів, комерційні та інвестиційні стратегії, та інші відомості, актуалізуються проблеми убезпечення даних від зростаючої кількості кіберзагроз, що постійно змінюються та вдосконалюються. Незважаючи на різноманіття видів фінансових установ та притаманність їм специфічних особливостей, є актуальні типи кіберзагроз, які властиві всім фінансовим установам (рис. 1).

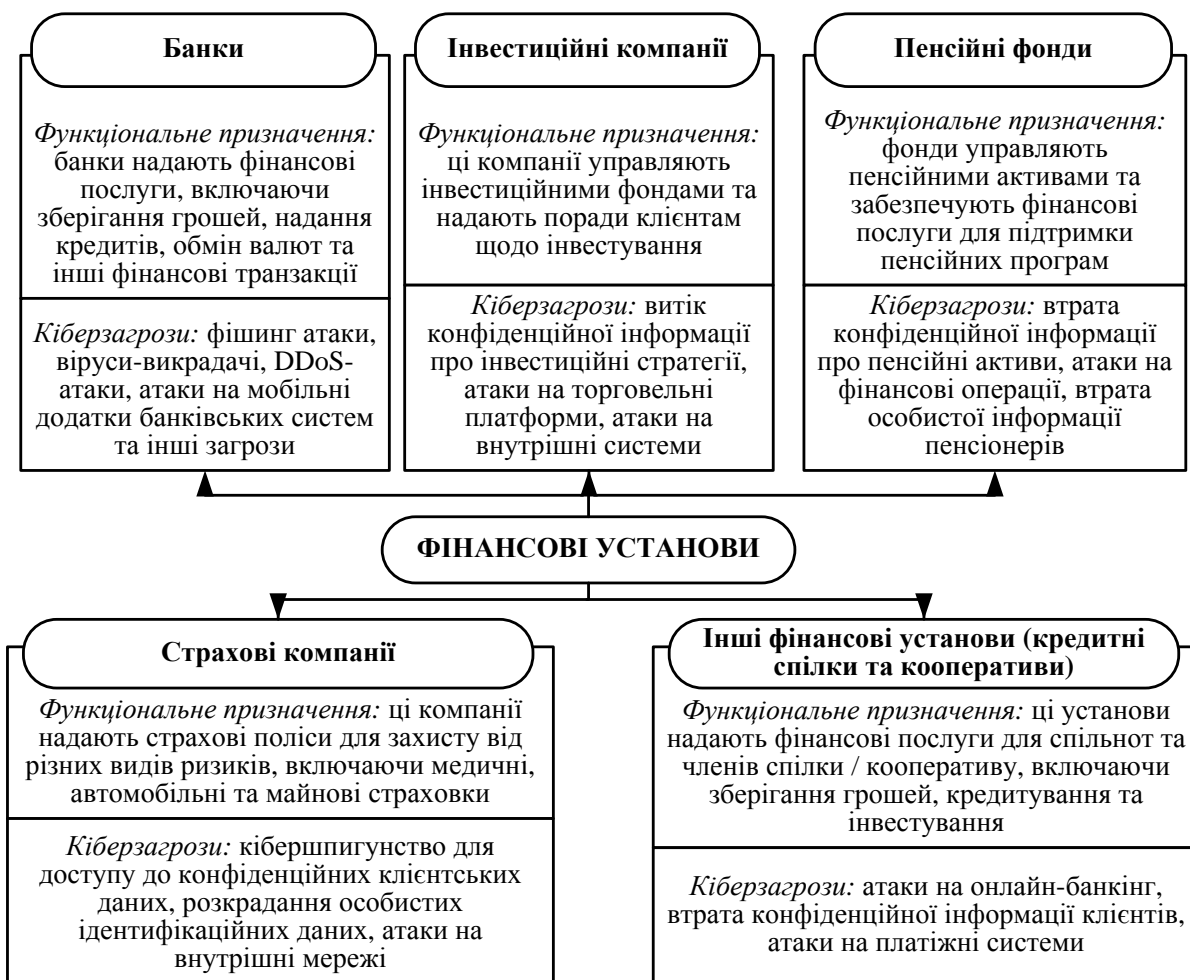

Рис. 1. Функціональне призначення різних видів фінансових установ та властиві їм типи кіберзагроз

Джерело: розроблено авторами на основі [1–2].

До актуальних типів кіберзагроз фінансових установ вважаємо доцільним віднести наступні. Фішинг – вид кібератаки спрямований на отримання конфіденційної інформації, такої як паролі або номери кредитних карт, які можуть бути продані або використані для зловмисних цілей, у тому числі викрадення грошей або особистих даних. Це відбувається за рахунок спрямування користувачів на фальшиві веб-сайти або надсилання електронних листів, які виглядають як легітимні повідомлення від банків або інших фінансових установ. Рансомвер – вид вірусів-викрадачів, які шифрують файли на комп'ютері або мережевому пристрої та вимагають викуп у вигляді криптовалюти за їхнє розшифрування, що робить транзакції майже анонімними й такими, які важко відслідкувати. DDoS-атаки – спрямовані на перевантаження серверів або мережі фінансових установ, щоб зробити їх недоступними для легітимних користувачів. Кібершпигунство – полягає в несанкціонованому доступі до конфіденційної інформації фінансових установ, такої як стратегічні плани, клієнтські дані, фінансові операції тощо. Бізнес-

експлуатація – спрямована на вивчення та використання слабкостей в бізнес-процесах (торгівельних платформах, он-лайн банкінгу тощо) фінансових установ для отримання несанкціонованого доступу до ресурсів, даних або отримання інших переваг. Злам внутрішньої безпеки фінансової установи – містить атаки зсередини організації, коли співробітники чи інші внутрішні особи намагаються отримати конфіденційну інформацію та використати її зі шкідливою метою.

Використання мобільних банків та платіжних додатків породжують атаки на мобільні пристрої через віруси, фішингові атаки та атаки на додатки. Відправка шкідливих вкладень або посилань через електронну пошту для отримання несанкціонованого доступу або введення в оману користувачів характеризують ще один вид кібератак, а саме атаки через пошту.

Різноманіття кібезагроз потребує від фінансових установ постійного моніторингу і вдосконалення системи заходи кібербезпеки, що є предметом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Anderson R. Security engineering: a guide to building dependable distributed systems. J. Wiley & Sons, 2020. URL: https://cdimage.debian.org/mirror/archive/ftp.sunet.se/pub/security/docs/crypt/Ross_Anderson/toc.pdf

2. O’Kane P., Sakir S., Domhnall C. Evolution of ransomware. Iet Networks 7.5. (2018). P. 321–327. URL: <https://ietresearch.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1049/iet-net.2017.0207>

Шишкіна О.В., д.е.н., доц.,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національного університету «Чернігівська політехніка»
Суховерський М.Ю., здобувач наукового ступеня доктора філософії
Національного університету «Чернігівська політехніка»

ВИКЛИКИ І ЗАГРОЗИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Інноваційний розвиток високотехнологічних промислових підприємств, як фундаменту реального сектора національної економіки визначає конкурентоспроможність та стійкість економічної системи в умовах світу, який швидко змінюється. Інновації дозволяють підприємствам розвивати більш ефективні технології та методи виробництва, що підвищує продуктивність праці та знижує витрати виробництва, роблячи тим самим вироблену продукцію більш конкурентоспроможною, як на національному, так і на світовому ринках.

Впровадження інновацій потребує інвестиційних вкладень, у той же час, реалізовані інновації сприяють збільшенню капіталовкладень та створенню нових робочих місць. Такі процеси спонукають до розвитку промисловими підприємствами науково-дослідницьких лабораторій, а також сприяють

створенню технопарків, бізнес-інкубаторів та інших інфраструктурних об'єктів, що зумовлює зростання економічного потенціалу як економічних суб'єктів, так і територій їх розташування й країни загалом. Тож інноваційний шлях розвитку для високотехнологічних промислових підприємств є необхідною умовою їх ефективного функціонування і конкурентоспроможності у середньо- і довгостроковій перспективі.

Незважаючи на численні переваги, інноваційний розвиток економічних суб'єктів зазвичай супроводжується численними викликами та загрозами. На наш погляд найбільш актуальними викликами, що постають перед досліджуваними підприємствами на сучасному етапі розвитку є: високі витрати на дослідження, нестабільність технологій, постійно зростаюча конкуренція на ринках, брак робочої сили відповідної кваліфікації, проблеми спричинені правовими аспектами, у тому числі, пов'язаними із захистом інтелектуальної власності та етичними нормами [1, 2]. Розглянемо ці виклики докладніше.

Високі витрати на дослідження спричинені різноманіттям чисельних компонентів, які відображають затрати та ресурси, спрямовані на процес дослідження та впровадження нових продуктів, технологій чи послуг. Такі затрати містять вартість матеріалів та обладнання; заробітну плату для науковців, інженерів, дизайнерів та інших спеціалістів, які працюють над інноваційними проектами; витрати на отримання та захист патентів, авторських прав, товарних знаків та інших форм інтелектуальної власності; витрати на виробництво, маркетинг, рекламу, упаковку та інші аспекти впровадження інновацій на ринку; витрати на тестування продукту або технології в реальних умовах тощо. Таким чином, високотехнологічні інновації часто вимагають значних інвестиційних вкладень у дослідження, розробку та впровадження нових технологій, що може поглибити проблеми фінансування для підприємств.

Нестабільність, тобто швидка зміна технологій є ще одним викликом сьогодення. Нині спостерігаються випереджаючі тенденції старіння деяких технологічних новацій порівняно з темпами їх впровадження. Часто виявляється, що те, що є новітнім сьогодні, може застаріти завтра. Нові наукові відкриття та дослідження здатні спричинити зміни у відомостях про технологію, що може вимагати перегляду попередніх розробок. Тож підприємства мають постійно оновлювати свої знання і технічні можливості.

Конкуренція на ринку є важливим викликом для високотехнологічних підприємств з кількох ключових причин. Зокрема, конкуренція змушує підприємства: намагатися постійно вдосконалювати свої продукти та послуги, забезпечувати сервісне обслуговування й тим самим роблячи їх більш привабливими для споживачів; шукати способи оптимізації виробництва та витрат й підвищення продуктивності; сприяти інноваціям та творчому мисленню серед своїх працівників. Інновації можуть спричинити проблеми правового характеру, як то порушення конфіденційності або патентних прав. До того ж в умовах швидкого розвитку цифрових технологій актуалізується проблематика етичних аспектів використання цих здобутків (зокрема це стосується штучного

інтелекту. Розробка впровадження інновацій потребує залучення спеціалістів високої кваліфікації, а її нестача може бути серйозним обмеженням для високотехнологічних підприємств.

Зазначені виклики інноваційного розвитку високотехнологічних підприємств породжують численні загрози, які можуть нанести суттєву шкоду і відобразитись у фінансово-економічних показниках зазначених суб'єктів. Найбільш значущі загрози, на нашу думку, пов'язані з: конфіденційністю та кібербезпекою високотехнологічних розробок, залежністю від постачальників унікальних компонентів або матеріалів, що створює ризики у ланцюзі поставок; зростанні підрбок низької якості, що призводить до втрат ринкової частки та негативно впливає на репутацію підприємства; обмеженням доступу до капіталу для досліджень та розвитку тощо. Вважаємо доцільним зазначити, що наведено лише загальний огляд можливих викликів і загроз, які можуть виникнути у високотехнологічних промислових підприємств, а їх опрацювання потребує конкретизації для окремих галузей і підприємств, що стане предметом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Волощук Л.О., Кірсанова В.В., Філіппова С.В. Аналітичні інструменти управління інноваційним розвитком промислового підприємства: монографія / Л.О. Волощук, В.В. Кіранова, С.В. Філіппова. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. – 180 с.

2. Шишкіна О. В. Механізм управління фінансовими ризиками промислових підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Чернігів: ЧНТУ, 2020. 318 с.

Шпомер Т.О., к.е.н.,

старший викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національного університету «Чернігівська політехніка»

Фабриченко А.Г.,

аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національного університету «Чернігівська політехніка»

ІНСТИТУЦІЙНІ МОДЕЛІ РЕАЛІЗАЦІЇ МАКРОПРУДЕНЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Досвід практичної діяльності фінансових установ показав, що поширенню кризових явищ сприяє неспроможність учасників ринку належним чином оцінювати системний ризик. На сьогодні в багатьох країнах світу здійснюється пошук нових моделей регулювання фінансового сектору та нагляду за ним, мета яких полягає у забезпеченні ефективного його функціонування.

Аналіз світового досвіду дає можливість вирізнити чотири моделі інституційного механізму регулювання та нагляду за фінансовим сектором, які характеризують умови реалізації макропруденційної політики (рис. 1).

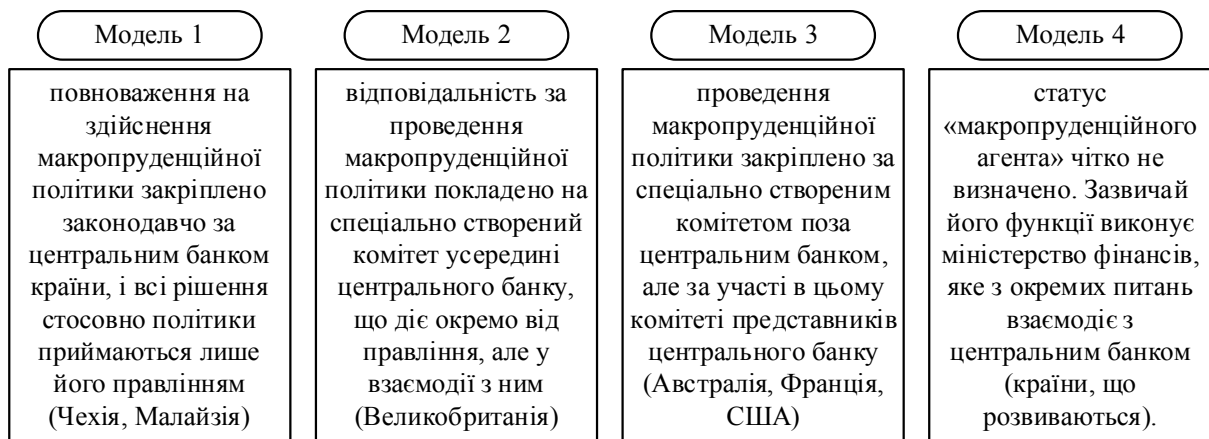

Рис. 1. Інституційні моделі реалізації макропруденційної політики

Джерело: побудовано авторами на основі [1; 2].

Отже, у відповідності до розглянутих моделей, відповідальність за втілення макропруденційної політики може бути покладена як на єдиний регулятор, так і розподілена між кількома державними органами. Вибір формування та запровадження тієї чи іншої моделі регулювання відбувається в залежності від стану та рівня розвитку інфраструктури фінансової системи країни, її історичних умов і традицій, впливу глобалізаційних та інтеграційних процесів на економіку.

В Україні головним суб'єктом формування та реалізації макропруденційної політики виступає Національний банк, який орієнтується на передову міжнародну практику та керується досвідом ЄС і рекомендаціями Базельського комітету з банківського нагляду. Водночас, враховуючи вплив на фінансову стабільність економіки країни не лише банківських установ, а й інших небанківських фінансових інституцій, було прийнято рішення (2015 р.) про створення Ради з фінансової стабільності, яка сприяє організації взаємодії НБУ з іншими регуляторами фінансового сектору з приводу реалізації заходів макропруденційної політики (рис. 2).

Рис. 2. Інституційна структура регулювання фінансового сектора України та нагляду за ним

Рада з фінансової стабільності виступає платформою для фахового обговорення системних ризиків, що загрожують фінансовій стабільності держави. Найпоширенішими ризиками для фінансової системи України є затяжна повномасштабна війна та російські терористичні атаки на українську інфраструктуру. Разом з тим, фінансовий сектор та інші галузі економіки змогли пристосуватися до роботи в екстремальних умовах. Завдяки злагодженій роботі установ-учасниць Ради з фінансової стабільності та своєчасному впровадженню макропруденційних інструментів вдалося утримати більшість системних ризиків на помірному та контрольованому рівні, що дозволило банківській системі зберегти високу ліквідність та прибутковість.

Список використаних джерел:

1. Міщенко В.І., Холодилова А.О. Інституційні засади макропруденційного регулювання фінансового сектору Великобританії та нагляд за ним. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 18. Ч. 2. С. 95–100.

2. Коріньок Я.О. Макропруденційна політика: сутність, завдання, інструменти. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2014. Вип. 38. С. 351–359.

Штанько А.В.,
студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Новікова Л.Ф., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ БАНКІВ

Реалії сучасності в яких функціонує Україна, зокрема воєнні дії, нестабільність економічної ситуації викликана військовим втручанням, інфляційні процеси та багато інших чинників впливають на стан економіки та банківської системи зокрема.

Результативним показником банківської діяльності є прибуток, що залежить від доходів і витрат (табл. 1).

Аналізуючи доходи та витрати банківської системи України можна відмітити, що доходи, витрати та чистий прибуток за аналізований період зменшилися в порівнянні з показниками які були станом на 01.01.2022 р., а станом на 01.07.2022 р. система продемонструвала збитковий результат діяльності. Передусім це пов'язано з військовим станом країни, що в свою чергу призвело до суттєвого скорочення основних доходуутворюючих операцій та адаптаційних заходів банківських установ. Станом на 01.01.2023 р. результати діяльності банків покращились – позитивний результат у вигляді прибутку становив 21 921 млн грн., та мав тенденцію до збільшення.

**Динаміка фінансових результатів діяльності
банківської системи України за 2022–2023 рр., млн грн**

Показники	01.01.2022	01.07.2022	01.01.2023	01.07.2023	Відхилення
ДОХОДИ	273863	147846	357549	209812	-64051
процентні доходи	168746	93757	217053	140945	-27801
комісійні доходи	93162	37468	85622	47234	-45928
торговий результат	-77	11997	43482	16296	16373
інші операційні доходи	7488	3577	8126	3439	-4049
інші доходи	4545	1048	3266	1898	-2647
ВИТРАТИ	196488	152493	335628	142164	-54324
процентні витрати	51097	27256	65358	47324	-3773
комісійні витрати	35186	16534	35449	21632	-13554
інші операційні витрати	18244	7622	17875	9262	-8982
адміністративні витрати	78293	40013	82434	43075	-35218
інші витрати	3855	1997	5951	3842	-13
відрахування в резерви	3448	57866	121204	4595	1107
податок на прибуток	6364	1205	7356	12435	6071
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК/ЗБИТОК	77376	-4647	21921	67648	-9728

Джерело: складено автором на основі [1].

Необхідно враховувати, що умови воєнного стану можуть значно вплинути на стан банківської системи загалом. Тому порівняння даних за звичайних умов із даними за період воєнного стану може бути некоректним, оскільки воєнний стан може призвести до економічної нестабільності, зниження споживчого попиту та зростання ризиків, банки можуть зазнати значного зменшення свого прибутку.

Загальні доходи банківської системи зменшились на 64 051 млн грн., загальні витрати зменшились на 54 324 млн грн. – зменшення відбулося за рахунок майже усіх статей. Нарощення резервів свідчить про погіршення якості активів банків, насамперед якості кредитних портфелів.

Виходячи з даних таблиці 2, найприбутковішим банком є АТ КБ “ПриватБанк” (39 210 млн грн.), а найзбитковішим АТ “МОТОР-БАНК” (-43,3 млн грн.). У цілому, фінансовий стан банківських установ варіюється та має свої сильні та слабкі сторони.

**Топ найбільш прибуткових та збиткових банків України
станом на 01.09.2023, млн грн**

Банк	Прибуток, млн грн	Банк	Збиток, млн грн
АТ КБ “ПриватБанк”	39 210	АТ “МОТОР-БАНК”	-43,3
АТ “Ощадбанк”	9 484	АТ “ПРАВЕКС БАНК”	-42,1
АТ “СЕНС БАНК”	5 438	АТ “ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК”	-24,1
АТ “Райффайзен Банк”	5 118	АТ “УКРБУДІНВЕСТБАНК”	-16,7
АТ “УКРСИББАНК”	5 085	АТ “ОКСІ БАНК”	-15,1
АТ “ПУМБ”	5 032	АТ “БАНК "ПОРТАЛ”	-4,9
АТ “ОТП БАНК”	3 949	АТ “Український банк реконструкції та розвитку”	-1,6
АТ “СІТІБАНК”	3 603	АТ “БАНК “УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ”	-1,4

Джерело: складено автором на основі [2]

Кожна банківська установа в Україні повинна бути надійною, конкурентоспроможною та мати можливість подальшого розвитку своєї діяльності, забезпечуючи при цьому інтереси усіх сторін, що беруть участь у процесі її функціонування. Ефективна діагностика фінансового стану необхідна для успішної діяльності банківської системи та забезпечення стабільності її фінансових результатів.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Наглядова статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення 18.10.2023).
2. Рейтинг банків України. URL: <https://minfin.com.ua/ua/banks/ranking/capital> (дата звернення 18.10.2023).

Яблонська С.Д., студентка Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Васильєва В.Г., к.е.н., доц., доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування Університету митної справи та фінансів)

**ОБЛІК ВИДАТКІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

В умовах воєнного стану надзвичайно важливим є забезпечення оперативного, належного та безперервного виконання місцевих бюджетів. З метою забезпечення ефективного функціонування бюджетної сфери та найнеобхідніших потреб жителів територіальних громад у період дії воєнного стану Офіс Президента України, Уряд, Верховна Рада України, РНБО та інші центральні органи виконавчої влади мають приймати низку швидких, ефективних та оперативних рішень.

Базовим нормативним документом, який на сьогодні встановлює пріоритет для здійснення Казначейством бюджетних платежів, є Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» від 3 червня 2021 р. № 590 [4]. З 08 серпня 2023 року уряд прийняв постанову Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» [3], проєкт якої розробив Мінфін з метою врегулювання проблемних питань, що виникають під час казначейського обслуговування бюджетних коштів в умовах воєнного стану. Прийнятою постановою розширено перелік пріоритетних платежів, де в п. 19 [3] прописана черговість здійснення видатків під час воєнного стану:

– Перша черга – Видатки на національну безпеку і оборону та на здійснення заходів правового режиму воєнного стану, розпорядників коштів державного бюджету, які забезпечують здійснення організації та процесуального керівництва досудовим розслідуванням;

– Друга черга – Витрати на погашення/обслуговування місцевого боргу, виконання зобов'язань за укладеними договорами фінансового лізингу, витрати місцевих бюджетів та інші;

– Друга черга – Видатки Загального фонду державного та місцевих бюджетів;

– Друга черга – Видатки Спеціального фонду державного та місцевих бюджетів;

– Третя черга – Інші видатки та надання кредитів.

Проведення будь-яких видатків можливе як за кошти загального, так і за кошти спеціального фонду проводяться видатки на оплату товарів, робіт та послуг, що закуповуються під час реалізації проєктів, виконання програм допомоги, які підтримуються ЄС, урядами іноземних держав, іноземними фінансовими та донорськими установами і міжнародними фінансовими організаціями, в тому числі на умовах співфінансування.

Згідно з п. 19¹ Порядку № 590 [4] органи Казначейства можуть здійснювати платежі за дорученнями клієнтів за видатками загального та спеціального фондів державного і місцевих бюджетів на оплату за фактично поставлені товари, виконані роботи та надані послуги шляхом спрямування бюджетних коштів постачальникам товарів, виконавцям робіт і надавачам послуг на окремі небюджетні рахунки у разі відкриття таких рахунків на їх ім'я в органах Казначейства у встановленому законодавством порядку з подальшим використанням зазначених коштів постачальниками товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг виключно з таких рахунків на сплату податків та зборів до бюджетів усіх рівнів та ЄСВ.

При цьому зростає роль бухгалтерського обліку розпорядників бюджетних коштів місцевих бюджетів як джерела отримання інформації для прийняття управлінських рішень. Бухгалтерський облік забезпечує своєчасне та повне відображення всіх операцій про виконання бюджетів, а

також інших операцій, які здійснюються через рахунки, відкриті в органах Казначейства, і не відносяться до операцій про виконання бюджетів, та надання користувачам інформації про стан активів та зобов'язань, результати виконання бюджетів та зміни в них. На основі даних бухгалтерського обліку складається фінансова та бюджетна звітність [1]. Бухгалтерський облік про виконання державного та місцевих бюджетів в бюджетних установах ведеться із застосуванням програмного забезпечення, за допомогою якого в автоматизованому режимі здійснюються накопичення, обробка, систематизація та передача інформації користувачам [2]. В бюджетних установах використовують такі програмні забезпечення, як: Windows (операційна система для комп'ютерів), Microsoft Word (текстовий редактор), Microsoft Excel (електронні таблиці, що є помічниками бухгалтера, економіста, фінансиста); Парус, М.Е.Дос, Master: бюджетні установи (комплексні програми для автоматизації бухгалтерського обліку бюджетних установ, складання і подання податкової звітності). А також ППЗ «Фіндокумент» – це програма, яка призначена для формування на електронних та паперових носіях зведених кошторисів, розподілів, зобов'язань і платіжних інструкцій по Державному та місцевих бюджетах.

Отже, організація автоматизованої реєстрації і обробки даних забезпечує відображення всіх операцій, достовірність інформації, збереження її в електронному вигляді, а також можливість здійснення подальшого контролю над цільовим використанням бюджетних коштів.

Список використаних джерел:

1. «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>. Редакція від 10.08.2022. (Дата звернення 13.10.2023).

2. «Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності про виконання державного та місцевих бюджетів в органах Державної казначейської служби України»: Наказ Міністерства Фінансів України від 21.10.2013 № 885. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1915-13#top>. Редакція від 30.11.2021. (Дата звернення 13.10.2023).

3. «Про внесення змін до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану»: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.08.2023 № 824. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/824-2023-%D0%BF#n2>. Редакція від 10.08.2023. (Дата звернення 13.10.2023).

4. «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану»: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 № 590. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#n39>. Редакція від 14.09.2023. (Дата звернення 13.10.2023).

Яковенко М.Л.,
студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Роменська К.М., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ФОРМУВАННЯ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ

Відповідно до Бюджетного кодексу України, державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення. Державні запозичення здійснюються з метою покриття дефіциту державного бюджету та рефінансування державного боргу. Кредити (позики) від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів залучаються державою на підставі міжнародних договорів України і відносяться до державних зовнішніх запозичень [1].

З метою ефективного управління державним боргом та/або ліквідністю єдиного казначейського рахунку Міністр фінансів України від імені України має право здійснювати правочини з державним боргом, включаючи обмін, випуск, купівлю, викуп та продаж державних боргових зобов'язань, за умови дотримання граничного обсягу державного боргу на кінець бюджетного періоду.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60 відсотків річного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України. Це положення не застосовується у випадках: введення воєнного стану в Україні (в окремих її місцевостях); введення надзвичайного стану в Україні (в окремих її місцевостях) або проведення на території України антитерористичної операції.

Державний та гарантований державою борг не включає борги місцевих органів влади та державних підприємств, що не забезпечені державними гарантіями. Стан державного та гарантованого державою боргу визначається у гривнях та дол. США за офіційним курсом Національного банку України на останній день звітного періоду та включає операції за цей день (табл. 1, рис. 1).

У 2017 р. Україна досягла значного скорочення боргового навантаження та стійкого економічного зростання. Однак, незважаючи на досягнуту стійкість, українська економіка та державні фінанси зазнали значного впливу агресії. Відповідно, потреби України у фінансуванні значною мірою покриваються міжнародними партнерами у вигляді грантів та пільгових позик [2].

Державний та гарантований державою борг України, млрд грн [2]

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Державний та гарантований державою борг України	2141,69	2168,42	1998,30	2551,88	2672,06	4072,85
Державний борг	1833,71	1860,29	1761,37	2259,23	2362,72	3715,13
Внутрішній борг	753,40	761,09	829,50	1000,71	1062,56	1389,69
Зовнішній борг	1080,31	1099,20	931,87	1258,52	1300,16	2325,44
Гарантований державою борг	307,98	308,13	236,93	292,65	309,34	357,71
Внутрішній борг	13,28	10,32	9,35	32,24	49,04	72,20
Зовнішній борг	294,70	297,81	227,57	260,41	260,30	285,52

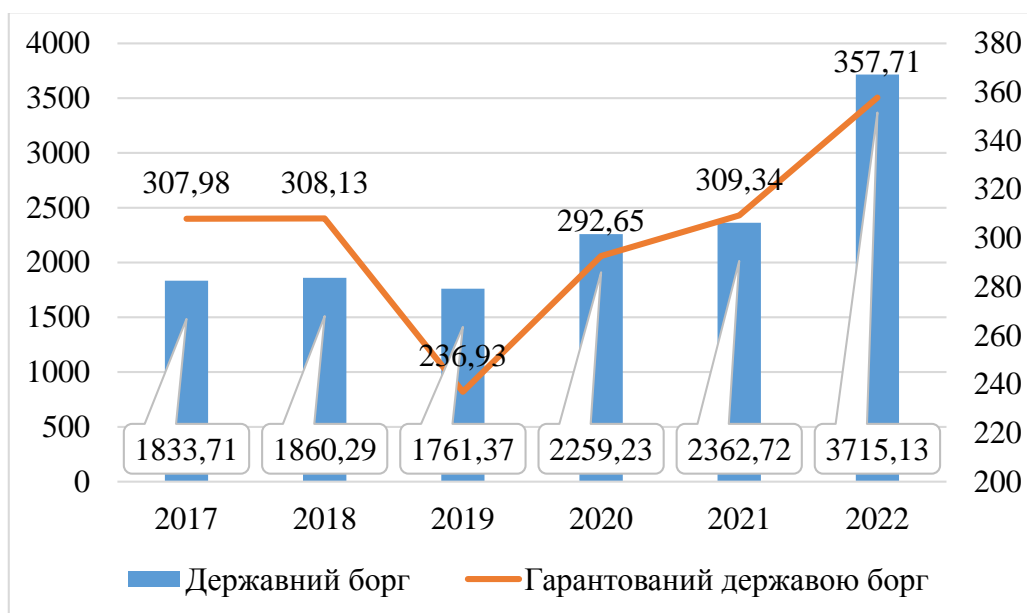

Рис. 1. Державний та гарантований державою борг України, млрд грн [2]

Інструментом, розробленим Міністерством фінансів України для оцінки поточного стану та динаміки державного боргу України та визначення цілей, завдань і заходів у середньостроковій перспективі з метою оптимізації структури державного боргу з точки зору співвідношення вартості обслуговування та ризиків для відновлення прийняттого рівня боргового навантаження є Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2024-2026 рр. Ця Стратегія реалізується в умовах неспровокованого повномасштабного військового вторгнення росії в Україну, яке розпочалося у 2022 р. Пошкодження ключових українських фінансових та промислових центрів, еміграція кількох мільйонів українців обмежують ресурси уряду для обслуговування боргу. Водночас значних видатків потребують і оборонні зусилля.

У середньостроковій перспективі механізм розширеного фінансування та мультиплікативний ефект, який вона може мати для інших офіційних кредиторів, підтримає державні фінанси. Важливо забезпечити багатосторонню підтримку до кінця війни та впродовж періоду відбудови, особливо для зменшення ризиків ліквідності. Україна має значну підтримку від міжнародних фінансових організацій і має на меті подальше розширення співпраці з багатосторонніми інституціями та встановлення двосторонніх партнерських відносин, подібних до тих, що існують з Японією, Канадою, Німеччиною та США. Значну увагу буде приділено залученню коштів від цих інституцій та Європейського Союзу для реалізації плану післявоєнної відбудови. Після завершення війни виникнуть значні інвестиційні потреби, особливо для відновлення інфраструктури та промислового сектору. Фінансування від приватних комерційних інвесторів залишатиметься ключовим елементом фінансування відбудови України.

Для забезпечення сталого доступу до міжнародних ринків капіталу в необхідно продовжувати розвивати систематичні та довгострокові відносини з інвесторами. Одним із завдань України в рамках Стратегії є розширення бази інвесторів з точки зору географії та типів інвесторів. Міжнародна підтримка на пільгових умовах стане вирішальним фактором для управління зовнішніми державними фінансами в короткостроковій перспективі. Це дозволить покрити потреби у фінансуванні і зменшити видатки на обслуговування боргу.

Розвиток внутрішнього боргового ринку є ключовим для зменшення фінансової вразливості України. Незважаючи на триваючу агресію РФ, Україна зберегла функціонування ринку та змогла рефінансувати погашення внутрішнього боргу. Це дозволило внутрішньому борговому ринку відіграти важливу роль для досягнення зростаючих фінансових потреб під час війни, забезпечуючи стабільність банківського сектору незважаючи на агресію Росії щодо України. Забезпечення функціонування внутрішнього боргового ринку є важливим у зв'язку із обмеженістю зовнішнього фінансування та невизначеності спричиненої війною. Створення сильної бази внутрішніх інвесторів є визначальним елементом Стратегії і співпадає з відновленням України [3].

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Міністерство фінансів України. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/budget_2022-538
3. Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2024–2026 роки. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovanij-derzhavju-borg_osn_inf

Секція 2. Актуальні питання міжнародних економічних відносин

Altunin K.O.,
Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Kucher M.M.,
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor, Associate Professor
of the Department of International Economic Relations and Regional Studies
of University of Customs and Finance)

THE ECONOMIC IMPACT OF THE 2022–2023 GRAIN DEAL ON UKRAINIAN EXPORTS

Ukraine has a large agricultural sector, and grain products are one of the main agricultural activities. Grain is an important production and export commodity for Ukraine.

Grain exporting is an important industry for the country's economy and plays a significant role in global grain markets. The grain sector remains an important component of Ukraine's economy, and the regulation of grain trade is an important part of the country's foreign trade.

The Grain Deal came into effect in August 2022 and allowed the export of grain (including record volumes of grain for the 2021/2022 marketing year) that had been blocked on the domestic market of Ukraine because of Russian aggression. This situation also included export surpluses for the 2022/2023 marketing year [1].

Such volumes could not be exported via alternative routes, such as rail or road via the western border, as well as through the river ports of Reni and Izmail. This resulted in a significant increase in the cost of export logistics, which rose from around \$30–40 per tonne to over \$200 per tonne [2].

This significantly reduced domestic grain purchase prices to almost the level or even below production costs, which had a negative impact on the liquidity of Ukrainian agricultural enterprises and their financial stability.

The impact of the Grain Deal on domestic grain prices was negligible or even imperceptible. Agricultural producers were not able to reap the full benefits of the Grain Deal because of the short-term nature and uncertainty of the agreement, as well as unreasonable restrictions and obstacles caused by delays in ship inspections by Russian representatives.

According to the Centre for Social and Economic Research “CASE Ukraine”, between August 2022 and June 2023, Ukraine exported 47 million tonnes of wheat, corn and barley. From January to May 2023, exports of goods and services provided Ukraine with \$22.5 billion, of which \$10.2 billion was agricultural exports, including wheat, corn and barley worth about \$4.6 billion [2; 3].

Russia's withdrawal from the Grain Deal and its attacks on port infrastructure have a serious negative impact on food security. The availability of food is already a problem for some 70 countries, especially in Africa, where

products from Ukraine are popular due to their affordable prices and high quality. Russian aggression has already disrupted these supply chains in the past. Hopes for their restoration emerged with the conclusion of the Grain Deal, but after Russia withdrew from this Deal in July 2023, there is a threat of hunger for millions of people in the world [3].

Russia's demarche has had a negative impact on grain prices on world markets. After the start of Russia's war in Ukraine, serious threats to the food security of several Arab countries emerged. This happened because food exports from Ukraine stopped for several months. However, Kyiv has begun to resume deliveries of grain, oil and other agricultural products by land, thanks to the support of international partners. Goods are being delivered by rail and road, as well as through the development of river ports on the Danube. However, the volume of supplies via this route is much lower than during the peaceful period, when Ukrainian seaports handled up to 7 million tonnes of grain per month [4].

For Russia, the issue of Ukrainian grain exports became not only an economic pressure on Ukraine, but also a means of political and humanitarian pressure on the international community. Russia issued ultimatums demanding to ease sanctions, including on fertilizer supplies, and to unblock access to the SWIFT international interbank system for Russian state-owned banks. When it became clear that this blackmail had no effect, Russia withdrew from the Grain Deal and continued to systematically destroying Ukraine's port infrastructure and the grain waiting to be exported in the ports [2;4].

Taking into account oilseeds and their processed products, experts consider Ukraine's export potential for the next marketing season to be 44.5 million tonnes. This will be enough to provide food for several hundred million people around the world [4].

References:

1. «Зернова угода» 2022-2023». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3737682-zernova-ugoda-20222023.html> (the access date: 27.10.2023).
2. «Зерновий коридор» для багатих країн? Без нього українське агро не виживе? Чи може Україна вивозити зернові без Чорного моря? Агроексперт Олег Нів'євський на цифрах пояснює економіку зернової угоди. URL: <https://forbes.ua/money/vikhid-rosii-z-zernovoi-ugodi-ne-kritichniy-kritichniy-dunay-agroekspert-oleg-nivevskiy-rozvinchav-odin-z-putinskikh-mifiv-shchodo-ugodi-ta-rozpoviv-chomu-vona-bula-nevididnoyu-dlya-silgospvirobnikiv--26072023-15050> (the access date: 27.10.2023).
3. Кисляк Р. Як вихід Росії із «зернової угоди» вплине на економіку України. URL: <https://economics.novyny.live/iak-vikhid-rosiyi-iz-zernovoyi-ugodi-vpline-na-ekonomiku-ukrayini-107544.html> (the access date: 27.10.2023).
4. Чим загрожує світові розпочата кремлем «зернова війна». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3741030-cim-zagrozuє-svitovi-rozpocata-kremlem-zernova-vijna.html> (the access date: 27.10.2023).

Chaban K.S.,
Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Stebliuk N.F.,
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor, Associate Professor
of the Department of International Economic Relations and Regional Studies
of University of Customs and Finance)

INTRODUCTION OF MODERN TECHNOLOGIES: TRENDS IN INTERNATIONAL INSURANCE

International insurance is an important branch of the financial market, which covers insurance of risks associated with international transactions and activities of subjects of international economic relations and plays a key role in ensuring financial stability and stimulating economic growth of companies and states in general.

A significant number of sectors of the international economy are forced to undergo certain changes and improvements in order to be able to adapt to modern realities, in a period of political instability and terrorist attacks, and the insurance industry, as a segment of the international economy, is not an exception.

Today, one of the main trends in international insurance is the introduction of advanced technologies and increased virtualisation of the insurance process, which allows customers to get more convenient and faster access to insurance services, and insurance companies – to optimise their operations, improve customer experience, and make risk management more efficient. The use of artificial intelligence, machine learning and big data analytics is becoming increasingly common in underwriting, claims processing and fraud detection, as well as in financial monitoring, identification and verification of potential customers. These technologies can help insurers make more accurate risk assessments, reduce costs and improve overall efficiency. According to a 2023 report by Beinsure, the insurance AI market will grow from \$346.3 million to \$5.54 billion by 2032, and will grow by 32.9% over the next decade [1].

Changes in customer requirements and expectations have also played a significant role in shaping the current outlook and trends in the international insurance industry. Customers, both individuals and companies, are increasingly looking for personalised insurance products that meet their unique needs and preferences. Insurers have responded by offering tailor-made policies with a personalised list of insurance risks and coverage limits, using the power of modern technology to better understand customer behaviour and preferences. Automated customer service areas, such as chatbots, have become in high demand and investment focus. For example, the Amelia chatbot is used by insurance companies such as MetLife to combine machine learning (ML) with natural language processing (NLP) for

decision-making and is based on real-time conversations, allowing consumers and companies to receive personalised recommendations on prices and insurance products almost instantly [2].

Cyber insurance is another area that is gaining popularity in the international insurance industry. With the increasing frequency and severity of cyber attacks, businesses and individuals are increasingly aware of the need to protect themselves from cyber risks. As a result, cyber insurance is becoming an increasingly important component of insurance portfolios, helping to protect business operations from cyber attacks and ensure the security of digital data. Insurers are developing specialised cyber insurance policies that cover a wide range of cyber risks, including database theft, cyber extortion and DDoS attacks. In 2023, the London insurance and reinsurance market Lloyds published a systemic risk scenario showing that cyberattacks on financial services markets over five years could cost the global economy \$3.5 trillion [3]. In 2022, the Portuguese government's Ministry of Defence suffered a data breach that led to the leak of confidential NATO documents. An investigation revealed that unsecured channels were used to transmit the data. The attack that stole the data was designed to be undetectable. It was launched through a network of bots that were designed to obtain confidential data [4]. Therefore, given the urgency and relevance of the cyber security issue, it is expected that the demand for cyber insurance will continue to grow in the coming years.

In summary, it can be concluded that by implementing the latest technologies, insurance companies can successfully compete in the market and provide their customers with the best insurance services. International insurance continues to grow and develop in line with changes in the economy, business and geopolitical situation, so the listed types of insurance in international economic relations help maintain and strengthen trust between business partners and help attract more foreign investment.

References:

1. Global Generative AI in Insurance Market Size Worth \$5,5 bn by 2032. URL: <https://beinsure.com/global-generative-ai-insurance-market> (the access date: 25.10.2023).

2. Вплив технологій штучного інтелекту на розвиток страхування. Приклади застосування AI. URL: <https://forinsurer.com/news/23/06/08/42740> (the access date: 27.10.2023).

3. Lloyd's Systemic Cyber Risk Scenario: Potential Global Economic Losses of \$3.5trn. URL: <https://beinsure.com/lloyds-systemic-cyber-risk-scenario> (the access date: 28.10.2023).

4. Sensitive NATO Data Leaked After Cyber Attack On Portugal's Armed Forces. URL: <https://purplesec.us/security-insights/nato-data-leaked> (the access date: 29.10.2023).

Dovhopolyi D.O.,
Student of University of Customs and Finance,
Koilo V., Ph.D., Associate Professor,
Norwegian University of Science and Technology, Norway

INTERNATIONAL BUSINESS ENVIRONMENT: METHODOICAL ASPECTS

In the global environment, there is a need to develop effective forms of international economic cooperation that allow for a stable flow of foreign currency and strengthen the position of companies in the global economy. An analysis of the international business environment helps companies to choose their development directions. In these conditions, the issue of determining the methodical aspects of its study becomes relevant.

The development of a dynamic business environment affects every company both at the stage of its formation and at the stage of its development. The study of the experience of international companies allowed us to identify the main reasons for their entry into international markets. The latter include: new sales markets; access to unique or cheap resources; attraction of foreign capital; international brand recognition; strategic alliances and strengthening of positions in national markets.

When deciding to enter the global market in general and the European market in particular, each company addresses a number of issues, namely:

- when to start developing the company towards global business;
- which factors lead to success;
- which competences the company's team needs;
- whether to change the product for the global market;
- how to build an organisational structure;
- cross-cultural differences;
- risks of entering global markets.

In accordance with the general technology of business organisation, company management seek answers to the questions “What is exported to the EU?” and “What export niches are growing?”

Companies chose the form of interaction with foreign markets based on one of the following approaches, namely

- passive approach - responding to requests from other countries;
- development aimed at neighbouring markets bordering the country;
- systematic/analytical approach – selection of criteria and segmentation of markets, allocation of macro-regions/regions, micro-segmentation and selection of target markets.

When selecting countries for exporting goods, market potential and competitive advantages are taken into account, as well as an analysis of the political and economic environment in the country.

Competitive advantages usually include: exclusivity (when the product is cheaper than others or more valuable for the partner/consumer); focus on a specific niche, solution, problem; flexibility of the solution/product; unique technology (patent); strong local partner (often assessed by the ability to sell); assortment matrix (adapted), etc.

The political environment is assessed by the following indicators: stability of the political system; effectiveness of the current economic policy; stability of the financial system; attitude to foreign investment and foreign employees; reputation of the country in the global banking community, etc.

The economic environment is assessed based on the following indicators: the country's global GDP ranking; population size and structure in general and by region; household income dynamics; availability of necessary resources for doing business; level of development of the communication system; level of competition in the industry; limits of trade and currency regulation, etc.

It is recommended to use the following analysis tools:

- Doing Business index – a ranking of countries by the attractiveness of doing business, which assesses the regulatory function of the state in the economic environment;

- Index of Economic Freedoms – a 100-point scale rating of countries based on the following indicators: property rights, absence of corruption, fiscal freedom, level of government intervention in the economy, etc;

- Global Competitiveness Index – 113 indicators provide a detailed picture of the state of the economy in terms of its competitiveness.

For example, the Top 12 most attractive countries for doing business in 2023 include the following countries: the 1st place – Switzerland; 2nd place – Panama; 3rd place – Finland; 4th place – Luxembourg; 5th place – Norway; 6th place – Denmark; 7th place – Singapore; 8th place – Indonesia; 9th place – New Zealand; 10th place – Sweden; 11th place – the USA; 12th place – the UK [1].

The study of the international business environment includes segmentation of the international market by geographic, demographic, geodemographic, psychographic and behavioural principles; definition of a global marketing strategy for 4P marketing, etc.

Thus, modern globalisation processes form a new international business environment for both national development in general and the functioning of the world market. These methodical aspects of the study will allow monitoring the development of the external and internal marketing environment and help to maximise the effect of the participation of national companies in the international division of labour.

References:

1. Топ-12 найпривабливіших країн для ведення бізнесу у 2023 році.
URL : <https://visitworld.today/uk/blog/1411/top-12-most-attractive-countries-for-doing-business-in-2023> (the access date: 12.10.2023)

Ganzulya A.V.,
Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Korneyev M.V., Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of International Economic Relations
and Regional Studies of University of Customs and Finance)

THE PECULIARITIES OF BUSINESS COMMUNICATION IN ITALY

Italians are very resourceful people, energetic, responsive. Nevertheless, the main sign of leadership is not a person's ability to make decisions, but his or her position in society and in power. It is important for Italians that the person with whom they enter into communication for the first time, was recommended by someone. This can be a business partner, a client or an embassy and chamber of commerce [4; 5].

Here are some other features of business communication in Italy:

- a formal letter is the best form of first business contact, but only if accompanied by a phone call or face-to-face meeting;
- Italian executives rarely speak English;
- In Italy, handshaking is widespread; Italians like to shake hands and gesture when speaking; as part of business etiquette, hugging and kissing are unacceptable, at least in the workplace [2;3].

It is important to analyse other aspects.

Possessing a university degree in Italy means holding an academic title. Doctor (Dottore/Dottoressa) is not necessarily a doctor, but any person with a university degree. Italians also see nothing offensive in addressing colleagues by their surname. First names are rarely used at first meetings.

Someone with a less important position should be the first to say hello to their boss. It is better to use formal addresses. When you do not know a person's rank, address him/her as Dottore/Dottoressa. Even if he or she does not have a title, it is polite of you to do so.

But on the whole Italian partners will not insist on the detailed observance of formalities - they are very practical and think about the result first [1; 4; 5].

In business at the first meeting, Italians are not inclined to touch on all the business details at once. Rather, they will tell you more about themselves, asking about you, your company, and your family. Emotional involvement acts as a synonym for effective teamwork. The comfortable personal zone for Italians is 80 cm.

In Italy, business negotiations begin with an exchange of business cards. It is better to print the text of business cards in Italian and English. If you do not have a card, you should apologise, explaining the reason, and promise to send one. Translating business meetings with Italians has its own peculiarities, as the speech of the participants is full of emotional inserts and lyrical digressions.

It is acceptable to make appointments at the approximate time ("Meet me around two o'clock"). But long delays and tardiness (more than 30 minutes) are not allowed.

An Italian businessman will first of all try to establish human relations with his or her partner. Italian business people willingly agree to alternative proposals. It is important that the negotiations are conducted by persons who occupy roughly the same position (in the structure of their firms, in the business world or in society). It is therefore important to provide full information regarding your age, professional achievements and position. Often intermediaries are used to establish business relations.

Business Italians are characterised by a certain restraint, despite their national traits of expansiveness, impetuosity and sociability. Several people speaking at the same time – a typical situation for a business meeting or presentation involving Italians. Italians are accommodating and tolerant. But their emotionality often makes them promise more than they can deliver, so try to separate facts from emotions [1; 3; 5].

In conclusion, it should be emphasised that Italy is an incredibly interesting and diverse country.

References:

1. Better Business Etiquette in Italy: 10 Ways to Impress. URL: <https://ling-app.com/it/business-etiquette-in-italy> (the access date: 16.10.2023).

2. Business Communication in Italy. URL: <https://businessculture.org/southern-europe/business-culture-in-italy/business-communication-in-italy> (the access date: 16.10.2023).

3. Communication in Italian Business Culture. URL: <https://www.commisceo-global.com/blog/communication-in-italian-business-culture> (the access date: 16.10.2023).

4. Communication in Italy. URL: <https://crossculture2go.com/communication-in-italy> (the access date: 16.10.2023).

5. What Do You Need to Know about Italian Business Culture. URL: <https://www.italyirl.com/what-you-need-to-know-about-italian-business-culture> (the access date: 16.10.2023).

Golovaty D.O., Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Shcholakova H.V., Candidate of Political Sciences,
Associate Professor, Associate Professor of the Department
of International Economic Relations and Regional Studies
of University of Customs and Finance)

THE IMPORTANCE OF ATTRACTING INTERNATIONAL INVESTMENT TO UKRAINE

Attracting foreign direct investment is facilitated by the process of forming an institutional environment. Ukraine, on the one hand, is gradually being included in the activities of international economic structures, and on the other hand, it is intensively developing internal market organizational structures and institutions [2].

Foreign direct investment plays a role in attracting the necessary amounts of capital, providing access to management and modern technologies. They not only influence the formation of national investment markets, but also revitalize the markets of goods and services.

The question of the place and role of Ukraine's investment activity in the world market of foreign direct investment is of decisive importance in the further process of growth of Ukraine's economy. Attracting international investments to Ukraine in the context of Russia's war is of particular importance and has a number of very important aspects.

The first one is economic stability. International investments can help Ukraine strengthen its economic stability and reduce the negative effects of the Russia's war in Ukraine. This may include attracting investment to restore damaged infrastructure and support businesses [1].

Secondly, regional stability. Attracting foreign investment can contribute to strengthening stability in the region. This is especially important in the conditions of war, when the stability of Ukraine can have an impact on neighboring countries and international security.

Thirdly, defense capability support. Attracting investments can also help support Ukraine's defense capability by financing equipment and technologies to ensure national security [3].

The more companies there are that will be able to work in Ukraine, the sooner the pre-war level of well-being will be restored and the transition to stable growth will begin [4].

That is why the changes that the government is introducing in the legislation on the support of large investors are so important. In particular, it is about reducing the "entry threshold" of the project cost for companies that can claim state support in the form of tax reductions, and about providing guarantees of quick, transparent and relevant responses from interested state structures.

It is also worth noting the creation of the Advantage Ukraine electronic platform [3].

It is obvious that until the end of the Russia's war in Ukraine, it is hardly possible to build factories. However, investors, together with the Ukrainian authorities, are already looking for financing, researching the area, selecting land plots [1].

The obvious reason is the need for multibillion-dollar investments in the country's recovery. Because of it fundraising moved to the top of the list of official priorities.

However, there are risks. In addition to wartime challenges, investors need to make sure that the speed of decision-making will not decrease after the end of the war, [2].

Investments are needed to recover and kick-start strong growth [3].

References:

1. Сімпсон М. Чому варто інвестувати в Україну. Як уряд заохочує іноземних інвесторів вкладати кошти в Україну попри війну та чи в бізнесу достатньо стимулів? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/11/3/693386> (the access date: 10.10.2023).

2. Скрипаль А. Інвестування в Україну під час війни. URL: <https://trans.info/ua/investuvannya-v-ukrayinu-pid-chas-viyny-327240>; <https://trans.info/ua/investuvannya-v-ukrayinu-pid-chas-viyni-327911> (the access date: 10.10.2023).

3. Міністерство економіки України. Інвестиції в Україну та відновлення економіки. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki> (the access date: 10.10.2023).

4. Урядовий портал. «Залучення іноземних інвестицій є надзвичайно важливим для відновлення України», – Сергій Марченко на зустрічі з керівництвом Міжнародної фінансової корпорації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zaluchennia-inozemnykh-investytsii-ie-nadzvychaino-vazhlyvym-dlia-vidnovlennia-ukrainy-serhii-marchenko-na-zustrichi-z-kerivnytstvom-mizhnarodnoi-finansovoi-korporatsii> (the access date: 10.10.2023).

Herasymiuk D.D.,

Student of University of Customs and Finance

(Academic Supervisor – Korneyev M.V., Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of International Economic Relations and Regional Studies of University of Customs and Finance)

ANALYSIS OF GLOBAL ECONOMIC ISSUES

The globalisation of the world economy has led to the fact that the mechanism of the world economy is increasingly influenced by global problems. In the late 60s and early 70s, these problems were called global problems, and the term “globalism” was introduced into scientific circulation as a specific area of international economic research. The main reason for their actualisation is the high rate of economic growth based on the achievements of the scientific and technological revolution.

Each stage of society’s development leaves behind complex unresolved social and economic problems. Society can prevent negative trends in economic growth. However, the higher the pace of scientific and technological progress and economic growth, the more complex, expensive and time-consuming this process becomes [1; 2].

The specificity of global problems, including economic ones, is that they have a number of common features:

- they are global in nature, i.e. affect the interests of all mankind;
- threaten mankind with regression in living standards and further development;
- require urgent resolution;
- interdependent with each other;
- require joint action from the entire global society to address them.

Based on these features, the following problems have been attributed to global problems:

- demographic;

- overcoming poverty and underdevelopment;
- environmental;
- peace and demilitarisation;
- food;
- exhaustibility of natural resources and other problems [3; 4].

For the first time, the world community's attention was drawn to the existence of global problems in the Club of Rome reports "The Limits to Growth" and "Beyond the Limits to Growth".

Today, these materials form the basis for research not only by most scholars on the prospects for global development of mankind, but also for decision-making at the UN level. A special construction of modern global studies has been created.

In order to solve any problem, it is necessary to understand its nature and, on this basis, find appropriate solutions. At the global level, a model that takes into account only the most necessary and crucial aspects of reality is indispensable. This path was chosen by the members of the Club of Rome, who built a model of the world that, in their opinion, has certain advantages, namely that any assumption made is formulated as clearly and easily as possible, and the behaviour of the world system under the influence of any factors is monitored and calculated.

After a thorough analysis of the development of the global system, economists have come to interesting conclusions that if the actual rates of resource consumption, and environmental pollution are maintained, humanity will soon reach the limits of its growth and, as a result, a decline in production and population. The second conclusion is that these trends can be reversed by achieving a state of global equilibrium, and the sooner we start striving for this equilibrium, the more effective the results will be [3; 4].

With the development of human civilisation, new global problems can and do emerge. For example, the problem of developing and using the resources of the oceans and space has been included in the category of global issues.

References:

1. Белей С. І., Бойда С. В., Колосінська М. І. Глобальна економіка : навч. посіб. для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня усіх спеціальностей ; Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2020. 227 с.

2. Зеліч В. В., Крупчинський А. І. Глобальні економічні проблеми та шляхи їх вирішення. *Інноваційний розвиток економіки: вітчизняна та світова практика* : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 20–21 травня 2016 р.). Львів : Громадська організація «Львівська економічна фундація», 2016. С. 20–23.

3. Книш М., Котик Л. Глобальні проблеми людства : навч. посібник. Львів : Простір-М, 2021. 130 с.

4. Кононенко О. Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку : навчально-методичний посібник. К. : ДП «Прінт сервіс», 2016. 109 с.

Herasymiuk D.D.,

Student of University of Customs and Finance

(Academic Supervisor – Shcholokova H.V., Candidate of Political Sciences,

Associate Professor, Associate Professor of the Department

of International Economic Relations and Regional Studies

of University of Customs and Finance)

PECULIARITIES OF FINANCIAL GLOBALISATION

Competition between transnational corporations and global financial institutions has become a distinctive feature of recent years. As a positive aspect, it is worth noting the increase in market efficiency, the elimination of many restrictions and barriers, and the establishment of market equilibrium.

However, it should be considered that increased competition significantly raises the requirements for financial institutions and corporations in terms of their economic efficiency, as well as for governments in terms of improving the investment climate, ensuring political and economic stability of national economies that are forced to compete for credit resources. The removal of restrictions as part of the policy of regulatory liberalization also has its downsides [2; 3].

In general, the main factors of the emergence, formation and development of the global financial market that determine its specificity include the following:

- strengthening of supranational structures and regulatory bodies of the global financial market;
- formation of new national and regional financial markets and their inclusion in the global financial market system;
- cross-border movement of financial resources;
- consolidation of regional integration associations;
- increased competition in the global financial market between national and foreign financial institutions [1; 3; 5].

There is the particular importance of these aspects for financial market participants, who must be able to take advantage of opportunities or manage risks. Risk management issues are becoming particularly relevant. A trend in the development of the global financial market is particularly pronounced, such as the expansion of financial institutions operating within major financial centers to developing countries. As a result, the global financial market is gradually forming zones of influence of such financial centers.

This trend is likely to lead to a reduction in the number of countries with independent financial markets. Obviously, there are only two possibilities for their further development – either their transformation into global financial centers or entering the zone of influence of existing ones that have the

characteristics of global ones. From the point of view of national economic development, the presence of such a financial center in the country will determine the level of competitiveness of the country and its impact on the global economic system [1; 4].

We should also take into consideration that financial globalization has become the main driving force of the world economy and has led to an increase in financial interdependence. Therefore, taking into account global trends in financial markets and the formation of the global financial market will allow the most effective integration into the global financial and economic space and ensure the appropriate level of competitiveness of the country.

The formation of the global market is due to objective factors: accelerated development of scientific and technological progress, when no enterprise or industry is able to use the latest achievements of science and technology independently; internationalization of economic relations through the international division of labor, cooperation and specialization of enterprises.

The development of global markets is a manifestation of the globalization of the world economy, which, on the one hand, leads to economic growth, and on the other hand, to increased risks of “chain” instability [2; 5].

Thus, in competition between forms economic globalisation at the present stage of development, the leading role belongs to globalisation and the system of globalism. The main result and consequence of its development is the emergence and formation of the economic system of globalism. Globalism is a system of merging global capitalism of TNCs and the most powerful countries of the world. At the same time, globalism is a transitional system with its own contradictions and internal conflicts.

References:

1. Боринець С. Я. Теорія та практика світових фінансів. К. : ВПЦ «Київський університет», 2016. 350 с.
2. Онищенко В. О., Бережна А. Ю., Птащенко Л. О., Чичкало-Кондрацька І. Б. Фінанси (державні, корпоративні, міжнародні): підручник. К. : Центр учбової літератури, 2015. 600 с.
3. Онищенко С. Фінансова глобалізація як складний інтегрований об’єктивний процес. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 4 (8). С. 126–135.
4. Стукан І. Ю. Фінансова глобалізація: сутність, етапи та наслідки. *Європейські перспективи*. 2015. № 1. С. 18–24.
5. Циганов С. А. Вплив глобалізації світової економіки на розвиток фінансового ринку. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2014. № 3 (74). С. 105–115.

Konovets Ye.D.,
Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Kucher M.M., Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor, Associate Professor of the Department
of International Economic Relations and Regional Studies
of University of Customs and Finance)

THE IMPACT OF RUSSIA'S WAR AGAINST UKRAINE ON THE EU COUNTRIES' ECONOMIES

Ukraine's foreign economic relations with countries around the world, especially with the EU countries, create additional opportunities for our country to pursue our interests. A significant share of Ukraine's foreign economic relations is in the trade sector.

As for imports from the EU, for several years in a row, their share was around 40%. But right after the Russian aggression began, in March 2022, amid a decline in economic activity, Ukraine's imports amounted to USD 800 million, which is 69% lower than a year ago. In 2022, imports from the EU totalled USD 27 billion [1;2].

In 2014, Ukraine signed an Association Agreement with the EU. A significant part of this Agreement is dedicated to economic cooperation, including energy cooperation. Ukraine has been actively supplying electricity to various countries. Now, because of the war and the destruction of infrastructure, Ukraine is facing major problems with electricity supply – an energy crisis that makes it impossible (difficult) to supply electricity to the EU countries [3].

The negative impact of Russia-Ukraine war has already been felt in most European economies. In peacetime, GDP could have been 0.1–0.7% higher and inflation could have been 0.2–0.4% lower [4]. Germany, the United Kingdom, France, Italy, and Switzerland were the hardest hit. The EU countries, like many other countries in the world, have been helping Ukraine both financially and by supplying military weapons and shelter for refugees. However, the scientific literature also considers negative scenarios related to the deterioration of the above-mentioned indicators.

Many Ukrainians (8 million people as of 2022) were forced to leave their homes and start a new life in one of the EU countries. Spending their own money on housing, food, entertainment, medical treatment, etc., they replenish the revenue side of the host country's budget and contribute to the development of small and medium-sized businesses in these countries. Labour migration and employment of Ukrainian refugees during their temporary stay in the EU countries has a positive impact on the economy of these countries, as it helps to cover the shortage of labour in these countries. An example of this is the experience of Ukrainian refugees in Poland, who not only work as employees but also start their own businesses [5].

Thus, it can be concluded that Russia's war in Ukraine has had a significant impact on the economy of Ukraine, the global economy as a whole and the economies of some countries in particular. The assessment of the consequences of this war has shown that, while the impact on Ukraine's economy is destructive, the impact on the economies of the EU countries is dual, as both positive and negative effects are observed. Assessing the strength of the impact of these factors requires further research.

References:

1. Мовчан В. Торгівля товарами під час війни. *Інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни: дослідження* / за ред. Іванов О. Київ, 2023. С. 16–22.
2. Державна служба статистики України. Товарна структура зовнішньої торгівлі. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (the access date: 19.10.2023).
3. Гарагонович В. В. Україна припинить постачання електроенергії у Європу. URL: <https://pmg.ua/economy/110779-ukraina-prypynyt-postachannya-elektroenergii-u-yevropu> (the access date: 19.10.2023).
4. Крижний А. А. Найгірше попереду: як війна в Україні впливає на європейські економіки – дослідження. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/na-ygirshe-poperedu-yak-viyna-v-ukrajini-vplivaye-na-yevropeyski-ekonomiki-doslidzhennya-12401823.html> (the access date: 19.10.2023).
5. Які країни заробляють на війні в Україні? URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1721/rozvitok-biznesu-rinku-praci-ta-zbilsennya-vartosti-nerukhomosti-yaki-kraini-otrimuyut-pributki-vid-viini-v-ukraini24> (the access date: 19.10.2023).

Kovalenko K.V.,

Student of University of Customs and Finance,

Mostova A.D.,

Doctor of Economics, Associate Professor,

Professor of International Economic Relations

and Regional Studies Department of University of Customs and Finance

THE RESTORATION OF A UNIFIED SYSTEM OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS: RETROSPECTIVE ANALYSIS

The objective course of international economic development is to deepen globalisation in international relations. The urgent need for economic and socio-political transformations in socialist countries became increasingly clear.

A significant milestone in this process was the Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe, signed in Helsinki back in 1975 [1]. In 1990, the participants of the Conference adopted the Charter of Paris for a New Europe, declaring the end of the era of confrontation and the beginning of an era of democracy, peace, and unity. In 1995, the Conference adopted a new name – the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) [1].

To support the transition of Central and Eastern European countries to a market economy in 1990, the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) was established, which subsequently allocated significant funds for implementing reforms in former socialist countries [2]. The Helsinki Accords can be legitimately considered as the herald of a new era in economic and political relations between countries, not only in Europe but worldwide. The 1990s marked the era of the dissolution of the socialist system as a whole, including the disappearance of the largest socialist state, the USSR. A fundamentally new global situation emerged.

The large blocs, such as the Warsaw Pact Organization and the Council for Mutual Economic Assistance (COMECON), are being dissolved. Instead, regional organizations are being formed. To a large extent, this process is characterized as a “filling the vacuum”: organizations were expected to emerge in the post-socialist space that would keep the integration movement alive. This led to the formation of the Commonwealth of Independent States (CIS) in 1991. The Council of the Baltic Sea States was established in 1992. Kazakhstan, Azerbaijan, and former Soviet republics in Central Asia became members of the Economic Cooperation Organization, which was originally formed in 1985 [3].

The CIS has shown insufficient stimulation of the integration process because of a series of reasons. To overcome the inefficiency of the CIS [3], attempts are made to activate integration processes at the local level. Thus, the GUAM organization was formed – Georgia, Ukraine, Uzbekistan, Azerbaijan, Moldova. Later, Uzbekistan withdrew from the organization.

The authority of the EU, and its influence on the global economy, is steadily growing. It serves as a model of economic order for many countries, especially European ones seeking to join or establish special partnership relations with it. In 1995, the EU had 15 member states. In 2004, 10 European countries (Poland, the Czech Republic, Slovakia, Hungary, Slovenia, Cyprus, Malta, Estonia, Latvia, and Lithuania) joined the EU, and in 2007, Romania and Bulgaria became members. In 2013 Croatia joined the EU. In 2022, Ukraine received the status of an EU candidate country.

The processes of regionalization are expanding. In 1994, the North American Free Trade Agreement (NAFTA) was concluded, uniting the USA, Canada, and Mexico. At the same time, the Common Market for Eastern and Southern Africa (COMESA) was formed, transforming from a preferential trade zone, the West African Economic and Monetary Union (WAEMU) was established, and in 1995, the Southern Common Market (MERCOSUR) was created [4].

An important event was the transformation of the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) into the World Trade Organization (WTO) in 1995, with significant expansion of its functions. The most influential international development strategies are shaped by the economic structures of the United Nations, the International Monetary Fund, the World Bank Group, the World Trade Organization, and the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) [4].

Thus, the modern system of international economic relations has gone a long way in its formation and development.

References:

1. Obstfeld M. & Taylor A. M. (2004). Globalization and Capital Markets. NBER Working Paper № 8846.
2. Rose A. K. (2006). Checking Out: Exits from Exchange Rate Regimes. *Journal of Financial Economics*, 75 (1). P. 3–41.
3. Ocampo, J. A. (2003). Capital-Account and Counter-Cyclical Prudential Regulations in Developing Countries. The Levy Economics Institute of Bard College Working Paper № 375.
4. World Trade Organization (2022). Annual Report.

Kryvoshei S.S.,
Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Stebliuk N.F., Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor, Associate Professor of the Department
of International Economic Relations and Regional Studies
of University of Customs and Finance)

INFORMATION SECURITY IN BUSINESS

In the context of technology globalisation and digitalisation, information security of the business environment has become one of the most important factors for companies, a key element of effective operations.

Many Ukrainian and foreign scientists have their own views on the interpretation of the concept of information security. We agree with the definition of O. Horbatiuk, who understands information security as a state of protection of information needs of an individual, society and the state, which guarantees its existence and progressive development, regardless of the presence of internal and external information threats [1, p. 139].

Today there is an urgent need to improve information security at enterprises. After all, the level of information security affects the development and implementation of scientific and technical innovations in production processes and maintains the stability of the functioning of business economic growth opportunities.

In the course of doing business, entrepreneurs always face the need to interact with various types of information. When protecting information, all potential ways of leakage must be blocked, and the storage of information on all media available to the company must be secure. Threats to information security can be divided into internal and external. External threats may include the theft of copies or files of valuable documents, flash cards; damage to media containing information; theft of information by insiders; cyber attacks, etc. Internal threats include psychological reasons arising from poor relations among employees, dissatisfaction with the level of remuneration and poor relations between employees and company management, etc. [1, p. 139].

Possible external and internal threats to a company's information system can lead to a deterioration in information parameters such as confidentiality, integrity, availability and reliability. This can have a negative impact on the business. That is why we will consider the biggest risks and threats to business in 2021–2022 (Table 1).

Based on the data in Table 1, we can draw conclusions about the most significant business risks in 2022 and 2021. The growing awareness of cyber incidents as one of the main business risks indicates the growing digital dependence of enterprises and proves the importance of information security for modern businesses.

Table 1

The most important global business risks in 2021 and 2022

Risk	2022		2021	
	% of respondents	place in the ranking	% of respondents	place in the ranking
Cyber incidents	44	1	40	3
Business interruption	42	2	41	1
Natural disasters	25	3	17	6
Pandemic outbreak	22	4	40	2
Changes in legislation and regulation	19	5	19	5
Climate change/increasing weather variability	17	6	13	9
Fire, explosion	17	7	16	7
Development in the market	15	8	19	4
Lack of skilled labour force	13	9	8	13
Macroeconomic events	11	10	13	8

Source: compiled by the author based on [2].

That is why understanding and implementing cybersecurity measures and information security in general should become even more important for companies.

In view of the above, the following measures can be taken to ensure business information security: development and implementation of an information security policy; protection of elements of the computing environment; ensuring network security by installing firewalls, anti-virus software and other technical measures to protect against unauthorised access and malicious attacks; use of encryption, data backup; continuous monitoring of the security of information systems, identification of vulnerabilities and potential threats, etc. All of these measures will help ensure the company's information environment and the stability of business.

References:

1. Нехай В. А., Нехай В. В. Інформаційна безпека як складова економічної безпеки підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. № 24 (2). С. 137–140. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-2-2017/30.pdf> (the access date: 16.10.2023).

2. Allianz Risk Barometer 2022. *Allianz.com*. URL: https://www.allianz.com/en/press/news/studies/220118_Allianz-Risk-Barometer-2022.html (the access date: 16.10.2023).

Kulinich L.Yu.,
Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Shcholakova H.V., Candidate of Political Sciences,
Associate Professor, Associate Professor of the Department
of International Economic Relations and Regional Studies
of University of Customs and Finance)

THE IMPACT OF RUSSIA-UKRAINE WAR ON THE GERMAN ECONOMY

The economic impact of Russia's war in Ukraine is felt across the European Union (EU). The direct costs of sanctions and trade disruptions, rising inflation due to higher energy and raw material prices, and growing uncertainty is a drag on the European economy. The overall economic costs of the war are difficult to predict. However, the impact is different for different EU member states.

This unequal distribution of economic hardship across EU member states is not only an economic issue – it has political implications. Ensuring that the European Union continues to stand together in the face of Russian aggression will require burden-sharing to avoid some EU member states suffering much more than others [1].

Germany stands out as a country with a large share of its economy in industry, and this sector is mostly energy-intensive. This means that German companies have been particularly affected by the sharp rise in energy prices, which reached record levels in Europe last year. Germany may also suffer more than other European countries from a shortage of supplies in the automotive industry [1].

In turn, Russia's war in Ukraine prompted Germany to reassess its role in the EU. For a long time, it has been an economic leader, and now it also aspires to be a leader in security and defence, which has also affected Germany's economic situation.

The German Chancellor announced the creation of a special fund of EUR 100 billion for the military and plans to invest about 2% of gross domestic product (GDP) in the German defence industry.

In addition, most of the extra-budgetary funds from the special fund for the modernisation of the German army will be spent over the next three to four years, supporting public consumption.

In addition, it is worth noting that in the first half of 2023, support payments worth about EUR 22 billion since the beginning of the war were made from Germany to Ukraine. This is in addition to the cost of accommodating more than one million Ukrainian war refugees in Germany, which is borne mainly by state and local authorities. The Organisation for Economic Co-operation and Development estimates that these costs per capita per year amount to approximately EUR 11,300 [2].

The war is causing great uncertainty for many international companies, with 41% still unable to assess the impact on their business. Because of Russia-Ukraine war, 46% expect a drop in sales and 47% expect a drop in revenue. In addition, 80% of companies assume that Russia's war in Ukraine will have a negative impact on their company for longer than a year. 40% fear that the negative effects will last for more than three years [3].

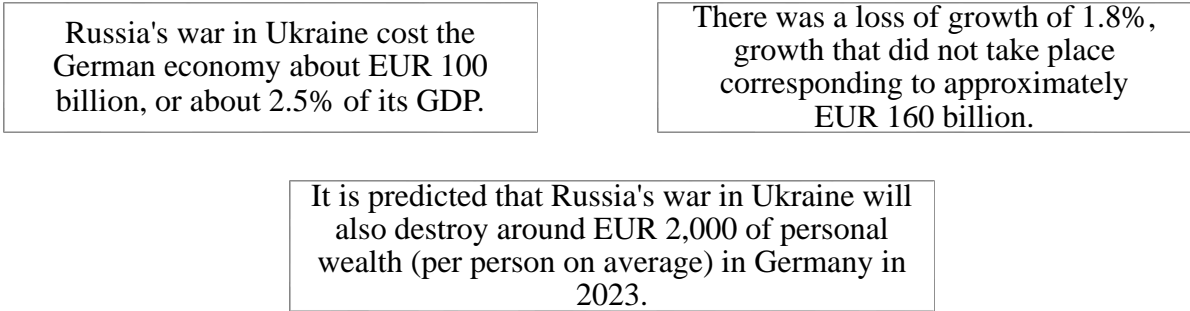

Fig. 1. Consequences of Russia-Ukraine war for the German economy

Source: compiled by the author according to [4].

According to current forecasts, Russia's war in Ukraine will cost the German economy approximately EUR 160 billion, or about 4% of its gross domestic product, in lost value by the end of 2023. This means that the GDP per capita in Europe's largest economy will be EUR 2,000 lower than it would otherwise be [5].

However, Germany's GDP growth is also expected to gradually recover in 2024–2025, as the effects of monetary policy tightening gradually diminish and the economy adjusts to current conditions.

The main factors of increase are higher government spending, particularly on defence and the energy transition, as well as improved consumer spending as inflation declines. Stronger growth and a favourable public debt profile will contain the short-term adverse pressure of higher interest rates on German public sector credit performance [6].

While public finances will remain constrained, this sharp decline in public consumption appears to be temporary. Costs to support the energy transition are rising, as are military spending in response to Russia's war in Ukraine, in addition to higher social and healthcare costs, partly related to Germany's ageing population.

Consumer confidence should rebound next year as real incomes recover, as the slowdown in energy prices will protect households at least until April 2024 [6].

Thus, it will take years for the German economy to overcome the already existing consequences of the war.

References:

1. Same shock, different effects: EU member states' exposure to the economic consequences of Putin's war. 2023. URL: <https://www.delorscentre.eu/en/publications/economic-consequences-ukraine> (the access date: 23.10.2023).
2. Sabine Kinkartz. How war in Ukraine impacted Germany's budget. 2023. URL: <https://www.dw.com/en/how-war-in-ukraine-impacted-germanys-budget/a-66762462> (the access date: 23.10.2023).
3. The Economic Impact of the Russia-Ukraine War. 2023. URL: <https://kpmg.com/de/en/home/insights/2022/05/the-economic-impact-of-the-russia-ukraine-war.html> (the access date: 23.10.2023).
4. Oliver Towfigh Nia. 1 year on: How Ukraine war has changed Germany. 2023. URL: <https://www.aa.com.tr/en/europe/1-year-on-how-ukraine-war-has-changed-germany/2828955> (the access date: 23.10.2023).
5. Sarah Marsh, Barbara Lewis. Ukraine war expected to cost Germany 160 billion euros by year-end. 2023. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-war-expected-cost-germany-160-bln-euros-by-year-end-2023-02-19> (the access date: 23.10.2023).
6. Germany: economy to rebound in 2024 on government, consumer spending after stagnation this year. 2023. URL: <https://www.scooperatings.com/ratings-and-research/research/EN/174323> (the access date: 23.10.2023).

Kulinich L.Yu., Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Korneyev M.V., Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of International Economic Relations
and Regional Studies of University of Customs and Finance)

UKRAINIAN BUSINESS IN THE CONDITIONS OF WAR

The full-scale Russia's war in Ukraine has become a difficult test for domestic business. However, the strongest enterprises managed to adapt to difficult conditions. Some had to work under shelling or relocate. Some have found new sales markets, including foreign ones.

The full-scale Russia's aggression had a devastating impact on the economy of our country. Almost half of the businesses closed or nearly closed, and the total direct losses of small and medium-sized businesses amounted to 83 billion US dollars. Approximately 10 million Ukrainians, i.e. almost 25% of the population of Ukraine, left their homes, and 8 million of them went abroad. The unemployment rate exceeded 30%, and wages fell by 58%. In general, according to the estimates of the Ministry of Economy of Ukraine, the drop in gross domestic product in 2022 was 30.4% [1].

One of the main challenges for business has been the constant attacks on Ukraine's energy system by the Russians, which have led to frequent and prolonged power outages. Businesses have been forced to look for alternative sources of electricity and increase their spending on transport and consumables. In addition, the reduction in productive hours and the constant interruption of work processes have had a significant impact on companies' revenues [2].

There are also a lot of other important problems of Ukrainian entrepreneurs (Figure 1).

Other important problems of Ukrainian entrepreneurs	destroyed logistics routes, a shortage of vehicles and a significant increase in fuel prices;
	the need to revise sales and marketing strategies;
	shortage of human resources;
	loss of companies and partner countries;
	limited external and internal investment and blocking of credit facilities;
	a significant increase in prices for energy, raw materials and supplies.

Fig. 1. Other important problems of Ukrainian entrepreneurs

Source: compiled by the author based on data [2].

Big Ukrainian business recovered from the initial shock and began to actively help the Armed Forces of Ukraine, as well as launched large-scale humanitarian aid projects for the civilian population. Some companies focused their efforts primarily on humanitarian aid [3].

Today, it is clear that without the help of large, small and medium-sized entrepreneurs, the country would not have been able to fight off the enemy so effectively, and would not have been able to provide so much comprehensive help to save Ukrainians who are currently in places of humanitarian disasters. During the war, business showed that it is an integral and extremely important part of Ukrainian society, which this society can count on in any difficult times [3].

However, the government also supports domestic business. Thus, thanks to state programs that were introduced during and after the pandemic, as well as at the beginning of Russian aggression against Ukraine, entrepreneurs have at their disposal a number of resources to support and develop their business in the face of these challenges.

From the very beginning of the full-scale Russia's aggression against Ukraine, the state initiated new measures to support business. In particular, already in March, parliamentarians adopted a law on preferential taxation of individual entrepreneurs and legal entities. Customs duties and value-added tax on all Ukrainian imports were also temporarily abolished [4].

Also, an important step in supporting domestic business on the part of consumers was the refusal, also known as a "boycott", of the products of those foreign companies that did not express a clear position regarding the attitude to the Russian attack on Ukraine and continue to cooperate with the aggressor country in one way or another. This step of Ukrainian consumers gave an opportunity for the development and popularization of Ukrainian goods not only in the Motherland, but also abroad. Today, Ukrainian products are a trend all over the world.

Therefore, we conclude that from small startups to large enterprises, companies are adapting to challenging circumstances by diversifying their products, exploring new markets, and investing in technology. For some, that means moving away from traditional industries and focusing on new sectors like e-commerce and digital marketing.

At the beginning of Russia's war in Ukraine, many enterprises could not plan their activities for longer than two or three weeks. Firmly entrenched in survival mode, they tried to guarantee the safety of their employees and the continuation of business as smoothly as possible. However, companies have adapted to the new reality and settled into a more stable rhythm to be able to plan their work.

References:

1. Всупереч обставинам: Як український бізнес процвітає під час війни. Payoneer. 2022. URL: <https://www1.payoneer.com/ua/resources/defying-the-odds-how-ukrainian-businesses-thrive-during-war> (the access date: 09.10.2023).

2. How does Ukrainian business survive the war? Visit Ukraine. URL: <https://visitukraine.today/blog/1810/how-does-ukrainian-business-survive-the-war> (the access date: 09.10.2023).

3. Бізнес-батальйон. Як великі підприємці працюють на перемогу України. Вікна. 2022. URL: <https://vikna.tv/styl-zhyttya/biznes-bataljon-yak-velyki-pidpryyemczi-praczuuyut-na-peremogu-ukrayiny> (the access date: 09.10.2023).

4. Як український бізнес адаптувався до умов війни. День за днем. 2023. URL: <https://denzadnem.com.ua/ato/138064> (the access date: 09.10.2023)

Kuprych D.R.,

student at the National University “Odesa Law Academy”

(the scientific advisor – Mishchenko I.V., associated professor at the department of maritime and customs law at the National University “Odesa Law Academy”)

THE UKRAINIAN GRAIN IMPORTS: QUESTION OF PRIORITIES

The international economy has been impacted significantly by the ongoing Russian war against Ukraine, with the grain crisis emerging as one of the aspects. Due to the risk of blockade of the Ukrainian products export by the Russian navy, the regulation, what has led to tariff-free transit of grain, has been adopted in the European Union (EU) [1]. Despite of transportation problems, the deal had been working until the farmers protests in five transit countries: Poland, Hungary, Bulgaria, Slovakia, and Romania. Eventually, Poland was first to announce the ban of the grain imports, lately supported by Hungary and Slovakia [2].

Despite the introduction of exceptional and temporary preventive measures on limited imports from Ukraine, Poland imposed its own embargo on grains imports [3]. This decision faced significant criticism as the authority to implement trading policies rests solely with the European Union, not with

individual Member States [4]. The decision by Poland to enforce its own embargo on Ukrainian grain imports disregarded the established framework of the European Union's exclusive competence in matters of trading policy [5].

As a countermeasure to address the ongoing ban imposed by Poland, Hungary, and Slovakia on Ukrainian grain imports, Ukraine decided to seek dispute consultations within the World Trade Organisation (WTO) [6]. This decision was aimed at finding a solution for problems caused by imposed embargo. At the time of writing, efforts were underway to establish a joint control system, which would serve as a mechanism for addressing and resolving the challenges posed by the import bans [7].

The question worth raising is the appropriateness of such actions of the Member States. As a cause for going against common EU policy, Poland, Hungary, and Slovakia used term of national security defence. National security includes ability of a country to ensure the protection its national interests within its territory and internationally [8]. National interests are defined as motives for actions that are directed to guarantee sovereignty, economic prosperity, and military security [9]. In this regard, national economic security can be viewed as ability of a state to take measures to maintain resistance to internal and external threats and meet the needs of its people [10].

The Polish embargo could be justified as actions taken due to priority of national economic security over international duties. However, it is important to understand that the European Union is defined as a political and economic alliance [11]. One of the key principles in the European community is cooperation, which ensures that agreed schemes work for everyone, without exception. The approach of addressing the actions, which could be seen as agreement violation, is rather pragmatic, although the European Union aims to enhance its economic security [12]. Nevertheless, as Professor Peter Van Elsuwege noted, “respect for legal rules matters” [13].

References:

1. Regulation (EU) 2023/1077 on temporary trade-liberalisation measures supplementing trade concessions applicable to Ukrainian products. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1077/oj> (accessed 25 October 2023).
2. Camille Gijss Poland, Hungary, Slovakia impose own Ukraine grain bans as EU measure expires. URL: <https://www.politico.eu/article/poland-hungary-slovakia-extend-grain-bans-despite-blocs-lift> (accessed 25 October 2023).
3. The European Commission press release. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2562 (accessed 25 October 2023).
4. “Poland and Hungary ban Ukraine grain imports to protect local farmers” – Euronews. URL: <https://www.euronews.com/2023/04/16/poland-and-hungary-ban-ukraine-grain-imports-to-protect-local-farmers> (accessed 25 October 2023).
5. Not acceptable: EU decries bans on tariff-free Ukrainian grain imposed by neighbouring countries – Euronews – URL: <https://www.euronews.com/my-europe/2023/04/17/not-acceptable-eu-decries-bans-on-ukrainian-grain-imports-imposed-by-poland-and-hungary> (Accessed 25 October 2023).

6. Ukraine initiates WTO dispute complaints against Hungary, Poland and Slovak Republic – World Trade Organisation. URL: https://www.wto.org/english/news_e/news23_e/ds619_620_621rfc_21sep23_e.htm (accessed 25 October 2023).

7. Sviltana Taran “Ukraine-EU Neighbours Grain Dispute Update 3: Joint Control System to Replace Import Bans and New Escalation” - European Policy Centre. URL: epc.eu/en/Publications/Ukraine-EU-neighbours-grain-dispute-update-3-Joint-control-system-to~54676c (accessed 25 October 2023).

8. Melnychenko B., Fihel N. Basic approaches to understanding the concept of national security. URL: <http://science.lpnu.ua/law/all-volumes-and-issues/volume-8-number-230-2021/basic-approaches-understanding-concept-national> (accessed 25 October 2023).

9. Гаврильців М.Т. Правові засади захисту національних інтересів держави у сфері забезпечення суверенітету та територіальної цілісності України. Соціологія права, 2020. № 4 (35). С. 17–21.

10. Гарькава В.Ф. Економічна безпека регіонів України. Економіка України, 2022. № 2. С. 37–49.

11. European Union, Treaty on European Union (Consolidated Version), Treaty of Maastricht, 7 February 1992, Official Journal of the European Communities C 325/5; 24 December 2002. URL: <https://www.refworld.org/docid/3ae6b39218.html> (accessed 25 October 2023).

12. The European Commission press release. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3358 (accessed 25 October 2023).

13. Peter van Elsuwege: The Ukrainian Grain Imports Saga: A Cynical Example of Realpolitik, VerfBlog, 2023/4/27, <https://verfassungsblog.de/the-ukrainian-grain-imports-saga>, DOI: 10.17176/20230427-204527-0 (accessed 25 October 2023).

Ladchuk V.O.,

Student of University of Customs and Finance

(Academic Supervisor – Shcholokova H. V., Candidate of Political Sciences,

Associate Professor, Associate Professor of the Department

of International Economic Relations and Regional Studies

of University of Customs and Finance)

THE IMPORTANCE OF UKRAINE'S ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION

For Ukraine, joining the European Union is a very important step. Such integration should be considered from the political, trade-economic and investment side.

Today, European Union is the largest trading block in the world, because export of goods and services is the biggest for more than 100 countries. One of the positive features of the European Union is free trade between member countries. A free trade area is a type of international integration in which taxes and any customs duties between participating countries are abolished [1].

The main political reason for the importance of Ukraine's accession to the EU is Russia's war in Ukraine. Further integration will help Ukraine to become more armed, win this war, increase economic growth and harmonize policy in non-economic areas. The interest in mutual cooperation is explained not only by geographical aspects, but also by the common strategic tasks facing the countries at the current stage. That is, when considering integration processes, you can use the following concept. There are several successive stages of regional integration: free trade zone, customs union, common market, economic union, currency union and full integration [2].

As for economic and trade relations, the European Union is currently Ukraine's main trade partner. According to the results of 2022, the specific weight of trade in goods and services with the EU amounted to 53.6% of the total volume of trade of Ukraine (in 2021 – 39.1%). In 2021, Ukraine exported to EU countries ferrous metals, ores and slags, electric machines, grain crops, wood and furniture in the amount of \$26.8 billion, and in 2022 – \$27.9 billion, i.e. by 4.1% more. In 2021, Ukraine imported boilers, means of ground transport, electrical materials, pharmaceuticals, plastics, chemical products worth \$29 billion, and in 2022 – \$27 billion, which is 6.7% less than last year (2021). Thus, the balance of the trade balance in 2021 was negative and amounted to – \$2.2 billion, and in 2022 it was positive – \$0.9 billion. There was also a positive balance in 2021 and 2022 with foreign trade in services. Since in 2021, Ukraine exported services worth \$4.4 billion, and in 2022 – \$3.4 billion, and imported in 2021 – \$3.3 billion, in 2022 – \$1.7 billion. Ukraine exports services in the field of telecommunications, transport, metal processing, office management and insurance. And it imported royalties and other intellectual property rights, services related to travel, financial activities, etc. [3].

Ukraine needs to cooperate and integrate with EU countries also because of the increase in public debt and unemployment. It is predicted that in 2 years, the public debt may amount to 100% of Ukraine's GDP. In 2021, it was 48.9%, in 2022 it grew to 78.5%, and in 2023 it is expected to grow to 88.1% (Figure 1).

So, according to Figure 1 in 2025, the national debt of Ukraine will grow to more than 100% of the country's GDP. This is because of the fact that the government does not have enough of its own funds to solve important issues, which is why it is forced to take loans from both internal and external creditors. Ukraine can improve the situation by easing the debt burden at the expense of preferential terms for the payment of interest due to donor contributions from other member countries; economic development; effective management of government bonds and accession to the EU.

According to official data, Ukraine is among the top 10 countries in the world with the highest rate of unemployment. In 2022, because of the full-scale Russian aggression, the unemployment rate in Ukraine increased to 21.1%, and in 2023, it is predicted to be 19%. And if the level of the economy continues to grow, the number of unemployed is predicted to decrease to 16.9% in 2024, and to 14.4% in 2025 [5].

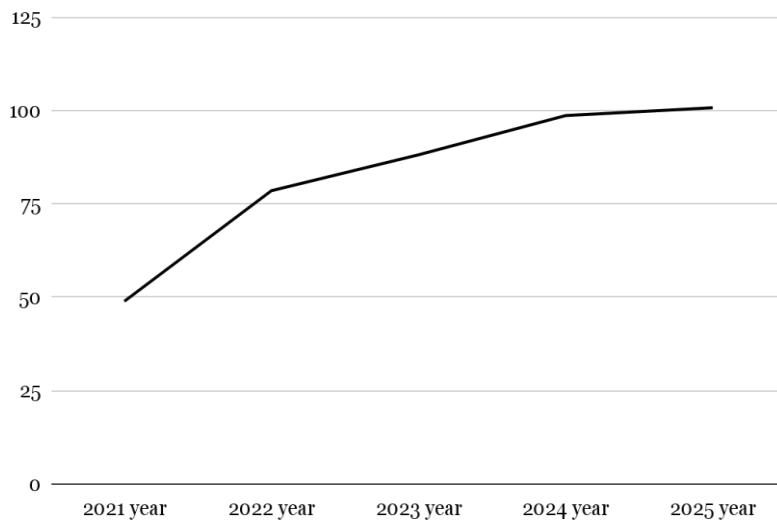

Fig. 1. State debt of Ukraine in %

Source: compiled by the author based on data [4].

At the same time, the European Union actively supports Ukraine by providing and investing its funds. During the 1.5 years of the full-scale Russian aggression, the EU provided Ukraine with €85 billion, including military, humanitarian, and civilian aid [4]. Also, the European Union will rebuild individual cities of Ukraine. Each member country will be assigned a city in which the state will invest funds for reconstruction. Integration with the EU will help Ukraine become more attractive to foreign investments, make the economy more transparent and increase the number of jobs due to the arrival of foreign investors.

Therefore, integration with the EU is the main vector of Ukraine. Because it will help secure itself militarily, achieve peace, increase the level of the economy, the number of jobs, attract investment, increase economic and trade ties.

References:

1. Міжнародна торгівля : навч. посібник / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, Н. В. Притула та інші. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 272 с.
2. Balassa V. The theory of Economic Integration. Homewood, R.D. Irwin. 1961. 216 p.
3. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (the access date: 12.10.2023).
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk> (the access date: 12.10.2023).
5. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (the access date: 12.10.2023).
6. Finance.ua. URL: <https://finance.ua> (the access date: 12.10.2023).

Leonova O.V.,
Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Kucher M.M., Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor, Associate Professor of the Department
of International Economic Relations and Regional Studies
of University of Customs and Finance)

INTERNATIONAL MIGRATION OF LABOUR FORCE

International labour migration is a hot topic in today's globalised world and is becoming one of the leading forms of international relations. This phenomenon has an incredible impact on the economic and social development of each country involved in this process.

International migration of labour force is the process of spontaneous or organised movement of labour (working-age population) from one country to another within the global labour market.

International migration of labour force consists of two components: emigration, immigration. Emigration is the departure of labour, and immigration is the entry of labour from one country to another. The party that loses labour, on the one hand, incurs losses, but at the same time receives remittances from those working abroad, thereby replenishing the revenue side. In addition, when the emigrant returns home, his or her country will receive a more skilled worker who can use the knowledge he or she has accumulated and exchange money from another country. The receiving country will have advantages in labour activity, save money on educational programmes, improve the demographic situation in the country, but there will be increased competition in the labour market, which may lead to higher unemployment.

The main factors behind this process are the dissatisfaction of the labour force with the need for a certain salary, the lack of satisfaction with the standard of living and economic development of the country, military, political or religious factors, natural disasters, and a higher level of working conditions abroad.

According to statistics before the COVID-19 pandemic, the top 3 leaders in terms of the number of international migrants in 2019 were Asia, Europe and North America. With the onset of the pandemic, migrants found themselves in difficult living conditions due to restrictions on the movement of people around the world and in their own country [1; 2].

Until 2022, Ukrainians left Ukraine at the invitation of a foreign party or to find work on their own. But unfortunately, the reasons for large-scale migration in recent years have been a Russian aggression against Ukraine. According to statistics from August 2023, approximately 8.2 million citizens left Ukraine in the first 6 months of 2023. The largest number of Ukrainians went to neighbouring countries, especially Poland. The inflow of labour and expenditures of Ukrainian migrants are positive factors for the economies of the host countries. Despite the fact that the countries granted refugee status to Ukrainians and provided them with accommodation, social assistance, and free education, they in turn received the integration of Ukrainian labour into their economies [3; 4].

So, the process of migration itself is a bilateral process, when you export your own labour force, you have to accept foreigners for employment, and this is one of the forms of international economic relations.

References:

1. Короленко Н. В., Петросян А. А. Міжнародна міграція робочої сили: причини та наслідки. Ефективна економіка. 2021. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2021/87.pdf (the access date: 16.10.2023).
2. Мельникович Т. Міжнародна трудова міграція: причини та наслідки. Магістерський науковий вісник. № 37. С. 7–10. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/23743/1/Melnykovych.pdf> (the access date: 16.10.2023).
3. 2,4 млн українців виїхали та не повернулися до України від початку великої війни. – Опендатабот. URL: <https://susilne.media/551849-24-mln-ukrainciv-viihali-ta-ne-povernulisa-do-ukraini-vid-pocatku-velikoi-vijni-opendatabot> (the access date: 16.10.2023).
4. Туча О., Співак І., Бондаренко О., Погарська О. Вплив українських мігрантів на економіки країн-реципієнтів : дослідження, грудень 2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Migration_impact_2022-12-15.pdf (the access date: 16.10.2023).

Malenok A.S., Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Bilozubenko V.S., Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of International Economic Relations and Regional
Studies of University of Customs and Finance)

USE OF IT IN THE EU TOURISM BUSINESS

Countries of the European Union (EU) use various IT applications in the tourism business to improve the efficiency and convenience of customer service, as well as business management and competitiveness. The use of IT in tourism helps to attract more tourists, improves the quality of service, and contributes to the development of the tourism industry in the EU [4].

IT programs allow hotels, restaurants, travel agencies, and other industry entities to accept online orders and book services, etc. Booking.com is one of the most famous online platforms for booking hotels and accommodation. It provides a wide selection of hotels, apartments and other types of accommodation around the world. Expedia is also a major network for booking hotels, flights, cars and other travel services. Open Table specializes in reserving tables in restaurants. Oracle's Opera Property Management System (PMS) helps hotels manage reservations, staff and more. Hotelogix is designed for small and medium-sized hotels and helps manage reservations, guest services and finances. Kayak and Skyscanner are platforms for searching and comparing airline tickets and other transportation services. They help to find the best travel deals. Trip Advisor is a website that provides reviews and ratings of hotels, restaurants, and other vacation destinations. Cloudbeds provides an integrated hotel management system that includes reservations, guest accounting, finance, and other functions [3].

Airlines, railway companies and other carriers make extensive use of IT for reservation management, electronic ticketing, and navigation. Platforms such as Amadeus and Sabre provide carriers and travel agents with access to centralized reservation systems where they can find and reserve seats on various flights, trains, buses and other transportation. IT allows the use of e-tickets that can be stored on mobile devices or printed at home. This simplifies the process of buying tickets and registering passengers [1].

Many hotels integrate reservation systems into their websites to enable customers to book rooms online. Opera PMS from Oracle is one of the leading hotel management and customer service systems. Oracle Hospitality Cloud includes various products for hotels and restaurants. There are other PMS systems that support hotels in the EU and around the world. Some of them include Cloudbeds, eZee Front Desk, Hotelogix and others. Such programs make the hotel business more productive and maintain a high standard of customer service [5].

Many companies in the field of tourism create mobile applications for convenient ordering of services, navigation and information exchange. These applications provide convenience, speed and access to various services. The Airbnb app provides a convenient way to find and book accommodations, as well as share reviews and recommendations. Uber allows you to order transport and drivers, check their routes and pay for rides, all through the mobile app. Trip Advisor gives users access to millions of reviews and advice on hotels, restaurants, attractions and other attractions. Google Maps is a popular application for navigating and finding places in the world. Booking.com allows you to book hotels, apartments, villas and other accommodation around the world [2].

Analytics and CRM (Customer Relationship Management) systems play a significant role in supporting and developing business in the tourism industry. CRM systems help to keep track of sales, follow up on potential customers and plan marketing campaigns. They provide tools to effectively manage and interact with customers. Salesforce and Hub Spot are just a few examples of CRM systems that are widely used in the tourism industry. Such systems help enterprises to be more competitive and provide a high level of customer service.

References:

1. Адамов Б. І. Організаційно-економічні основи управління розвитком міста. Київ : Грот, 1998. 215 с.
2. Гаман П. І. Особливості функціонування механізму державного регулювання розвитку туризму на регіональному. *Держава та регіони*. 2008. № 2. С. 39–44.
3. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу. К. : Навч.-центр. літ., 2019. 224 с.

4. Мельниченко С. В. Інформаційні технології в туризмі: теоретичні та практичні аспекти. *Вісник Запорізького національного університету*. 2018. № 2 (6). С. 129–138.

5. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 р. (зі змінами). *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 31. Ст. 248.

Mazur A.V.,

Student of University of Customs and Finance

(Academic Supervisor – Stebliuk N.F., Candidate of Economic Sciences,

Associate Professor, Associate Professor of the Department

of International Economic Relations and Regional Studies

of University of Customs and Finance)

TAX SYSTEMS OF THE KINGDOM OF SPAIN AND THE UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN IRELAND

The tax system is an important part of every country's financial and economic structure and determines how the country raises the necessary resources to finance its social programmes, infrastructure projects and other important tasks. This study aims to provide a detailed comparison of the tax systems of Spain and the UK, two countries with different history, cultural influences and economic conditions (Table 1).

Information on tax legislation in the Kingdom of Spain and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland [4]:

- in Spain, there are 14 national taxes and 6 regional taxes;
- in the United Kingdom, there are 14 taxes, excluding payroll taxes, one of which is a local tax (Council Tax);
- in Spain, 50% of the rates of some national taxes depend on local authorities. In other words, 50% of tax rates are determined by the state and 50% by local authorities. If the local government does not propose anything, the remaining 50% is determined by the state by default;
- in Spain, as in the UK, taxation is based on a self-assessment system. Taxpayers calculate their taxes, submit tax declarations, pay taxes and can be audited at some point;
- tax on wealth in Spain is declared by all those with assets of at least EUR 2 million. The penalties for tax avoidance are important. For example, the penalty for intentional concealment of income in the calculation of income tax is 100%;
- this applies when the taxpayer's business provides a social media platform, search engine or online marketplace to users in the UK and these digital services generate over £500 million in corporate income annually globally and over £25 million in the UK alone. The tax on digital services is 2% of revenues.

Comparison of the tax systems of Spain and the UK [2]

Characteristics	Spain	The United Kingdom
The form of government	The parliamentary monarchy	The parliamentary monarchy
The taxation system	Progressive	Progressive
Personal income tax (IRPF)	Base 19%, maximum 47%	Base 20%, maximum 45%
Corporate tax	Base rate 25%	Base rate 19%
Value added tax (IVA)	Base rate 21%, reduced rates 10%, 4%, 5%, 0%	Base rate 20%, reduced rates 5%, 0%
Tax on wealth	Base 0.2%, maximum 3.5%.	Base 0%, maximum 2%
Inheritance and gift tax	Base 0%, maximum 34%	Base 0%, maximum 40%
Property transfer tax and stamp duty	TPO from 1% to 8%, OS 1%, AJD fixed per document and depending on the value of the document	TPO from 0% to 10%, OS 0%, AJD fixed per document and depending on the value of the document
Excise duty	The legislation establishes different tariffs	The legislation establishes different tariffs
Digital services tax (ISD)	3% to income received in Spain	2% to income received in the UK
Financial transaction tax (ITF)	0.2% to the tax base	0.5% to the tax base
Tax on deposits of credit institutions	0.03%	0.05%
Insurance premium tax (IPS)	8%	12%

It should be noted that both countries have a progressive tax system, which means that tax rates increase with income. However, the line separating one tax rate from another is usually not the same. For example, in the Spanish tax on wealth, the tax base for the highest rate of 3.5% is EUR 10,695,996.06 [3].

Thus, the process of taxation is carried out by the state and depends on the degree of its development, each state chooses its own methodology for taxation.

References:

1. Legislation. URL: <https://www.legislation.gov.uk> (the access date: 18.10.2023).
2. Ministerio De Hacienda y Funcion Publica. URL: <https://sede.agenciatributaria.gob.es> (the access date: 18.10.2023).
3. Smith, J. (2022). The tax systems of Spain and the United Kingdom: A historical perspective. Cambridge: Cambridge University Press.
4. Кодекс податкового законодавства. URL: https://www.boe.es/biblioteca_juridica/codigos/codigo.php?id=49&modo=2&nota=0&tab=2 (the access date: 18.10.2023).

Mostova A.D.,
Doctor of Economics, Associate Professor,
Professor of International Economic Relations and Regional Studies Department
of University of Customs and Finance

TRENDS AND ISSUES OF UKRAINIAN AGRIBUSINESS IN EUROPEAN MARKETS DURING MARTIAL LAW

Ukraine's path to the EU is associated with a number of contradictions due to the huge export potential and the leading position of the agricultural sector in world agricultural markets. During the period of independence, Ukraine became one of the leading players in the world agricultural market by 2021. Grain production in the country increased 2.5 times – from 35.5 million to more than 85 million tons [4].

A few years before the war, agricultural export became the main thing for Ukraine. According to the FAO, on the eve of the Russian invasion, the Ukrainian agricultural sector accounted for up to 20% of GDP and more than 40% of export earnings. In 2021, Ukraine was the leader of the world sunflower oil market with a share of 45%, the third largest producer of corn, barley and rapeseed. In 2021, Ukraine was also the sixth producer of wheat and provided a tenth of world exports [3].

When Russia withdrew from the grain agreement in summer 2023, the agrarian export from Ukraine fell sharply. Compared to July 2022, the drop was 18%. In the food segment, the main losses were in grain exports, which fell to \$0.4 billion or 2.2 million tons – the lowest since August 2022, when the grain corridor agreement was still ongoing [1]. For Ukraine, the shutdown of the Black Sea route will lead to a drop in exports of agricultural products by \$2 billion in 2023, according to National Bank of Ukraine's forecast data, if the corridor is not restored before the end of the war.

In May 2022, the EU introduced alternative routes for the export of Ukrainian goods through European countries. Thanks to this, the country exported more than 40 million tons of grain. This is even more than thanks to the Black Sea initiative.

The Regulation (EU) 2022/870 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on temporary measures to liberalize trade entered into force on June 4, 2022. This decision complements the opportunities that Ukrainian exporters have in accordance with the EU-Ukraine Association Agreement. Tariffs prescribed in the Agreement have been temporarily suspended: suspension of the entry price system for fruits and vegetables, suspension of all tariff quotas for agricultural products, suspension of anti-dumping duties on imports of goods originating in Ukraine, suspension of the application of global protective measures for Ukrainian goods [2].

Within a year, in May 2023, under pressure from Poland and four other neighboring countries, the EU banned the import of Ukrainian wheat, corn, rapeseed and sunflower seeds. The restrictions were set until September 15,

2023, with the aim of finding the best option that would allow grain to be exported in the future and satisfy both farmers from neighboring countries, Ukrainian farmers, and consumers of their grain in Europe and beyond.

This incident clearly contradicted all current agreements with the EU, as well as the idea of the EU as the market without borders. The initiators of the ban had time to prove the validity of their claims. But this did not happen. Therefore, on September 15, 2023, the European Union canceled the ban on the import of certain groups of agricultural goods from Ukraine, introduced by the Commission Implementing Regulations (EU) of May 2, 2023 No. 2023/903 and of June 5, 2023 No. 2023/1100.

At the same time, on September 15, 2023, the Slovak Republic, the Republic of Poland and Hungary extended the ban on the import of agricultural goods from Ukraine. As a result, Ukrainian exporters have already suffered and continue to suffer significant losses due to downtime, additional costs, and the impossibility of executing foreign economic agreements.

At the same time, despite the ban on imports to neighboring countries, transit routes for Ukrainian products remain open. But in fact, they were overloaded, since the existing infrastructure does not allow storing and transporting the volumes that Ukraine can produce even during the war. In addition to this, export initiatives through ports on the Baltic and Mediterranean seas in Lithuania or Croatia remain unrealistic for the time being precisely because of low throughput. If we add to this the lack of sufficient areas for proper transshipment and storage of grain in European ports, the problem of wide and narrow gauge in Ukraine and Europe and the shortage of grain wagons, it is obvious that alternative routes are very expensive [1].

Seeing the mentioned violation by the listed EU countries of their international obligations, the Ministry of Economy conducted an investigation with the aim of establishing the facts of discriminatory and/or unfriendly actions on the part of individual EU countries towards Ukraine. Ukraine is already a strategic economic and military partner of the EU. Membership in the EU will help strengthen ties, support economic and political development and stability of Ukraine and the EU, providing the world with food products and technologies.

References:

1. FAO. Ukraine: Impact of the war on agricultural enterprises. 2023. URL: <https://www.fao.org/3/cc5755en/cc5755en.pdf> <https://forbes.ua/money/priruchiti-naybilshiy-rinok-biznesmen-aleks-lissitsa-pro-tri-perevagi-ta-tri-vikliki-ukrainskogo-agrosektoru-vid-chlenstva-ukraini-v-es-06042023-12895> (the access date: 27.10.2023).

2. EU-Ukraine Deep and Comprehensive Free Trade Area. URL: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/es/content/eu-ukraine-deep-and-comprehensive-free-trade-area> (the access date: 27.10.2023).

3. Infographic – Ukrainian grain exports explained. 2023. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/ukrainian-grain-exports-explained> (the access date: 27.10.2023).

4. OECD. The impacts and policy implications of Russia's aggression against Ukraine on agricultural markets. 2022. URL: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/the-impacts-and-policy-implications-of-russia-s-aggression-against-ukraine-on-agricultural-markets-0030a4cd> (the access date: 27.10.2023).

Mykhnenko M.S.,
Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Bilozubenko V. S., Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of International Economic
Relations and Regional Studies
of University of Customs and Finance)

THE IMPACT OF THE WAR ON SMALL BUSINESS IN UKRAINE

As a result of the full-scale war initiated by Russia, the Ukrainian economy has undergone significant changes. In aggregate (according to the “Advanter Group” survey as of June 10, 2022), nearly half of the enterprises are either halted (18.7%) or almost halted (28.1%), with the total direct losses for small and medium-sized businesses estimated at \$83 billion USD.

Business activity is decreasing. Exporters faced limited opportunities because of port blockades. Current logistic routes cover less than 20% of exports. Over 10 million Ukrainians (~25% of the population) have left their homes, including 7.5 million who have emigrated abroad.

As a result, at least 3 million Ukrainians have already lost their jobs, and 53% of the population is at risk of losing employment (according to UN data). The increase in unemployment, by rough estimates, has exceeded 30%.

Wage levels, as per expert assessments, have decreased by 9 to 58% across various economic sectors, and wage arrears have exceeded 3 billion UAH. Budget expenditures have nearly doubled due to increased defence spending, support for businesses, and humanitarian aid [2].

Ukrainian enterprises are finding ways to continue their operations and even achieve success in extremely challenging conditions. Despite all the difficulties, Ukrainian entrepreneurs demonstrate resilience, which has become a symbol of the nation as a whole.

From small start-ups to large corporations, companies are adapting to complex circumstances by diversifying their product range, exploring new markets, and investing in technology. For some, this means departing from traditional industries and focusing on new sectors, such as e-commerce and digital marketing [1].

Small and medium-sized businesses (SMB) in Ukraine are also increasingly feeling the negative impact of the economic consequences of Russian aggression. According to the results of the quarterly survey conducted by the European Business Association, only 6% of entrepreneurs reported no losses related to the war, compared to 10% in October 2022.

The number of SMBs estimating losses to their businesses within various ranges has decreased, and currently, 57% of entrepreneurs are most concerned about the decrease in the purchasing power of the population, lack of funding and access to credit, tax pressure, shortage of qualified employees, and difficulties in hiring and the emigration of personnel abroad [5].

The number of businesses without financial reserves has increased from 25% in October to 32% in May, while the number of companies with financial reserves for a year or more has decreased [4].

Overall, 62% of entrepreneurs continue to pay their employees' salaries in full, with fewer companies reducing salary sizes (16%). The number of businesses sending employees on unpaid leave has increased (12%). Currently, 7% of SMBs do not pay wages, and 16% have laid off employees.

Some SMBs are already exporting products abroad (19%), while others are actively seeking contacts and necessary permits for expanding their exports (14%). Some continue to operate at full capacity (41%), while others face restrictions (49%), while 10% are not conducting business activities at the moment [3].

In spite of all the challenges, Ukraine has managed to maintain relative macroeconomic stability and overcome the extensive production shutdown and labour force outflow.

References:

1. Проєкт Плану відновлення України URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf> (the access date: 19.10.2023).

2. Коваленко О. Війна зачепила практично весь малий та середній бізнес України – опитування. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/biznes-pid-chas-viyni-lishe-6-biznesu-vdalosya-uniknuti-shkodi-vid-viyni-12266319.html> (the access date: 19.10.2023).

3. Деревянко А. Головна задача – вистояти. Що турбує бізнес в Україні під час війни. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/glavnaya-zadacha-vystoyat-bespokoit-biznes-1655831867.html> (the access date: 19.10.2023).

4. Всупереч обставинам: Як український бізнес процвітає під час війни. URL: <https://www1.payoneer.com/ua/resources/defying-the-odds-how-ukrainian-businesses-thrive-during-war> (the access date: 19.10.2023).

5. Рихліцький В. Бізнес в умовах війни: хто зазнав найбільших втрат та як відновлюються підприємства. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/23/684549> (the access date: 19.10.2023).

Nosenko A.V.,
Student of University of Customs and Finance,
Mostova A.D., Doctor of Economics, Associate Professor,
Professor of International Economic Relations and Regional Studies
Department of University of Customs and Finance

INVESTMENT CLIMATE OF THE UNITED KINGDOM

The investment climate is a set of factors that influence investment decisions. It includes political, economic, legal, social and environmental conditions. A good investment climate attracts foreign investment, which can provide the country with new technologies, knowledge and jobs. It can also stimulate domestic investment activity, which can lead to economic growth and increased welfare of citizens.

The importance of the investment climate for the UK cannot be overstated. Investment is the key to economic growth and job creation. They can also help drive innovation and increase a country's competitiveness.

The UK has made significant changes to its investment laws in recent years. The Enterprise Act 2021 lowered the jurisdictional thresholds for merger review in three specific sectors [1]: artificial intelligence, cryptographic authentication technology and advanced materials. The National Security and Investment Act 2021 is the main document regulating the foreign investments [1].

The UK has tightened its rules on foreign investment in key sectors, such as artificial intelligence and cryptography. It has also introduced a new investment screening regime that gives the government the power to block or unwind transactions that it believes pose a national security risk.

Despite these changes, the UK remains an attractive investment destination for foreign companies. It is home to the European headquarters of many Fortune 500 companies and maintains a strong currency. According to the Ease of Doing Business, the United Kingdom decreased to 8th place in 2019 by ease of doing business among 190 countries. The minimum level was 11th place and maximum was 5th place [2].

The tax system on investments in the UK is complex, but there are some general principles that apply. Capital gains tax (CGT) is charged on profits from the sale of assets, such as shares, property and other investments. The CGT rate depends on the income level per year: 10% on gains over £12,300 per year; 20% on gains over £50,270 per year; and 28% on gains over £150,000 per year.

Dividend tax is charged on dividends received from UK companies. The dividend tax rate depends on the income level: 8.75%, 33.75% and 39.35%.

Interest tax is charged on interest received from savings accounts and other investments. The rate of interest tax depends on the individual's savings allowance. For basic rate taxpayers, the savings allowance is £1,000 per year. For higher rate taxpayers, the savings allowance is £500 per year.

There are tax incentives and exemptions available to investors in the UK. For example, individuals can invest up to £20,000 per year in an Individual

Savings Account (ISA) without paying any tax on the investment income or capital gains. There are also a number of venture capital schemes that offer tax relief to investors who invest in early-stage companies [3].

Investors in the UK and worldwide have many investment options, from low-risk bonds to more aggressive stocks. Whether you want stable income, rapid growth, or both, there are many investment types to combine goals and risk tolerance.

Some sectors of the economy are inaccessible to foreign investors. In other sectors, on the contrary, the most favorable regime has been implemented for foreign investments, they are a priority for foreign investors. Certain investment mechanisms are available to local investors as they provide tax benefits. For example, Individual Savings Accounts (ISAs), self-invested personal pensions (SIPPs), and different pension schemes.

ISA is a popular investing tool. The maximum investment amount is up to £20,000 per year, which is tax-free [4].

In the UK, citizens plan their retirement in advance, so they pay a lot of attention to financial planning and financial literacy. Pension savings are long-term investments of the population, the goal of which is a stable income during retirement. The annual limit to contribute to a pension is £60,000. The maximum tax-free amount of pension savings (so-called lifetime allowance) is £1,073,100 for the 2023-24 tax year. The investor can make permanent or one-time contributions to the pension fund, and request annual reports on the state of the account.

There are workplace pensions and personal pensions, which includes self-invested personal pensions (SIPPs) [5]. And here are various types of pension schemes: **defined benefit pension schemes, defined contribution pension schemes, personal pensions, workplace pensions, state pension etc.**

The most attractive industries for foreign investors in the UK are financial services, information technology and high-tech manufacturing.

The number of foreign capital attraction projects in the UK also increased in 2021. In total, 3,069 projects were implemented, which is 27% more than in 2020. The largest number of projects was implemented in financial services sectors (910 projects), information technologies (687 projects) and life sciences (377 projects). According to the UK Office for National Statistics, the largest amount of foreign investment in the UK comes from the US, Germany and China. In 2021, these countries provided 44%, 15% and 10% of total FDI, respectively [6].

Ukraine can draw valuable insights and experiences from UK's investment climate. Ukraine can review its tax system for investments, considering the UK's principles. And also it is pension and retirement planning – encouraging a culture of long-term investment, such as private pensions, can help Ukrainians prepare for retirement. Ukraine may consider developing tax-advantaged pension schemes and promoting the importance of financial planning for retirement.

References:

1. Gov.UK – National Security and Investment Act 2021. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/25/contents/enacted> (the access date: 18.10.2023).
2. Take-Profit – Ease of Doing Business in the United Kingdom. URL: <https://take-profit.org/en/statistics/ease-of-doing-business/united-kingdom> (the access date: 18.10.2023).
3. The Institute for Fiscal Studies – The taxation of investment. URL: <https://ifs.org.uk/publications/taxation-discrete-investment-choices> (the access date: 18.10.2023).
4. Gov.UK – Innovative Finance ISA Investments for ISA Managers. URL: <https://www.gov.uk/guidance/innovative-finance-isa-investments-for-isa-managers> (the access date: 18.10.2023).
5. Gov.UK – Tax on Your Private Pension Contributions. URL: <https://www.gov.uk/tax-on-your-private-pension/annual-allowance> (the access date: 18.10.2023).
6. Office for National Statistics – Investments, pensions and trusts. URL: <https://www.ons.gov.uk/economy/investmentpensionsandtrusts> (the access date: 18.10.2023).

Onyshchenko U.V.,
Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Serdukov K.H., Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of International Economic Relations
and Regional Studies of University of Customs and Finance)

INTERNATIONAL MARKETING STRATEGY OF THE COMPANY IN THE CONTEXT OF GLOBALISATION AND DIGITALISATION

In the context of active globalisation processes, when the borders between countries are becoming more and more transparent, it is important to constantly improve the competitiveness of Ukrainian business in international markets. However, the opportunity for companies to enter the global arena is accompanied by major challenges, including cultural and language barriers, legal restrictions, competition and currency risks.

Therefore, creating an effective international marketing strategy (IMS) is an extremely important task for any business seeking to operate successfully in the globalised world.

The analysis of the experience of successful foreign companies shows that the introduction of advanced marketing strategies is becoming a driving force for business development in the face of the need to adapt to the challenges posed by global events. IMS allows businesses to take advantage of market opportunities, develop promising business lines and meet the needs of different markets.

In general, the main purpose of a marketing strategy is to align the marketing goals of a company with its capabilities, consumer requirements, and to use the

weaknesses of competitors and own competitive advantages. On the other hand, the peculiarity of the international marketing strategy is due to the complexity of the tasks faced by the company's management. Entering the international market is associated with increased risk, costs, the need for information, the need to study the socio-cultural environment, and the increased need to coordinate activities. Therefore, an international marketing strategy can be defined as a comprehensive plan (vector, direction) that determines the way to achieve the company's long-term goals in the international market environment [3].

With the development of digital technologies, international marketing has gained new opportunities. The use of a wide range of digital tools, i.e. MarTech, allows businesses to create accurate and effective campaigns and strategies, communicate with consumers and business partners through online channels.

Currently, experts identify the following main areas of MarTech use in digital marketing activities:

- creation and maintenance of a corporate database (information about customers, products and sales, business intelligence);
- creation and maintenance of online platforms with a clear and comfortable interface for customers;
- website promotion technologies (SEO optimisation, SEM);
- brand promotion technologies (online advertising, social media advertising, PR);
- evaluation of the effectiveness of advertising campaigns;
- content management (textual content, video, multimedia content, applications, etc.);
- technology platforms, CRM systems, interaction with social networks;
- social media monitoring (contacts with brands, competitors' behaviour, sector trends, sentiment analysis, etc.);
- email marketing, SMS marketing, etc. [1;2].

These tools allow to create personalised and specialised offers for different countries and regions, as well as provide company management with analytical information based on continuous database updates and relevant decision-making to build an effective marketing strategy.

In international marketing, it is important to be flexible and ready to adapt to changes in the constantly evolving digital environment, as this helps businesses remain competitive and ensure success in international markets. Due to the digital era, international marketing strategies are becoming more affordable and effective for businesses of all sizes, allowing them to interact with the world, engage new audiences and expand their business globally.

Thus, in the context of globalisation and the modern digital era, developing an effective international marketing strategy is an important task for businesses, and it should take into account all aspects of international markets.

At the same time, IMSs should include the effective use of digital technologies and identify which digital tools are best suited to achieve specific marketing objectives in international markets.

References:

1. Братко О. С., Саламон І. Р. Використання цифрових технологій для просування продукції на міжнародних ринках. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2022. № 5. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2022/82.pdf (the access date: 17.10.2023).
2. Комплексні рішення складних маркетингових завдань. Martech-система автоматизації маркетингу. URL: <https://avada-media.ua/ua/services/martech> (the access date: 17.10.2023).
3. Міжнародний маркетинг: конспект лекцій : навч. посіб. для студентів спеціальності 075 «Маркетинг», освітня програма «Промисловий маркетинг» / Співаковська Т. В., Царьова Т. О.; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 71 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/43466/1/MM_KL.pdf (the access date: 17.10.2023).

Onyshchenko U.V.,

Student of University of Customs and Finance,

Saihak Y.L., Postgraduate, Department of International Economic

Relations and Regional Studies of University of Customs and Finance

(Academic Supervisor – Korneyev M.V., Doctor of Economics, Professor,

Professor of the Department of International Economic Relations

and Regional Studies of University of Customs and Finance)

TOURISM AS A LONG-RUN FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

As a result of globalization, tourism has become one of the most important sectors of the world economy, which affects international economic relations. Tourism is a new industry that is becoming an increasingly important source of income, employment and wealth in many countries around the world.

Worldwide integration means that countries closely interact with each other in various spheres, particularly in the economy. This interaction is transformed into international economic relations, which are formed through the establishment of diplomatic relations, the conclusion of agreements and contracts, as well as through the exchange of goods, services, capital, labour and information between countries and regions of the world. International tourism is actually one of the forms of international economic relations.

In many countries, tourism is one of the top three leading industries of the state. It is developing at a fast pace and plays an important social and economic role, as it: increases local revenues; creates new jobs; develops all industries related to the production of tourist services; develops social and industrial infrastructure in tourist centres; activates the activity of folk crafts and the development of culture and promotes them; ensures an increase in the standard of living of the local population; increases foreign currency income [2, p. 143].

Before the COVID-19 pandemic, the Travel & Tourism sector played a pivotal role in job creation worldwide. In the years spanning from 2014 to 2019,

it was responsible for generating one out of every five new job opportunities. It contributed to 10.3% of the total global workforce, equivalent to 334 million jobs, and constituted 10.4% of the world's GDP, amounting to a staggering \$10 trillion in 2019. Additionally, international visitors contributed a substantial \$1.9 trillion to the global economy in 2019. However, WTTC's latest annual research shows that in 2022, the Travel & Tourism sector contributed 7.6% to global GDP; an increase of 22% from 2021 and only 23% below 2019 levels. In 2022, there were also 22 million new jobs, representing a 7.9% increase on 2021, and only 11.4% below 2019. Domestic visitor spending increased by 20.4% in 2022, only 14.1% below 2019. International visitor spending rose by 81.9% in 2022, but still 40.4% behind 2019 numbers [4]. So, to summarize the given data, the tourism sector is recovering after the pandemic, but it is not yet reaching the previous level of contribution to the global economy and the scale of jobs that it had before the crisis.

As for Ukraine, tourism contributes to the development of the country's foreign trade. Foreign tourists bring foreign currency into the country, which in turn increases foreign exchange reserves.

According to the analysis conducted by the Ministry of Economy of Ukraine, in 2019, the tourism industry contributed more than 6% to Ukraine's total GDP and created more than 400,000 jobs. However, due to the outbreak of a full-scale Russia's war against Ukraine, tourism in Ukraine is in a difficult situation. In 2022, Ukraine's state budget lost about 30% of its revenues from the tourism industry. The number of foreign citizens who visited Ukraine almost halved compared to 2021, from 4 million in 2021 to 2 million in 2022. It is important to note that these were not only tourists, but also officials, delegations, foreign representatives of international organizations and persons who came to provide humanitarian assistance, volunteers, journalists, etc. Tourism as a sector of economic activity has temporarily suspended its activities, in particular, outbound tourism, which decreased by 80% [3].

Ukraine recently received an invitation to join the European Travel Commission (ETC), after the State Agency for Tourism Development of Ukraine team has made significant efforts in recent months to deepen the integration of the Ukrainian tourism sector into the European community. The main mission of the ETC is to represent the interests of the national tourism authorities of Europe, to promote European countries as tourist destinations worldwide and to provide expert support to its members for cooperation and exchange of experience. This decision will give the State Agency for Tourism Development of Ukraine the opportunity to use the ETC's resources and attract investments for the development of tourist facilities [1].

Therefore, tourism is a key long-run factor in the development of international economic relations. It contributes to the growth of GDP, the expansion of foreign trade, the creation of jobs and the improvement of diplomatic relations between countries. The dynamics and impact of tourism on the economic activity of the modern world make it a key long-term factor in the formation of the international

economic order. The development of tourism requires more attention and support from governments and international organizations to ensure sustainable economic growth and cooperation between countries.

References:

1. ДАРТ стане членом Європейської туристичної комісії. ДАРТ. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dart-stane-chlenom-ievropeyskoyi-turistichnoyi-komisiyi> (the access date: 28.10.2023).
2. Стецько Н. П. Туризм у системі міжнародних економічних відносин. *Наукові записки ТНПУ. Сер. : Географія*. 2013. № 2. С. 141–148.
3. Туристична статистика України. ДАРТ. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/za-pershe-pivrichchya-2023-roku-do-derzhavnogo-byudzhetu-vid-turistichnoyi-galuzi-nadiyshlo-blizko-898-mln-grn> (the access date: 27.10.2023).
4. World Travel and Tourism Council: Global Retail Tourism Trends & Insights 2023. URL: <https://wttc.org/research/economic-impact> (the access date: 26.10.2023).

Proskurina K.D.,

Student of University of Customs and Finance

(Academic Supervisor – Serdukov K.H., Doctor of Economics, Professor,

Professor of the Department of International Economic Relations

and Regional Studies of University of Customs and Finance)

THE CROATIAN PRESIDENCY OF THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION

The role of the rotating presidency in the European Union (EU) is of utmost importance for the EU's operation. The presidency, which changes every six months, is tasked with coordinating and leading discussions, negotiations, and policy initiatives within the Council of the EU. Croatia, a relatively young EU member state, assumed the presidency for the first time in the first half of 2020. This thesis explores the significance of the Croatian Presidency of the Council of the European Union, its key priorities, challenges faced, and its contribution to the EU's agenda during its term.

The Croatian Presidency holds significant importance in the context of the EU's institutional framework. It marks a country's opportunity to shape the EU's legislative and policy agenda, advance regional and national interests, and provide leadership in addressing key challenges.

The Croatian Presidency faced numerous challenges during its term. It had to adapt swiftly to the outbreak of the COVID-19 pandemic, necessitating a shift towards virtual diplomacy and remote negotiations. This Presidency also had to navigate the complex issue of EU enlargement, where differing member states' positions required diplomatic finesse. Additionally, the Brexit process was ongoing, adding a layer of complexity to EU politics [1].

Croatia's Presidency made a substantial contribution to the EU's agenda. By focusing on the Western Balkans, Croatia helped to advance the EU's commitment to the region and support its progress toward integration. Furthermore, the successful negotiation of the MFF and the Next Generation EU recovery package demonstrated Croatia's ability to lead the EU in times of economic crisis. The presidency's efforts in these areas played a vital role in maintaining the EU's cohesion and solidarity [2; 3].

During the Croatian Presidency of the Council of the European Union, Croatia achieved several notable outcomes and milestones. Here is the list of some of the key accomplishments and outcomes.

Advancement of EU enlargement. Croatia worked to advance the EU enlargement process, particularly in the Western Balkans, by supporting accession negotiations and progress for candidate and potential candidate countries.

Adoption of the Multiannual Financial Framework (MFF). Croatia played a crucial role in the negotiation and adoption of the EU's Multiannual Financial Framework for 2021–2027. This framework outlines the EU's long-term budget and spending priorities.

Next Generation EU Recovery Package. Croatia contributed to the formulation and approval of the Next Generation EU recovery package, aimed at addressing the economic challenges posed by the COVID-19 pandemic. This package included financial support for EU member states.

Preservation of EU cohesion. Croatia's Presidency contributed to maintaining cohesion and solidarity among EU member states, especially during crises like the COVID-19 pandemic and Brexit negotiations.

Strengthened relations with Western Balkans. Croatia emphasized the importance of the Western Balkans in the EU's foreign policy and fostered closer ties with the region. This approach aimed at enhancing stability and cooperation in Southeastern Europe.

Promotion of digitalization. The Presidency highlighted digitalization as a priority, pushing for the development and implementation of digital policies and strategies within the EU.

Cooperation on security issues. Croatia worked on promoting cooperation in security and defense matters, contributing to the EU's efforts to enhance its security and defense capabilities.

Response to the COVID-19 pandemic. During the COVID-19 pandemic, Croatia swiftly adapted to the crisis and helped coordinate EU efforts to address the health and economic aspects of the pandemic.

Sustainable development initiatives. The Presidency supported sustainability and green policies, aligning with the EU's broader goals for environmental protection and sustainable development.

Management of Brexit. Croatia managed the ongoing Brexit negotiations during its presidency, contributing to the EU's efforts to ensure an orderly withdrawal of the United Kingdom from the EU [4; 5].

These achievements reflect the significant impact of Croatia's Presidency on the EU's policies and its commitment to promoting stability, growth, and cooperation within the European Union. The Croatian Presidency of the Council of the European Union was a significant milestone for Croatia and the EU. Despite the unprecedented challenges it faced, Croatia managed to lead the EU effectively, achieve key priorities, and contribute to the Union's resilience in a time of crisis.

References:

1. European Council. "Croatian Presidency of the Council of the EU". URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/presidency-council-eu/presidencies/croatia-2020> (the access date: 17.10.2023).
2. Croatian Presidency of the Council of the European Union. URL: https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti/2019/12%20prosinac/31%20prosinca/web_FINAL_PROGRAMME_EN_FINAL.pdf (the access date: 17.10.2023).
3. Parliamentary Dimension of the Council Presidency. URL: <https://www.sabor.hr/en/european-affairs/parliamentary-dimension-council-presidency> (the access date: 17.10.2023).
4. Priorities of the Croatian Presidency of the Council of the EU. URL: <https://euromil.org/priorities-of-the-croatian-presidency-of-the-council-of-the-eu> (the access date: 17.10.2023).
5. Croatian Presidency of the Council of the European Union. URL: <https://mfin.gov.hr/highlights-2848/croatia-and-the-eu/croatian-presidency-of-the-council-of-the-european-union/3012> (the access date: 17.10.2023).

Puhach Yu.V., Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Korneyev M. V., Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of International Economic Relations
and Regional Studies of University of Customs and Finance)

POTENTIAL OF GREEN HYDROGEN IN THE CONTEXT OF MODERNIZATION OF ENERGY SYSTEMS OF THE COUNTRIES

In recent years, green hydrogen has attracted considerable attention due to its potential to play a crucial role in the transition to a more sustainable and decarbonized energy system.

As the German federal government recently presented the first national hydrogen strategy, federal states such as North Rhine-Westphalia, Bavaria and the northern states of Germany are increasingly positioning themselves with their own strategies on the topic. In addition to Germany, Australia, Japan, South Korea and the Netherlands are also working on their own hydrogen strategies [3].

Here are some key aspects of green hydrogen's potential.

Zero emissions. Green hydrogen is produced using renewable energy sources, typically through a process called electrolysis, during which water is split into hydrogen and oxygen. This means that its production results in zero greenhouse gas emissions, making it a clean and sustainable energy carrier [1].

Energy storage. Hydrogen can serve as a means of energy storage. Surplus renewable energy that can be produced when demand is low can be used to produce green hydrogen. This hydrogen can then be stored and converted back into electricity when needed, helping to balance the grid and ensure a stable energy supply.

Versatile applications. Green hydrogen can be used in a variety of sectors, including transportation, industry and power generation. It can be used as a fuel for fuel cells in vehicles, as a feedstock for industrial processes (e.g. ammonia production) and as a source of clean energy for electricity generation [2].

Reducing dependence on fossil fuels. By replacing fossil fuels with green hydrogen, we can reduce our dependence on non-renewable energy sources, which can help mitigate the environmental and geopolitical problems associated with the production and consumption of fossil fuels.

Decarbonize industries that are difficult to electrify. Some industries, such as heavy industry and long-haul transportation, are difficult to electrify directly due to their high energy needs and special requirements. Green hydrogen can be used in these sectors to help reduce emissions.

International trade. Hydrogen can be transported and traded internationally, which could create economic opportunities for countries with rich renewable energy resources such as solar and wind. This could lead to global energy trade and cooperation [3].

Technological progress. Research and development of hydrogen production and storage technologies is ongoing, and progress could make the production of clean hydrogen more efficient and cost-effective.

Job creation. The hydrogen sector has the potential to create jobs in research, development, production, and distribution. It can also contribute to the growth of related industries such as renewable energy.

Challenges. While the potential for green hydrogen is significant, there are also challenges to overcome, such as the high cost of production, the need for further infrastructure development, and energy losses during production and conversion processes.

Policy support. Government policies, incentives and regulations can play a crucial role in realizing the potential of green hydrogen by encouraging investment, research and development [5].

The scale of the hydrogen economy project suggests that the perspective as a joint European project should also be taken into account. The European Commission's European Hydrogen Strategy envisages the production of 1 million tons of green hydrogen by 2024 and 10 million tons by 2030. The electrolysis capacity in Europe is expected to increase from 6 GW to 40 GW so that the European hydrogen market is established by 2030. Thus, there is a seven-year timeframe for the ramp-up of hydrogen technologies in the European context. By 2050, investments of €488 billion are expected [4].

It is important to note that green hydrogen is only part of a broader energy transition, and its success will depend on factors such as cost reduction, technological innovation, and the development of hydrogen infrastructure. However, it shows fighting climate change.

References:

1. Grüner Wasserstoff und Power-to-X. Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung. 2023. URL: <https://www.bmz.de/de/themen/wasserstoff> (the access date: 12.10.2023).
2. IHK Nord. Positionspapier zu den Eckpunkten einer norddeutschen Wasserstoff-Strategie. 2019. URL: <https://www.ihk-nord.de/blueprint/servlet/resource/blob/4500758/0ca17dbe9ff1b39527f85380512d306f/20190807-positionspapier-wasserstoff-data.pdf> (the access date: 12.10.2023).
3. IN4Climate.NRW. Wasserstoff als Schlüssel zur erfolgreichen Energiewende: den Einstieg jetzt ermöglichen, Diskussionsbeitrag zur Entwicklung der nationalen Wasserstoffstrategie. 2019.
4. Nationalen Wasserstoffstrategie (NWS). Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung. 2023. URL: <https://www.bmwk.de/Navigation/DE/Wasserstoff/wasserstoffstrategie.html> (the access date: 12.10.2023).
5. Stratmann, K. (2020), Wie Deutschland sich den Zugriff auf grünen Wasserstoff sichern will. URL: <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/energiepolitik-wie-deutschland-sich-den-zugriff-auf-gruenen-wasserstoff-sichern-will/26628702.html> (the access date: 12.10.2023).

Radysh Ya.A.,

Student of University of Customs and Finance

(Academic Supervisor – Kucher M.M., Candidate of Economic Sciences,

Associate Professor, Associate Professor of the Department

of International Economic Relations and Regional Studies

of University of Customs and Finance)

THE ANALYSIS OF THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND THE INTERNET OF THINGS ON TRANSPORT TECHNOLOGIES IN INTERNATIONAL LOGISTICS

The modern world is marked by the rapid development of technologies that are constantly changing the way we look at transport and international logistics. Artificial intelligence (AI) and the Internet of Things (IoT) have become key players in this important segment of the economy [5].

Therefore, it is important to study the impact of AI and IoT on transport technologies and international logistics, as well as their role in transforming these areas.

Modern requirements for international deliveries set challenges in terms of speed, efficiency, and safety. AI is revolutionising transport technology, enabling route optimisation, predictive breakdowns and accurate delivery. The use of data analytics and machine learning allows us to create predictive models to improve processes in international supply chains [1].

IoT, as a system of communication between physical objects and computer systems, opens up many opportunities for collecting and processing data in real time. Cargoes, containers, pallets and even goods are becoming “smart” thanks

to embedded sensors that track their condition and location [3]. This allows for better tracking of goods, prediction of arrival times, and increased security and efficiency in global supply chains.

Cybersecurity is also an important aspect in this area. With a large number of connected devices, new potential threats to data and infrastructure security are emerging. Achieving cybersecurity is an important task that requires attention and investment.

It is important to consider the various aspects of AI and IoT in international logistics and transport and emphasises their importance for the optimisation and efficiency of global supply chains [1].

The study of the impact of AI and IoT also allows us to draw attention to important environmental aspects. The widespread use of these technologies can help reduce emissions and the environmental footprint of transport and logistics. Optimising routes, reducing inventory, using efficient vehicles, and minimising losses can help conserve natural resources and reduce negative environmental impact.

However, along with AI and IoT opportunities come new challenges. Cybersecurity is becoming increasingly important as the number of access points for potential threats increases [3]. To successfully integrate these technologies, it is necessary to develop and implement reliable cybersecurity measures and improve standards.

In general, AI and IoT are transforming transport technology and international logistics, creating new opportunities to improve efficiency, reduce costs and increase sustainability in global supply chains [2;3]. However, this requires a careful cybersecurity strategy and the development of infrastructure to support new technologies.

Therefore, further research in the field of transport technologies and international logistics, in particular in the context of the impact of AI and IoT, is promising.

References:

1. Ямпольський Л. С., Ткач Б. П., Лісовиченко О. І. Системи штучного інтелекту в плануванні, моделюванні та управлінні : підруч. для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. 544 с.
2. Боренков А. Як Штучний інтелект та Інтернет речей змінюють правила гри для телекомунікаційних компаній. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2023/how-ai-and-the-internet-of-things-change-the-game-for-telecoms> (the access date: 16.10.23).
3. Колодізева Т. О., Руденко Г. Р. Інноваційні технології в логістиці : навчальний посібник. Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. 268 с.
4. Surowiec A. Costing methods for supply chain management. *European Scientific Journal*. 2013. Vol. 9, № 19. P. 213–219.
5. Піжук О.І. Штучний інтелект як один із ключових драйверів цифрової трансформації економіки. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. №. 3 (89). С. 41–46.

Rapoport V.D.,
Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Shcholakova H. V., Candidate of Political Sciences,
Associate Professor, Associate Professor of the Department
of International Economic Relations and Regional Studies
of University of Customs and Finance)

ICELAND'S FOREIGN ECONOMIC POLICY: INSTITUTIONAL FRAMEWORK

Iceland actively participates in the work of international institutions and cooperates with other countries on a bilateral basis. By adhering to international conventions and legal frameworks, Iceland assumes responsibilities while enjoying rights that have a profound impact on the nation's well-being.

Economic prosperity depends on the successful implementation of an ambitious long-term economic strategy. The Ministry of Finance and Economy plays a key role in formulating and implementing the government's economic policies [3].

The Ministry prepares economic analysis, monitors economic indicators, communicates with foreign rating agencies and participates in economic and financial cooperation through various international organizations.

An efficient internal financial market promotes economic stability and a high standard of living. The Ministry is developing draft laws in this area, taking into account financial stability and consumer protection in the financial markets [2].

The Ministry of Finance and Economy is responsible for the execution of all public finances in accordance with the Law on Public Finances. The strategic plan covers the next five years and is updated every spring. The law also provides a framework for the management and preparation of the relevant state budget as well as the annual budgets of various ministries.

At the first session of the autumn session of the Icelandic Parliament, the Minister of Finance and Economy presents the government's budget for the following calendar year. The budget requires parliamentary approval of spending in a total of 34 spending areas, more than 100 spending functions and all responsibilities of Group A financial institutions. When preparing the annual budget, the government limits itself to the spending framework for the year approved by the Parliament in its budget strategy from 34 spending sectors [1].

The revenue consists mainly of taxes and duties levied and collected under various laws. Another task of the Ministry is to prepare draft laws to amend these laws, taking into account current government policy, as well as to assess the hypotheses and the impact on the economy [1].

The Ministry oversees the development and implementation of the government's economic policy, the coordination of public sector economic management and the presentation of economic affairs at home and abroad. To this end, the Ministry assesses economic trends and prospects, conducts economic research, monitors statistics and communicates with foreign rating agencies and various international institutions dealing with economic issues [1].

The Ministry is also responsible for Icelandic statistics and statistical reporting. Its assessments and analyses of the economic situation and prospects are based primarily on macroeconomic statistics and forecasts from the Icelandic Statistics Office, but may also take into account analyses from other organizations, including the Central Bank of Iceland.

In addition to the data collected and archived by the Ministry itself, it has access to databases managed by several specialized bodies, including the Icelandic Statistics Office and the Central Bank of Iceland, as well as international institutions, including the World Bank and the International Monetary Fund. (IMF), the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) and Eurostat. Iceland participates in the work of the above-mentioned institutions under the auspices of the Ministry [4].

References:

1. Economy & Infrastructure. *Iceland.is: web-site*. URL: <https://www.iceland.is/the-big-picture/economy-infrastructure> (the access date: 16.10.2023).

2. External Trade. *Government of Iceland: web-site*. URL: <https://www.government.is/topics/foreign-affairs/external-trade> (the access date: 16.10.2023).

3. International Affairs. *Government.is: web-site*. URL: <https://www.government.is/topics/foreign-affairs/international-affairs> (the access date: 16.10.2023).

4. International Relations of Iceland. *Guide to Iceland: web-site*. URL: <https://guidetoiceland.is/history-culture/international-relations-of-iceland> (the access date: 16.10.2023).

Remshu V. Yu.,

Student of University of Customs and Finance

(Academic Supervisor – Shcholokova H. V., Candidate of Political Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economic Relations and Regional Studies of University of Customs and Finance)

TRADE AND ECONOMIC RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND THE REPUBLIC OF LITHUANIA

Relations with the Republic of Lithuania have been developing since ancient times, if we look at the history of the two countries. The common history of Ukraine and Lithuania goes back to the Middle Ages. Already in those days, there was a military, political and dynastic alliance between King Danylo Halytskyi of Kyivan Rus' and the founder of the Lithuanian state, Prince Mindaugas. Its goal, as it is now, was to counter a common enemy from the East.

Lithuania has traditionally been the largest trading partner of Ukraine among the Baltic states.

Lithuania's interests in Ukraine are manifested through reforming Ukraine and implementing the laws adopted within the framework of the reforms,

implementing the EU-Ukraine Association Agreement, improving the business climate in Ukraine, strengthening economic cooperation, developing the Viking project and increasing the attractiveness of its services in the region, removing customs barriers to intensify the transit of goods, restoring the historical heritage of the Grand Duchy of Lithuania in Ukraine, strengthening cooperation between non-governmental organizations and developing student exchanges, and enhancing multilateral regional cooperation. multilateral regional cooperation in the environmental and IT spheres.

As for Ukraine's interest in Lithuania, the main points are support for Ukraine in the international arena (EU, NATO, UN), expansion of cooperation in defense and security, strengthening economic, energy and infrastructure cooperation, entry of Ukrainian businesses into the Lithuanian and EU markets, and assistance in obtaining loans from international and Lithuanian banks, expanding regional cooperation.

In 2019, the Republic of Lithuania ranked 11th (after Switzerland and Romania) in terms of bilateral trade in goods between Ukraine and European countries (including the EU) with a share of 3.2% of the of the total volume.

In 2020, Lithuania ranked 10th (after the Czech Republic and Romania) in terms of bilateral trade in goods between Ukraine and European countries with a with a share of 3.6% of the total. Already at the end of 2021, Lithuania ranks 13th (after the UK and Slovakia) in terms of bilateral trade in goods between Ukraine and European countries with a with a share of 3.4% of the total.

According to the NBU's data on imports from Lithuania, it should be noted that the figures are growing, although not steadily.

Figure 1 shows this clearly in the period from 2018 to 2022 [2; 4].

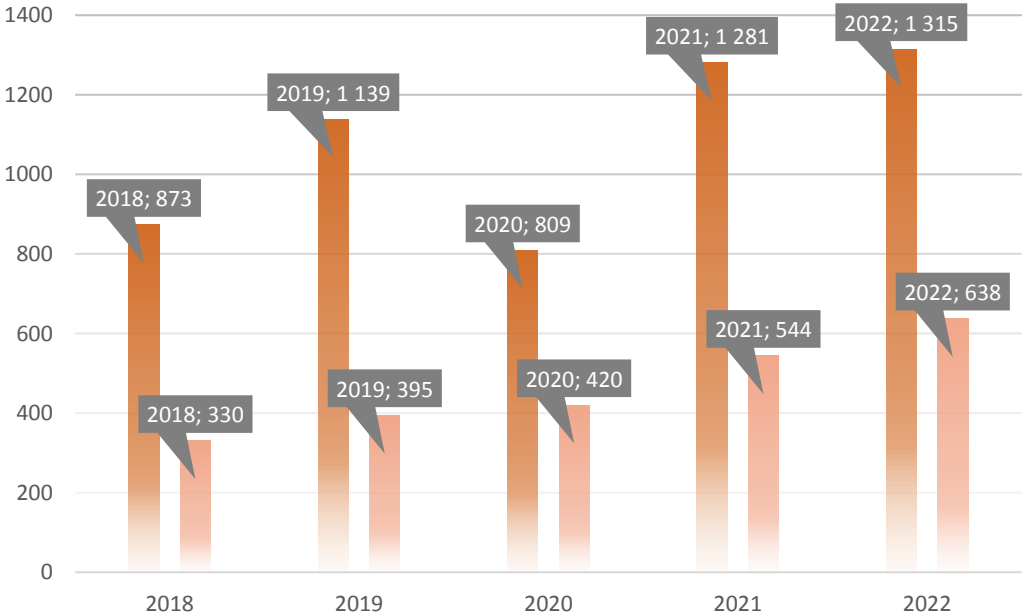

Fig. 1. Dynamics of Goods Imports and Exports by Lithuania, Million USD (compiled by the author based on [2; 4])

Looking at the data in Figure 1, we can see that, for example, in 2019, imports increased by 23.35%. In 2020, compared to 2019, it decreased by 29%, and this was influenced by the global COVID-19 pandemic. But in 2021, imports have already improved significantly and increased by 36.85%. As for 2022, the growth was quite insignificant, namely by only 2.59%, but this was affected by Russia's full-scale invasion of Ukraine.

As for the export of goods to Lithuania, according to the NBU, we see a steady increase, albeit at a rather slow pace. In 2019, exports grew by 16.46% compared to 2018. In 2020, it increased by only 5.95%. In 2021, it increased by 22.79%. And as of 2022, it has increased by 14.73%, which is quite good for the situation that is currently taking place in Ukraine.

Figure 2 shows that trade turnover between the two countries is increasing every year, indicating that economic relations between the two countries are improving. However, taking into account the balance, it is negative, meaning that imports still prevail over exports [2; 4].

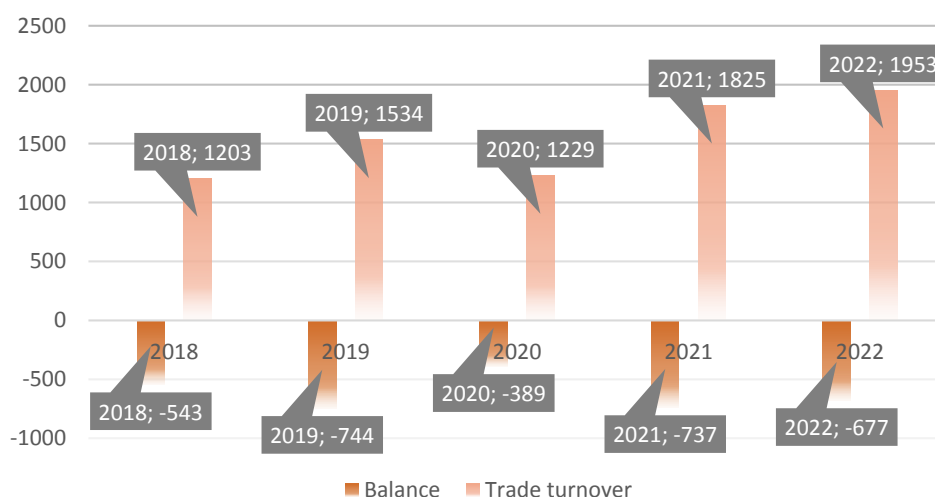

Fig. 2. The total volume of trade between Ukraine and the Republic of Lithuania and the balance, Million USD (compiled by the author based on [2; 4])

Although exports are increasing every year, it is happening rather slowly and there are also certain circumstances within the country that affect such negative economic indicators.

Thus, both countries actively trade in various types of goods. These can include raw materials, semi-finished products, finished goods, equipment, electronics, food, and more. These products are exported and imported between the countries.

Ukraine exports to Lithuania such goods as grain, agricultural products, chemicals, electronics, textiles, and products made of natural materials.

Lithuania produces and exports to Ukraine cars, electronics, chemicals, food, equipment, plastics, and other goods.

References:

1. Foreign policy audit: Ukraine-Lithuania. URL: http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/Audyt-zovnishnoyi-polityky_Ukr_Lytva_eng_inet-1-1.pdf (the access date: 12.10.2023).
2. NBU, External sector statistics. URL: <https://bank.gov.ua> (the access date: 12.10.2023).
3. Embassy of Ukraine in the Republic of Lithuania, Trade, Economic and Investment Cooperation between Ukraine and the Republic of Lithuania. URL: <https://lithuania.mfa.gov.ua> (the access date: 12.10.2023).
4. State Statistics Service. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (the access date: 12.10.2023).

Roma D.R.,
Student of University of Customs and Finance,
Mostova A.D., Doctor of Economics, Associate Professor,
Professor of International Economic Relations and Regional Studies Department
of University of Customs and Finance

EXPERIENCE OF THE ASIAN TIGERS FOR UKRAINE

The number of possible directions and patterns of economic development, their coincidence with world economic trends constantly encourages scientists to study the world experience of economic success of individual countries and blocs. In this regard, and given the rapid economic growth of the Asian Tigers at the end of the last century, their experience is one of the most noteworthy [1].

The experience of the Asian Tigers can be effectively applied in Ukraine. However, it should be noted that this is primarily relevant in the context of Ukraine's post-war reconstruction.

So, modern economic conditions require a constant search for ways to improve the efficiency of public administration, business activity and promote socio-economic development. It is impossible to imagine a modern industrial enterprise without innovations in production or business philosophy. Positioning the technological development of an enterprise requires a strategic vision of development. Therefore, it is important to study the experience of other countries that have achieved significant economic success, despite the difficult conditions.

A few decades ago, the first wave of newly industrialized countries fell into decay, but now there is no doubt that they are important players in the world market. Each of these countries has its own internal features of development, but there are a number of common features both in the historical aspect and in matters of politics and economic reforms. This creates the basis for analyzing and researching the connections between them. Ukraine has some similarities with these countries, which allows us to compare strategies and draw conclusions, comparing the experience of other states with the possible development of events in our country [2].

It should be noted that the problem of adapting the model of economic success of the Asian Tigers to Ukrainian realities remains insufficiently studied. In addition, the latest trends in the development of the world economy have changed the established models of economic development of different countries, which requires updated research.

As for foreign investment in Ukraine, it has always been an urgent topic for the Ukrainian economy.

Based on the experience of the Asian Tigers, the following development strategies that may be useful for our country can be proposed. Thus, during the consideration of the Asian Tigers, the following reform opportunities for Ukraine were identified:

- to reform industries with high export potential, e.g. information technology, aircraft engineering, shipbuilding and engineering, agriculture;

- creation of conditions for stimulating economic entities to create new jobs and the development of national programs to increase the orientation of employment;

- to support scientific and innovative activities, to implement organizational and marketing innovations, to reform the educational system, to study foreign experience and adapt it to domestic conditions;

- supporting the development of agriculture, rural areas and promoting the involvement of young professionals and investors in the agricultural sector [3];

- support for partnership by global players (the USA, the EU) based on common economic interests. For example, the implementation of infrastructure, energy, innovation and production projects. South Korea's success is based on unconditional assistance from the United States and Japan. Singapore and Hong Kong attract foreign direct investment and form high-tech economies [3];

- export orientation of the economy. It should be noted that Ukraine should not only increase exports, but also focus on the production of value-added goods, and not on the export of raw materials;

- Ukrainian entrepreneurs may consider the possibility of exporting products to the Asian Tiger countries. Asian countries are already importers of some of our goods and they also bring their goods to our country.

Application of experience of Asian Tigers requires a comprehensive understanding of internal and external factors of economic development of Ukraine and formation of a model of their combination. Ukraine can repeat economic success and apply the experience of the Asian Tigers in the context of post-war reconstruction.

References:

1. Гасім С. Українські перспективи застосування моделі економічного успіху «східноазійських тигрів». *Вісник МСУ*. 2013. С. 54–59.

2. Шлях «тигрів». Чи здатна Україна перескочити з третього світу в перший за азійським зразком? URL: https://zaxid.net/shlyah_tigriv_n1405551 (the access date: 19.10.2023).

3. Досвід азіатських тигрів: Гонконгу, Південної Кореї, Сінгапуру, Тайваню. URL: <https://strategy.uifuture.org> (the access date: 19.10.2023).

4. Аналіз досвіду країн «азійських тигрів» для формування стратегічних напрямків науково-технологічного розвитку вітчизняних промислових підприємств. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6_2018/63.pdf (the access date: 19.10.2023).

5. Брензович К. С., Ісак З. Нові індустріальні країни у глобальній економіці. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 37. С. 18–24.

6. Asian Tigers: Economics and the Development of the Asian Nations. URL: <https://www.thegreatcoursesdaily.com/asian> (the access date: 19.10.2023).

Sadovyi V.R., Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Bilozubenko V.S., Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of International Economic Relations
and Regional Studies of University of Customs and Finance)

GLOBAL MARKET OF HIGH-TECH: DEVELOPMENT TRENDS

Globalization, as a process of worldwide integration of countries in such areas as politics, economics, and culture, has led to the intensive development of high technologies over the past few decades [1].

Science and technology are the driving factors of economic development, and the scientific and technological potential is one of the most important indicators of the strength of a country's economy. The most developed countries, as well as some developing countries, realize that for effective development they need to pay attention to the development of knowledge-intensive and high-tech industries, such as microelectronics, computer construction, telecommunications, polymeric materials, artificial intelligence, biotechnology, space technology, and nuclear energy.

Recently, there has been a trend toward a reduction in the share of basic industries in favour of the service sector. We can often observe that the share of the service sector in the economic structure of industrialized countries is increasing, which leads to deindustrialization [4].

Nowadays, high-tech trends are:

– AI and machine learning applications are becoming more prevalent in various industries, from healthcare and finance to marketing and customer service. Natural language processing and computer vision are among the rapidly developing subfields;

– 5G Technology – the rollout of 5G networks is well underway, offering significantly faster internet speeds and lower latency. This enables the growth of IoT (Internet of Things) devices, autonomous vehicles, and other connected technologies [9];

– quantum computing – although still in the experimental phase for many applications, quantum computing is showing promise in solving complex problems much faster than classical computers. It has the potential to revolutionize fields like cryptography, drug discovery, and optimization;

– Augmented Reality (AR) and Virtual Reality (VR) – AR and VR are increasingly used in gaming, education, training, and even healthcare. They are becoming more accessible through advancements in hardware and software, etc. [10].

The high-tech market is an integral part of the global economy. In recent years, leading countries have emerged that occupy a fairly large share of this market. To determine the level of development of high technologies in countries, the analysis of exports is used. Having analysed the data provided by the World Bank, we can say that in 2022, the leading countries in terms of exports of high-tech products are China, Hong Kong, Germany, the United States, and South Korea [2; 3].

Asian countries have a large share in global exports of high-tech products. The success of Asian countries is due to competent and successful government intervention in the development of advanced technologies. China is the world's largest exporter of high-tech products. Its successful economic policy is based on a unique investment mechanism that ensures the share of investments in the country's GDP is up to 50 percent. China has the potential to grow its economy through foreign investment, government incentives, and continues to try to increase its competitive advantage on the global stage [5].

The United States, as always, is at the forefront of high-tech exports. Such global corporations as Microsoft, Apple, Qualcomm, SpaceX, Tesla, and Cisco represent the United States in the telecommunications, information technology, microelectronics, space industry, and software markets.

The European high-tech market is somewhat inferior to Asian countries and the United States. The European IT markets have relatively low growth rates. The European market has lost ground in the home appliance and mobile phone markets following acquisitions and bankruptcies of some companies. However, it is worth noting that some European countries are at the forefront of the high-tech market due to their success in such areas as medicine, green energy sources, and nuclear power [6].

The main trends in the high-tech market are:

– creation of a two-tier structure of the global market for high-tech goods and services. For example, there is a shift of production of American companies to Southeast Asia. Outsourcing is widely used. India and China are the leaders in this area, and the volume of services they provide and their quality is growing rapidly. The purpose of this is to reduce production costs by moving production to countries with cheap labour;

– implementation of space projects. The ambitious goals of American entrepreneurs to colonize Mars and conduct space excursions lead to high rates of development in this area. India also plays a significant role in the development of this industry. The country is an innovator in providing unique space services. Space information provided by Indian leading companies is used in the forestry industry, helping to combat such problems as lack of drinking water, low land productivity, and others [7];

– also, the trend in the development of the high-end services market is the strengthening of China's leading position, an increase in the share of Asian developing countries, the stable leading position of the United States and a decrease in the share of Japan in the high-tech market. Decrease in the value share of computer products and increase in the value of microelectronics. There is also a tendency to increase the market share of pharmaceutical products, which is associated with increased solvency in developing countries and the aging of the developing population;

– one of the biggest trends in the development of high-tech services is the development of artificial intelligence and machines and products controlled by it without human intervention. It is also worth noting the increase in the production of electric vehicles with autopilot function [8].

So, in conclusion, we can say that high technologies at the current stage of human development are a driving force for sustainable development and a successful future for the world's population. The high-end services market is constantly evolving and growing, which leads to new trends and innovations in all areas. The main development trends are the relocation of production to countries with cheap labour, outsourcing, the development of artificial intelligence, and the retention of leading positions of the China, Germany, and the United States, and the decline in Japan's share of the global high-tech products.

References:

1. High-Tech & IoT Industry in Europe. URL : <https://www.thepolyglotgroup.com/eu/industries/high-tech-iot> (the access date: 11.10.2023).
2. World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/home> (the access date: 11.10.2023).
3. Експорт високотехнологічної продукції. URL: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/High_tech_exports (the access date: 11.10.2023).
4. Мельник Т. М., Зубко О. В. Зовнішня торгівля високотехнологічними товарами: інституціональний вимір. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. № 2. С. 181–190.
5. Гаранич О. Особливості формування конкурентних переваг розвинених країн на світовому ринку. *Економіка і організація управління*. № 3 (23) 2016.
6. Бачинський Т. О. Новітні тенденції розвитку світової торгівлі високотехнологічною продукцією. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020, № 4, Том 2. С. 150–154.
7. Москалик Л. Тенденції глобалізації ринку технологій. *Вісник Львівського університету. Серія Міжнародні відносини*. 2012. Вип. 30. С. 350–360.
8. Тимошенко І.В. Сучасні тенденції розвитку світового ринку високих технологій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Вип. 2 (25). 2020. С. 69–78. URL: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.25-10>. (the access date: 11.10.2023).

9. Brenard Marr. The top 5 tech trends in 2024 everyone must be ready for. URL: <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2023/09/11/the-top-5-tech-trends-in-2024-everyone-must-be-ready-for/?sh=445e4afd9a6b> (the access date: 11.10.2023).

10. Nikita Duggal. New Technology trends and emerging technologies in 2024. URL: <https://www.simplilearn.com/top-technology-trends-and-jobs-article> (the access date: 11.10.2023).

Sarana V.V., Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Shcholakova H.V., Candidate of Political Sciences,
Associate Professor, Associate Professor of the Department
of International Economic Relations and Regional Studies
of University of Customs and Finance)

THE KEY CHARACTERISTICS OF GLOBALIZATION

Globalization is a phenomenon that has transformed the world into a series of interconnected and interdependent systems. This highly complex and multifaceted concept reflects how the modern world has become more unified through a range of economic, technological, cultural, and political trends. In this thesis, we will explore the key features of globalization and its impact on global society.

Globalization has not only made the world more connected but has also brought forth a myriad of new challenges and opportunities. Easy access to information and technology, the expansion of international trade, cultural exchange, and global migration are just a few aspects of globalization that warrant closer examination [1; 8].

There are different characteristics of globalization, including increased interconnectivity among countries and regions, the proliferation of international trade, cultural exchange, technological innovations, and their influence on the contemporary world. There are challenges and opportunities arising from this phenomenon.

Increased connectivity. Globalization has drastically increased connectivity through technological advancements, especially in communication and transportation. The internet and mobile devices have made it possible for people around the world to connect instantly, exchange information, and conduct business. Improved transportation networks have reduced physical barriers, making it easier for goods and people to move across borders.

Global trade. Global trade is a central feature of globalization. It involves the exchange of goods and services between countries, often driven by the comparative advantage of nations. Trade agreements and organizations like the World Trade Organization (WTO) promote international trade, contributing to economic growth and prosperity [2].

Cultural exchange. Globalization has led to a significant cultural exchange. Cultural elements, such as music, films, fashion, and cuisine, spread rapidly across borders. This exchange fosters a sense of shared global culture while preserving and celebrating local traditions.

Economic integration. Economic integration is the process of reducing trade barriers between countries, creating larger economic blocs or regions. Examples include the European Union, which has a single market and a common currency.

Migration. Globalization has increased human migration. People move internationally in search of better job opportunities, safety, or as refugees. This movement has created diverse and multicultural societies in many parts of the world [4].

Technological advancements. Technological innovations have been instrumental in advancing globalization. Developments in communication, transportation, and logistics have made it possible for companies to expand globally and for individuals to connect and work across borders [9].

Global supply chains. Companies increasingly rely on global supply chains to source materials and components from different parts of the world. This practice enhances efficiency but can also make industries more vulnerable to disruptions, as demonstrated by the COVID-19 pandemic.

Environmental impacts. Globalization has led to environmental consequences, including increased carbon emissions due to international transportation and industrial production. It has also spurred international efforts to address climate change and promote sustainability.

Political implications. Globalization has significant political implications. Nations must cooperate and negotiate on issues such as trade, immigration, and environmental policies.

Income inequality. Globalization's economic benefits are not equally distributed. It has been associated with income inequality, as some individuals and countries benefit more than others. This has prompted discussions about addressing inequality on a global scale.

Challenges to sovereignty. Globalization challenges traditional notions of national sovereignty, as countries must often make decisions in collaboration with other nations. International organizations and agreements may limit a country's autonomy in certain matters [5].

Crisis spillover. Globalization means that economic and financial crises can quickly spread across borders. For example, a financial crisis in one country can have cascading effects on global markets, underscoring the interdependence of the global economy.

These characteristics collectively define globalization as a multifaceted and interconnected phenomenon with profound impacts on the economic, social, cultural, political, and environmental aspects of our world.

Globalization is not only a unifying force in the world but also a source of numerous challenges and opportunities [7].

This phenomenon has changed the way the world interacts, communicates, and functions in various aspects. Increased interconnectedness among countries and regions has opened new horizons for international cooperation, trade, and cultural exchange. Technological innovations have advanced to the extent that they allow people from different corners of the world to communicate and collaborate with minimal barriers.

However, along with opportunities, globalization presents new challenges, such as uneven distribution of benefits and economic disparities, cultural changes, and questions of sovereignty. It is important to understand these challenges and work towards addressing the negative aspects of globalization while preserving its advantages [3].

Because to globalization, the world becomes smaller and more interconnected. Understanding this phenomenon and its impact helps us better adapt to changes, develop effective strategies, and work together to build a better future for all.

References:

1. Held, David, Anthony McGrew, David Goldblatt, and Jonathan Perraton. *Globalization/Anti-Globalization: Beyond the Great Divide*. Stanford University Press, 1999.
2. Ohmae, Kenichi. *The Borderless World: Power and Strategy in the Global Marketplace*. HarperCollins, 1990.
3. Friedman, Thomas L. *The Lexus and the Olive Tree: Understanding Globalization*. Anchor Books, 1999.
4. Albrow, Martin. *Globalization, Knowledge and Society: Sage Studies in International Affairs*. Sage Publications, 1996.
5. Robertson, Roland. *Globalization: Social Theory and Global Culture*. Sage Publications, 1992.
6. World Trade Organization. *World Trade Report 2023: Globalization at a Crossroads*. World Trade Organization, 2023.
7. World Bank. *Globalization, Growth and Poverty: Building an Inclusive World Economy*. World Bank, 2002.
8. International Monetary Fund. *Globalization and Inequality*. International Monetary Fund, 2017.
9. United Nations Development Programme. *Human Development Report 2022–2023: The Uncertain Recovery: An Opportunity for a Great Transformation*. United Nations Development Programme, 2022.

Sarana V.V., Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Korneyev M.V., Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of International Economic Relations and Regional
Studies of University of Customs and Finance)

THE MAIN FEATURES OF INTERNATIONAL BUSINESS COMMUNICATION

International business has become an integral part of the global economic landscape, where businesses collaborate and compete internationally. In this context, intercultural communication is proving to be a key factor for success and building sustainable relationships between partners and customers from different cultures. Language barriers, cultural differences, time perception and other aspects create difficulties in international business interactions, but understanding these aspects and ability to adapt communication to them can lead to successful partnership and cooperation [2; 4; 5].

Cultural differences play a key role in intercultural communication, and they include a wide range of aspects that can affect the way we communicate and interact in international business.

Language. Different languages have different grammatical structures, vocabulary and specific expressions that can lead to misunderstandings if not understood. Even if a common language is used, there may be differences in how different cultures understand and use words and expressions.

Hierarchy and social structure. Different cultures have different views on hierarchy and social structure. Some cultures place great emphasis on status and position in the social hierarchy, while others favour equality of status.

The concept of time. The understanding and use of time may differ across cultures. Some cultures adhere to precise schedules and consider lateness to be inattentive, while others may be more flexible with time and place more emphasis on relationships.

Cooperation and competition. Approaches to cooperation and competition may differ across cultures. Some cultures may be more competitive and result-oriented, while others may prefer collaboration and group decision-making.

Religious and ethical beliefs. Different religious and ethical beliefs can affect moral values and attitudes towards various aspects of business, including how to conduct business in different industries and how to interact with partners.

Taking these cultural differences into account and ability to adapt communication to them are key components of successful intercultural communication [1; 3; 6].

It is important to adapt communication to cultural specifics. It is the process of changing the way you communicate to take into account cultural characteristics and norms when interacting with people from different cultures. Adaptation of communication is a key aspect of successful intercultural cooperation and can be achieved through the following strategies.

Cultural awareness. The first step is to learn about the culture of your partner or client. This includes researching their traditions, values, history and communication norms.

Active listening. Listening is an important part of adaptation of communication. By listening carefully to your interlocutors, you can understand their needs, expectations and attitudes towards various aspects of business.

Affirmation and support. You need to show respect for cultural traditions and norms, and speak in a tone that is perceived as respectful and appropriate to the culture of your interlocutor.

Adapting the way you communicate. When adapting communication to cultural specifics, it is important to consider aspects such as tone of voice, restrictions on the use of certain words or expressions, and ways of expressing thoughts and feelings.

Avoiding stereotypes. Stereotypes and prejudices about other cultures must be avoided.

Respect for cultural diversity. The importance of cultural diversity and understanding between different cultures should be emphasised. This promotes positive relationships and cooperation.

Adapting communication to cultural peculiarities helps to create a favourable atmosphere for interaction in international business and strengthens relationships with partners, clients and colleagues from different cultures [1; 2].

Trust and mutual understanding are essential components of successful intercultural communication in international business. Building trust helps to build fruitful relationships, while mutual understanding facilitates the effective exchange of information and the achievement of common goals. Building trust and understanding in intercultural communication requires patience, time and effort. However, it is an investment that contributes to long-term and successful relationships in international business [4; 5].

Thus, intercultural communication in international business is critical to achieving success and building sustainable relationships with partners and customers from different cultures. Cultural differences, language barriers and other challenges may arise in the course of international cooperation, but they can be overcome with the right strategies and approaches. Understanding cultural sensitivities, active listening and adapting communication to the needs and expectations of partners are important factors in successful intercultural engagement. Trust and mutual understanding are important components for strengthening relationships and contributing to the achievement of common goals in international business. Maintaining cultural sensitivity and openness to other cultures helps to create positive and mutually beneficial cooperation in the global marketplace [1; 4].

Compliance with these principles and strategies can help to increase the effectiveness of intercultural communication in international business and promote the development of sustainable and profitable relationships with partners from different cultures.

References:

1. Євдокімова-Лисогор Л. А. Основи міжкультурного діалогу : навч. посіб. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2017. 72 с.
2. Колбіна Т. В. Формування міжкультурної комунікації майбутніх економістів : теоретико-методологічний аспект : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2008. 392 с.
3. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 288 с.
4. Олексенко О. О. Міжкультурна комунікація в міжнародному бізнесі : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 82 с.
5. Петренко В. О. Основи міжкультурної професійної взаємодії: навч. посіб. Харків : Смуґаста типографія, 2016. 68 с.
6. Country comparison tool. URL: <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison-tool> (the access date: 17.10.2023).

Serazhym V.J., student of State University of Trade and Economics
(Supervisor – Vavdiychyk I.M., Ph.D., Assoc.,
Associate Professor of the Department of Economics and Enterprise Finance,
State University of Trade and Economics)

DEVELOPMENT OF ENTERPRISES IN INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

The development of enterprises in international economic relations is the most important aspect of modern global business. It includes a range of measures, strategies and considerations to help businesses expand and thrive in the international market. Before entering international markets, it is important for businesses to conduct thorough market research to understand demand, competition, cultural nuances, and legal requirements in the target country or region. This research helps identify opportunities and potential challenges.

Due to the fact that the modern world economy is becoming extremely interdependent, the interests of all its participants require active cooperation in order to maintain stability not only in the economic, but also in the military-political plan. Therefore, the sphere of international responsibility should be taken into account, which should ensure human security with the help of political, diplomatic and economic measures in the process of regulating international relations [1].

Businesses need to decide on the most appropriate mode of entry, such as exporting, licensing, franchising, joint ventures or wholly owned subsidiaries. The choice depends on factors such as risk tolerance, availability of capital and local market conditions.

Also, adaptation and localization are the main principles of success in international business. Only by adapting to any situations and changes in the market, enterprises can develop in the international market. Effective businesses adapt their products, services, and marketing strategies to the specific needs and preferences of their target market. This adaptation may include adjustments to product characteristics, branding, pricing strategies and communication channels.

Compliance with legislation and regulatory requirements is another important aspect of international business development. Businesses must carefully follow local laws and regulations regarding import/export, intellectual property protection, taxation, etc. Understanding and following local laws and regulations is critical. Failure to comply can lead to serious legal and financial consequences, which underscores the importance of comprehensive legal due diligence.

Businesses must assess and manage various risks associated with international operations, including political, economic, financial and operational risks. Developing a risk management strategy is essential to mitigating potential problems. The international business landscape is full of various risks, and successful businesses develop sound risk management strategies to mitigate potential problems.

The international financial landscape can be volatile, making currency management crucial. Businesses use strategies such as hedging to protect their

financial interests and ensure stable operations. In addition, financing options, including loans, equity investments and international grants, play a key role in facilitating growth.

Many international markets expect companies to operate responsibly and ethically. Demonstrating commitment to CSR can enhance a company's reputation. Corporate social responsibility (CSR) is not only a moral obligation, but also a strategic advantage in international economic relations. Many international markets and consumers expect companies to operate responsibly and ethically.

As markets are constantly evolving, successful businesses must remain flexible and innovative. The ability to adapt to changing market conditions, whether in response to changes in consumer preferences, technological advances or geopolitical developments, is paramount. A culture of innovation and a willingness to adapt can sustain competitive advantage in international markets. Logistics systems play an important role in the development of economic relations. The intensity of industry interaction is characterized by the relations of the micrologistic system of the enterprise with the external environment of macro logistic connections [2].

Conclusion: To summarize, the development of enterprises in international economic relations is a multifaceted activity that requires careful planning and execution. Successful companies embrace the complexities of global markets, conduct thorough market research, adapt to local conditions, comply with regulations, manage risk and invest in logistics and supply chain finance.

References:

1. Куцик П., Ковтун О., Башнянин Г. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку : монографія. Львів : Видавництво ЛНК, 2015. 594 с
2. Холод Б . І., Зборовська О. М. Глобалізація як фактор впливу на процеси логістичного управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. Європейський вектор економічного розвитку. 2014. №. 2. (17). С. 261–270.

Shtefan D.V., Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Stebliuk N.F., Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor, Associate Professor of the Department
of International Economic Relations and Regional Studies
of University of Customs and Finance)

MARKETING STRATEGY IN INTERNATIONAL BUSINESS

An international marketing strategy involves making clear decisions about the objectives and the means by which they are to be achieved in terms of target market selection, required value propositions and desired positioning, timing, etc. Conversely, a specific action is what concerns the implementation of the marketing strategy, i.e. the transformation of certain marketing strategy decisions into a set of detailed and integrated marketing tactics, as well as the support of the relevant actions and the use of resources necessary for their implementation [1].

Implementation of an international marketing strategy helps companies to develop a competitive company in the changing international market [2].

The classification of international marketing strategies is quite diverse and subject to constant changes and adjustments due to the multifaceted strategic activities of enterprises. Therefore, let us note several of them, which, in our opinion, are worthy of attention (Table 1) [3].

Table 1

Classification of marketing strategies according to the type of features

Classification features	Types of marketing strategies
By terms of development and implementation	- Long-term (30–50 years); - Medium-term (10–30 years); - Short-term (1–10 years)
By life cycle duration	- At the stage of product introduction to the market; - At the growth stage; - At the stage of saturation; - The stage of decline
According to the state of market demand	- Stimulus marketing; - Synchronised marketing; - Supportive marketing; - Remarketing; - Demarketing
Depending on the general economic state of the company	- The strategy of survival; - Stabilisation strategy; - Growth strategy
By elements of the marketing mix	- Commodity strategy; - Price strategy; - Commodity movement strategy; - Promotion strategy

The choice of a particular marketing strategy in international business depends on many factors and parameters, among which competitors’ actions and the stage of the product life cycle are among the most important. As the goals of the strategy change as the product moves from one stage to another, so does the marketing strategy. The variety of market situations requires combinations of a set of marketing tools that make up a company’s marketing competitive strategy. In addition, the mix contains a systematic analysis of the use of various research methods and approaches in a particular industry and the changes that have occurred over time. This can help to find ideas for creating new methods and approaches.

The optimal is a set of competitive marketing strategies that allows achieving the set marketing goals with the least expenditure of company resources and with the highest reliability. After choosing a marketing strategy, forecasting and planning of the overall indicators that will be achieved by the chosen strategy is performed, and specific individual tasks of each functional area contribute to its implementation [3].

Thus, successful international marketing strategies require careful planning, extensive research and constant adaptation to changing market conditions. A deep understanding of the target market, culture and customs is essential to building a strong brand and gaining a competitive advantage.

An effective marketing strategy helps to understand the market and customers, helping to make decisions about segmentation, positioning and targeting. It helps to understand the competition and determine who the company competes with to achieve its goals. The value proposition is another important feature of a marketing strategy, as it is responsible for choosing the specific product and/or services that are offered on the market.

References:

1. Войтович Н. В. Особливості маркетингової стратегії в умовах цифрової трансформації. *Соціальна економіка*. 2021. № 62. С.122–129.
2. Гриценко О. А. Цифрова економіка: сучасні виклики для економістів та правознавців. *Економічна теорія та право*. 2018. № 2 (33). С. 77–90.
3. Шталь Т. В., Козуб В. О., Нахметов А. Н. Формування міжнародної маркетингової стратегії виходу компанії на зовнішній ринок. *Бізнес Інформ*. 2018. № 1. С. 345–351.

Shtefan D.V., Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Serdukov K.H., Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of International Economic Relations
and Regional Studies of University of Customs and Finance)

THE PROCESS OF AN ENTERPRISE'S ENTRY TO THE INTERNATIONAL MARKET

In the contemporary landscape of global commerce, the process of entering the international market is a subject of paramount significance within the field of international business and economics. Businesses across the spectrum, from nascent startups to established corporations, endeavor to extend their operations beyond domestic borders, fueled by the aspiration of accessing new markets, diversifying revenue streams, and optimizing growth prospects. The internationalization of businesses, however, is a multifaceted process, intrinsically laden with a complex web of variables and considerations, necessitating an empirically grounded and methodical approach.

From the preliminary identification of target countries to the conclusive selection of markets and the acquisition of direct international experience, each phase forms a constituent element of a comprehensive framework aimed at mitigating risks and capitalizing on opportunities within the global marketplace. Understanding the intricacies of international market entry is indispensable, as it embodies the fulcrum upon which firms balance their competitive advantage and longevity [1; 3].

There are 5 steps in the international market evaluation process.

Country identification. The first phase, country identification, serves as the cornerstone of the international market entry process. It begins with an extensive survey of potential target countries. From a scientific standpoint, this stage necessitates a broad understanding of macroeconomic factors. GDP, growth rates, income levels, and key economic indicators are analyzed using statistical tools and econometric modeling. For instance, time series analysis can reveal economic trends and fluctuations. Additionally, indices like the Human Development Index enable the comparison of countries' developmental progress. This macroeconomic analysis offers a preliminary assessment of the countries' overall economic attractiveness.

Preliminary screening. Preliminary screening represents the subsequent stage where the initial list of target countries is refined. Scientific rigor comes into play through the application of analytical tools. Quantitative methods, such as factor analysis and cluster analysis, assist in categorizing countries based on similarities in market conditions. These techniques help identify clusters of countries with comparable economic and social factors, simplifying the decision-making process. Moreover, risk assessment becomes increasingly important. By employing scenario analysis, historical data, and advanced risk models, businesses can quantify the political, economic, and social risks associated with each candidate country. This quantitative analysis facilitates a more informed shortlisting of countries with promising opportunities and manageable risks [2].

In-depth screening. In-depth screening signifies a deeper dive into a selected subset of countries. Scientific rigor is maintained by conducting microeconomic analyses to understand the market dynamics more comprehensively. Here, businesses engage in consumer behavior studies to assess demand patterns and preferences. Surveys, data analytics, and principles of behavioral economics enable data-driven insights into consumer behavior within these markets. Cultural and societal factors are also of paramount importance. Scientific methodologies, such as cultural anthropology and the application of Hofstede's cultural dimensions framework, aid in evaluating the compatibility of products or services with local customs and values. Additionally, a detailed examination of the competitive landscape is essential. Industry analysis tools, like Porter's Five Forces, provide a structured approach to understand competitive forces and dynamics within the chosen markets [4].

Final selection. The final selection phase culminates in the identification of the most suitable countries for market entry. Scientific scrutiny is upheld by conducting comprehensive cost-benefit analyses. These analyses factor in various elements, including tariffs, logistics costs, infrastructure requirements, and regulatory compliance expenses. Financial models, including net present value and return on investment calculations, facilitate a quantitative assessment of costs against expected benefits. Sensitivity analysis is also utilized to evaluate potential scenarios and their impacts. Furthermore, alignment with the organization's strategic objectives is essential. A thorough strategic fit assessment leverages tools like SWOT analysis and core competency analysis to ensure the selected countries align with the business's mission, goals, and core competencies.

Direct experience. The final phase, direct experience, entails physical engagement with the chosen markets. Scientific strategies are employed to adapt to the local environment, establish operations, and fine-tune market entry tactics. Businesses set up distribution channels and adapt products or services based on direct market feedback. Performance evaluation and continuous improvement become central aspects of this phase. Key performance indicators are tracked and analyzed, providing quantitative insights into the effectiveness of strategies. Data analytics and operational research methodologies further facilitate data-driven adaptations and decision-making [5].

In conclusion, the scientific perspective on international market entry underscores the importance of empirical analysis, data-driven assessments, and methodological rigor across the five pivotal stages of country identification, preliminary screening, in-depth screening, final selection, and direct experience. This systematic approach empowers businesses to make informed decisions and optimize their prospects of success in the intricate landscape of international expansion while mitigating risks and uncertainty.

References:

1. Acedo F. J., Galán J. L. (2011). Export Stimuli Revisited: The influence of the Characteristics of Managerial Decision-Makers on International Behaviour. *International Small Business Journal*, Vol. 29, № 6. P. 648–670.
2. Cavusgil S., Lewin A. Y., Hult T., Griffith D. A. (2008). *Thought Leadership in Advancing International Business Research*. Palgrave Macmillan Ltd.
3. Kumar V., Subramanian V. (1997). A Contingency Framework for the Mode of Entry Decision. *Journal of World Business*, 32 (1). P. 53–72.
4. Mühlbacher H., Leihls H., Dahringer L. (2006). *International Marketing: A Global Perspective*, 3. ed., London.
5. Taylor C. R., Zou S., Osland G. E. (1998). A Transaction Cost Perspective on Foreign Market Entry Strategies of US and Japanese Firms. *Thunderbird International Business Review*, Vol. 40, № 4. P. 389–412.

Stoliar Yu.V., Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Shcholokova H. V., Candidate of Political Sciences,
Associate Professor, Associate Professor of the Department
of International Economic Relations and Regional Studies
of University of Customs and Finance)

THE IMPACT OF THE US - CHINA TRADE WAR ON OTHER COUNTRIES

The volume of trade in goods and services between the United States and China in 2022 was \$758.4 billion. Exports totalled \$195.5 billion and imports \$562.9 billion. The US trade deficit in goods and services with China was \$367.4 billion in 2022 [1].

The trade war between the United States and China, which began in early 2018, has created a global economic imbalance and implied incredible challenges for world trade. However, the conflict has also provided third countries with new opportunities to develop and diversify their economic relations.

The trade war between the US and China not only did not lead to disastrous consequences in the world market, but also created new trade opportunities for many countries. The largest non-oil exporters, excluding the US and PRC, have increased exports to the rest of the world and the US, while reducing shipments only to China. Meanwhile, countries with higher accumulated foreign direct investment and a larger share of exports under trade agreements were able to increase exports more than others.

The trade conflict between the US and China has affected the “observer” countries in a very unexpected way. Many countries have increased exports to the U.S. of goods on which China has imposed higher tariffs, which was expected due to trade diversification [2]. But surprisingly, these exporters also increased their shipments to the rest of the world, while their exports to China were virtually unaffected by the tariff war.

In other words, the results show that the trade war as a whole expanded trade opportunities for most countries rather than simply causing shifts in the pattern of trade between destinations.

However, these opportunities varied considerably across countries. For example, some countries substituted for Chinese exports, while others could only supplement them. Countries such as Vietnam, Thailand, Korea, and Mexico have been the biggest “winners” in global markets for those products whose trade between the United States and China has declined. At the same time, a few countries – Ukraine, Israel, Egypt, Colombia, and Ireland – saw a relative decline in exports of the target products; two others – Denmark and Greece – saw no change [3].

In the context of opportunities for third countries in the US-China conflict, it is permissible to consider the following aspects:

1. Markets and industries for third countries. A trade war can create new opportunities for third countries in the form of access to markets and industries that were previously controlled by the United States and China. This may include increased exports of goods and services that were previously heavily dependent on these two countries.

2. Attracting investment. When the US and China impose tariffs and restrictions on each other, this can encourage multinational corporations and investors to seek alternative countries for investment. Third countries can create an attractive environment for foreign investors. Malaysia and Indonesia have attracted investment from multinationals that were looking for alternatives to manufacturing in China because of trade tensions. These countries have provided tax incentives and infrastructure to meet the needs of investors.

3. Supply and supply chain diversification. When the US and China engage in a trade war, it can encourage companies in both countries to seek new suppliers and business partners in third countries. This can encourage the

development of new supply chains and infrastructure. Many tech and electronics companies have begun looking for new suppliers and subcontractors in South Korea and Taiwan to reduce their dependence on Chinese suppliers.

4. Geopolitical alliances and agreements. In the face of trade uncertainty, third countries may strengthen their geopolitical alliances and enter into new trade agreements with other states and regional blocs to increase their trade activity. The European Union has strengthened its trade relations with various countries by signing new free trade agreements (e.g., with Japan and Canada) to offset possible losses from a trade war between the United States and China [4].

5. Effects on developing countries. In some cases, third countries may be at an advantage over the US and China, especially if they provide cheap labour and resources. This can stimulate economic growth in developing countries. Ethiopia has become a hub for the textile industry as many firms moved their production from China in search of cheap labour and resources. This has contributed to the growth of the economy and job creation in the country.

Overall, the trade war has not only redistributed trade flows, but has not prevented the growth of global trade. Despite the complete reversal of the longstanding global trend of tariff reduction towards protectionism, globalization, as measured by export growth, does not seem to be stopping.

References:

1. The People's Republic of China. *Office of the United States Trade Representative*. 2022. URL: <https://ustr.gov/countries-regions/china-mongolia-taiwan/peoples-republic-china#:~:text=U.S.%20goods%20and%20services%20trade,was%20%24367.4%20billion%20in%202022> (the access date: 11.10.2023).

2. The “bystander effect” of the US-China trade war. *The Centre for Economic Policy Research (CEPR)*. 2023. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/bystander-effect-us-china-trade-war#:~:text=The%20US%2DChina%20trade%20conflict%20opened%20doors%20for%20bystander%20nations,suggested%20downward%2Dsloping%20supply%20curves> (the access date: 11.10.2023).

3. Totty M. (2023). In U.S. – China Trade War, Bystander Countries Increase Exports. *The UCLA Anderson Review*. URL: <https://anderson-review.ucla.edu/in-u-s-china-trade-war-bystander-countries-increase-exports/#:~:text=Winners%20and%20Losers&text=Not%20all%20countries%20benefited%2C%20though,to%20the%20U.S.%2DChina%20tariffs> (the access date: 11.10.2023).

4. Global Europe. The value of free and fair trade. *The Council of the EU and the European Council*. 2023. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/eu-free-trade> (the access date: 11.10.2023).

Surovtseva Ya.R.,
 Student of University of Customs and Finance
 (Academic Supervisor – Shcholokova H.V., Candidate of Political Sciences,
 Associate Professor, Associate Professor of the Department
 of International Economic Relations and Regional Studies
 of University of Customs and Finance)

TRADE AND ECONOMIC RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND ITALY

Studying the development of trade and economic relations between Ukraine and Italy is highly relevant in the current context. It offers perceptions into trade consequences and economic potential. Businesses, investors, and governments may use this information to evaluate the importance of Ukraine's integration with the European Union, find trade and investment opportunities, and comprehend regional and global ramifications. Furthermore, it is essential for promoting collaboration, stability, and economic progress in the Eastern European area.

Italy is one of the key partner countries of Ukraine. But according to the results of 2022, based on the data of the State Statistics Service of Ukraine, trade between the countries amounted to 3.259 billion US dollars (–44.8% compared to 2021). At the same time, exports amounted to 1.581 billion US dollars (decreased by 54.5%), imports – 1.678 billion US dollars (decreased by 36%).

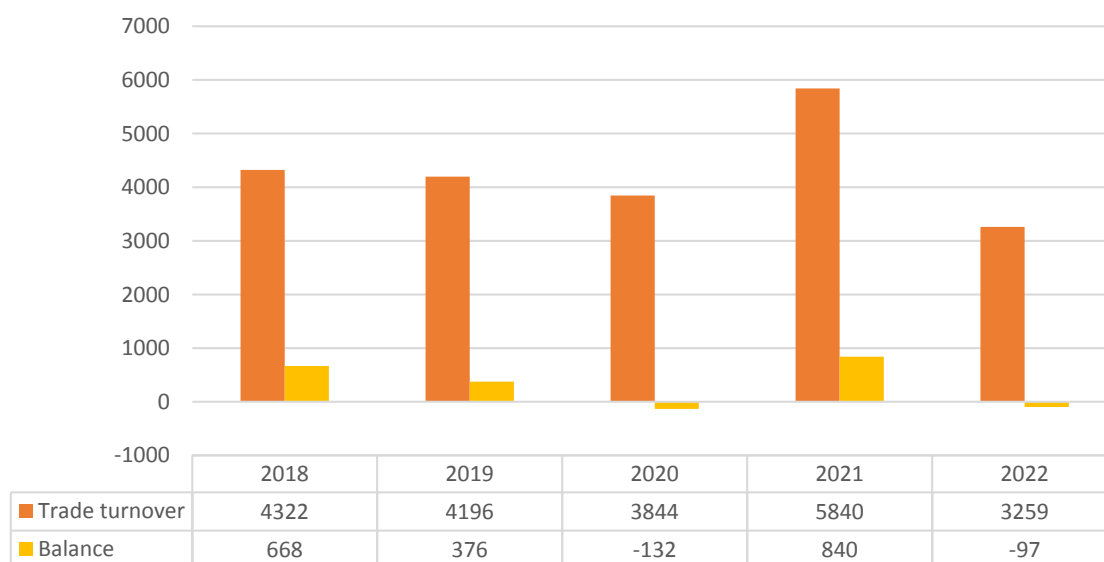

Fig. 1. The total volume of trade between Ukraine and Italy
 and the balance, million USD

Source: compiled by the author based on data [2; 3].

The negative balance for Ukraine amounted to USD 97 million in 2022 (decreased by almost USD 937 million compared to the same period in 2021) (Fig. 1)

It should be noted that today Italy has a diversified industrial economy, which is divided into a developed industrial North dominated by private companies and a less developed agricultural South with high unemployment.

Italy's GDP is about \$2 trillion, GDP per capita is about \$40,000, inflation is at 2.5%, and unemployment is 10%. The country is in the Euro zone, and also has membership in such organizations as the EU, WTO, and OECD. The main sources of income in Italy are the service sector, which accounts for 69% of the total amount of income, and also creates jobs for 63% of the country's active population.

The traditional long-standing trade partnership between Italy and Ukraine, permanent economic and trade ties have left a tangible mark on both the structure of bilateral trade and its content. Analysing export-import flows between our countries, it can be seen that, as every year, the lion's share of commodity flows is made up of the same products with minor economic fluctuations. It is this stability of the main positions of the structure of bilateral trade that guarantees the growth of bilateral trade between our countries in the future. In recent years Italy remains one of the leading partners of Ukraine in the field of trade and economic cooperation among the countries of Western Europe and the world.

The existing prospects for Ukraine in relations with Italy consist not only in the stable sale of products of national enterprises and the development of cooperation according to the "buy-sell" formula, but primarily in the attraction of Italian investments, advanced technologies and entrepreneurial experience in the Ukrainian economy.

The way to increase the inflow of Italian investments into the Ukrainian economy should consist, first of all, in the transfer of production activities by Italian companies to Ukraine, especially through the implementation of large-scale investment and industrial projects, which could become important "indicators" of a new level of cooperation and "locomotives" in creation of Italian industrial districts in Ukraine (similar to Italian industrial districts – "clusters" in Romania).

Italian investors are quite actively interested in investment opportunities in Ukrainian agriculture. Increasingly, requests are being received regarding the desire to invest in land lease, cultivation of agricultural crops, construction of centers for their processing and transportation [4].

It is the responsibility of Ukraine, as a trade partner of Italy, to maintain among the Italian business community a positive image of the state with stable business conditions, which, accordingly, ensures stability and expansion of bilateral trade and economic ties in the future – in the context of post-war reconstruction of Ukraine.

Based on this, it can be concluded that the further expansion and improvement of bilateral trade and economic relations between Ukraine and Italy is impossible without the inclusion in their structure of large investment and cooperation projects of cooperation, which will allow to develop strategic industries of Ukraine, to consolidate the cooperation of the two countries for a long-term period, to involve the latest Italian technologies in the modernization processes of Ukrainian enterprises.

References:

1. National Bank of Ukraine. URL: <https://bank.gov.ua> (the access date: 25.10.2023).
2. Italy (ITA) and Ukraine (UKR) Trade. URL: <https://oec.world> (the access date: 25.10.2023).
3. Ukraine Exports to Italy. URL: <https://tradingeconomics.com> (the access date: 25.10.2023).
4. Trade, economic and investment cooperation of Ukraine with the Republic of Italy. URL: <https://italy.mfa.gov.ua> (the access date: 25.10.2023).

Tihvinskiy Ye.O.,

Student of University of Customs and Finance

(Academic Supervisor – Korneyev M.V., Doctor of Economics, Professor,

Professor of the Department of International Economic Relations

and Regional Studies of University of Customs and Finance)

THE IMPACT OF GLOBALISATION ON THE COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES

The global business environment has undergone significant changes due to globalisation, blurring geographical boundaries and creating new opportunities for business owners. Access to a wider range of resources and customers has made entrepreneurship more affordable than ever. However, this increased accessibility also brings new challenges.

Access to new markets and customers. Globalisation has expanded entrepreneurial opportunities, but it has also created challenges, such as cultural differences, language barriers and regulatory restrictions. Nevertheless, entering new markets is essential for entrepreneurs [1].

Increased competition and market saturation. Globalisation is increasing competition and market saturation, which encourages new entrants. This forces companies to differentiate themselves and improve their offerings. While competition can stimulate innovation, it can also lead to market saturation, hindering profitability. Small businesses and start-ups with limited resources may find it particularly difficult to compete with larger, established firms [1].

The role of technology and innovation. Technology and innovation have an impact on globalisation and entrepreneurship. Rapid technological advances provide entrepreneurs with access to new resources, simplify customer communications, and automate tasks. This opens up new opportunities for business growth and expansion, but also creates challenges, such as cybercrime and labour mobility. Technology plays an important role in the impact of globalisation on businesses, helping them to achieve greater success in a rapidly changing business environment [1].

Cultural differences. Cultural differences are a significant factor in the impact of globalisation on entrepreneurship, especially during global expansion. Different norms, values and beliefs in different countries create challenges.

Entrepreneurs need to navigate these differences, adapt strategies and consider how they affect perceptions of the business, employee morale and motivation. Success in a culturally diverse global marketplace requires flexibility, sensitivity and an open mind [1].

The impact of economic instability and globalisation on small companies. Economic instability due to globalisation can have a positive or negative impact on small businesses. They gain access to new markets and customers, but face challenges such as currency fluctuations and competition from larger companies. It can be difficult to navigate global regulations and taxes. Smaller companies must address these challenges to succeed in the global marketplace [1].

Benefits of globalisation for entrepreneurship. Globalisation makes it easier for entrepreneurs to access global investors and resources, reducing costs and facilitating international cooperation for greater success in the global marketplace [1].

Impact of globalisation on local economies and labour markets. Globalisation has different effects on local economies and labour markets. It can stimulate investment, job creation and economic growth by providing access to global markets and resources. However, it also intensifies competition, potentially leading to job outsourcing and economic inequality. Addressing these challenges is essential if local communities and workers are to reap the full benefits of globalisation [1].

The challenges of navigating regulation and legal barriers in the global marketplace. Different rules in different countries create difficulties, but risks can be mitigated by working with local experts [1].

The impact of globalisation on the quality of products and services. Globalisation has a significant impact on the quality of products and services. It provides access to global resources and technologies, contributing to high-quality offerings. However, cost-cutting measures such as outsourcing can lead to a decline in quality. Navigating international regulations can also pose challenges to quality assurance. To succeed globally, companies must diligently maintain quality, adapt to regulatory changes, and build a reputation for excellence [1].

The role of global trade agreements and their impact on entrepreneurship. Global trade agreements shape international business. They define the rules of trade, including barriers such as tariffs and quotas. While they open doors for businesses in foreign markets, they can also favour large corporations and impose disadvantages on certain industries or locations. To thrive in the global marketplace, entrepreneurs need to stay informed and advocate for favourable trade policies [1].

Thus, the impact of globalisation on entrepreneurship is complex and far-reaching. To succeed in this environment, entrepreneurs need to be aware of the opportunities and challenges associated with globalisation and must be proactive in seizing new opportunities and overcoming new challenges. Whether you are a small business owner looking to expand into new markets or a multinational

corporation looking to stay ahead of the competition, it is clear that globalisation will continue to play a crucial role in shaping the future of business for many years to come.

References:

1. The impact of globalization on entrepreneurship. URL: <https://aicontentfy.com/en/blog/impact-of-globalization-on-entrepreneurship> (the access date: 25.10.2023).

Tishchenko O.A.,
Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Korneyev M.V., Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of International Economic Relations
and Regional Studies of University of Customs and Finance)

DEVELOPMENT OF GREEN ENERGY: EXPERIENCE OF DENMARK

Known for its landscapes and rich cultural heritage, Denmark has also become a global leader in green energy. Over the past few decades, Denmark has made significant progress in the transition to renewable and sustainable energy sources, gaining a reputation as a leading innovator in the fight against climate change.

The development of renewable energy sources in the country has deep historical roots. The oil crisis of the 1970s led to the destruction of the oil and gas supply system from the Middle East, which resulted in a few days of rising energy prices around the world and an almost immediate fuel shortage, which led to an active search for alternative energy sources and their active implementation.

At a time when most of the world's countries affected by the oil crisis were looking for a new energy supplier, the Danish government has focused its efforts on overcoming dependence on imported energy, and the crisis has become a major driving force for the introduction of renewable energy sources and changes in the population's attitudes and lifestyles. At the beginning of the crisis, imported oil and gas covered 80% of Denmark's energy needs [1].

Denmark's most prominent achievement in the implementation of renewable energy sources is the use of wind energy. Since the early 1980s, the country's wind energy sector has experienced significant growth. The Danish government has introduced policies and incentives to support the development of wind turbines. The first commercial wind turbine was installed in 1979, and this decade saw significant growth in wind power. Danish companies such as Vestas and Siemens Gamesa have become world leaders in wind turbine manufacturing and in transferring technology and expertise around the world.

Denmark boasts a network of onshore wind farms located throughout its rural areas. The use of onshore wind farms is an efficient way to generate

electricity and minimise environmental impact. Onshore wind farms play a significant role in Denmark’s wind energy portfolio. These farms consist of several wind turbines located in areas with strong and constant winds. Onshore wind farms in Denmark have been developing steadily, producing a significant portion of the country's renewable energy.

Green energy has been a top priority for Denmark in recent decades. Fig. 1 shows that in 2021, wind power accounted for the largest share of electricity generation (52%). In total, renewable energy sources account for 81% of the country's electricity generation. By 2030, the Danish parliament has set a goal of complete independence of the Danish energy system from fossil fuels. Between 2002 and 2021, the use of coal for electricity production decreased by 75.5%, oil by 93.8%, and gas by 86.5%, while the use of wind energy increased by 272.8% and biomass by 881%.

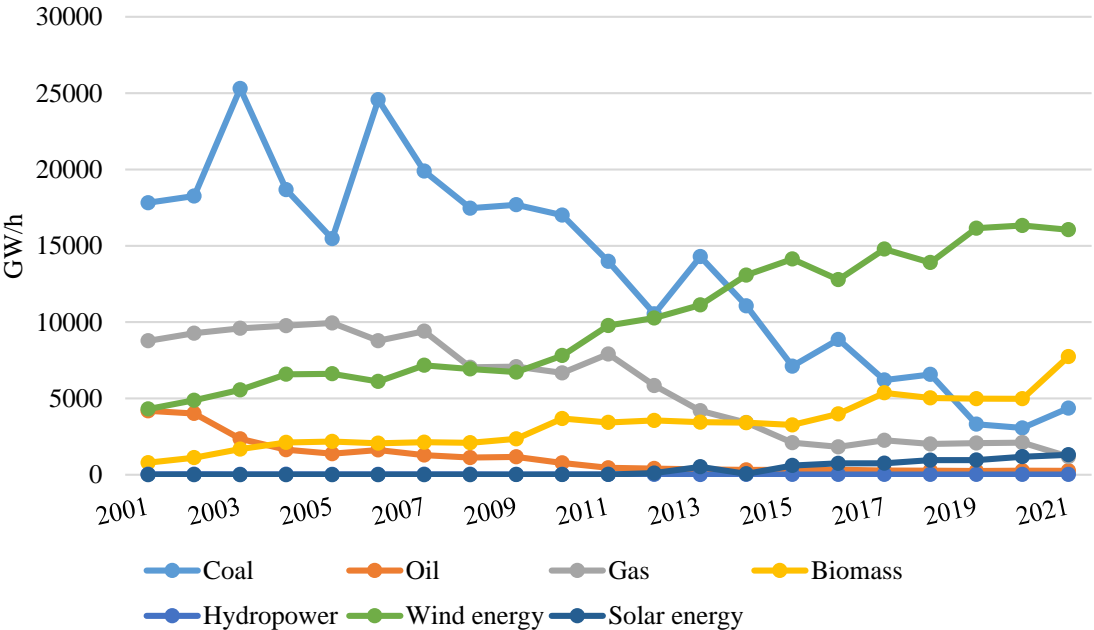

Fig. 1. Electricity generation in Denmark by energy sources, 2001–2021

Source: compiled by the author according to [2].

More than two-thirds of Denmark’s renewable energy comes from bioenergy, which is stored in organic material or biomass. Agriculture is a significant industry in Denmark and also plays an important role in energy production. Manure, animal fats and straw are used as a basis for the production of biogas and liquid biofuels. Many power plants in Denmark are switching from fossil fuels to using biomass such as wood pallets, wood chips or straw. Almost two-thirds of households in Denmark have district heating, which provides heat to citizens through hot water in heating networks. Approximately half of the fuel used for district heating in Denmark is biomass or other renewable energy sources. It is important to note that the climate impact of

biomass depends on the type of biomass used. In Denmark, great attention is paid to the conservation of sustainable biomass to ensure efficient and sustainable energy production.

Solar energy is another important renewable energy source in Denmark. The use of solar panels in the country is aimed at heating buildings and district heating, as well as generating electricity using solar panels.

In addition, there are three geothermal power plants in Denmark, and geothermal heat is used for district heating. Although its contribution to Denmark's total district heating production is small, these energy sources have significant potential. The country has made great progress in improving energy efficiency in households, industry and energy production.

Concerns about global warming and energy security have put renewable energy and carbon dioxide emissions at the top of Denmark's political agenda. The country's leadership argues that energy technologies should be promoted through a combination of market mechanisms and political regulation. The Danish government is committed to securing a future energy supply that is safe, reliable, environmentally friendly and supports growth and competitiveness. Therefore, in 2020, the Danish Parliament passed the Climate Act, which sets a target of reducing Danish greenhouse gas emissions by 70% by 2030 (from a 1990 baseline) and achieving climate neutrality by 2050.

Denmark has introduced energy efficiency measures ranging from stricter building codes to the promotion of electric vehicles. These efforts have reduced energy consumption and greenhouse gas emissions, while improving the quality of life for citizens. Denmark actively cooperates with other countries and organisations to share knowledge and promote sustainable solutions globally. Such approach plays an important role in promoting renewable energy technologies and practices on a global scale. The green energy sector has become a major driver of economic growth. It has attracted significant investment, leading to the creation of thousands of jobs and the development of a competitive and dynamic industry.

The country also actively uses feed-in tariffs, which are a fixed fee for renewable energy producers for each unit of electricity produced, to stimulate renewable energy production. Denmark also provides tax incentives to individuals and companies that invest in green energy projects. These incentives can include tax credits, deductions and tax exemptions to reduce the financial burden of switching to renewable energy sources. The country also has environmental investment funds that support sustainable and clean energy projects. These funds provide financial support for research, development and deployment of innovative green technologies.

The Danish government has introduced several financial and policy mechanisms to promote and finance green energy initiatives, offering various subsidies and grants to individuals, businesses and communities to install renewable energy systems. These financial incentives help to offset the upfront costs of renewable energy projects, making them more accessible to a wider range of stakeholders [1].

Thanks to a targeted policy by the Danish central government, the country has begun to move away from foreign fossil fuels. Now, the country, which was once dependent on imported oil and gas, is considered a leading country in the renewable energy sector and uses these sources – and the remaining fossil fuels – more efficiently than most other countries.

References:

1. How the 1970s oil crisis helped Copenhagen become a cycling paradise. 2022. URL: <https://www.fastcompany.com/90730281/how-the-1970s-oil-crisis-helped-copenhagen-become-a-cycling-paradise> (the access date: 25.10.2023).
2. International Energy Agency. Denmark profile. URL: <https://www.iea.org/countries/denmark> (the access date: 25.10.2023).
3. Ministry of Foreign Affairs of Denmark. Pioneers in clean energy. URL: <https://denmark.dk/innovation-and-design/clean-energy> (the access date: 25.10.2023).

Tishchenko O.A.,

Student of University of Customs and Finance

(Academic Supervisor – Bilozubenko V.S., Doctor of Economics, Professor,

Head of the Department of International Economic Relations

and Regional Studies of University of Customs and Finance)

ISRAEL IN CONTEMPORARY INTERNATIONAL RELATIONS: ECONOMIC DIMENSION

Access to overseas markets is critical for economic progress in all countries across the world. Israel is oriented towards a liberal foreign policy so Israel has been a member of the General Agreement on Tariffs and Trade since July 5, 1962, and a member of the World Trade Organization since October 21, 1995. Trade liberalization measures were implemented either on a Most Favored Nation tariff basis or through preferential trade agreements. Israel trades with nations or trade blocs with which it has trade agreements for about 65% of its total international trade, which provides Israel with advantageous export circumstances in some of the most significant markets. Israel has free-trade-area agreements with the following countries: the United States (1985), Canada (1997), Mexico (1999), the European Union (1975, 1995), the Mercosur Bloc (2007), and the EFTA countries (1992).

Israel is an excellent example of a country that, despite a number of problems and lack of favorable conditions, has become an economically developed country. In the 1980s, Israel was characterized by political instability, economic stagnation, energy dependence on other countries, and high inflation. Among the unfavorable factors of development, we can single out: a small number of the population (9.1 million people), the absence of large mineral deposits or a large amount of land suitable for cultivation, and military conflicts with neighboring countries.

However, through the reduction of domestic expenses, the discovery of offshore gas deposits, the development of the tourist business, and investments in scientific activity, Israel has become one of the most prosperous and developed economies in the world.

Israel has been growing rapidly for the past ten years and there is currently no trend for change. Israel's GDP has grown by 75.3% over the past ten years and reached \$522 billion in 2022, while GDP per capita has grown by 22% and is \$45,000 per capita [2].

The biggest drivers of the country's development are human capital and the development of technological innovations such as High Tech, Cybersecurity, Information & Communication Technology, and Research & Development. As of 2022, technology exports accounted for 37.5% of the country's total exports. The R&D sector in Israel has been so successful that a large number of international technology companies have invested in Israel, creating one of the most renowned centres of technological development. As a result, Israel was able to obtain a world record for the number of registered patents per capita. The strength of Israel has been to attract foreign investors who bought or sponsored start-ups, but at the same time retained the workforce in the country.

The results of Israel's innovative activities have already enabled the region around Tel Aviv to experience the glory of Silicon Valley.

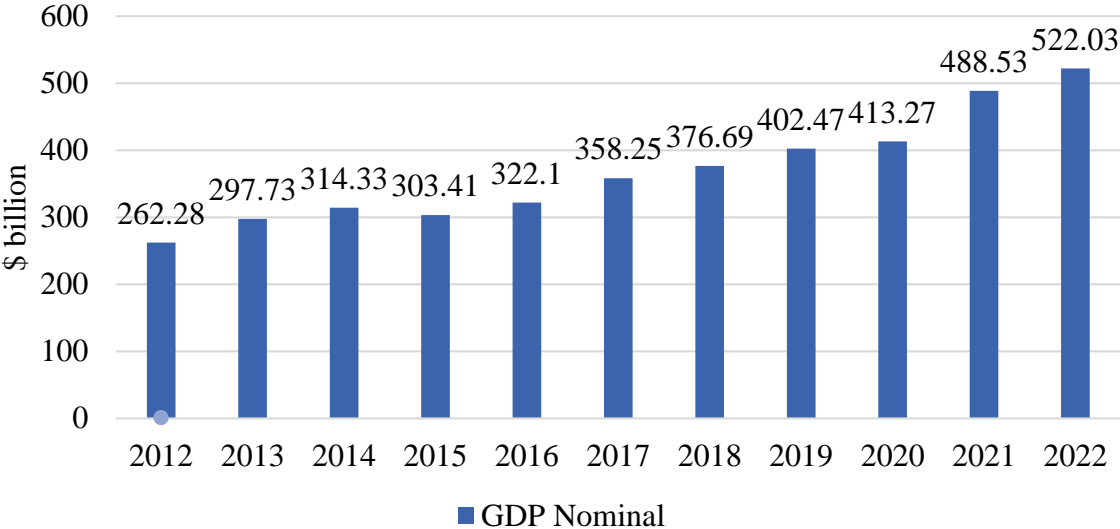

Fig. 1. Israel's GDP for 2012–2022 in billion \$

Source: compiled by the author based on data [2].

In 2022, the total volume of Israeli exports amounted to \$73.58 billion. The most exported products from Israel are electrical machinery and equipment \$11.92 billion, diamonds \$11.7 billion, and optical, photographic, cinematographic, measuring, checking, precision, medical or surgical instruments \$8.2 billion.

The economic side of Israel's military sector is a multifaceted and strategic component that significantly influences the nation's overall economic landscape. Despite its relatively small size, Israel has developed a robust defense industry that not only addresses national security needs but also plays a vital role in the country's economic growth. Israel's reputation for developing advanced military technologies has not only strengthened its national security but has also positioned the country as a key player in the global arms market, with total exports of \$1.9 billion, or 8.9% of world exports. The export of defense technologies has contributed significantly to Israel's economic vitality, creating a unique intersection between security and economic interests. The military sector is a significant source of employment in Israel, providing jobs for a skilled workforce. The defense industry's demand for engineers, scientists, and skilled labor contributes to the development of a highly educated and specialized workforce. This, in turn, has positive implications for other sectors of the economy, as expertise gained in defense-related fields can be applied to various industries.

Israel stands at the forefront of global diamond production and trading. Renowned for its cutting-edge technologies and exceptional craftsmanship, the Israeli diamond industry excels in extracting the highest quality polished diamonds from raw materials. With a substantial inventory of locally produced diamonds and the advantage of tax-free imports for both rough and polished diamonds, the industry maintains competitive pricing. Notably, the Israel Diamond Exchange holds the distinction of being the world's largest diamond trading floor, consolidating all operational facets and catering to the diverse needs of every diamond buyer within a single, expansive venue.

Israel's main imports are mineral fuels, mineral oils and products of their distillation (\$14.65 billion), electrical machinery and equipment and parts thereof (\$12.54 billion), nuclear reactors, boilers, machinery and mechanical appliances (\$11.42 billion). Israel imports mainly from China 18.16%, USA 13.83%, Turkey 9.41%, Germany 6.34% and Italy 5.74% [1].

As shown, the structure of Israel's trade is the structure of a developed economy: mainly industrial goods are exported, while intermediate and investment goods prevail in imports. High-tech industries account for an increasing share of total exports.

The tourism sector in Israel is a significant part of the country's economy [3].

Israel's continued move toward a liberal and open foreign direct investment regime, combined with its well-educated workforce, have been important factors in attracting foreign investment. In 2022, the country received \$27.76 billion of foreign direct investments, for comparison, in 2015, \$11.33 billion of investments were received, that is, the growth is 144.8% [4]. Israel continues its longstanding policy of encouraging foreign direct investment. Most sectors are open to foreign investors. Exceptions are the defense industry, international telecommunications, wireless telecommunications services, and tourism. The government encourages foreign investment by providing generous incentives that are positively related to the percentage of foreign participation. Incentive

schemes can be expensive not only from a fiscal point of view but can also cause significant distortions in the economy, which is why they are being reviewed in Israel.

Israel's economic dimension in contemporary international relations is a compelling narrative of resilience, innovation, and strategic development. From the bustling corridors of Silicon Wadi to the precision of its diamond industry, Israel has carved a niche for itself on the world economic stage. As the nation continues to navigate the complexities of the geopolitical landscape, its economic prowess remains a cornerstone, shaping not only its own destiny but also influencing the dynamics of global relations.

References:

1. International Trade Centre. 2023. URL: <https://www.trademap.org> (the access date: 12.10.2023).
2. Worldometers Info. Israel GDP. 2023. URL: <https://www.worldometers.info/gdp/israel-gdp> (the access date: 02.10.2023).
3. Tourist Israel. Israel travel & tourism statistics for 2023. 2023. URL: <https://www.touristisrael.com/israel-travel-tourism-statistics/53929> (the access date: 12.10.2023).
4. UNCTAD. General profile: Israel. 2023. URL: <https://unctadstat.unctad.org/CountryProfile/GeneralProfile/en-GB/376/index.html> (the access date: 12.10.2023).

Triphonova D.D.,
Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Korneyev M.V., Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of International Economic Relations
and Regional Studies of University of Customs and Finance)

ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES IN THE GLOBAL ECONOMY

Artificial Intelligence (AI) is a modern term used to describe machines that perform cognitive processes similar to humans. These processes include, for example, learning, understanding, reasoning, and interaction. Artificial intelligence can take many forms, such as technical infrastructure (i.e. algorithms), part of a production process, or an end-user product. As artificial intelligence has emerged in the economic environment, important questions have arisen about how it will affect businesses, consumers, and the economy as a whole. Employees are increasingly interested in knowing how AI will affect their work and income, while businesses are looking to find ways in which they can capitalize on the opportunities that AI presents. Many experts and scientists agree that artificial intelligence technologies have great potential to revolutionize the economy and solve global problems. It is predicted that by 2030, global GDP could grow by 14% (equivalent to USD 15.7 trillion) and will generate 1.2% of its growth, which is more than all the technologies introduced before [2].

Artificial intelligence combines five groups of technologies: machine vision, natural language, virtual assistants, robotic process automation, and advanced machine learning. And as a whole has incredibly powerful potential to contribute to global economic activity. Some companies utilize one of the AI technologies to leverage particular functions, while others may apply all of the specified ones. At the same time, the economic effects of AI may manifest themselves gradually, at an accelerating pace, and only be noticeable over time due to the need for substantial implementation costs at the start and the reinforcing effects of competition and complementarity later on.

AI can have a direct impact on the global economy, as its implementation leads to an increase in productivity in the short term through the automation of routine tasks, which can affect such capital-intensive sectors as manufacturing and transportation [3]. The implementation of AI algorithms will include the use of robots and autonomous vehicles. Productivity will also increase as businesses supplement their workforce with AI technologies. This will require investment in software, systems, and machines based on assistive, autonomous, and augmented intelligence, and it will not only allow the workforce to perform their tasks better and more efficiently, but also free up time to focus on more stimulating, higher-value-added activities. Automation will partially eliminate the need for labor, leading to an overall increase in productivity.

According to a survey conducted by the Edelman AI expert center with the support of the World Economic Forum, 91% of executives and 84% of ordinary citizens believe that the emergence of artificial intelligence will lead to a new technological revolution. However, participants in both focus groups express serious fears about the consequences of AI for society, business, and the state [2].

If generative AI realizes its promise, the labor market could face significant upheaval. Using data on professional tasks in the United States and Europe, it was found that approximately two-thirds of current jobs are automated to some extent by AI, and generative AI could replace up to a quarter of current jobs [4]. Extrapolating these estimates to the entire world, it is estimated that generative AI could automate the equivalent of 300 million full-time jobs.

Artificial intelligence can improve the efficiency of the global economy, but the benefits are likely to be unevenly distributed. The adoption of AI contributes to developing countries falling further behind the developed world. Thereby reinforcing the already high digital divide between nations. At the company level, the use of AI could widen the productivity gap between the leaders in adopting these technologies and those who have been slow to adopt or have not used the technology at all in their operations. Finally, AI could shift demand in the global labor market from occupations that require routine tasks to socially and cognitively oriented occupations, as well as those that involve activities that are difficult to automate. However, this will lead to higher unemployment in the first period of implementation. In other words, if AI technologies are not implemented effectively, inequalities between national

economies, individual companies and workers in the labor market may continue to worsen, and this will be a catalyst for possible social conflicts. To avoid this, national governments, together with businesses, must ensure that workers are supported and transition smoothly to new jobs that are in demand, while people themselves will need to learn new skills to meet the demands of a dynamically changing workplace.

Information security will be the most important basis for the existence of the world – by 2025, 90% of data will need to be protected. Security systems for processing corporate financial data, personal information and medical records will be mandatory. From this we can conclude that artificial intelligence is a dynamically developing system, which has a number of shortcomings, but at the same time the shortcomings can be corrected or improved, thus moving AI to the next level of development. And soon it may become as indispensable part of our life as the Internet or other technologies.

The huge surge in AI and the total number of patent registrations at the turn of the century, as well as the obvious physical and non-physical embodiments of innovative technologies that we use every day, are testament to how AI and related technologies have changed the economic landscape.

References:

1. Пантелєєва Н., Лакутін Д. Глобальний стратегічний ландшафт економіки штучного інтелекту. *Фінансовий простір*. № 4 (48), 2022. С. 43–54.
2. Цифрова економіка : підручник / Т. І. Олешко, Н. В. Касьянова, С. Ф. Смерічевський та ін. Київ. : НАУ, 2022. 200 с.
3. Gonzales, J.T. Implications of AI innovation on economic growth: a panel data study. *Economic Structures*. 12,13. 2023.
4. Hatzius J. The Potentially Large Effects of Artificial Intelligence on Economic Growth (Briggs/Kodnani). Goldman Sachs. 2023.

Vlasiuk L.O.,
Student of University of Customs and Finance
(Academic Supervisor – Stebliuk N.F., Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor, Associate Professor of the Department
of International Economic Relations and Regional Studies
of University of Customs and Finance)

FEATURES OF THE ESTONIAN TAX SYSTEM

Over the past decades, the Republic of Estonia has truly impressed the world with its innovative model for digital development and internet integration. The country has gained a reputation as one of the most advanced in this regard through the implementation of various initiatives and technological solutions.

One of the key features of the Estonian model is the internet-enabled nature of all areas of life. Signing of documents, business registration and other administrative procedures are also carried out online, which greatly facilitates

interaction between citizens and the government. This digital transformation has also been reflected in the country's tax legislation, which is quite simple and convenient for taxpayers. The Estonian tax system is a fairly well-developed set of taxes, which includes various types of taxation and fees aimed at various aspects of business activities (Table 1) [1].

Table 1

Structure of the tax system of the Republic of Estonia [1]

Name of tax	Its importance in the country's economy
Personal and corporate income tax	Regulated by the Law "On Income Taxes", it covers the income of both individuals and companies and is one of the main sources of state budget revenues
Value added tax	There is a standard VAT rate of 20%, as well as reduced rates of 9%, 5% and zero tax for different types of goods and services
Excise duties	They are applied to consumer goods such as alcohol, tobacco, fuel and packaging, which helps to control consumption and reduce bad habits
Taxes on real estate, vehicles and land plots	They are the main instrument of property taxation, contributing to the financing of local needs and infrastructure
Environmental fees	Established to regulate the use of natural resources and reduce the negative impact on the environment. This means that companies that use minerals or water resources are required to pay the relevant fees
State duty	It is a fee paid by citizens for certain actions, such as marriage registration, divorce, and obtaining a driver's licence

Estonia has an impressive tax administration system that is both clear and innovative. The main principles of the system are self-taxation and electronic administration, which simplify the interaction between taxpayers and state authorities and ensure a high level of compliance with tax obligations. Self-taxation means that taxpayers are primarily responsible for the calculation of taxes [2].

Electronic administration in Estonia is a key aspect of the tax system. Most tax procedures and reporting are conducted electronically via the Internet. This means that taxpayers can register their transactions, submit declarations and make tax payments online, which is convenient and fast. The e-administration system also helps to reduce administrative costs for both taxpayers and the state. It simplifies tax accounting processes, prevents mistakes and allows companies to focus on other important aspects of their business. The Estonian tax system places a special emphasis on supporting innovation and investment in fixed capital. The country provides tax benefits for companies that invest in new technologies, research and development, which stimulates the development of competitiveness and innovative solutions, thus contributing to attractiveness for investors and expanding the scope of innovation [2].

Recent years have seen significant progress in this direction with a number of important reforms aimed at improving the efficiency of the tax system and promoting economic growth:

– introduction of a single VAT rate in 2025: aimed at simplifying the taxation system for VAT payers. The single rate will contribute to greater transparency and predictability for businesses and consumers;

– reduction of the personal income tax rate from 20% to 18% in 2024: reducing the tax burden on citizens, which helps to increase income and may stimulate domestic consumption [3].

All of these reforms are aimed at creating a more favourable tax environment for businesses and citizens. They reflect Estonia's commitment to continuous development and adaptation to changes in the global economy. Such dynamism and openness to innovation make the Estonian tax system a model for many other countries and help ensure further economic development of the country.

References:

1. Tax and customs policy. Republic of Estonia (Ministry of Finance): web-site. URL: <https://www.fin.ee/en/taxes> (the access date: 25.10.2023).

2. International Tax Competitiveness Index 2023. Tax Foundation: web-site. URL: <https://taxfoundation.org/research/all/global> (the access date: 25.10.2023).

3. Estonia's European Union policy priorities 2023-2025. Republic of Estonia (Government Office): web-site. URL: <https://www.riigikantselei.ee/en/supporting-government-and-prime-minister> (the access date: 23.10.2023).

Vlasiuk L.O.,

Student of University of Customs and Finance

(Academic Supervisor – Serdukov K.H., Doctor of Economics, Professor,

Professor of the Department of International Economic Relations

and Regional Studies of University of Customs and Finance)

THE IMPACT OF INTERNATIONAL MARKETING STRATEGY ON BUSINESS SUCCESS

In today's world, an international marketing strategy is not just important, but crucial for most businesses. Globalisation and international trade have transformed the world into a large global marketplace where companies have the opportunity to reach new audiences and markets. This context requires businesses not only to adapt their products and services to different cultures and markets, but also to carefully plan and coordinate their marketing efforts in accordance with these features [1].

A properly designed and implemented strategy can help a company gain a competitive advantage, increase profitability and expand its presence in global markets. At the same time, an unsuccessful approach can lead to a loss of resources and failure to achieve the set goals. Therefore, the impact of an international marketing strategy on business success can be viewed from several aspects, as this strategy determines the way a company interacts with international markets (Table 1) [2].

Key aspects of an international marketing strategy

Aspects of the strategy	Features
Increase in sales	attracting more customers in international markets helps to expand sales geography and increase profits; the key to achieving this goal is an adequate understanding of the needs of international customers and the development of products and services that meet their requirements
Increase in profit	one way to achieve this is to optimise production, logistics and marketing costs; a company may consider raising prices for products or services if it is justified by market conditions and the consumer benefits it offers
Improving competitiveness	creating unique offers and advantages that will make the company more attractive to international customers; innovative products, high quality service and brand development strategies can position the company at a high level of competitiveness
Increased global presence	expanding into new markets requires a deep understanding of the local context, including cultural characteristics, legal aspects and economic conditions; building a global brand reputation can help raise awareness of a company and its products globally, which helps to attract new customers and build loyalty
Reducing risks	a company should be prepared to analyse and manage the various risks associated with international operations, including currency risks, political risks and risks of changes in market conditions; integrating appropriate risk management tools, such as insurance and financial strategies, can reduce the negative impact of risks on the business and ensure stability during international expansion

The success of an enterprise in international markets depends on its ability not only to adapt its products and services to different cultures and markets, but also to make them in demand and competitive. Therefore, an international marketing strategy includes several important stages:

1. Identification of target markets: companies should analyse different markets, their demand, competitive situation, and potential for development. This analysis helps to determine in which markets the company has the greatest potential for success and which markets can be most profitable.

2. Setting marketing goals: goals should be specific, measurable, attainable, realistic and time-bound. They define what the company wants to achieve in the markets and how to measure success.

3. Developing effective strategies, which includes determining how the company plans to achieve its marketing objectives. This may include the selection of products or services, their pricing, distribution and promotion, as well as adapting strategies to specific markets and cultures.

4. The use of appropriate marketing tools is key to executing the chosen strategy: this may include the use of advertising, online sales, social media, PR campaigns and other means to achieve goals in international markets. A well-designed strategy can help an enterprise gain a competitive advantage, increase profitability and expand its presence in global markets [1].

An effective international marketing strategy is key for businesses wishing to expand their global presence and succeed in international markets. Companies that can develop and implement effective international marketing strategies will have a significant advantage over their competitors and will be able to succeed in international markets.

References:

1. Шталь Т. В., Козуб В. О., Нахметов А. Н. Формування міжнародної маркетингової стратегії виходу компанії на зовнішній ринок. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2018. № 1. С. 345–351.

2. Плотницька С. І. Стратегії виходу організації на міжнародні ринки: конспект лекцій. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 47 с.

Yurkova K.O.,

Student of University of Customs and Finance

(Academic Supervisor – Bilozubenko V. S., Doctor of Economics, Professor,

Head of the Department of International Economic Relations

and Regional Studies of University of Customs and Finance)

THE CURRENT STATE OF EU INNOVATION POLICY

There is general agreement on the significance of innovation policy, and it is strongly related to other EU policies, including those pertaining to employment, competitiveness, the environment, industry, and energy. Innovation is essential for converting research findings into new and better products and services that will help businesses remain competitive in the global market and improve people's quality of life.

In 2020, the EU spent 2.3% of its yearly GDP on research and development (R&D), compared to 3.45% in the US and 3.26% in Japan. Furthermore, there is a brain drain impact, as many of the top academics and innovators in the EU relocate to other countries [1].

In an effort to buck these trends, the EU created the idea of the “Innovation Union”, with the following goals:

- to establish the EU as a global leader in science;
- to eliminate barriers to innovation that stand in the way of ideas being quickly brought to market, such as pricey patenting, fragmented markets, sluggish standard-setting, and a lack of skilled workers;
- to transform the way the public and private sectors collaborate, especially by establishing European innovation partnerships between companies, national and local government agencies, and EU institutions [2].

The productivity growth boost and innovation explosion that frontier technologies like synthetic biology, in the medium term, and digital and artificial intelligence, in the near term, can unleash are desperately needed for Europe’s economies.

Provided that Europe develops AI in line with its current assets and relative position in digital technologies globally, it could potentially contribute \$2.7 trillion to its economic potential by 2030. Digitization may enhance productivity growth by more than one percentage point yearly. In order to reduce possible inequality resulting from the adoption of new frontier technologies and to increase demand for higher-skilled and better-paid employment, innovation is required. Scaling investments is a classic source of innovation fuel, and investing toward growing targets yields superior returns [2].

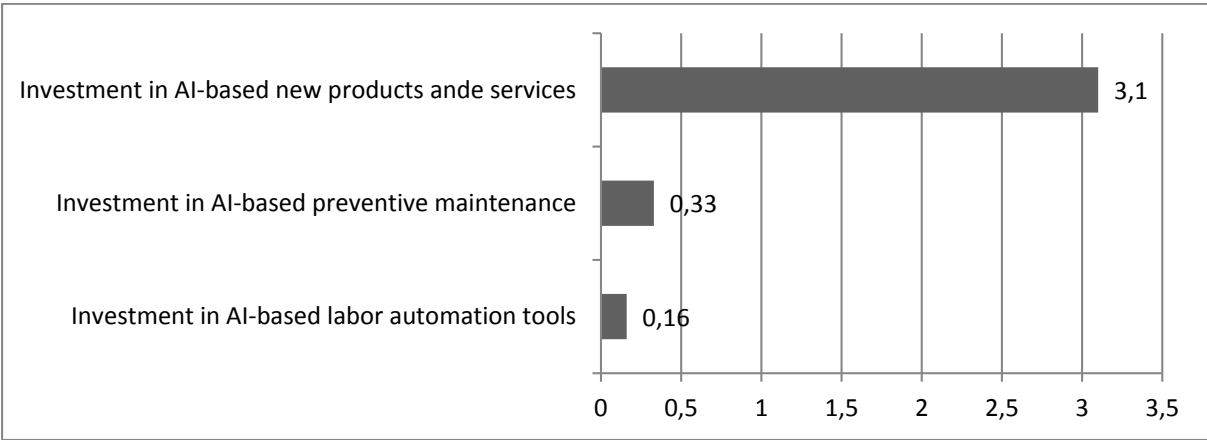

Fig. 1. Impact of investment on corporations (n = 2,850 firms)

Source: compiled by the author based on data [3].

The odds that an outcome will occur given a specific exposure compared to the odds that the outcome will occur in the absence of that exposure is known as an odd ratio. In this case, employment changes are the result of exposure to various AI investment types. When the odds ratio is 1, it indicates that the exposure has no effect on the outcome; when it is greater than 1, it indicates that the exposure is linked to increased odds of the outcome.

When AI is used in conjunction with new goods and services, it can increase employment at businesses; however, plans to invest in AI purely for efficiency may result in planned job losses.

While Europe has the highest governmental R&D spending, its private R&D investment is only 19 percent of the world total, after China at 24 percent and the United States at 28 percent. Compared to the US, the continent invests 1.7 percentage points less of GDP in software, databases, and intellectual property, which are essential intangible assets. Its proportion in worldwide R&D in software and computer services is only approximately 8%. In particular, Europe lags behind

the United States in terms of investment in cutting edge technologies. For instance, the United States has received 90% of funding for synthetic biology, whereas Europe only produces half as many patents per person in the fields of big data, digital, and quantum computing as the United States [3].

As the world economy moves into a “superstar” period where winners enjoy disproportionate profits and size can become a differentiator, the stakes are getting higher for others who are falling behind. This has an impact on innovation since nearly two thirds of worldwide R&D expenditure is concentrated in only 250 companies, and superstar firms exhibit more than twice the R&D intensity of median enterprises. However, reaching this scale is proving to be challenging for European businesses. Between 1995 and 2016, the proportion of European large global corporations in the top decile for economic profit fell by nearly half to just 16 percent; in contrast, the proportion for American and Canadian companies stayed unchanged and increased significantly for Asian companies. Europe has a dearth of international digital platforms [3].

We identify the points that could build on current trends and leverage Europe’s advantages, in addition to several measures that have already been discussed or passed, such as the Digital Single Market. Firstly, by leveraging the size of its robust industrial footprint, Europe may help businesses to take advantage of the spread of technologies throughout supply chains. Secondly, in order to safeguard citizen data, connect data pools, and level the playing field for creative companies in relation to global data platforms, Europe should reconsider data and user access. Thirdly, it may strengthen its digital capabilities by utilizing the considerable scope of public-sector procurement. Fourthly, it could seek to offset fragmentation by promoting more mobility, openness, and standardization – including improving the connectivity of regional ecosystems – and by taking advantage of the geopolitical environment to draw in skilled immigrants [3].

Therefore, the European Union’s member states have adopted a 21st-century strategy to enhance their R&D cooperation and boost the effectiveness of their innovative endeavors. This will help them maintain their competitiveness in the global market for contemporary technologies.

References:

1. European Commission. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en (the access date: 20.10.2023).
2. Fact Sheets on the European Union, European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/67/innovation-policy> (the access date: 20.10.2023).
3. McKinsey Global Institute, Innovation in Europe. URL: https://www.mckinsey.com/~/_media/mckinsey/featured%20insights/innovation/reviving%20innovation%20in%20europe/mgi-innovation-in-europe-discussion-paper-oct2019-vf.ashx (the access date: 20.10.2023).

Zhytnyk O.L.,

(Academic Supervisor – Korneyev M.V., Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of International Economic Relations
and Regional Studies of University of Customs and Finance)

UKRAINE – UK RELATIONS AT THE PRESENT STAGE

The relations between Ukraine and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland at the current stage are an important aspect of the foreign policy of both countries. In connection with geopolitical, economic and cultural challenges, these relations have undergone evolution and are aimed at joint cooperation.

In conditions of Russia's war against Ukraine, the UK is fully engaged in providing all possible support to Ukraine.

The UK is an important trading partner of Ukraine. The UK provides financial support to Ukraine. The development of political relations includes diplomatic efforts such as joint consultations, visits and joint statements in international forums. Ukraine and the UK cooperate in the field of education and science, which promotes the exchange of students, teachers and researchers. The exchange of cultural events, exhibitions, festivals and other cultural initiatives contributes to bringing people together and deepening mutual understanding. The UK actively supports Ukraine in the field of security and defense, providing military assistance, including military equipment and training in military practices [1].

Ukraine is an important player in Eastern Europe and plays a significant role in maintaining stability and democracy in the region. The UK supports the European perspective of Ukraine.

The two countries work together in international organizations such as the United Nations to address global issues, including climate change, migration and the fight against terrorism. Ukraine and the UK cooperate on energy security issues. Great Britain supports the development of alternative energy sources in Ukraine. Both countries are actively involved in global efforts to combat climate change and support international agreements on reducing greenhouse gas emissions. Joint initiatives are aimed at green transformation and creation of sustainable, environmentally friendly solutions in the field of energy [1].

Cyber security threats are becoming an increasingly serious challenge for both countries. Cooperation in the field of cyber defense is becoming important for the protection of national and international infrastructure [2].

Trade between the United Kingdom and Ukraine is steadily growing, and both countries are actively working on signing and developing trade agreements. Ukrainian and British companies are interested in developing common business projects in various areas, including finance, technology and manufacturing [3].

Student exchange programs between Ukrainian and British universities promote cultural diversity and educational cooperation. They help young people expand their knowledge and deepen their understanding of other cultures. Learning English in Ukraine and Ukrainian in the UK promotes cultural interaction between nations. Ukrainian and British cultural scenes actively cooperate in creating joint art projects, exhibitions, concerts and theater performances. This helps to expand the audience for the cultural achievements

of both countries. Ukraine and the United Kingdom cooperate in the field of film and television production. The joint films, which gain recognition at international film festivals, promote the exchange of ideas and talents. Ukraine and the UK share a common interest in football, and important international tournaments add a sporting dimension to relations between the countries.

Gastronomic exchange has become an important part of Ukrainian-British relations. Ukrainian cuisine is gaining popularity in the UK, and British dishes appear in Ukrainian restaurants. This contributes to the expansion of cultural diversity and mutual understanding. Ukraine and the UK jointly participate in food festivals and exhibitions, where you can improve the taste and appreciate the wines and food of both cultures [3].

British support for Ukraine's efforts to combat the complex challenges of Russia's war plays a very important role in strengthening relations between Ukraine and the UK. Ukraine-UK relations indicate the ability of countries to jointly overcome difficult challenges and cooperate in situations where this is especially necessary to ensure stability, peace and security in the region and the world [3].

The relations between Ukraine and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland at the current stage remain dynamic and promising. Both countries continue to expand cooperation in many fields, The future of these relations promises many prospects and opportunities.

References:

1. Deepening British-Ukrainian relations in a more competitive era. URL: <https://www.geostrategy.org.uk/research/deepening-british-ukrainian-relations-in-a-more-competitive-era> (the access date: 20.10.2023).

2. Ukraine-UK relations. URL: <https://www.ukrainiansintheuk.info/eng/00/home-e.htm> (the access date: 20.10.2023).

3. Political issues between Ukraine and Great Britain. URL: <https://uk.mfa.gov.ua/en/partnership/881-ukrajina-velika-britanija/592-political-issues-between-ukraine-and-great-britain> (the access date: 20.10.2023).

Беляк І.О., помічник-консультант народного депутата України,
Верховна Рада України

ДИНАМІКА ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ

Раціональна реалізація відносин, що складають інвестиційне співробітництво в міжнародному масштабі, потребує відповідної нормативної бази для впорядкування та регулювання пов'язаних процесів і процедур. Окрім цього, регламентація транскордонної інвестиційної діяльності виконує важливе захисне завдання, убезпечуючи інтереси як донорів, так і реципієнтів. Це забезпечує довіру сторін до інвестиційних відносин та сприяє їхньому подальшому розвитку, що, своєю чергою, тягне нарощення обсягів міжнародних інвестицій та технологічного обміну, відтак сприяє зростанню економічної активності, створенню нових робочих місць та поліпшенню рівня добробуту населення в приймаючій країні.

Як і для будь-яких інших економічних відносин, основу правового регулювання міжнародних інвестицій складають двосторонні інвестиційні угоди (ВІТ), що закладають основи для транскордонного руху капіталу, надаючи необхідний юридичний захист суб'єктам міжнародного співробітництва у ширшому обсязі, ніж це передбачає національне законодавство залучених країн. При цьому така діяльність може підлягати численним адміністративним обмеженням, що не сприяє прямій активізації обміну капіталом, товарами та послугами між двома державами-партнерами. Це обумовлює необхідність більш прискіпливого унормування двосторонньої співпраці, що й складає основне призначення угод ВІТ.

Двосторонні угоди про заохочення та взаємний захист інвестицій є результатом міжнародної політики двох держав, спрямованої на сприяння взаємній інвестиційній експансії та водночас на підвищення ефективності, раціональності та безпеки міжнародних інвестицій. Такі договори закладають публічно-правову основу інвестиційних відносин. Наразі, за підрахунками дослідників, чинними є понад 3 тисячі таких угод [1, с. 6].

Аналогічна практика встановлення інвестиційних зв'язків властива й Україні. Від моменту відновлення незалежності було укладено понад 70 двосторонніх угод про сприяння та захист інвестиціями (табл. 1), що дозволило закласти основи транскордонному руху капіталів.

Таблиця 1

Чинні двосторонні угоди України про сприяння та захист інвестицій

Частина світу	Кількість угод	Частка країн, з якими укладено угоди, %
Європа	1991 – 2000: 27 2001 – 2013: 5 2014 – 2023: 0 Разом – 32	66 %
Азія	1991 – 2000: 12 2001 – 2013: 12 2014 – 2023: 3 Разом – 27	55 %
Африка	1991 – 2000: 2 2001 – 2013: 4 2014 – 2023: 0 Разом – 6	11 %
Північна та Південна Америци	1991 – 2000: 4 2001 – 2013: 2 2014 – 2023: 0 Разом – 6	17 %
Світ разом	1991 – 2000: 45 2001 – 2013: 23 2014 – 2023: 3 Разом – 71	37 %

Джерело: складено автором на основі [2].

Зі змісту табл. 1 випливає, що найбільш широкі міжнародні інвестиційні зв'язки Україна має з іншими європейськими країнами, що є логічним наслідком географічного розташування: фактично, 2/3 з 50 країн Європи мають чинну інвестиційну угоду з нашою державою. Доволі ґрунтовне співробітництво відбувається також з азійськими країнами, більш ніж половина з яких має з Україною договірні інвестиційні стосунки. На цьому фоні суттєво нижчою є динаміка співпраці з державами африканського та американського континентів: чинними є лише по 6 угод з країнами цих частин світу. Відтак резерви активізації міжнародного інвестиційного співробітництва полягають в налагодженні двосторонніх зв'язків з країнами глобального Півдня та Нового світу.

Хронологія укладання Україною угод про сприяння та захист інвестицій дозволяє проаналізувати трансформацію вітчизняної міжнародної інвестиційної стратегії: якщо в перше десятиліття становлення сучасної держави в фокусі уваги були країни Європи (примітно, що перша двостороння угода була укладена 23.10.1994 р. з Данією), то надалі дипломатичні зусилля було переорієнтовано на Схід (при цьому 3 останні за часом підписання документи стосуються саме азійських країн: Японії, Туреччини та Катару). Варто вказати й на помітне сповільнення динаміки налагодження міжнародного інвестиційного співробітництва протягом останньої декади – з 2014 р. було укладено лише 3 вищеназвані двосторонні угоди.

Список використаних джерел:

1. Haftel, Y., and Broude, T. (2022). Fiddlers on the Roof? International Organizations in the International Investment Regime as Traditional Global Governance. GLOBE – The European Union and the Future of Global Governance Report. 55 p.

2. Офіційний вебпортал парламенту України «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/u908bdcbf-09fd-4420-88df-822a9897a0e5/page>

Гудзь В.С., студентка

Хмельницького університету управління та права ім. Л. Юзькова
(науковий керівник – Захаркевич Н.П., к.е.н., доц.,
в.о. завідувачки кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій
Хмельницького університету управління та права ім. Л. Юзькова)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАРУБІЖНИХ МЕТОДІВ ОБЛІКУ ВИТРАТ

Успіх підприємства залежить від грамотного управління витратами та правильного застосування методів їх обліку. З огляду на інтенсивний процес інтеграції України у світову економіку та розширення участі вітчизняних підприємств на міжнародних ринках, зарубіжні методи обліку витрат набувають все більшої важливості.

Облік витрат дозволяє планувати фінансові ресурси, аналізувати витрати в різних сегментах функціонування підприємства. Це допомагає виявляти ефективні та неефективні рішення, приймати управлінські рішення та вдосконалювати виробничий процес. На основі обліку витрат формуються фінансові звіти, які необхідні для внутрішнього управління, відображення фінансового стану підприємства перед акціонерами та зовнішніми стейкхолдерами.

Таким чином, облік витрат відіграє важливу роль у фінансовому управлінні підприємством та допомагає забезпечити його стійкість та ефективність діяльності.

Зарубіжні методи обліку витрат можуть включати різні підходи та принципи, які відрізняються від традиційних методів, що застосовуються в Україні.

Ці методи можуть застосовуватися окремо або в комбінації для вдосконалення управління витратами та виробництвом на підприємстві. Вони дозволяють врахувати стратегічний та цільовий аспект у прийнятті управлінських рішень, пов'язаних з витратами.

На практиці всі перелічені методи обліку витрат зустрічаються рідко. Урахування різних цілей підприємства та їх особливостей у господарській діяльності спричинило виникнення різних поєднань базових методів обліку витрат, які входять до однієї класифікації [2, с. 49–57]. Наприклад, використовуючи розрахунок загальних витрат, менеджери можуть базувати свої розрахунки на стандартних витратах (standart-cost system) і комбінувати це з таргетним методом (target costing) або методом lean accounting. У сучасний час значно зменшилася кількість підприємств, які застосовують один метод обліку витрат без його поєднання з іншими.

Таблиця 1

Особливості зарубіжних методів обліку витрат

Метод	Сфера застосування	Особливості методу
Activity-Based Costing (ABC)	Застосовується у громадських організаціях та у сфері надання послуг	базується на визначенні вартості виробництва та обслуговування продукту за допомогою вимірювання обсягу та виділення видів діяльності, які створюють ці витрати. ABC дозволяє краще розуміти, які саме процеси призводять до витрат і як можна оптимізувати виробничий процес. Ця система управління витратами спочатку включає групування накладних витрат за основними видами діяльності, а потім розподіл їх між видами продукції в залежності від того, які види діяльності є необхідними для виробництва кожного конкретного продукту

Target Costing	Використовується на таких підприємствах, як виробничі, а також ті, що відносяться до автомобільної та електронної промисловості	Визначає цільову вартість продукту з урахуванням прибутковості та конкурентоспроможності на ринку. Виробник розробляє продукт так, щоб його вартість не перевищувала встановлену ціль, при цьому забезпечуючи необхідний рівень якості та конкурентоспроможності
Life Cycle Costing	Використовується у будівництві, промисловості, логістиці, енергетиці, сфері обслуговування	Враховує загальну вартість продукту протягом всього життєвого циклу, включаючи виробництво, експлуатацію та утилізацію. Він дозволяє приймати управлінські рішення, спрямовані на зменшення загальних витрат на протязі всього життєвого циклу продукту
Throughput Accounting	Використовується у виробництві, логістиці, проектному менеджменті, фінансовому обліку, стратегічному плануванні та управлінні якістю	Фокусується на тимчасовому відрахуванні витрат на виробництво продукції та продажі до виручки від продажу. Основна увага зосереджується на максимізації виробничого потоку та виручки
Lean Accounting	Використовується у виробництві, управлінні запасами, виробничому плануванні, управлінні вартістю та управлінні прибутком	Використовує принципи Lean Management для вимірювання та управління витратами. Він акцентує на мінімізації витрат, усуненні витратних операцій та створенні вартості для клієнта
Environmental Accounting	Використовується в енергетиці, сільському господарстві, туризмі, готельному бізнесі та в електронній комерції	Оцінка впливу діяльності підприємства на навколишнє середовище включає в себе витрати, пов'язані з екологічними заходами та відновленням природних ресурсів

Джерело [1].

Таким чином, систематизація сучасних методів обліку витрат дозволяє визначити їх переваги та недоліки, окреслити сферу їх переважного використання та ідентифікувати ті з них, які найкраще адаптовані до специфіки функціонування конкретного підприємства.

Список використаних джерел:

1. Глушач Ю.С., Фальченко О.О. Методичні аспекти обліку витрат та калькулювання собівартості продукції у вітчизняній та зарубіжній обліковій практиці. *Економіка та суспільство*, (29). 2021. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-49>

2. Царук В. Вітчизняні та зарубіжні методи обліку витрат: порівняльна характеристика. *Міжнародний науковий журнал*. Вип. 1–2, 2019. С. 49–57.

Іжик О.Р., студентка
Ужгородського національного університету
(науковий керівник – Молнар О.С., к.е.н., доц.,
доцент кафедри економічної теорії
Ужгородського національного університету)

УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКІ ВІДНОСИНИ: ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІР

Зона вільної торгівлі у сьогоднішній час є важливим елементом стійкості та функціонування української економіки. Міжнародні економічні інтеграції допомагають бізнесу працювати та диверсифікувати ринки продажу товарів та послуг. Основні фактори розширеної зовнішньоекономічної діяльності: сприяння економічному зростанню, сприяння диверсифікацій економіки, підвищення конкурентоспроможності.

Дві країни, що розташовані на різних материках з історичними та культурними відмінностями – Україна та Канада встановили у 2016 році значущі економічні зв'язки. Була підписана Угода про зону вільної торгівлі. Шлях до підписання був складним та довгим, адже перемовини велись 6 років для узгодження укладання договору.

Українське населення знайоме з Канадою ще з початку ХХ ст., коли українська діаспора емігрувала. Ця країна має другу за розміром у світі українську діаспору, яка також є одинадцятою за чисельністю мовно-етнічною групою в Канаді і налічує близько 1 359 660 осіб. Українці внесли значний внесок у розвиток Канади, а їхні сімейні зв'язки з Україною сприяли розвитку міжнародних відносин між цими двома країнами.

Між Канадою та Україною Угода про вільну торгівлю почала діяти 1 серпня 2017 року. Вона надала можливість взаємно на товарні позиції скасувати або знизити ставку мита. Зі змін із вересня 2023 року у підписаній оновленій угоді Президентом В.Зеленським та Прем'єр-міністром Д.Трюдо додалися позиції по торгівлі послугами. На початку дії УВТ Канада скасувала 98% мит для українських товарів. Певні категорії сільськогосподарських продуктів з України постачаються до Канади з нульовими тарифами, але в межах встановлених обсягів. У свою чергу, Україна скасувала імпорتنі мита на 72% канадських товарів. Щодо сільськогосподарської та промислової продукції з боку Канади, також передбачено скасування мит на певний часовий період від 3 до 7 років.

Підсумковою для 2021 року стало досягнення рекордного рівня у товарообігу між Канадою та Україною, який майже досягнув 350 мільйонів доларів США. У 2022 році цей показник трохи зменшився через різні фактори, головним чином пов'язані із початком російського вторгнення.

Основні експортні позиції України до Канади у 2022 році були: чорні метали; жири та олії; засоби наземного транспорту. Основні імпорتنі позиції до України з Канади у 2022 році були: риби і ракоподібних; транспортних засобів; устаткування; фармацевтичної продукції; літальних апаратів .

На рис. 1 можна розглянути в динаміці розвиток економічних відносин між Україною та Канадою по експорту та імпорту в розрізі періоду зони вільної торгівлі. Спостерігається перевищення імпорту над експортом майже у 6 разів у 2017 році. В наступні роки різниця зменшується, але й надалі імпорт більший в Україну, ніж експорт. У період кризи 2020 року під час пандемії Covid-19 показники знизились, але не значно, а показники імпорту зросли. Наступного року зауважується стрімке зростання обидвох показників.

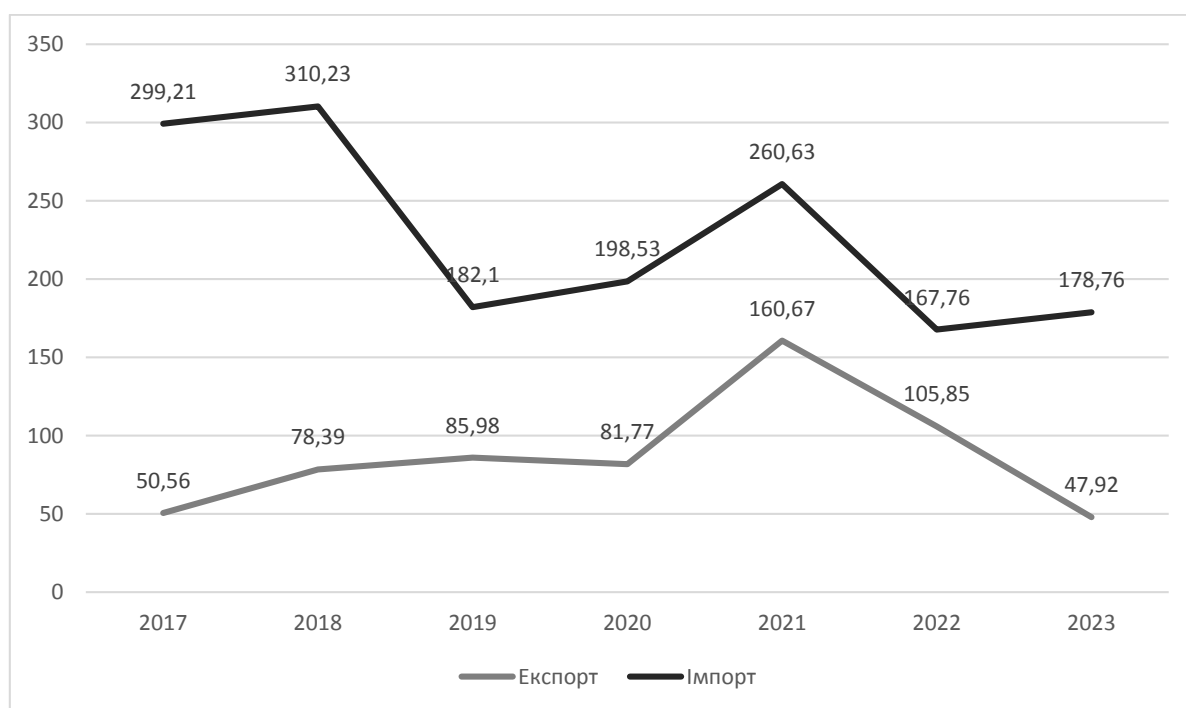

Рис. 1. Експорт та імпорт товарами між Україною та Канадою, млн дол.

Джерело: розроблено автором на основі [1].

Восени 2023 року Канада почала ратифікацію оновленої Угоди зони вільної торгівлі з Україною. Також варто додати, що Канада у травні 2022 року оголосила про скасування всіх ввізних мит і тарифних квот на українську продукцію як спосіб підтримки.

Отже, економічна співпраця між Україною та Канадою є важливим елементом для збільшення обсягів торгівлі, приваблення інвестицій та покращення конкурентоспроможності. Співпраця в різних сферах, від торгівлі і інвестицій до енергетики, допомагає обох країнам зміцнити свої економічні позиції та досягати взаємних користей.

Список використаних джерел:

1. Дашборд щодо експорту та імпорту українських товарів. *NEWP*. URL: https://export.gov.ua/770-dashbord_shchodo_eksportu_ta_importu_ukraini
2. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/94-torgovelyno-jekonomichne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-kanadoju/ugoda-pro-vilnu-torgivlyu-mizh-ukrayinoju-ta-kanadoju>
3. Deutsche Welle. Україна та Канада домовилися про вільну торгівлю – DW. 11.07.2016. *dw.com*. URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/ukra%D1%97nczi-v-kanadi-vid-persho%D1%97-hvili-immigraczi%D1%97-doteper>
4. Ukrinform. Канада почала ратифікацію оновленої угоди про ЗВТ з Україною. *Укрінформ – актуальні новини України та світу*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3775208-kanada-pocala-ratifikaciu-onovlenoi-ugodi-pro-zvt-z-ukrainou.html>

Каташинський В.Ю.,
здобувач PhD Національного авіаційного університету
(науковий керівник – Колбушкін Ю.П., д.е.н., проф.,
професор кафедри маркетингу
Національного авіаційного університету)

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА МІЖНАРОДНИХ РИНКАХ

Для ефективного функціонування на міжнародному ринку підприємству необхідно об'єктивно і чітко оцінити свій потенціал і можливості виходу на ринок, свої сильні і слабкі сторони, визначити свої конкурентні переваги [1].

Особливого значення набуває вибір відповідних методів оцінки міжнародної конкурентоспроможності, оскільки саме вони виступають тією основою, що здатна не лише забезпечити розуміння підприємством свого стану на ринку, а і визначення тих факторів, які впливають на рівень попиту його продукції, обґрунтування відповідних управлінських заходів та стратегічних напрямів ринкової поведінки. Аналіз існуючих методик оцінки конкурентоспроможності показав, що жодна з існуючих методик не вирішує завдання комплексної оцінки конкурентоспроможності підприємств-учасниць ЗЕД при виході на зовнішні ринки [2]. Жодна з методик не зводить воедино стратегічні та поточні змінні конкурентоспроможності, не враховує специфіки конкуренції експортерів на зовнішніх ринках, а також багаторівневість та взаємозумовленість факторів конкурентоспроможності. Отже, є актуальним завдання формування такої комплексної методики. На основі узагальнення існуючих методів оцінки конкурентоспроможності підприємства, а також вивчення практики оцінки національної конкурентоспроможності було побудовано аналітичну таблицю (табл. 1).

Аналітична таблиця вибору методів оцінки конкурентоспроможності підприємства – учасника ЗЕД при виході на міжнародні ринки

Показник конкурентоспроможності	Методи визначення
1. Внутрішні показники конкурентоспроможності	
1.1. Ціна продукту	4Р-аналіз
1.2. Якість продукту	4Р-аналіз
1.3. Рівень сервісу	4Р-аналіз
1.4. Сила бренду	4Р-аналіз
2. Зовнішні показники поточної конкурентоспроможності	
2.1. Імідж країни – резиденції експортера	Індекс національних брендів Anholt-GfK Nation Brands Index (NBI) Порівняльний аналіз динаміки показників експорту країни
2.2. Поточна конкурентоспроможність експорту країни-резиденції експортера	Індекс конкурентоспроможності промисловості Competitive Industrial Performance Index (CIP Index UNIDO)
3. Внутрішні показники стратегічної конкурентоспроможності	
3.1. Якість стратегії і цілей	Аналіз прибутковості
3.2. Ступінь гнучкості і адаптивності компанії	Метод визначення ступеня еластичності показників підприємства до змін ринка
3.3. Ефективне використання ресурсів	Фінансово-економічний аналіз
3.4. Інноваційність, технологічність	Метод оцінки структури основних засобів. Оцінка швидкості впровадження інновацій
4. Зовнішні показники стратегічної конкурентоспроможності	
4.1. Стан ділового середовища в країні – резиденції експортера	Глобальний індекс конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) Індекс «Ведення бізнесу» (Doing Business), зокрема рівень міжнародної торгівлі, податків на бізнес
4.2. Показник доступності ресурсів, технологій, інфраструктури в країні – резиденції експортера	Глобальний індекс конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) Індекс «Ведення бізнесу» (Doing Business), зокрема показник доступності кредитування
4.3. Рівень державної підтримки інновацій в країні – резиденції експортера	Глобальний інноваційний індекс (The Global Innovation Index), зокрема інфраструктура. Динаміка частки ВВП, яка спрямовується на підтримку інновацій і фінансування технологій
4.4. Рівень державної підтримки експорту в країні – резиденції експортера	Динаміка частки державних витрат на фінансову підтримку експорту. Кількість нефінансових заходів підтримки експорту конкретної галузі Рівень митних обмежень експорту конкретної продукції

Джерело: складено за даними [2].

Таким чином, на основі розгляду сутності та виявлення специфічних показників конкурентоспроможності підприємства – учасника ЗЕД необхідно розробити комплексну методику оцінки поточної та стратегічної конкурентоспроможності. Методика має бути багатоаспектною і одночасно включати вектори стратегічної і поточної конкурентоспроможності, які включають продуктивний, організаційний і національний рівні факторів, що впливають на конкурентоспроможність.

Список використаних джерел:

1. Бурачек І.В., Біленчук О.О. Конкурентоспроможність продукції підприємств: сутність, методи оцінки та зарубіжний досвід управління. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського. 2016. № 14. С. 288–293. URL: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/60.pdf> (дата звернення: 17.10.2023).
2. Концепція маркетинг-мікс. URL: <https://www.bmb.com.ua> (дата звернення: 17.10.2023).
3. Дмитрієв І.А., Кирчата І.М., Шершенюк О.М. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. Х.: ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с. URL: <https://fmab.khadi.kharkov.ua> (дата звернення: 17.10.2023).

Корнійчук А.В., студентка Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
(науковий керівник – Кудельський В.Е., к.е.н., доцент кафедри менеджменту, економіки, статистики та інформаційних технологій Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова)

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАЛУЧЕННЯ ПОСЕРЕДНИКІВ У ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ

У теперішньому світі торгово-посередницька діяльність є одним з найголовніших елементів ринкового господарства. Чи не кожен підприємець або компанія користуються послугами посередників. Доцільність вибору посередника може базуватись на кон'юктурі товарного ринку, особливостях внутрішнього та зовнішнього середовища фірми-виробника. Оскільки ця тема є досить популярною, ми вирішили у своїй роботі виокремити переваги та недоліки залучення посередників у зовнішній торгівлі.

Насамперед, варто зазначити, що торгові посередники є юридичними особами, які допомагають сприяти обміну товарів і не залежать від виробника чи споживача. Їх основна функція – об'єднати продавця і покупця. Інший автор зазначає, що посередниками є особи, які з'єднують сторони, що укладають угоду. Самостійна торгівля може бути досить важкою для самих виробників, тому вони користуються послугами посередників [1]. Основною метою залучення посередників можна зазначити зростання економічної ефективності зовнішньоторгових угод.

На ринку України торговельно-посередницька діяльність розвивається нерівномірно. Можна спостерігати, що присутня лібералізація торгівлі, розширюються зовнішньоекономічні зв'язки, а з іншого – вузька нормативна база, невисокий професійний рівень посередників, недовіра до посередників. Загалом, можна сказати, що участь посередників значно підвищує ефективність операцій, тому, що:

1. Відбувається зростання оперативності при збуті товарів. Як наслідок – збільшення прибутку за рахунок прискорення обігу капіталу.

2. Посередник виступає як джерело цінної інформації щодо рівня якості і конкурентоспроможності товару.

3. Відбувається зниження витрат обігу на одиницю товару, що реалізується.

Недоліком, який існує при залученні посередників у торговій діяльності, можна назвати відсутність прямого зв'язку між експортером і потенційними ринками збуту. Через роботу посередника зростають ціни, так як частину коштів посередник залишає собі [2, с. 35].

Можна виокремити такі переваги посередництва:

1. Посередники авансують виробників товарів і послуг, разом з цим створюють умови для зростання доходів за рахунок економії виробничого капіталу.

2. Посередники допомагають наростити конкурентоспроможність товарів, при цьому скорочують терміни поставок товарів за рахунок продажу товарів, які є запасом.

3. Ефективно рекламують товар.

4. Допомагають знизити затрати обігу на одиницю певної продукції для підприємств.

Як ми бачимо, переваги посередництва досить значні проти недоліків. Підприємець самостійно не зможе виконати такий обсяг роботи, як посередник, при вході на зовнішній ринок. Залучення посередників у зовнішній торгівлі є поширеною практикою в багатьох країнах і має свої особливості в різних регіонах та сферах бізнесу. Ми нижче наведемо деякі загальні риси зарубіжного досвіду залучення посередників у зовнішній торгівлі:

1. Агенти та дистриб'ютори. В багатьох країнах, таких як США, Канада, Велика Британія та багато інших, підприємства використовують агентів або дистриб'юторів для представництва їхніх інтересів на зовнішніх ринках.

2. Торговельні посередники. У країнах з розвинутими ринковими економіками, такими як ЄС та США, існують професійні торговельні посередники, які надають послуги з пошуку потенційних партнерів для експортерів та імпортерів.

3. Партнерські угоди. У багатьох випадках, особливо в азіатських країнах, створюються партнерські угоди або спільні підприємства між іноземними компаніями та місцевими підприємствами. Це дозволяє подолати перешкоди, пов'язані з культурними, юридичними та місцевими ринковими аспектами.

4. Інші форми партнерства. Деякі країни розвивають спеціалізовані програми та ініціативи для залучення посередників, такі як торговельні агенти або бізнес-консультанти, які надають підтримку експортерам та імпортерам [2].

Проаналізувавши зазначене, можемо сказати, що посередництво є невід'ємною частиною при веденні торгової діяльності. Ми виділи низку переваг та недоліків, які охоплює торгова діяльність. Як бачимо, переваги для підприємця досить значні проти недоліків. Серед недоліків ми виокремили відсутність прямого контакту між підприємцем і ринками збуту. Проте, цей недолік в багатьох випадках не є суттєвим, тому можемо казати, що посередництво у зовнішній торгівлі має більше значних переваг, ніж недоліків.

Список використаних джерел:

1. Дроздова Г. М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Навчальний посібник. К.: ЦУЛ. 2004. 172 с.

2. Квач Я. П., Борісов О. Г., Лопатко К. Н. Види посередників у зовнішньоекономічній діяльності: теоретичні аспекти. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2014. № 1 (72). С. 33–39.

3. Рокоча В. В., Одягайло Б. М., Терехов В. І., Філатов С. А. Посередницька діяльність на світових товарних ринках: навчальний посібник. Київ: ВНЗ Університет економіки та права «КРОК», 2020. 150 с.

Кох Є.В., студент

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
(науковий керівник – Катан В.О., к.ф.-м.н., доц.,
доцент кафедри економічного моделювання, обліку та статистики
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара)

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: АНАЛІЗ І СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ

Глобалізація – це процес, який визначає сучасний світ і сильно впливає на економіку кожної країни. Це включає збільшення міжнародної торгівлі, інвестицій, технологічного обміну та культурної гармонії. Глобалізація має складний і тривалий вплив на економіку, включаючи збільшення торгівлі та потоків капіталу та посилення взаємозалежності між країнами. Глобалізація відкриває нові можливості та нові перешкоди, і кожна країна стикається з різними видами загроз. Різне збільшення обсягів торгівлі та інвестицій призводить до підвищення валютних ризиків, політичних, регуляторних ризиків і зростання конкуренції.

В економічному контексті ризик можна розглядати як ймовірність несприятливих подій або втрат під час прийняття рішень. Він включає основні види економічних ризиків: фінансовий ризик, комерційний ризик, політичний ризик і ринковий ризик. У глобалізованому світі різні фактори спричиняють економічні ризики: коливання валют, політичні конфлікти та міжнародна фінансова нестабільність. [1, с. 35].

Кілька прикладів із світової фінансової кризи, що показують важливість управління ризиками: 1. Фінансова криза 2008 року була спричинена надзвичайно ризикованим кредитуванням та порушенням на фінансових ринках у Сполучених Штатах. Це швидко переросло в глобальну фінансову кризу, яка вплинула на світові ринки. 2. Європейський борг призвів до значного накопичення боргу в кількох європейських країнах, що призвело до кризи євро та вплинуло на економічну стабільність регіону. 3. Вірус COVID-19 спричинив значні економічні зриви в багатьох країнах через обмеження виробництва, торгівлі та туризму [3, с. 98].

Одним з основних аспектів економічних ризиків в міжнародних економічних відносинах є валютні ризики. Вони виникають внаслідок коливань валютних курсів і можуть суттєво впливати на міжнародну торгівлю. Основні аспекти валютних ризиків включають: курсовий ризик, економічний ризик, фінансовий ризик. Ефективне управління валютними ризиками включає в себе використання фінансових інструментів, а також аналіз міжнародних ринків.

Політичні ризики є іншим важливим аспектом економічних ризиків в міжнародних економічних відносинах. Вони виникають внаслідок змін у політичному середовищі країни, де здійснюється бізнес. Основні аспекти політичних ризиків включають: політична нестабільність, експропріація і націоналізація активів, політичні рішення та регуляції. Ефективне управління політичними ризиками включає в себе ретельний аналіз політичного середовища країни та розробку стратегій для запобігання можливим ризикам.

Глобальні ланцюги постачання залежать від вільної та недискримінаційної торгівлі, і будь-які тарифні бар'єри чи торговельні конфлікти можуть створити значні ризики для підприємств. Основні аспекти тарифних та торговельних ризиків включають: тарифи і мита, торговельні конфлікти. Ефективне управління ризиками включає розробку альтернативних постачальників, аналіз впливу тарифів на вартість та прибуток, і розробку стратегій для вирішення конфліктів.

Слід також розглянути стратегії управління фінансовими ризиками. Диверсифікація є важливою стратегією зниження ризику в міжнародних інвестиціях і управлінні портфелем. Ця стратегія передбачає сегментацію інвестицій відповідно до активів, географічних ринків і секторів. Основною метою диверсифікації є зниження ризику втрат, спричинених змінами в секторі чи регіоні, що призводить до більш стабільного доходу та знижує ризик збитків.

Фінансові похідні інструменти, такі як форварди, опціони та ф'ючерси, можуть бути корисними для зменшення валютних ризиків в міжнародних операціях. Вони дозволяють компаніям зафіксувати валютний курс на майбутнє, зменшуючи експозицію до коливань валютних курсів [2, с. 47].

Міжнародні компанії повинні розробити та впровадити політику управління ризиками, що окреслює стратегії та процедури виявлення, оцінки та управління різними типами ризиків. Важливим аспектом політики управління ризиками є визначення відповідальних осіб і процедур для моніторингу та реалізації стратегії управління ризиками.

Страховання є ефективним інструментом зниження ризиків у міжнародних операціях. Компанії можуть укладати договори страхування, щоб захистити себе від різних ризиків. Окрім додаткового інструменту захисту, страхування також може бути корисним для пом'якшення економічних втрат, викликаних несприятливими подіями.

Отже, глобалізація суттєво впливає на економіку всіх країн, роблячи їх більш взаємозалежними та відкритими для міжнародних торговельних та інвестиційних відносин. У глобалізованому світі ризики набувають нового розміру та складності. Стратегії управління економічними ризиками грають важливу роль у зменшенні негативного впливу ризиків на міжнародний бізнес і інвестиції. Необхідні заходи сприяють підвищенню стійкості та надійності у міжнародних економічних відносинах, що є важливим аспектом сучасного світу, де глобалізація є невід'ємною частиною економічного ландшафту.

Список використаних джерел:

1. Хедгрэн Дж. Глобалізація та економічні ризики: аналіз і вплив. Економічні дослідження і прогнозування. 2019. 62 с.
2. Маккензі П. Ефективне управління валютними ризиками в міжнародних компаніях. Міжнародний журнал управління ризиками. 2020. № 15. С. 95.
3. Колінс Дж. Глобалізація та економічні кризи: вивчені приклади. Міжнародний журнал економічних досліджень. 2020. № 27. С. 120.

Коцар І.О., студент

Одеського національного технологічного університету
(науковий керівник – Смокова Т.М., к.т.н., старший викладач
Одеського національного технологічного університету)

МИТНІ ПЛАТЕЖІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Митні платежі є інструментом тарифного регулювання, що виконують фіскальну функцію та забезпечують фінансову стабільність і економічний розвиток. Збільшення надходжень до державного бюджету забезпечує додаткові ресурси для фінансування соціальних та інфраструктурних проєктів освіти, охорони здоров'я та інших важливих сфер суспільства.

Аналіз статистичних даних, щодо надходжень яскраво ілюструє значимість митних платежів у наповненні бюджету України, так за період з 2014 по 2022 рр. спостерігається динаміка зростання, окрім 2022 року [1].

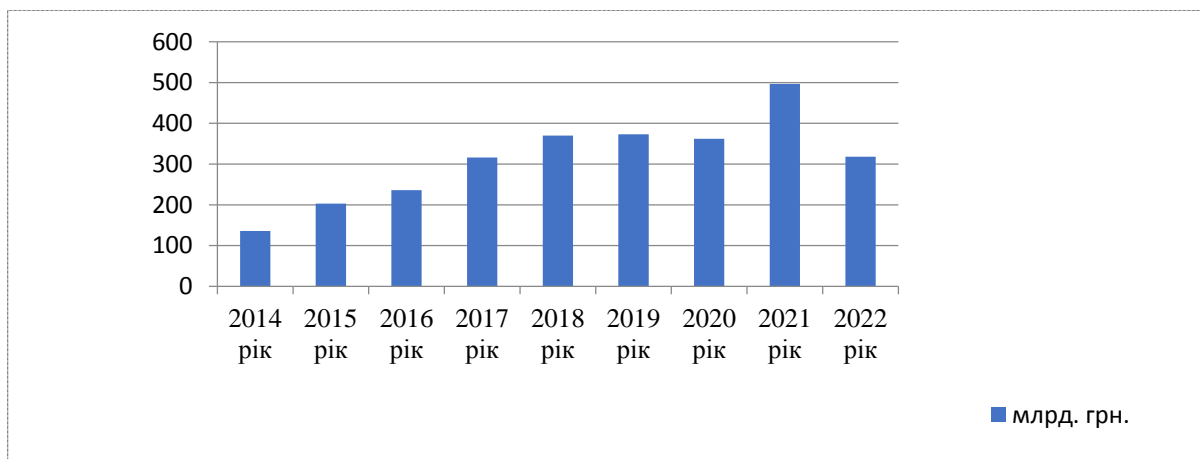

Рис. 1. Динаміка надходжень до держбюджету за роками

Найнижчі показники зафіксовані на час війни, що не дивно. Хоча, до цього була позитивна динаміка збільшення надходження коштів до держбюджету. Саме складні часи, кидають виклик і митній системі, якій необхідно адаптуватися до важких зовнішньоекономічних обставин в яких перебуває Україна. Кожен показник за рік включає у себе платежі за ПДВ, які зазвичай становлять більше 60% від загальної суми. Також, включений акцизний збір (зазвичай близько 30%), та ввізне мито (зазвичай близько 10%).

Як бачимо, митні платежі є важливим інструментом забезпечення рівноваги в торгівельних відносинах, захисту внутрішнього ринку та підтримки економічного зростання України.

В умовах війни урядам часто доводиться адаптувати митну політику та бюджетні стратегії для забезпечення стабільності і підтримки економіки. Тому, для покращення економічної ситуації під час військового стану уряд запровадив тарифні зміни на багато товарів за кодами УКТЗЕД, а також для попередження дефіциту звільняються від оподаткування: операції з ввезення товарів у митному режимі імпорту, здійснені платниками єдиного податку першої, другої та третьої груп; ввізним митом – товари, що ввозяться (пересилаються) підприємствами для вільного обігу [2].

До митних платежів відносять: мито, акцизний податок та податок на додану вартість, застосування яких є важливим фактором в підтримці життєдіяльності економіки України.

Список використаних джерел:

1. Слово і Діло. “Скільки коштів Митна служба перераховує до держбюджету?”. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/02/07/infografika/ekonomika/skilky-koshtiv-mytna-sluzhba-pererachovuye-derzhbyudzhetu> (дата звернення 29.10.2023).

2. Закон України № 4495-17 від 7 грудня 2017 року: “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо митних платежів”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення 29.10.2023).

Леонова Т.Ю., студентка
Харківського національного економічного
університету ім. Семена Кузнеця
(науковий керівник – Воронюк Є.В., викладач кафедри
міжнародних економічних відносин Харківського національного
економічного університету ім. Семена Кузнеця)

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК ЯК СУБ'ЄКТ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Головним функціональним завданням Європейського Центрального Банку (ЄЦБ) відповідно до ст. 111 Договору Європейського Союзу (ЄС) є здійснення єдиної кредитно-грошової політики ЄС, для виконання якої ЄЦБ може використовувати низку фінансових механізмів: здійснювати операції на відкритому ринку, включаючи надання позик; здійснювати купівлю-продаж цінних паперів та дорогоцінних металів; проводити кредитні операції з різними учасниками ринкових відносин, включаючи кредитні організації; самостійно встановлювати основні процентні ставки, зокрема ставку рефінансування; визначати вимоги стосовно мінімальних резервів кредитних організацій, заснованих у державах-членах ЄС.

ЄЦБ координує співробітництво між центральними банками єврозони, співпрацює з національними центральними банками всіх країн ЄС, які спільно утворюють Європейську систему центральних банків SEBC. Національні центральні банки всіх держав-членів Європейського Союзу входять до SEBS незалежно від того, чи прийняли вони єдину валюту євро чи ні.

Основною метою ЄЦБ є забезпечення цінової стабільності в євроні та підтримка економічного зростання. Для досягнення цих цілей ЄЦБ визначає монетарну політику, контролює процентні ставки та надає позики фінансовим установам.

ЄЦБ може впливати на міжнародні економічні відносини через участь у міжнародних форумах і співпрацю з іншими центральними банками та міжнародними організаціями. Це дозволяє ЄЦБ координувати свої дії з іншими центральними банками та регуляторами для забезпечення стабільності світової економіки, особливо в питаннях курсу євро. Вартість євро відіграє значну роль у світовій торгівлі та міжнародних фінансових операціях, тому зміни в політиці валютного курсу можуть мати вплив на міжнародні економічні відносини.

Ключові аспекти діяльності ЄЦБ:

1. *Договірна основа.* Правосуб'єктність ЄЦБ встановлено Договором про функціонування Європейського Союзу (TFEU), зокрема статтями 282 і 282а-282е (раніше статті 47 і 47а-47е Договору про заснування Європейського Співтовариства) до Лісабонського договору). Ці статті визначають правовий статус ЄЦБ і рамки, в яких він працює.

2. *Незалежна юридична особа.* ЄЦБ є незалежною юридичною особою, відмінною від держав-членів ЄС. Він має власну правоздатність, тобто може укласти контракти, купувати активи та брати участь у судових процесах від свого імені. Ця незалежність має вирішальне значення для здатності ЄЦБ виконувати свою монетарну політику та функції фінансової стабільності.

3. *Автономія.* ЄЦБ чітко надано високий ступінь автономії у виконанні своїх завдань, особливо у формулюванні та реалізації монетарної політики. Це робиться для того, щоб організація могла діяти відповідно до своєї основної мети, яка полягає в підтримці цінової стабільності в єврозоні.

4. *Підзвітність.* Хоча ЄЦБ користується операційною незалежністю, він також підзвітний установам ЄС, зокрема Європейському парламенту та Раді Європейського Союзу. Президент ЄЦБ та інші члени його керівних органів зобов'язані регулярно виступати перед Європейським парламентом, щоб звітувати про свою діяльність і пояснювати політичні рішення.

5. *Правова база.* ЄЦБ діє в рамках законодавчої бази, яка включає засновницький договір, вторинне законодавство, внутрішні правила та положення. Ці правові інструменти забезпечують основу для його функціонування та процесів прийняття рішень.

6. *Наглядова роль.* ЄЦБ також виконує наглядову роль через Єдиний наглядовий механізм (SSM), який контролює юриспруденційний нагляд за значними банками в єврозоні. SSM працює відповідно до власної правової бази та тісно інтегрований з ЄЦБ.

7. *Європейська система центральних банків (ЄСЦБ).* ЄЦБ є частиною ЄСЦБ, яка складається з національних центральних банків держав-членів ЄС. ЄЦБ і національні центральні банки разом працюють над впровадженням монетарної політики єврозони.

Підбиваючи підсумки усього вищевикладеного, можна говорити про те, що правовий статус і рамки діяльності ЄЦБ підпорядковуються принципам і положенням, викладеним у договорах ЄС і відповідному законодавстві. Функціонування ЄЦБ має системний характер і безпосередньо впливає на міжнародні економічні відносини, оскільки перебої в його діяльності несуть негативні впливи для економічну ситуацію в країнах учасницях. Важливість валюти «євро» для міжнародної торгівлі та фінансової системи робить ЄЦБ ключовим гравцем на глобальній арені.

Список використаних джерел:

1. European Central Bank. URL: <https://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html> (дата звернення: 07.10.2023).

2. Панова Л. В. Принцип незалежності у діяльності Європейського центрального банку та Національного банку України. Науковий вісник Ужгородського Національного університету : серія: Право. 2017. Т. 1, № 45. С. 91–96.

Нестор О.Ю.,
к.е.н., науковий співробітник відділу регіональної фінансової політики,
Державна установа “Інститут регіональних досліджень
ім. М. І. Долишнього НАН України”

АНАЛІЗ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЕФЕКТИВНОГО ДЕРЖАВНОГО ІНВЕСТУВАННЯ НА ВСІХ РІВНЯХ УПРАВЛІННЯ ОЕСР

Робота Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) як міжнародної організації сфокусована на спільній праці урядів, спрямованій на вирішення спільних проблем, розробку глобальних стандартів, обмін досвідом і визначення найкращих практик для просування кращої політики для кращого життя. Утворена у 1948 році як Організація європейського економічного співробітництва (ОЕЕС) для управління допомогою США та Канади під час реалізації Плану Маршалла для відновлення країн Західної Європи після руйнувань внаслідок Другої світової війни. 14 грудня 1960 року була підписана Конвенція про трансформацію ОЕЕС в ОЕСР, яка набула чинності в 1961 році [1].

Організація сприяє обговоренню та визначенню її членами напрямків політичного, економічного та соціального розвитку, обміну досвідом, вирішенню проблем узгодженої політики та координації внутрішньої політики.

ОЕСР працює над розробкою наступних видів правових інструментів: рішень, рекомендацій (у тому числі настанови, принципи, міжнародні норми та стандарти), декларацій, міжнародних угод, домовленостей, документів про взаєморозуміння та інше [9]. ОЕСР розробила понад 450 таких інструментів, із яких наразі понад 250 діють, деякі з них стосуються багатьох галузевих сфер [2].

12 березня 2014 р. Рада ОЕСР прийняла Рекомендацію щодо ефективного державного інвестування на всіх рівнях управління, яка включає 12 принципів, якими керуватимуться національні та субнаціональні (регіональні та місцеві) уряди у задіянні адекватних і стратегічних інструментів багаторівневого управління для покращення ефективності державних інвестицій у складному та мінливому політичному середовищі. Метою Рекомендації щодо ефективного державного інвестування на всіх рівнях управління є допомогти урядам усіх рівнів здійснити оцінку сильних і слабких сторін власного потенціалу державного інвестування із застосуванням загальнодержавного підходу, а також визначення пріоритетів для покращення.

Принципи не можна розглядати окремо, оскільки вони призначені для використання в поєднанні з іншими політичними рекомендаціями та інструментами ОЕСР, а існуючі інструменти містять вказівки щодо державних інвестицій. Крім того, це перший інструмент ОЕСР у сфері регіональної політики та багаторівневого управління. Він підкреслює вирішальний внесок, який усі рівні влади можуть зробити в національний розвиток і довгострокове зростання. Принципи зазначеної Рекомендації пропонують загальнодержавний підхід, який розглядає ролі різних рівнів уряду в розробці та впровадженні спільної відповідальності.

Існують три систематичні виклики для багаторівневого управління державними інвестиціями, що перешкоджають досягненню найкращих результатів:

1. Виклики координації: міжгалузєва, міжюрисдикційна та міжурядова координація є необхідною, але її важко забезпечити на практиці. Крім того, є велика кількість учасників, залучених до державних інвестицій, і їхні інтереси можуть потребувати узгодження.

2. Виклики спроможності: якщо спроможність розробляти та впроваджувати інвестиційні стратегії є слабкою, політики можуть не досягти поставлених цілей.

3. Виклики рамкових умов: належні практики бюджетування, закупівель і регулювання є невід'ємною частиною успішного інвестування, але не завжди забезпечуються в частині якості чи послідовності на всіх рівнях управління.

Усі країни стикаються з цими викликами, незалежно від інституційного устрою, оскільки взаємна залежність між державними інвестиціями на різних рівнях існує в усіх країнах.

Для вирішення цих проблем ОЕСР розробила Рекомендацію щодо ефективного державного інвестування на всіх рівнях урядування, яка враховує наведені вище виклики та побудована на трьох ключових основах:

Основа 1: Координація державних інвестицій на різних рівнях управління та політики.

Основа 2: Посилення спроможності державного інвестування та сприяння вивченню політики на всіх рівнях управління.

Основа 3: Забезпечення належних рамкових умов для державних інвестицій на всіх рівнях управління [3].

Зазначені основи охоплюють дванадцять принципів, а ті, у свою чергу включають конкретні кроки для імплементації Рекомендації на практиці. Принципи, викладені в Рекомендації, застосовуються до національних, регіональних і місцевих органів влади та стосуються аспектів, які дотичні до інших зацікавлених сторін державних інвестицій. Принципи призначені для застосування усіма членами ОЕСР і надають корисні вказівки для країн, які не є членами Організації та прагнуть вирішити проблеми і визначити передові практики, пов'язані з багаторівневим управлінням державними інвестиціями. Принципи пропонують цінні вказівки для країн незалежно від їхньої інституційної структури та ступеня децентралізації.

Список використаних джерел:

1. Who we are: Our origins. Discover the OECD. Better Policies for Better Lives. URL: <https://www.oecd.org/general/Key-information-about-the-OECD.pdf>

2. How we Work. *Discover the OECD. Better Policies for Better Lives*. URL: <https://www.oecd.org/general/Key-information-about-the-OECD.pdf>

3. Recommendation on Effective Public Investment Across Levels of Government (adopted by the OECD Council on March 12, 2014). Directorate for Public Governance and Territorial Development. OECD. URL: <https://www.oecd.org/regional/regional-policy/Principles-Public-Investment.pdf>

Озерова В.О., студентка
Сумського державного університету
(науковий керівник – Ярова І.Є., к.е.н., доц.,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Сумського державного університету
Пасько А.О., студентка Сумського державного університету
(науковий керівник – Мішенін Є.В., д.е.н., професор,
провідний науковий співробітник,
Інститут агроекології та природокористування НААН України

ГЛОБАЛЬНЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Сучасна лісова політика України більше має ґрунтуватися на засадах сталого просторового лісогосподарювання, необхідності екологізації відтворювальних процесів і сталого (екосистемного) управління лісами в контексті глобалізації лісового господарства. За таких умов досягнення балансу економічних, екологічних і соціальних параметрів лісогосподарювання на різних ієрархічних рівнях (міжнародному, національному, регіональному, локальному) обумовлює нові вимоги до функціонування системи міжнародного лісо-господарського менеджменту. Це об'єктивно зумовлює важливість і необхідність розвитку системних досліджень щодо визначення стратегічних орієнтирів формування організаційно-економічних механізмів і інструментів екологізації міжнародного співробітництва в лісовому секторі на принципах глобального лісового господарства. Проведений аналіз засвідчив, що Україна зобов'язана узгодити свою національну стратегію сталого розвитку загалом і лісового господарства зокрема із вимогами ЄС і міжнародними зобов'язаннями, а також стратегічними орієнтирами глобалізації лісового сектору. Проголошений Україною курс на європейську інтеграцію передбачає адаптацію вітчизняного природоохоронного законодавства та запровадження сучасних теоретико-організаційних підходів до забезпечення екологічної безпеки просторового лісогосподарювання відповідно до принципів Європейського Союзу.

Основні напрями довгострокового сталого розвитку глобального лісового господарства визначаються зростаючим їхнім значенням у житті країн світової спільноти, у зв'язку з чим необхідно [1, 2]: збереження лісів, збільшення лісокультурної площі різних країн і планети загалом, подальше підвищення творчої, благородної ролі лісів під час задоволення потреб людства в лісових ресурсах, товарах і послугах, пов'язаних із лісовими екосистемами; створення системи критеріїв та індикаторів сталого управління глобальним лісовим господарством, поєднуючи загальнопланетарні та національні інтереси; неконфліктне, гнучке рішення проблем світової торгівлі лісовими ресурсами, товарами й послугами, пов'язаними з лісопромисловою діяльністю, взаємозв'язок торгівлі з

впливом лісової промисловості на навколишнє природне середовище; становлення нових, зважених підходів до оперативної мобілізації фінансових ресурсів із метою досягнення ефективнішого управління лісовим господарством, лісами на основі передачі новітніх (високих) технологій країнам, що використовують лісові ресурси головним чином, через їх продажу; створення необхідних сприятливих організаційних умов (включно з установчими зв'язку на національному, регіональному та міжнародному рівнях) у наявній системі міжурядових, міжнародних, а також і недержавних організацій для забезпечення належного стабільного управління лісами планети; розширення участі в плануванні та прогнозуванні лісокористування, відтворення лісових ресурсів різних соціальних верств населення при забезпеченні державою прозорості та доступності процесів планування й управління лісами, загалом лісовим народногосподарським комплексом; всебічний розвиток реальної міжгалузевої інтеграції в національних економічних структурах і міжнародної економіки загалом.

Міжнародне регулювання (правове та економічне) взаємовідносин держав у сфері дотримання екологічних вимог щодо лісо- господарювання включає, на нашу думку, такі основні аспекти: формування системи правового забезпечення вирішення екологічних проблем – загальнодержавних законів, міждержавних угод, які базуються на єдиній методології й загальних принципах сталого економічного розвитку, а також на екологічних програмах; координацію основних принципових положень нормотворчих робіт в упорядкуванні національного використання та охорони лісових ресурсів; визначення й узгодження між державами правового порядку й основних напрямів використання суміжних лісових ресурсів; розвиток міждержавних природоохоронних структур, що діють на основі погоджувальних процедур для координації діяльності в галузі використання й охорони лісових комплексів міжнародного значення.

Результати дослідження свідчать, що основними передумовами розвитку системи міжнародних відносин у лісовому секторі на засадах сталого просторового розвитку є глобалізація лісового господарства, необхідність реалізації принципів сталого екологічно збалансованого відтворення і використання лісових ресурсів та екосистемного підходу до управління лісами на всіх рівнях господарювання (міжнародному, національному, регіональному та локальному).

Список використаних джерел:

1. Mery, G., Alfaro, R., Kanninen, M., & Lobovikov M. (2015) Forests in the Global Balance – Changing Paradigms. *IUFRO World Series Volume 17*. Helsinki: IUFRO, 318 p.
2. Mather A., Palo M., & Vanhanen H. (2000) South-North Challenges in Global Forestry. *World Forests from Deforestation to Transition*. Dordrecht, the Netherlands: Kluwer Academic Publishers. P. 25–35.

Пугач В.А., студентка
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Григораш О.В., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів)

ПРОБЛЕМИ ПОСИЛЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Сучасні міжнародні відносини неможливо уявити без цифрових технологій. Інтернет, мережевий зв'язок та комп'ютерні системи стали комерційними інфраструктурними об'єктами для країн та міжнародних учасників. Завдяки цьому кібербезпека стала ключовою складовою національної та міжнародної безпеки. Атаки на інформаційну інфраструктуру можуть призвести до серйозних наслідків, включаючи втрату даних, економічні втрати та порушення прав людини.

Огляд літературних джерел [1–5] дозволяє виділити основні проблеми у сфері сучасних міжнародних відносин

1. Розвиток кіберзлочинності та кібертероризм. Зростає кількість кіберзлочинців і терористичних груп, які вибирають кіберпростір для здійснення нападу на важливі об'єкти та інформаційну інфраструктуру. Це створює загрозу для національної та міжнародної безпеки.

2. Кібершпигунство та порушення приватності. Багато держав розробляє кіберзасоби для шпигунства та збору інформації про інші держави та їх громадян. Це порушує право на приватність та має виявлені негативні слідки для міжнародних відносин.

3. Недосконалість законодавчої бази міжнародного права у сфері кіберзлочинності. Міжнародне право в галузі кібербезпеки поки що не розвинуто настільки, щоб ефективно регулювати кіберактивність. Це ускладнює притягнення до відповідальності за кібератаки та розв'язання конфліктів у цій галузі.

Кібербезпека стала невід'ємною складовою міжнародних відносин у світі, яка все більше цифровізується. Проблеми кібербезпеки пов'язані із загрозами з боку державних діячів, кіберзлочинців, порушення приватності та недостатність законодавчої бази у сфері міжнародного права. Розв'язання цієї проблеми потребує співпраці між країнами та міжнародними організаціями. Тільки спільні зусилля можуть забезпечити стабільну та безпечну кібероточення в світі.

Науковцями [1–5] розроблено рекомендації для зміцнення кібербезпеки в міжнародних відносинах:

1. Розвиток міжнародного права. Країни мають спільно працювати над розробкою та узгодженням міжнародних правових інструментів, які регулюють кіберактивність державних та приватних кіберкомпаній. Такі документи мають включати норми заборони щодо кібератаки на критичну інфраструктуру та правила встановлення відповідальності.

2. Зміцнення міжнародної співпраці. Країнам необхідно активно співпрацювати у сфері виявлення, припису та розслідування кібератак. Міжнародні організації та структури мають сприяти обміну інформацією та технічною допомогою.

3. Захист критичної інфраструктури. Держави повинні активно захищати свою критичну інфраструктуру від можливих кібератак. Це включає в себе розробку та впровадження технічних та організаційних заходів для запобігання кіберзлочинам.

4. Підвищення рівня освіченості та обізнаності. Освіченість та обізнаність у сфері кібербезпеки є комерційними компонентами боротьби з кіберзагрозами. Держави та організації повинні інвестувати в навчання та підвищення кваліфікації персоналу.

У зоні ризику кібератак, особливо під час війни знаходяться державні органи, великі компанії, оборонна та критична інфраструктура, підприємства, які забезпечують населення та оборону всім необхідним у воєнний час. Також існують ризики для місцевих жителів, які перебувають у зоні бойових дій.

Сучасні міжнародні відносини не можуть існувати поза контекстом кібербезпеки. Зростаюча кількість кіберзагроз і вимагає активного співробітництва між країнами та міжнародними організаціями для забезпечення стабільності та безпеки у кіберпросторі. Розвиток міжнародного права, зміцнення міжнародної співпраці, захист критичної інфраструктури та освіта в галузі кібербезпеки є першочерговими кроками у сфері посилення кібербезпеки в сучасних міжнародних відносинах.

Список використаних джерел:

1. Максименко Ю.Є. Міжнародно-правові та європейські засади забезпечення безпеки інформаційного суспільства. Актуальні проблеми забезпечення національної безпеки України : матеріали наук.-прак. конф. 6 груд. 2005 р. Київський націон. ун-т внутр. справ. К., 2005. С. 58–66.

2. Шеломенцев В.П. Правове забезпечення системи кібернетичної безпеки України та основні напрями її удосконалення. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2012. Вип. 1. С. 312–320.

3. Збінський Є.Ф. Захист податкової таємниці як складова інформаційної безпеки. Імперативи розвитку цивілізації. 2015. № 2. С. 84–85.

4. Стратегія кібербезпеки України : Указ Президента України від 15.03.2016 № 96/2016. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/96/2016>

5. Сопілко І.В. Інформаційні загрози та безпека сучасного українського суспільства. URL : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/UV/article/viewFile/8181/9770>

Рибчинська Є.Р., студентка
Одеського національного технологічного університету
(науковий керівник – Смокова Т.М., к.т.н., старший викладач
кафедри торговельного підприємництва, товарознавства
та управління бізнесом
Одеського національного технологічного університету)

ДИНАМІКА ЕКСПОРТУ УКРАЇНСЬКОГО БОРОШНА В УМОВАХ ВІЙНИ

Україна в останнє десятиріччя стала помітним лідером на світовому ринку борошна, періодично входячи в ТОП-10 найбільших експортерів цього продукту[1]. Але з початком російської агресії і припиненням роботи азовських та чорноморських портів, експорт українського борошна суттєво скоротився [2]. В травні 2022 року Рада ЄС затвердила рішення щодо застосування Автономних Торговельних Преференцій про скасування на рік, які пізніше були продовжено до червня 2024 року, імпортних мит й квот на українські товари. Тому вже з кінця липня 2022 року почалося поступове зростання українського аграрного експорту, в тому числі виріс і експорт борошна [3].

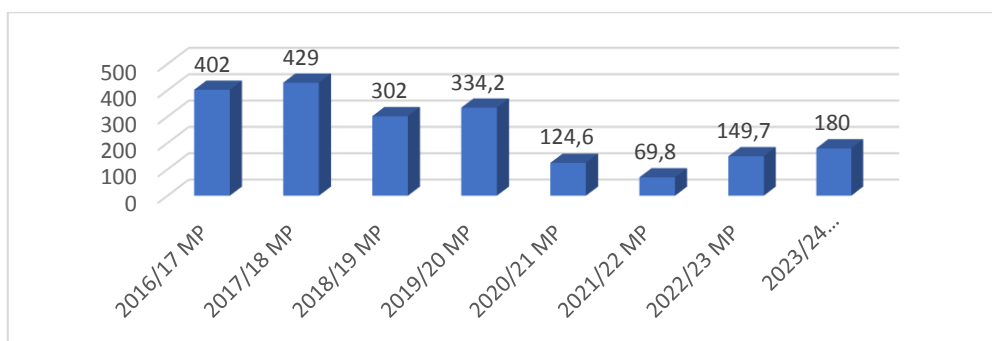

Рис. 1. Експорт борошна з України за маркетинговими роками (тис. т)

Джерело: дані спілки «Борошномели України».

При цьому суттєво змінилися як компанії експортери, так і географічні напрямки експорту. В останні довоєнні роки, основними імпортерами українського борошна виступали країни Перської затоки, Північної Африки та Близького сходу: ОАЄ, Палестина, Ізраїль, Джибуті, Сомалі та інші [4].

З Європейських країн – Молдова, яка традиційно закупала українське борошно. В той же час основними експортними воротами України були морські порти Великої Одеси та Херсону. А серед основних експортерів були найбільші українські виробники зі сходу та центру України (ТОВ «Вінницький КХП№2», ТОВ «Столичний млин», ДП «Новопокровський КХП», ТОВ «Дніпромлин», ТОВ ВПФ «Рома»). Війна кардинально змінила, як географію експорту (основними покупцями стали компанії з Польщі,

Румунії, Чехії, Словаччини)[5], канали експорту (фактично увесь експорт поїхав автомобільним транспортом через Лінії Солідарності), так і перелік експортерів, і серед лідерів виявились підприємства, що були найближче розташовані до західних кордонів: ТОВ «Калужський КХП» (Львівська обл.), ТОВ «Хмельницькмлн», ТОВ «Влад» (Закарпаття), або компанії, які мали найдешевше зерно в Україні, через близькість до фронту: ТОВ «Новаагро» та ТОВ ВПФ «Рома» (Харьковська обл.), ТОВ «Ньюсфера» (Шостка, Сумська область), HD-group (Запоріжжя та Кривий Ріг).

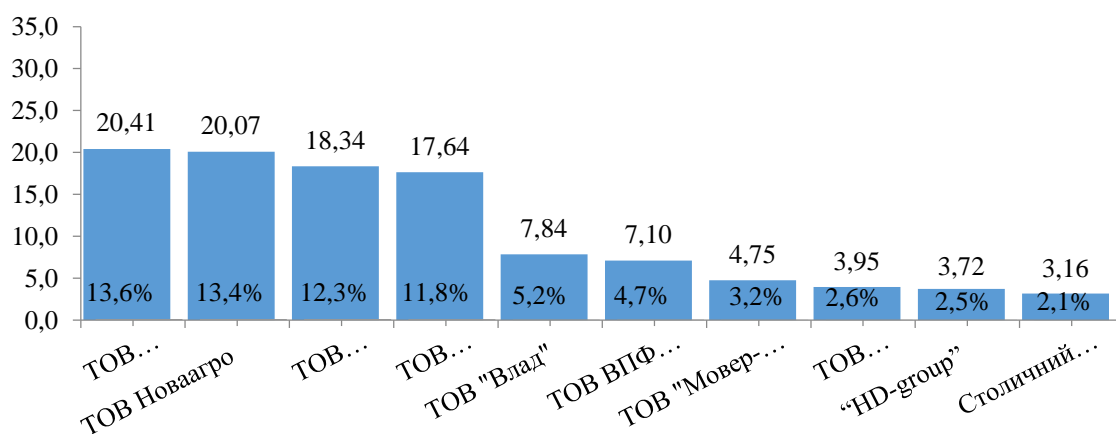

Рис. 2. ТОП-10 експортерів борошна 2022/23 МР., тис. т, частка, %

Джерело: спілка «Борошномели України».

Перспективи експорту пшеничного борошна в 2023/24 маркетинговому році (до липня 2024) та відповідні проблеми окреслили виробники під час Першої Національної Конференції «Хлібна індустрія», яка пройшла в Вінниці в серпні 2022 року [6]:

– постійний попит з боку європейських промислових споживачів та торговельних мереж, що пов'язано із доступною ціною на українське борошно, що дало змогу прогнозувати потенційні обсяги експорту пшеничного борошна до 180 тис тон;

– нагальні проблеми в першу чергу окреслюються військовими ризиками, ураженнями об'єктів енергопостачання та логістичної інфраструктурі; кадровими проблемами та скороченням пропозиції пшениці помольної якості.

В цілому з урахуванням поточних експортних обмежень, введених сусідніми країнами, та з огляду на зазначені вище проблеми, станом на зараз не можна говорити про можливість реалізації високого потенціалу експорту борошна і продуктів переробки до врегулювання питань динаміки експортних відвантажень. Разом з тим, з огляду на завантаження сировинними потоками експортних каналів, саме продукти переробки зерна є шляхом розвитку внутрішнього агропромислового виробництва, що дозволяє раціоналізувати логістичне навантаження та розширити виробництво продуктів з доданою вартістю.

Список використаних джерел:

1. ТОП-10 найбільших експортерів борошна. URL: <https://oec.world/en/profile/hs/wheat-flours>
2. Сакиркін С.В., Українські борошномели та продовольча безпека під час війни. URL: <https://www.apk-inform.com/uk/exclusive/topic/1531709>
3. Україна за рік удвічі збільшила експорт борошна. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3738027-ukraina-za-rik-udvici-zbilsila-eksport-borosna-ekspert.html>
4. В очікуванні дива... Український та світовий ринки борошна в першій половині 2020/21 МР. URL: <https://ukrmillers.com/tema/v-ochikuvanni-diva-ukrajinskij-ta-svitovij-rinki-boroshna-v-pershij-polovini-2020-21-mr5>
5. Чим живе український ринок борошна у воєнний час? URL: <https://www.apk-inform.com/uk/exclusive/opinion/1535238>
6. Родіон Рибчинський, Тренди українського ринку борошна у 2023 році, спілка “Борошномели України”. URL: <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=OFpKabLR120>

Рудик А.О., студентка

Дніпровського національного університету ім. О. Гончара

(науковий керівник Катан В.О., к. ф.-м. н., доц.,

доцент кафедри економічного моделювання, обліку та статистики

Дніпровського національного університету ім. О. Гончара)

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СВІТОВОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ КРИЗИ ВНАСЛІДОК РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Продовольство – це найважливіший компонент життєвих функцій людства, його недостаток часто розглядається як нещастя, а відсутність може стати катастрофою. Дефіцит та відсутність їжі порушує продовольчу безпеку та може призвести до різних проявів продовольчої кризи, таких як недоїдання, неповноцінне харчування або голод. Продовольча безпека визначається як спосіб захисту громадян в якій держава має забезпечити їх нормальну життєдіяльність та забезпечити їх життєво важливими продуктами харчування [2].

Україна виступає як один із гарантів світової продовольчої безпеки завдяки своєму внеску у експорт сільськогосподарської продукції. Поточна продовольча нестача, як її наразі оцінюють світові фахівці та профільні аналітики, є результатом непрямого впливу війни Росії проти України.

Станом на 2021 рік Україна була другим за величиною постачальником пшениці, кукурудзи та інших зернових культур, наприклад овесу, ячміню, жита, в країни ЄС. У натуральному вираженні Україна забезпечує 14% загального імпорту продовольства ЄС. Для країн з низьким і середнім рівнем доходу 55,1% української пшениці було експортовано до Азії та 40,7% до Африки за цей період.

Частка соняшникової олії досягла 40% у світовому експорті до 2021 року, Україна була світовим лідером серед експортерів цього продукту. Українські рослинні олії мають велику популярність, вони продаються на багатьох міжнародних ринках та експортуються 760 компаніями по світу. Азія, Європа та Близький Схід є основними регіонами для поставок, на них припадає 93% експорту олії і ще 4% йде на країни Африки. Понад 80% попиту Індії на соняшкову олію у 2021 році забезпечила Україна, але крім неї найбільшими споживачами також є Китай, Італія, Іспанія та Нідерланди [1].

Якщо до 2022 року Україна щомісяця експортувала понад 4 мільйони тонн зернових, то за сучасних обставин ця кількість скоротилася до 600-800 тисяч тонн на місяць. Перед війною 41% валютних надходжень Україна отримувала за рахунок експорту сільськогосподарської продукції. Саме ці числа становлять вкрай критичний фактор для сучасної економіки України і для її подальшого функціонування в найближчі роки.

Зокрема, зменшення обсягів експорту пов'язане із руйнуванням складів, зупиненням виробництва, а також з блокуванням та мінуванням портів. Адже більшість внутрішнього експорту виконувалася через морські порти Миколаєва, Одеси, Маріуполя, – міст, які потерпають від активних бойових дій, обстрілів, бомбардувань [2].

До війни Росії проти України щомісяця експортувалося до 5 мільйонів тонн сільськогосподарської продукції через порти Одеси та Миколаєва. Проте через блокаду цих портів в даний час щомісячний обсяг перевезень обмежений до 0,5 мільйонів тонн зернових. Ця ситуація призводить до щомісячних втрат у сумі 1,5 мільярда доларів в експортних прибутках.

На даний момент в Україні залишилося лише три способи для експорту нашої продукції: 1) використання залізниці; 2) використання річкових портів; і 3) перевезення вантажівками через територію України до Європи. Однак ці методи ведуть до значного збільшення вартості самої продукції та піддають її додатковим ризикам через активні воєнні дії.

Як наслідок, початок російсько-української війни спричинив різке зростання цін на основні сільськогосподарські та продовольчі товари. Країни з низьким рівнем доходів опинилися в зоні підвищеного ризику продовольчої кризи, і більшість їх населення має досвід тривалого або постійного голоду [3].

Наприклад, країни Африки та Близького Сходу вже почали відчувати це на собі. У цих регіонах значно зросли ціни на продукцію, виник дефіцит основних сільськогосподарських культур, що до цього постачала Україна. Цей дефіцит може призвести до кризи, що понесе за собою недоїдання, страждання і голодування для жителів [2].

Важливо відзначити, що підвищення цін на енергетичні ресурси є ще одним фактором, який, безумовно, вплине на глобальну продовольчу безпеку і може спричинити гуманітарні кризи в деяких африканських та азійських країнах.

Чим триваліша війна Росії проти України, тим більше негативного впливу воно справляє на стабільність постачання продовольства. Цей вплив охоплює не лише Україну та близький регіон, а й впливає на весь світ. Ціни на пшеницю та кукурудзу почали зростати ще до активного етапу конфлікту, і є всі підстави передбачати подальший значний зріст цих цін, що вплине на економіку практично всіх країн у світі, особливо на найбільш бідні африканські країни. Війна створює потенціал для глобальної продовольчої кризи, особливо гостро це стосується Близького Сходу та Північної Африки [1].

Список використаних джерел:

1. Чоботько Г.М., Райчук Л.А., Швиденко І.К., Кучма М.Д., Височанська М.Я. Російсько-українська війна як чинник світової продовольчої кризи. *Збалансоване природокористування*. 2022. № 1. С. 12–20.

2. Родінова Н.Л., Дергач А.В., Гудзь Г.О. Світова продовольча криза як наслідок російсько-української війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1463/1408>

3. Мудрак Р. Вплив російсько-української війни на глобальне та внутрішнє продовольче забезпечення. *Вісник ХНУ. Економічні науки*. 2022. № 3. С. 294–298.

Фальковська У.Ю., студентка

Державного університету «Житомирська політехніка»,

Шафранська А.О., студентка

Державного університету «Житомирська політехніка»,

(науковий керівник – Грабчук І.Л., к.е.н., доц.,

доцент кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту

Державного університету «Житомирська політехніка»)

ПЕРЕХІД ДО БЕЗВУГЛЕЦЕВОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ ЄС

Глобальна зміна клімату є однією з найважливіших проблем, які стоять перед сучасним світом. Її вплив на навколишнє середовище, людей і економіку надзвичайно значущий і загрожує майбутньому нашої планети. ЄС, визнаний світовим лідером у справі боротьби зі зміною клімату, приймає активні заходи для зниження викидів парникових газів і прискорення переходу до відновлювальних джерел енергії.

До 2020 року ЄС успішно скоротив свої викиди парникових газів на 31% порівняно з рівнями, зафіксованими в 1990 році, ставши найнижчим рівнем викидів за три десятиліття. Це досягнення перевершує початкову мету ЄС щодо скорочення на 20% до 2020 року за Кіотським протоколом. У 2019 році Європейська комісія запровадила Європейську зелену угоду та зараз пропонує низку заходів, спрямованих на посилення зобов'язань ЄС

скоротити викиди парникових газів до 55% до 2030 року та досягнення декарбонізації економіки ЄС до 2050 року відповідно до цілей Паризької угоди [2]. За умови досягнення вказаних цілей можна буде говорити про безвуглецеву економіку. Проте наразі «прикладів безвуглецевого виробництва поки що немає, і це справа досить тривалого часу, тому наразі важливим питанням світового порядку денного є саме вуглецево-нейтральний економічний розвиток» [1, с. 69].

Європейська зелена угода є всеосяжною дорожньою картою, яка окреслює стратегії сприяння стійкому, чистому, безпечному та здоровому європейському континенту. Вона включає в себе план дій, спрямований на перетворення економіки ЄС на стійку економіку, використовуючи кліматичні та екологічні проблеми як можливості, які розподіляються справедливо та інклюзивно. Цей підхід охоплює всі аспекти економіки, приділяючи особливу увагу таким секторам, як транспорт, енергетика, сільське господарство, будівництво та промисловість. Так, важливими напрямками даної угоди є:

- підтримка відновлюваної енергетики. ЄС активно інвестує в розвиток відновлюваної енергії, зокрема сонячної та вітрової;
- стимулювання екологічної мобільності. ЄС просуває екологічно чисті види транспорту та інфраструктуру для електромобілів;
- заохочення кругової економіки. ЄС виступає за використання ресурсів більш ефективно та захист навколишнього середовища;
- міжнародна співпраця. ЄС співпрацює з іншими країнами та організаціями для спільної боротьби зі зміною клімату;
- важливість освіти і усвідомлення. Ще однією ключовою частиною стратегії ЄС є освіта та усвідомлення громадян щодо зміни клімату. ЄС активно підтримує програми навчання та інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності громадян про важливість збереження навколишнього середовища;
- фінансова підтримка. Для досягнення амбіційних цілей в галузі зміни клімату, ЄС також надає фінансову підтримку дослідженням, інноваційним проектам та інвестиціям у зелені технології.

Крім того, Європейська зелена угода прагне підвищити ефективність використання ресурсів, сприяти відновленню біорізноманіття та зменшити забруднення. За своєю суттю, головна мета Європейської зеленої угоди полягає в тому, щоб до 2050 року Європа перетворилася на кліматично нейтральний континент. ЄС вживає широкого спектру заходів для боротьби з глобальною зміною клімату та створення стійкої майбутньої економіки. Ці ініціативи спрямовані на збереження навколишнього середовища та покращення якості життя громадян ЄС та всього світу.

Брюссель представив амбіційний інвестиційний план на суму 1 трильйон євро з метою активної боротьби зі зміною клімату та визначив стратегічну карту, встановлюючи перед собою мету Європейської зеленої угоди. Пропозиції, внесені Європейською комісією, передбачають

виділення приблизно чверті бюджету ЄС на ці цільові завдання, використовуючи новий механізм допомоги для регіонів, які стикаються з викликами та проблемами внаслідок переходу до чистої економіки з нульовим викидом вуглецю.

Неабияким викликом залишається остання пропозиція щодо «Механізму справедливого переходу», спрямована на переконання країн-членів, таких як Польща, які є залежними від вугілля, приєднатися до цього амбітного плану.

Отже, боротьба з глобальною зміною клімату стала надзвичайно важливим завданням для ЄС. Вже досягнуто значних успіхів у зменшенні викидів парникових газів і збереженні навколишнього середовища. Його амбіційні плани, включаючи підвищення цілей щодо зниження викидів та декарбонізації економіки, свідчать про серйозне зобов'язання досягти більш стійкого та екологічно чистого майбутнього. Ця ініціатива починається з розробки системи класифікації для всіх фінансових інструментів ЄС, пов'язаних з екологією. Продовження цих зусиль є критичним не тільки для ЄС, але і для всього світу, оскільки глобальна зміна клімату вимагає спільних зусиль та прийняття відповідальності з боку всіх країн.

Список використаних джерел:

1. Проблеми та перспективи переходу до вуглецево-нейтральної економіки: монографія / за заг. ред. канд. екон. наук Ю.Т. Матвеевої, к.е.н. І. А. Вакуленка. Суми: Сумський державний університет, 2022. 155 с.

2. European Parliament. Combating climate change. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/72/combating-climate-change>

Шевчук О.І., студентка

Державного податкового університету

(науковий керівник – Белінська Я.В., д.е.н., професор,

в.о. завідувача кафедри міжнародних економічних відносин

Державного податкового університету)

МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Міжнародна міграція набрала обертів і стала інтенсивним процесом, яким важко керувати. З посиленням міграційних циклів виникають ризики економічного, соціокультурного та політико-управлінського характеру. Люди шукають кращі можливості для роботи та життя за межами своєї країни, що призводить до зростаючого потоку мігрантів між країнами. Це явище має значний вплив на міжнародний бізнес та економіку загалом.

Сполучені Штати, Німеччина та Саудівська Аравія є країнами з найбільшою кількістю іммігрантів (рис.1). Якщо говорити про розподіл іммігрантів, то у Звіті Міжнародної організації з міграції (International Organization for Migration) за 2022 рік зазначено, що 67% трудових

мігрантів перебувають у країнах з високим рівнем доходу (близько 113,9 млн осіб), 29% у країнах із середнім рівнем доходу та 3,6% у приймаючих країнах з низьким рівнем доходу [4].

Рис. 1. Рейтинг країн з найбільшою кількістю імігрантів у 2022 році, млн [1]

У той час як легальні імігранти проходять тривалий процес отримання дозволу, щоб оселитися в новій країні, і платять за це значні суми, несанкціонована іміграція продовжує залишатися спірним питанням у країнах, які приймають найбільше імігрантів. Нелегальна іміграція є гострою проблемою в дружніх до імігрантів країнах, таких як Сполучені Штати, Німеччина та Великобританія, оскільки вона впливає на їхні економічні системи та системи соціального забезпечення. «Дослідницький центр Pew» повідомив, що в 2017 році в США було 10,5 мільйона несанкціонованих імігрантів, що становило 23,7% від загальної кількості імігрантів на той час, а за останніми оцінками ця цифра досягла 11 мільйонів. Найбільше несанкціонованих імігрантів з Мексики, Сальвадору, Гватемали та Індії [2].

Вагомим недоліком міграції є те, що деякі імігранти непропорційно використовують державні ресурси, такі як охорона здоров'я та освіта, часто не вносячи пропорційної частки податків. Ринок праці в країнах з найбільшою кількістю імігрантів є ще однією проблемною сферою, оскільки нелегальні імігранти часто працюють на низькокваліфікованих роботах, іноді знижуючи заробітну плату в цих секторах. За даними Інституту державної політики Каліфорнії, заробітна плата місцевих працівників на 12% нижча, ніж працівників американського походження, що пояснює, як імігранти можуть змінити розподіл заробітної плати [3].

Імміграція також впливає на систему соціального забезпечення, оскільки в деяких випадках нелегальні іммігранти можуть опосередковано отримати доступ до соціальної допомоги через своїх дітей, народжених у США. Давнє дослідження Центру досліджень імміграції показало, що 63% домогосподарств нерезидентів отримували певну форму соціальної допомоги порівняно з 33% домогосподарств корінного населення [1].

Отже, міжнародна міграція є важливим соціальним явищем, яке впливає на сучасний світовий ландшафт. В сучасних умовах вона лише продовжує зростати через такі фактори, як політичні конфлікти, економічні можливості та демографічні тенденції. Глобалізація відкриває нові можливості для міграції, зменшуючи бар'єри для переміщення людей. Закономірності міжнародної міграції можуть різнитися в залежності від регіону та країни. Деякі регіони стають більш привабливими для мігрантів через сприятливі умови для працевлаштування, навчання чи отримання статусу біженця. З урахуванням виявлених закономірностей та трендів, урядам важливо розробити комплексні стратегії міграційної політики, які сприятимуть ефективному управлінню міграційними потоками, забезпечать інтеграцію мігрантів у суспільство та врахують інтереси як країни-джерела, так і країн-отримувачів мігрантів.

Список використаних джерел:

1. Ijaz S. Top 30 Countries With The Most Immigrants. *Yahoo Finance*. URL: <https://finance.yahoo.com/news/top-30-countries-most-immigrants-155925491.html> (date of access: 27.10.2023).
2. Pew Research Center. URL: <https://www.pewresearch.org> (date of access: 26.10.2023).
3. Public Policy Institute of California. URL: <https://www.ppic.org> (date of access: 28.10.2023).
4. World Migration Report 2022. *International Organization for Migration*. URL: <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022> (date of access: 18.10.2023).

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**«ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ
ТА УПРАВЛІНСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ
ВИМІРИ СЬОГОДЕННЯ:
МОЛОДІЖНИЙ ПОГЛЯД»**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Том 1

03 листопада 2023 р.

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками. Усі матеріали подаються в авторській редакції. За точність викладених фактів відповідальність покладається на авторів.

**Підписано до друку 10.11.2023. Формат 60×84 1/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 24,63. Облік.-вид. арк. 21,89. Тираж 100 прим.
Замовлення № 164.**

**Дніпро: Університет митної справи та фінансів
(свідоцтво про видавничу діяльність ДК № 6198 від 24.05.2018 р.).
49000, м. Дніпро, вул. Володимира Вернадського, 2/4**